ISABEL ALLENDE
Fiica norocului

Cuprins

PARTEA ÎNTÂI 1843-l848
Valparaíso
Englezii
Domnişoare
Reputaţie proastă
Pretendenţii
Miss Rose
Dragostea

PARTEA A DOUA 1848-l849
Vestea
Despărţirea
Al Patrulea Fiu
Tao Chi'en
Călătoria
Argonauţi
Secretul

PARTEA A TREIA 1850-l853
El Dorado
Afaceri
Porumbiţe pângărite
Dezamăgiri
Sing song girls
Joaquín
O pereche neobişnuită

PARTEA ÎNTÂI 1843-1848

Valparaíso

Fiecare se naşte cu câte un talent special, iar Eliza Sommers a descoperit repede că avea două: miros bun şi memorie bună. Primul i-a folosit ca să-şi câştige existența, şi al doilea ca să şi-o amintească, dacă nu cu precizie, măcar cu poetica aproximație a astrologilor. Ceea ce se uită e ca şi cum nu ar fi fost, dar amintirile ei reale sau iluzorii erau multe, era de parcă ar fi trăit de două ori. Obişnuia să-i spună credinciosului ei prieten, înțeleptul Tao Chi'en, că memoria ei era aidoma calei vaporului în care se cunoscuseră, vastă şi întunecată, plină de cutii, butoaie şi saci în care se îngrămădeau întâmplările unei vieți întregi. Trează, nu era uşor să găsească ceva în dezordinea aceea teribilă, dar o putea face în somn, aşa cum o învățase Mama Fresia în dulcile nopți ale copilăriei, când contururile realității erau abia o linie fină de cerneală palidă. Intra în somn pe un drum bine ştiut şi se întorcea cu multă precauție, ca să nu spargă viziunile delicate de lumina aspră a treziei. Avea încredere în această resursă aşa cum au alții în cifre şi atâta îşi exersase arta de a-şi aminti, încât o putea vedea pe Miss Rose înclinată deasupra cutiei de săpun de rufe care i-a fost primul leagăn.

— E imposibil să-ți aminteşti asta, Eliza. Nou-născuții sunt ca pisicile, nu au sentimente şi nici memorie, susținea Miss Rose, în rarele ocazii când au vorbit despre asta.

Totuşi, această femeie care o privea de sus, în rochia ei de culoarea topazului şi cu şuvițe desprinse din coc şi bătute de vânt, se întipărise în memoria Elizei şi n-a putut accepta niciodată cealaltă explicație asupra originii ei.

— Ai sânge englezesc, ca noi, o asigura Miss Rose când ajunsese la vârsta la care putea înțelege. Doar cineva din colonie ar fi avut ideea de a te depune într-un coşuleț la uşa Companiei Britanice de Import-Export. Sigur ştia ce inimă bună are fratele meu Jeremy şi a ghicit că te va primi. Pe atunci îmi doream la nebunie să am un copil şi mi-ai ajuns în brațe trimisă de Domnul, pentru a fi educată în principiile solide ale credinței protestante şi limbii engleze.

— Englezoaică, tu? Fată, să nu-ți faci iluzii, ai păr de indiancă, aşa ca mine, bombănea Mama Fresia în spatele patroanei.

Naşterea Elizei era un subiect interzis în casă şi fata s-a obişnuit cu misterul. Acesta, ca şi alte subiecte delicate, nu se pomenea de față cu Rose şi Jeremy Sommers, dar se comenta pe şoptite la bucătărie cu Mama Fresia, care a menținut neschimbată descrierea cutiei de săpun, în timp ce versiunea lui Miss Rose s-a tot înflorit cu trecerea anilor până a devenit un adevărat basm. După ea, coşul găsit la uşă biroului era făcut din răchita cea mai fină şi căptuşit cu batist, cămaşa îi era brodată cu împunsături ca de albină şi cearşafurile aveau dantele de Bruxelles pe margini, în plus era învelită într-o păturică de vizon, extravaganță nemaivăzută în Chile. Cu timpul s-au mai adăugat şase monezi de aur legate într-o batistă de mătase şi un bilet scris în engleză care explica faptul că fetița, deşi nelegitimă, era de neam foarte bun, numai că Eliza n-a văzut niciodată nimic din toate astea. Monedele, vizonul şi biletul au dispărut în mod convenabil şi din naşterea ei n-a rămas nici urmă. Totuşi, explicația Mamei Fresia semăna mai mult cu propriile ei amintiri: deschizând uşa într-o dimineață de la sfârşitul verii, au găsit un bebeluş de sex feminin în pielea goală într-o cutie.

— Cât despre păturica de vizon şi monedele de aur, nici gând. Eram de față şi-mi amintesc foarte bine. Dârdâiai într-o haină bărbătească, nici măcar un scutec nu îți puseseră, şi erai toată căcată pe tine. Erai o gâlmă roşie ca o langustă

răsfiartă, cu un smoc de păr ca mătasea porumbului în vârful capului. Asta erai. Nu-ți face iluzii, nu te-ai născut ca să fii prințesă, iar dacă ai fi avut părul la fel de negru ca acum, stăpânii ar fi aruncat coşul la gunoi, susținea femeia.

Cel puțin erau cu toții de acord că fetița intrase în viața lor pe 15 martie 1832, la un an şi jumătate de la venirea familiei Sommers în Chile, drept care au hotărât ca aceea să fie data naşterii ei. Toate celelalte au fost doar o aglomerare de contradicții, drept care Eliza a ajuns până la urmă la concluzia că nu merita să risipească energie pe această temă, pentru că oricare ar fi fost adevărul, oricum nu mai putea fi schimbat. Important este ce face omul pe lumea asta, nu cum ajunge în ea, obişnuia să-i spună lui Tao Chi'en de-a lungul mulților ani ai splendidei lor prietenii, dar el nu era de acord, îi era cu neputință să-şi imagineze propria sa viață separată de lungul şir al strămoşilor săi, care nu doar contribuiseră la a-i da trăsăturile fizice şi mentale, dar îi lăsaseră moştenire şi karma. Soarta lui, credea, era determinată de faptele rudelor care trăiseră înainte vreme, de aceea avea obligația să le onoreze cu rugăciuni zilnice şi să se teamă de ele atunci când îi apăreau în veşminte de fantome ca să-şi ceară drepturile. Tao Chi'en era în stare să recite numele tuturor străbunilor săi, până la cei mai îndepărtați şi venerabili străstrăbunici morți de mai bine de un secol. Preocuparea lui majoră în timpul goanei după aur era să se întoarcă să moară în satul lui din China pentru a fi înmormântat lângă ai săi; în caz contrar, sufletul urma să bântuie în veci pe pământ străin. Eliza ținea fireşte la povestea coşuletului elegant, niciun om în toate mințile nu poate prefera să apară într-o ladă pentru săpun de rufe, dar de dragul adevărului nu o putea accepta. Mirosul ei de câine prepelicar îşi aducea foarte bine aminte de prima mireasmă a existenței ei, care nu era de cearşafuri curate de batist, ci de lână, sudoare bărbătească şi tutun. Cea de-a doua era o duhoare grosolană de capră.

Eliza a crescut privind Pacificul de la balconul locuinței părinților ei adoptivi. Cățărată pe coastele unei coline din portul Valparaíso, casa pretindea să imite stilul pe atunci la modă la Londra, dar necesitățile terenului, climei şi vieții din Chile impuseseră modificări substanțiale, iar rezultatul era o adevărată aiureală. În fundul curții apăruseră ca nişte tumori organice mai multe magazii fără ferestre şi cu uşi de închisoare, în care Jeremy Sommers îşi încuia marfa cea mai de preț a companiei şi care în depozitele portului ar fi făcut imediat picioare.

— Asta e o țară de hoți, nicăieri în lume compania nu cheltuieşte atât pentru a asigura marfa ca aici. Se fură totul, iar ce scapă de borfaşi este inundat iarna, incendiat vara sau distrus de un cutremur, repeta în timp ce catârii cărau noi baloturi pentru a fi descărcați în curte.

De atâta stat la fereastră ca să privească marea şi să numere corăbiile şi balenele de la orizont, Eliza a ajuns să fie convinsă că era fiica unui naufragiu, nu a unei mame denaturate în stare să o abandoneze goală în nesiguranța unei zile de martie. A scris în jurnalul ei că un pescar o găsise pe plajă printre rămăşițele unei bărci distruse, o învelise în haina lui şi o lăsase în fața celei mai mari case din cartierul englezesc. Cu timpul, a ajuns la concluzia că povestea nu era rea deloc: există o anume poezie şi un mister în ce aduce marea. Dacă oceanul s-ar retrage, nisipul rămas la vedere ar fi un vast deşert umed presărat cu sirene şi peşti în agonie, spunea John Sommers, frate cu Jeremy şi Rose, care navigase pe toate mările lumii şi descria cu însuflețire cum se retrage apa într-o tăcere mormântală, pentru a reveni sub forma unui val uriaş, măturând totul în cale. Groaznic, spunea, dar măcar ai timp să fugi pe dealuri, în schimb în cazul cutremurelor clopotele bisericii bat ca să anunțe catastrofa când totul s-a sfârşit şi lumea e sub dărâmături.

La apariția fetiței, Jeremy Sommers avea treizeci de ani şi începea să-şi facă un viitor strălucit la Compania Britanică de Import-Export. În cercurile comerciale

şi bancare avea faimă de om de onoare: o strângere de mână şi cuvântul său echivalau cu un contract semnat, virtute indispensabilă oricărei tranzacţii, deoarece scrisorile de credit întârziau cu lunile până traversau oceanele. Pentru el, care era lipsit de avere, bunul lui renume era mai important decât viaţa însăşi. Reuşise cu sacrificii să aibă o poziţie sigură în depărtatul port Valparaíso, aşa că ultimul lucru pe care şi-l dorea în viaţa lui bine organizată era o făptură abia născută care să-i dea peste cap rutina, dar când Eliza a ajuns la ei acasă n-a mai putut face nimic, fiindcă văzând-o pe sora lui, Rose, ocupându-se de copil ca o mamă, toată voinţa i-a slăbit.

Pe atunci Rose avea doar douăzeci de ani, dar era o femeie cu un trecut în spate, iar posibilităţile de a face o căsnicie reuşită puteau fi socotite minime. Pe de altă parte, îşi făcuse socotelile şi decisese că o căsătorie ar fi fost, chiar în cazul cel mai bun, o afacere proastă; alături de fratele ei Jeremy se bucura de o independenţă pe care nu ar fi avut-o cu un soţ. Se împăcase cu viaţa şi nu se lăsa speriată de stigmatul celibatarelor, dimpotrivă, era hotărâtă să fie motiv de invidie pentru femeile căsătorite, în ciuda teoriei la modă conform căreia dacă o femeie nu-şi îndeplineşte rolul de mamă şi soţie îi cresc mustăţi, ca sufragetelor, dar îi lipseau copiii şi ăsta era singurul necaz pe care nu îl putea transforma în triumf prin exerciţiul disciplinat al imaginaţiei. Câteodată visa că pereţii camerei erau plini de sânge, covorul mustea de sânge, sânge până la tavan, iar ea, în mijlocul încăperii, goală şi despletită ca o lunatică, dădea naştere unei salamandre. Se deştepta ţipând şi toată ziua era dezorientată şi nu putea să scape de coşmar. Jeremy o observa făcându-şi griji pentru nervii ei şi învinuindu-se că a târât-o atât de departe de Anglia, deşi nu putea să-şi înfrâneze oarece satisfacţie egoistă pentru câte realizaseră amândoi. Dat fiind că ideea de a se căsători nu-i trecuse vreodată prin minte, prezenţa lui Rose rezolva problemele domestice şi sociale, două aspecte importante ale carierei sale. Sora lui compensa natura lui introvertită şi solitară, de aceea suporta cu dragă inimă schimbările ei de temperament şi cheltuielile nenecesare. Când a apărut Eliza şi Rose a insistat să rămână la ei, Jeremy nu a îndrăznit să se opună sau să exprime îndoieli meschine, a pierdut cu galanterie toate bătăliile destinate a o ţine pe fată la distanţă, începând cu momentul în care i s-a dat un nume.

— O va chema Eliza, ca pe mama noastră, şi va purta numele nostru, a decis Rose după ce a hrănit-o, a îmbăiat-o şi a învelit-o în propria ei mantilă.

— În nici un caz, Rose! Ce o să spună lumea?

— De asta am eu grijă. Lumea o să spună că eşti un adevărat sfânt că ai primit-o pe sărmana orfană, Jeremy. Nu e nenorocire mai mare decât să n-ai familie. Ce m-aş face fără un frate ca tine? răspunse, conştientă de spaima fratelui ei în prezenţa celei mai slabe umbre de sentimentalism.

Bârfele au fost inevitabile, Jeremy Sommers a trebuit să se resemneze şi cu asta, aşa cum a acceptat ca fata să primească numele mamei, să doarmă în primii ei ani în cameră cu sora lui şi să instaureze zarva în casă. Rose a răspândit povestea incredibilă a cosuleţului luxos lăsat de mâini anonime în faţa biroului Companiei Britanice de Import-Export şi nimeni nu a înghiţit-o, dar cum nu putea fi acuzată că a călcat greşit, doar în fiecare duminică o văzuseră cântând la slujba anglicană şi talia subţirică sfida legile anatomiei, şi-au spus că bebeluşul provenea dintr-o legătură a lui cu vreo femeie de stradă şi de aceea îl creşteau ca pe un copil din familie. Jeremy nu şi-a dat osteneala să răspundă zvonurilor răutăcioase. Iraţionalitatea copiilor îl deranja, dar Eliza a reuşit să-l cucerească. Deşi nu recunoştea, îi plăcea să o vadă jucându-se la picioarele lui seara, când se aşeza în fotoliu să citească ziarul. Între ei nu erau manifestări de afecţiune, el înţepenea la simplul fapt de a trebui să strângă o mână omenească, ideea unui contact mai intim îl panica.

Când nou-născuta a apărut în casa Sommers în acea zi de 15 martie, Mama Fresia, care făcea pe bucătăreasa şi pe jupâneasa, a fost de părere că trebuiau să scape de ea.

— Dacă propria ei mamă a abandonat-o, o fi pentru că e blestemată şi cel mai bine este să nu o atingeți, spuse, dar nu a avut succes în fața îndârjirii patroanei.

Imediat ce Miss Rose a luat-o în brațe, fetița a început să urle, zguduind casa şi martirizând nervii celor ce se găseau înăuntru. Neputând să o facă să tacă, a improvizat un leagăn dintr-un sertar al scrinului şi a acoperit-o cu nişte pături, apoi a plecat grăbită să caute o doică. S-a întors curând cu o femeie găsită în piață, dar nu i-a trecut prin minte să o cerceteze îndeaproape, s-a mulțumit să-i vadă sânii mari care aproape că ieşeau din bluză pentru a o angaja. Era o țărancă puțin înapoiată, care a intrat în casă împreună cu propriul ei sugar, un copilaş la fel de jegos ca şi ea. Trebuiră să-l țină mult timp în apă călduță pentru a-l curăța de jegul lipit de fund, iar pe femeie să o scalde în apă cu leşie ca să o scape de păduchi. Ambii copilaşi, Eliza şi plodul doicii, se topeau de colici şi de o diaree verzuie în fața căreia medicul de familie şi farmacistul se dovedeau neputincioşi. Învinsă de plânsetul copiilor, care nu era doar de foame, ci şi de durere şi tristețe, Miss Rose plângea şi ea. În cele din urmă, după trei zile, Mama Fresia interveni fără chef.

— Nu vedeți că femeia asta are țâtele putrede? Cumpărați o capră ca să hrăniți fata şi dați-i ceai de scorțişoară, altfel crapă până vineri, a bombănit.

Pe atunci Miss Rose abia o rupea în spaniolă, dar cuvântul capră l-a înțeles, a trimis vizitiul să cumpere una şi a gonit-o pe doică. De cum a venit animalul, indianca a pus-o pe fetiță direct sub ugerul umflat, spre oroarea lui Miss Rose, care nu mai văzuse un spectacol atât de josnic, dar laptele călduț şi infuziile de scorțişoară au dres curând lucrurile; fata a încetat să mai plângă, a dormit şapte ore la rând şi s-a trezit sugând aerul cu frenezie. După câteva zile avea expresia placidă a bebeluşilor sănătoşi şi era clar că lua în greutate. Miss Rose a cumpărat un biberon când şi-a dat seama că behăielile caprei din curte o făceau pe Eliza să caute imediat țâța. Nu voia să o vadă pe fetiță crescând cu convingerea că animalul acela era mama ei. Colicile au fost printre puținele neplăceri pe care le-a avut Eliza în copilărie, tot ce a urmat a fost rezolvat încă de la primele simptome de ierburile şi descântecele Mamei Fresia, inclusiv teribila epidemie de pojar african adusă la Valparaíso de un marinar grec. Cât timp a durat pericolul, Mama Fresia îi punea pe timpul nopții o bucată de carne crudă pe buric şi o lega strâns cu o bucată de lână roşie, secretul natural de a preveni o molipsire.

În anii care au urmat, Miss Rose a făcut din Eliza jucăria ei. Se distra ore întregi învățând-o să cânte şi să danseze, recitând-i versuri pe care copila le memora fără efort, împletindu-i părul şi îmbrăcând-o frumos, dar imediat ce apărea alt motiv de distracție sau o luau durerile de cap, o trimitea la bucătărie la Mama Fresia. Fetița a crescut între camera de croitorie şi curțile din spate, vorbind engleza într-o parte a casei şi un amestec de spaniolă şi mapuche idiomul indigen al doicii în cealaltă, îmbrăcată şi încălțată ca o ducesă în unele zile şi, în altele, jucându-se cu găinile şi cu câinii, desculță şi îmbrăcată ca vai de ea cu un şorț de orfană. Miss Rose o prezenta la seratele ei muzicale, o ducea cu trăsura să bea ciocolată la cea mai bună cofetărie, la cumpărături sau în vizită pe vapoarele ancorate la chei, dar tot atât de bine putea petrece zile în şir scriind distrată în misterioasele ei caiete sau citind un roman, fără să se gândească deloc la protejata ei. Când îşi aducea aminte, fugea plină de căință după ea, o acoperea de sărutări, o îndopa cu bunătăți şi o îmbrăca din nou ca pe o păpuşă ca s-o scoată la plimbare. A încercat să-i dea o educație cât mai vastă, fără a neglija podoabele şi talentele pe care trebuia să le posede o domnişoară. Când Eliza a făcut mofturi în privința exercițiilor de pian, a apucat-o de mână şi, fără a mai aştepta vizitiul, a târât-o

douăsprezece străzi pe deal în jos până la o mânăstire. Pe un zid de chirpici cu o poartă mare de stejar cu nituri de fier se puteau citi nişte litere decolorate de vântul salin: Casă de copii găsiți.

— Mulțumeşte fratelui meu şi mie că te-am luat în grijă. Aici ajung bastarzii şi copiii abandonați. Asta vrei?

Amuțită, fetița dădu din cap că nu.

— Atunci mai bine înveți să cânți la pian ca o fată ca lumea. Ai înțeles?

Eliza a învățat să cânte la pian fără talent şi fără noblețe, dar datorită disciplinei a reuşit la doisprezece ani să o acompanieze pe Miss Rose la seratele muzicale. Nu şi-a pierdut îndemânarea, în ciuda lungilor perioade de nepractică, aşa că după câțiva ani şi-a putut câştiga traiul într-un bordel transhumant, rezultat care nu-i trecuse niciodată prin minte lui Miss Rose pe când se chinuia să o învețe sublima artă a muzicii.

Mulți ani mai târziu, într-o după-amiază liniştită în timp ce bea ceai chinezesc şi stătea de vorbă cu prietenul ei Tao Chi'en în grădina pe care o cultivau amândoi, Eliza conchise că englezoaica aceea aeriană i-a fost o mamă bună şi îi era recunoscătoare pentru marile spații de libertate interioară pe care i le dăduse. Mama Fresia a fost cel de-al doilea stâlp al copilăriei. Se agăța de largile ei fuste negre, o însoțea la toate treburile şi o înnebunea cu întrebările. Astfel a învățat legende şi mituri indigene, să descifreze semnele animalelor şi ale mării, să recunoască obiceiurile spiritelor şi mesajele viselor, dar şi să gătească. Mirosul ei neobosit o făcea să identifice ingrediente, ierburi şi mirodenii cu ochii închişi şi, aşa cum ținea minte poeziile, nu uita nici cum se foloseau ele. În curând complicatele bucate creole ale Mamei Fresia şi delicata patiserie a lui Miss Rose şi-au pierdut orice mister. Poseda o vocație culinară rară, la şapte ani era în stare să curețe fără să se strâmbe o limbă de vacă sau să scoată măruntaiele unei găini, să frământe douăzeci de empanadas fără efort şi să petreacă ore în şir curățând fasole şi ascultând cu gura căscată legendele indigene pline de cruzime ale Mamei Fresia şi versiunile ei destul de colorate despre viața sfinților.

Rose şi fratele ei, John, fuseseră nedespărțiți încă din copilărie. Ea îşi petrecea iernile tricotându-i căpitanului veste şi ciorapi, iar el avea grijă să-i aducă din fiecare călătorie valize pline de cadouri şi cutii mari cu cărți, din care o parte ajungeau sub cheie în dulapul lui Rose. În calitate de stăpân al casei şi de cap de familie, Jeremy era îndrituit să deschidă corespondența surorii sale, să-i citească jurnalul şi să ceară un duplicat al cheilor pentru toată mobila ei, dar niciodată nu a avut pornirea să o facă. Jeremy şi Rose aveau o relație domestică bazată pe seriozitate, aveau puține lucruri în comun, cu excepția dependenței reciproce care din când în când li se părea o formă secretă a urii. Jeremy plătea pentru tot ce avea ea nevoie, dar nu îi finanța capriciile şi nici nu întreba de unde avea bani pentru fanteziile ei, presupunea că de la John. În schimb, ea conducea casa cu eficiență şi stil, socotelile erau mereu limpezi şi nu îl plictisea cu micile amănunte. Avea un gust sigur şi o grație fără efort, aducea strălucire în viața amândurora iar prezența ei anula opinia foarte răspândită prin părțile acelea că un bărbat fără familie era o bestie.

— Natura bărbaților este sălbatică; este soarta femeilor să păstreze valorile morale şi buna purtare, susținea Jeremy Sommers.

— Vai, frățioare! şi tu şi eu ştim că natura mea este mai sălbatică decât a ta, răspundea Rose în zeflemea.

Jacob Todd, un roşcat carismatic şi cu cel mai frumos glas de predicator care s-a auzit vreodată pe meleagurile astea, a debarcat la Valparaíso în 1843 cu un bagaj de trei sute de exemplare de biblie în spaniolă. Venirea lui nu a mirat pe nimeni: încă un misionar printre ceilalți mulți care mergeau peste tot predicând credința protestantă. Cu toate acestea, în cazul lui călătoria a fost rezultatul

curiozității de aventurier, nu al fervorii religioase, într-un moment de fanfaronadă proprie petrecăreților cu prea multă bere în corp, a pus pariu la masa de joc a clubului său de la Londra că era în stare să vândă biblii în orice loc de pe planetă. Amicii l-au legat la ochi, au învârtit un glob pământesc şi degetul i s-a oprit pe o colonie a Regatului Spaniei, pierdută în partea inferioară a lumii, într-un loc în care nici unul din veselii lui camarazi nu credea că ar exista viață. A descoperit repede că harta era depăşită, colonia devenise independentă de mai bine de treizeci de ani şi acum era orgolioasa Republică Chile, o țară catolică unde ideile protestante nu aveau trecere, dar pariul era făcut şi el nu era dispus să dea înapoi. Era holtei, fără legături afective sau profesionale şi extravaganța unui asemenea voiaj l-a atras imediat. Socotind trei luni la dus şi trei la întors, navigând pe două oceane, proiectul se arăta de lungă durată. Aclamat de amicii săi, care i-au prezis un sfârşit tragic în mâinile papistaşilor din țara aceea necunoscută şi barbară, şi cu ajutorul financiar al Societății Biblice Britanice şi Străine, care i-a procurat bibliile şi biletul de călătorie, a început lunga traversare cu vaporul spre portul Valparaíso. Pariul consta în a vinde bibliile şi a se întoarce în termen de un an cu chitanță pentru fiecare. În arhivele bibliotecii a citit scrisori ale unor oameni iluştri, marinari şi comercianți care fuseseră în Chile şi descriau un popor metis de ceva mai mult de un milion de suflete şi o geografie ciudată cu munți impresionanți, coaste abrupte, văi roditoare, păduri străvechi şi ghețuri veşnice. Avea faima de a fi țara cea mai intolerantă în privința religiei din tot continentul american, asigurau cei care o vizitaseră. Totuşi, misionari virtuoşi încercaseră să răspândească protestantismul şi, fără a şti boabă de spaniolă sau idiom al indienilor, au ajuns în sud, unde continentul se desface într-un şirag de insule. Unii au murit de foame, de frig sau, se bănuia, devorați de propriii lor credincioşi. N-au avut o soartă mai bună nici în oraşe. Simțul ospitalității, sfânt pentru chilieni, a fost mai tare decât intoleranța religioasă şi, din politețe, li s-a permis să predice, dar nu prea erau băgați în seamă. Dacă veneau la predicile puținilor pastori protestanți o făceau cu aerul cuiva care asistă la un spectacol, amuzați de amănuntul că ar fi fost eretici. Dar nimic din toate astea nu l-a descurajat pe Jacob Todd, el venea ca vânzător de biblii, nu ca misionar.

În arhivele bibliotecii a aflat că, după dobândirea independenței în 1810, Chile îşi deschisese porțile pentru imigranți, care au venit cu sutele şi s-au instalat pe acel teritoriu lung şi îngust, scăldat de la cap la coadă de Oceanul Pacific. Englezii au făcut repede avere ca armatori şi comercianți; mulți şi-au adus familiile şi au rămas aici. Au format o mică națiune în cadrul țării, aveau obiceiurile, cultele, ziarele, cluburile, şcolile şi spitalele lor, dar au făcut-o atât de cuviincios încât, departe de a trezi suspiciuni, erau considerați un exemplu de civilitate. Şi-au stabilit la Valparaíso escadra de control al traficului marin în Pacific şi astfel, dintr-un sat amărât şi fără perspective la începuturile Republicii, acesta s-a transformat în mai puțin de douăzeci de ani într-un port important, unde trăgeau navele cu vele care veneau din Atlantic prin Capul Horn şi mai târziu vapoarele cu aburi care treceau prin Strâmtoarea lui Magellan.

Când Valparaíso i-a apărut în fața ochilor, obositul călător a avut o surpriză. Erau acolo mai mult de o sută de ambarcațiuni sub pavilioane de pe o jumătate de glob. Munții cu creste înzăpezite păreau atât de aproape că dădeau impresia că ies direct din marea albastră ca cerneala, care emana un miros imposibil de sirene. Jacob Todd nu a ştiut niciodată că sub această aparență de pace adâncă se afla un întreg oraş de veliere spaniole scufundate şi de schelete de patrioți cu un bolovan legat de picioare, aruncați acolo de soldații Căpitanului General. Vaporul a aruncat ancora în golf, printre miile de pescăruşi care zăpăceau văzduhul cu aripile lor mari şi croncăniturile de foame. Bărci nenumărate se luptau cu valurile, unele din ele încărcate cu uriaşi țipari de mare şi bibani încă vii, care se zbăteau în contact cu

aerul. Valparaíso, i se spusese, era centrul comercial al Pacificului, în antrepozitele lui se țineau metale, lână de oaie şi de alpaca, cereale şi piei pentru piețele lumii. Câteva bărci au transportat pasagerii şi încărcătura pe uscat. Când a coborât de pe chei printre marinari, mateloți, pasageri, măgari şi cărucioare, s-a trezit într-un oraş înghesuit într-un amfiteatru de coline abrupte, la fel de populat şi de murdar ca multe oraşe de bun renume din Europa. I s-a părut o aberație arhitectonică de case de zidărie şi de lemn pe străzi înguste, pe care cel mai mic incendiu le putea transforma în cenuşă în câteva ceasuri. O trăsură cu doi cai deşelați l-a depus împreună cu cutiile şi cuferele la Hotelul Englezesc. Au trecut prin fața unor clădiri frumos aşezate în jurul unei piețe, pe lângă câteva biserici cam grosolane şi case cu un singur etaj înconjurate de vaste grădini de flori şi livezi. A numărat cam o sută de străzi, dar şi-a dat seama destul de repede că oraşul era înşelător, fiind un labirint de străduțe şi pasaje. A zărit de departe un cartier al pescarilor cu căsuțe în bătaia rafalelor vântului marin şi cu plase de pescuit care atârnau ca nişte uriaşe pânze de păianjen, şi mai departe câmpii roditoare cu legume şi zarzavat. Circulau trăsuri la fel de moderne ca la Londra, birje, caleşti, de asemenea caravane de catâri escortate de copii zdrențăroşi şi căruțe cu boi chiar prin centrul oraşului. Pe la colțuri, călugări şi călugărițe cereau de pomană pentru săraci printre cârduri de câini vagabonzi şi găini rătăcite. A zărit şi nişte femei care cărau boccele şi coşuri, cu copiii agățați de fuste, desculțe dar cu mantilă neagră pe cap, şi mulți bărbați cu pălării conice aşezați în fața uşilor sau pălăvrăgind în grupuri, fără să facă nimic.

O oră mai târziu, Jacob Todd era instalat în elegantul salon al Hotelului Englezesc fumând trabuce negre importate de la Cairo şi frunzărind o revistă britanică destul de veche. A scos un suspin de uşurare: nu va avea probleme de adaptare şi dacă îşi administra bine venitul putea trăi la fel de comod ca la Londra. Aştepta să vină cineva să-l servească. Părea că nimeni nu se grăbea în țara asta, când se apropie John Sommers, căpitanul vasului cu care venise. Era o matahală de om cu părul negru şi pielea arsă de soare precum tovalul de pantof, care se lăuda cu calitățile lui de băutor țeapăn, afemeiat şi mare jucător de cărți şi zaruri. Se împrieteniseră şi jocul i-a distrat în nopțile interminabile ale călătoriei pe ocean şi în zilele cu furtună şi îngheț când ocoleau Capul Horn în sudul extrem. John Sommers era însoțit de un bărbat palid, cu o barbă bine tăiată şi îmbrăcat în negru din cap până-n picioare, pe care îl prezentă ca pe fratele său Jeremy. Cu greu s-ar fi putut găsi două tipuri umane mai deosebite. John părea imaginea însăşi a sănătății şi vigorii, era sincer, gălăgios şi amabil, în timp ce celălalt semăna cu o fantomă prinsă într-o iarnă veşnică. Făcea parte din acele persoane care parcă nu sunt prezente pe de-a-ntregul şi de care îți aminteşti cu greu pentru că n-au contururi precise, se gândi Jacob Todd. Fără a aştepta invitație, cei doi se aşezară la masa lui, cu familiaritatea compatrioților pe pământ străin. În cele din urmă apăru o fată şi căpitanul John Sommers comandă o sticlă de whisky, în timp ce fratele lui cerea ceai în jargonul inventat de britanici pentru a se înțelege cu servitorimea.

— Şi cum mai merg lucrurile pe-acasă? întrebă Jeremy. Vorbea pe un ton scăzut, abia mişcându-şi buzele şi cu un accent cam afectat.

— De trei sute de ani nu se întâmplă nimic în Anglia, spuse căpitanul.

— Iertați-mi curiozitatea, Mr. Todd, dar v-am văzut intrând în hotel şi mi-a sărit în ochi bagajul dumneavostră. Mi s-a părut că erau mai multe cutii pe care scria că ar conține biblii, greşesc? întrebă Jeremy Sommers.

— Într-adevăr, biblii sunt.

— Nu ne-a anunțat nimeni că mai vine un pastor...

— Am navigat împreună trei luni întregi şi n-am ştiut că sunteți pastor, Mr. Todd! exclamă căpitanul.

— De fapt nici nu sunt, răspunse Jacob Todd, ascunzându-şi roşeaţa sub un nor de tutun.

— Atunci sunteţi misionar. Presupun că vreţi să mergeţi în Ţara de Foc. Indienii patagonezi sunt gata să fie evanghelizaţi. La araucani să nu vă gândiţi, au pus mâna pe ei catolicii, comentă Jeremy Sommers.

— Erau indienii cei mai sălbatici din America, Mr. Todd. Majoritatea au murit luptând împotriva spaniolilor. Erau canibali.

— Tăiau bucăţi din prizonierii vii, preferau mâncarea proaspătă, adăugă căpitanul. Şi noi am face la fel dacă cineva ne-ar omorî familia, ne-ar da foc satului şi ne-ar fura pământul.

— Minunat, John, iată că acum aperi canibalismul! spuse dezgustat fratele lui. În orice caz, Mr. Todd, trebuie să vă pun în gardă să nu aveţi de-a face cu catolicii. Nu trebuie să-i provocăm pe băştinaşi. Lumea e foarte superstiţioasă.

— Credinţele străine sunt superstiţii, Mr. Todd. Ale noastre se numesc religie. Indienii din Ţara de Foc, patagonezii, sunt foarte diferiţi de araucani.

— Dar la fel de sălbatici. Trăiesc goi într-o climă groaznică, spuse Jeremy.

— Duceţi-le religia dumneavoastră, Mr. Todd, să vedem dacă măcar învaţă să folosească pantalonii, adăugă căpitanul.

Todd nu auzise de indienii aceia şi ultimul lucru pe care îl dorea era să predice ceva în care el însuşi nu credea, dar nu îndrăzni să le mărturisească adevărul, că voiajul era rezultatul unui pariu de beţivani. A răspuns vag că se gândea să organizeze o expediţie misionară, dar nu hotărâse încă modul de finanţare.

— Dacă ştiam că veniţi să predicaţi proiectele unui dumnezeu tiranic printre oamenii ăştia buni vă aruncam peste bord în mijlocul Atlanticului, Mr. Todd.

I-a întrerupt servitoarea care aducea whisky şi ceai. Era o adolescentă apetisantă, într-o rochie neagră până la gât, cu boneta şi şorţul scrobite. Când s-a aplecat să lase tava, aerul s-a umplut de o mireasmă de flori strivite şi fier de călcat cu cărbuni. Jacob Todd nu văzuse femeie de nişte săptămâni bune şi s-a uitat la ea cu un sentiment de singurătate.

— Ai grijă, omule, chilienele sunt fatale, a spus John Sommers după ce fata a plecat.

— Nu mi se pare. Sunt scunde, late în şolduri şi au o voce neplăcută, a spus Jeremy Sommers ţinând în echilibru ceaşca de ceai.

— Marinarii fug de pe vas pentru ele! a exclamat căpitanul.

— De acord, nu sunt o autoritate în materie de femei. Nu am timp pentru asta. Trebuie să mă ocup de afaceri şi de sora noastră, ai uitat?

— Nici o clipă, tot timpul îmi aminteşti de asta. Vedeţi dumneavoastră, Mr. Todd, eu sunt oaia neagră a familiei, un zănatic, un vântură-lume. Dacă n-ar fi bunul de Jeremy...

— Fata asta pare mai mult spanioloaică, i-a întrerupt Jacob Todd, care o urmărea cu privirea pe servitoare în timp ce servea la altă masă. Am stat două luni la Madrid, am văzut multe ca ea.

— Aici toţi sunt metişi, chiar lumea bună. Nu o recunosc, desigur. Sângele indian se ascunde ca o boală. Nu le fac o vină din asta, indienii au faimă că sunt murdari, beţivi şi leneşi. Guvernul încearcă să amelioreze rasa aducând imigranţi din Europa, în sud colonilor li se dă pământ gratis.

— Şi sportul lor preferat este să-i omoare pe indieni ca să le ia pământul.

— Exagerezi, John.

— Nu e nevoie să-i elimini neapărat cu glonţul, ajunge să-i faci alcoolici. Dar e mult mai distractiv să-i omori, sigur. Oricum, noi, britanicii, nu luăm parte la distracţia asta, Mr. Todd. Nu ne interesează pământul. De ce să cultivăm cartofi când putem face avere păstrându-ne mănuşile pe mână?

— Un om întreprinzător are destule şanse aici. În țara asta totul rămâne încă de făcut. Dacă vrei să prosperi du-te în nord. Se găseşte argint, cupru, salpetru, guano...

— Guano?

— Găinaț de pasăre, lămuri marinarul.

— Nu mă pricep deloc, Mr. Sommers.

— Pe Mr. Todd nu-l interesează să facă avere, Jeremy. El este cu credința creştină, nu-i aşa?

— Colonia protestantă e numeroasă şi prosperă, vă va ajuta. Veniți mâine la noi acasă. În fiecare miercuri sora mea Rose organizează o serată muzicală, iată o bună ocazie ca să ne împrietenim. Vă trimit trăsura să vă ia la cinci după-amiaza. O să vă simțiți bine, a spus Jeremy Sommers luându-şi rămas-bun.

A doua zi, împrospătat de o noapte fără vise şi de o baie bună care i-a scos din suflet mirosul de sare, dar mergând încă destul de nesigur după atâta timp pe mare, Jacob Todd ieşi să se plimbe prin port. A străbătut fără grabă strada principală paralelă cu marea şi atât de aproape de țărm că te stropeau valurile, a băut câteva pahare într-o cafenea şi a mâncat într-o cârciumă din piață. Părăsise Anglia pe o iarnă geroasă de februarie şi după ce a traversat un pustiu nesfârşit de ape şi stele, care l-a făcut să piardă şirul iubirilor lui trecute, a ajuns în emisfera sudică la începutul altei ierni nemiloase, înainte de plecare nu i-a trecut prin minte să se intereseze despre climă. Şi-a imaginat că Chile este o țară caldă şi umedă ca India, pentru că aşa credea el că arată țările săracilor, dar s-a trezit pradă unui vânt tăios care îi pătrundea în oase şi ridica vârtejuri de nisip şi gunoaie. S-a rătăcit de mai multe ori pe străduțele întortocheate, tot învârtindu-se şi ajungând în acelaşi loc. A urcat pe nişte străduțe abrupte cu trepte care nu se mai sfârşeau şi mărginite de case absurde, agățate parcă în aer, şi a încercat discret să nu privească intimitatea altora prin ferestre. A dat de nişte piețe romantice cu aspect european, străjuite de chioşcuri în care fanfara cânta îndrăgostiților, şi a străbătut grădini prin care treceau măgari. Copaci minunați creşteau pe marginea străzilor principale, udați de lăturile care se scurgeau de pe coline. În zona comercială, prezența britanică era atât de evidentă, că se respira un aer iluzoriu de pe alte latitudini. Firmele mai multor prăvălii erau în engleză, compatrioții lui treceau îmbrăcați ca la Londra, cu aceleaşi umbrele negre de cioclu. Dar de cum s-a depărtat de centru, sărăcia l-a copleşit cu impactul unei palme peste față; oamenii păreau nemâncați, somnoroşi, a văzut soldați în uniforme jerpelite şi cerşetori la uşile bisericilor. La douăsprezece din zi au început să bată la unison clopotele bisericilor, şi imediat a încetat orice activitate, trecătorii s-au oprit, bărbații şi-au scos pălăriile, puținele femei la vedere au îngenuncheat şi s-au închinat cu toții. Totul a durat cât douăsprezece bătăi de clopot, după care totul a reînceput de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic.

Englezii

Trăsura trimisă de Sommers a ajuns cu o întârziere de jumătate de oră. Vizitiul conținea destul alcool între piept şi spate, dar Jacob Todd nu era în situația de a alege. Omul l-a dus în direcția sud. Plouase câteva ore şi străzile aveau porțiuni de netrecut, acolo bălțile ascundeau capcanele fatale ale unor gropi în stare să înghită un cal neatent. Pe marginea străzilor aşteptau copii cu perechi de boi, gata să salveze trăsurile înnămolite pentru un bănuț, dar în ciuda miopiei provocate de beție, vizitiul a reuşit să evite hârtoapele şi în scurtă vreme urcau un deal. La Cerro Alegre, unde trăia cea mai mare parte a coloniei străine, aspectul

oraşului era cu totul altul, nici vorbă de căsuţele şi micile mânăstiri din vale. Trăsura s-a oprit în faţa unui conac de proporţii mari, dar cu o înfăţişare chinuită, o îmbârligătură de donjonuri pretenţioase şi scări inutile, construită între denivelările terenului şi luminată de atâtea torţe că noaptea dăduse înapoi. Un servitor indigen îmbrăcat într-o livrea prea mare a deschis uşa, i-a luat pardesiul şi pălăria şi l-a condus într-un salon spaţios, împodobit cu mobilă bună şi draperii cam teatrale din catifea verde, încărcat de prea multe obiecte, fără un petic de perete alb pe care să-ţi odihneşti ochii. A presupus că în Chile, ca şi în Europa, un perete gol era considerat semn de sărăcie, dar şi-a revizuit părerea mult mai târziu, vizitând casele sobre ale chilienilor. Tablourile atârnau înclinate pentru a fi admirate de dedesubt şi privirile se pierdeau în penumbra tavanelor înalte. Un cămin mare în care ardeau buşteni groşi şi mai multe brasero-uri cu jar răspândeau o căldură inegală care-ţi îngheţa picioarele şi-ţi încingea capul. Ceva mai mult de o duzină de persoane îmbrăcate după moda europeană şi câteva servitoare care duceau tăvi. Jeremy şi John Sommers îi ieşiră înainte să-l salute.

— Vă prezint surorii mele Rose, a spus Jeremy conducându-l spre capătul salonului.

Iar atunci Jacob Todd a văzut-o aşezată în dreapta căminului pe femeia care avea să-i distrugă liniştea sufletească. Rose Summers l-a orbit într-o secundă, nu atât prin frumuseţe, cât prin siguranţa şi veselia ei. Nu avea nimic din exuberanţa grosolană a căpitanului, nici din solemnitatea plicticoasă a fratelui ei Jeremy, era o femeie cu o expresie scăpărătoare de parcă era gata să izbucnească în orice moment într-un râs cochet. Când râdea, în jurul ochilor îi apărea o reţea de cute subţiri şi chiar asta l-a atras cel mai mult pe Jacob Todd. Nu a putut să-i dea o vârstă, ceva între douăzeci şi treizeci, poate, dar a presupus că peste zece ani va arăta la fel, pentru că avea osatură bună şi ţinută de regină. Purta o rochie de tafta de culoarea piersicii şi nu purta bijuterii, cu excepţia unor cercei simpli de coral. Politeţea cea mai elementară cerea să se limiteze la a sugera sărutatul mâinii, fără a o atinge cu buzele, dar s-a zăpăcit în aşa hal încât a rezultat o pupătură în toată regula. Acel salut a apărut atât de nepotrivit încât pentru un moment care nu se mai termina au rămas absolut nesiguri, el ţinându-i mâna de parcă apuca o sabie, ea privind urma de salivă fără a îndrăzni s-o şteargă, de teamă să nu-l jignească, până când a apărut o fetiţă îmbrăcată ca o prinţesă. Atunci Todd s-a trezit din zbucium şi în timp ce se îndrepta a apucat să vadă privirile zeflemitoare pe care le schimbau fraţii Sommers. A încercat să se prefacă, întorcându-se spre fată cu o atenţie exagerată, dispus s-o cucerească.

— Ea este Eliza, protejata noastră, a spus Jeremy Sommers. Jacob Todd mai făcu o gafă.

— Cum vine asta, protejată?

— Vrea să spună că nu fac parte din familie, a explicat Eliza răbdător, cu tonul cu care te adresezi unui tâmpit.

— Nu?

— Dacă mă port urât mă trimit la călugăriţele papistaşe.

— Ce vorbeşti, Eliza! Nu o băgaţi în seamă, Mr. Todd. Copiii îşi imaginează tot felul de chestii. Sigur că Eliza face parte din familie, a întrerupt-o Miss Rose ridicându-se.

Eliza îşi petrecuse toată ziua cu Mama Fresia pregătind cina. Bucătăria era în curte, dar Miss Rose o unise cu casa printr-o copertină pentru a evita ruşinea de a servi bucatele reci sau găinăţate de porumbei, încăperea înnegrită de grăsimea şi funinginea cuhniei era regatul indiscutabil al Mamei Fresia. Pisici, câini, gâşte şi găini se plimbau nestingherite prin galeria de cărămidă ţărănească nelustruită; acolo rumega cât era iarna de lungă capra care o alăptase pe Eliza, deja foarte bătrână, pe care nimeni nu îndrăznise să o taie, căci ar fi fost ca şi cum ai fi

asasinat o mamă. Fetiței îi plăcea aroma de pâine crudă din copaie, când drojdia înfăptuia printre suspine misteriosul proces de a face să crească coca; cea de zahăr caramel pentru decoratul tortului; cea de ciocolată menaj topindu-se în lapte, în fiecare miercuri când se primea lume, slujnicele, două adolescente indigene care locuiau în casă şi munceau pe mâncare, frecau argintăria, călcau fețele de masă şi făceau să scânteieze cristalele. La prânz vizitiul era trimis la cofetărie ca să cumpere dulciuri pregătite după rețete păstrate neschimbate din timpurile Coloniei. Mama Fresia profita de drum pentru a atârna de harnaşamentul cailor un burduf de piele cu lapte proaspăt, care după trapul de dus şi de întors se transforma în unt.

La trei după-amiază Miss Rose o chema pe Eliza în odăile ei, unde vizitiul şi valetul instalau o cadă de bronz cu labe de leu, pe care servitoarele o căptuşeau cu cearşafuri şi o umpleau cu apă caldă parfumată cu frunze de mentă şi rozmarin. Rose şi Eliza se bălăceau în cadă ca nişte copii până se răcea apa şi se întorceau slujnicele cu brațele pline de haine ca să le ajute să-şi pună ciorapi şi botine, pantaloni până la jumătatea piciorului, cămaşă de batist, apoi un jupon cu umplutură în jurul şoldurilor ca să accentueze zvelțețea taliei, alte trei jupoane apretate, în fine rochia, care le acoperea cu totul, lăsând afară doar capul şi mâinile. Miss Rose mai folosea şi un corset tare din oase de balenă şi atât de strâns că nu putea respira adânc şi nici ridica brațele deasupra umerilor: nu putea nici să se îmbrace singură sau să se îndoaie pentru că se rupeau balenele şi i se înfigeau ca acele în corp. Aceasta era singura baie a săptămânii, ceremonie comparabilă doar cu spălatul pe cap sâmbăta şi pe care orice pretext îl putea amâna, fiind socotit periculos pentru sănătate. În timpul săptămânii Miss Rose folosea cu grijă săpunul, prefera să se frecționeze cu un burete muiat în lapte şi să se împrospăteze cu eau de toilette cu parfum de vanilie, cum auzise că era moda în Franța încă de pe vremea doamnei de Pompadour; Eliza putea s-o recunoască cu ochii închişi în mijlocul unei mulțimi după mireasma ei specială de desert. Trecută de treizeci de ani, îşi păstra tenul transparent şi fragil pe care îl au unele englezoaice înainte ca lumina lunii şi propria lor aroganță să-l transforme în pergament. Se îngrijea cu apă de trandafiri şi lămâie ca să-şi limpezească tenul, cu miere de moşmoane ca să-l facă mai catifelat, cu muşețel ca să-i strălucească părul şi cu o colecție întreagă de balsamuri şi loțiuni exotice aduse de fratele John din Extremul Orient, unde erau cele mai frumoase femei din lume, după cum zicea. Inventa rochii inspirate din revistele de la Londra şi le făcea singură, în camera de croitorie; cu intuiție şi talent îşi modifica garderoba cu aceleaşi panglici, flori şi pene, folosindu-le ani în şir fără să pară învechite. Nu purta, ca chilienele, o mantilă neagră atunci când ieşea din casă, obicei care i se părea o aberație, prefera capele scurte şi colecția de pălării, deşi pe stradă se uitau la ea ca la o curtezană.

Încântată să vadă o figură nouă la reuniunea ei săptămânală, Miss Rose a iertat sărutul impertinent al lui Jacob Todd şi, luându-l de braț, l-a condus la o masă rotundă dintr-un colt al salonului. I-a oferit să aleagă între mai multe băuturi, insistând să guste mistela, o licoare bizară în care intrau scorțişoara, rachiul şi zahărul, pe care nu a reuşit să o bea şi a vărsat pe ascuns paharul într-un ghiveci. Apoi l-a prezentat musafirilor: Mr. Appelgren, fabricant de mobilă, acompaniat de fiica sa, o tânără decolorată şi timidă; Madame Colbert, directoarea unui colegiu englezesc pentru fete; Mr. Ebeling, patronul celei mai bune prăvălii de pălării pentru domni, şi soția, care a tăbărât pe Todd cerându-i veşti despre familia regală engleză de parcă ar fi întrebat de nişte rude. De asemenea, i-a cunoscut pe chirurgii Page şi Poett.

— Doctorii operează cu cloroform, lămuri plină de admirație Miss Rose.

— Aici o fi încă ceva nou, dar în Europa asta a revoluționat practica medicinei, explică unul din chirurgi.

— Din câte ştiu în Anglia e folosit în mod curent în obstetrică. Nu l-a folosit şi regina Victoria? spuse Todd ca să spună ceva, neştiind oricum nimic despre acest subiect.

— Aici catolicii se opun cu străşnicie. Blestemul omului este să muncească cu sudoarea frunții, dar în acest salon, ca să nu mergem mai departe, domnii îşi câştigă viața cu sudoarea altora, replică Miss Rose, înroşindu-se violent.

Chirurgii au zâmbit stânjeniți în timp ce Todd o privea pe furiş. Ar fi stat lângă ea noaptea întreagă, deşi la Londra corect era să părăseşti adunarea după jumătate de oră. Şi-a dat seama că aici lumea părea dispusă să rămână şi a presupus că cercul social trebuia că era foarte limitat şi poate singura reuniune săptămânală era aceea de la familia Sommers. Se gândea la asta când Miss Rose anunță momentul muzical. Servitoarele au adus mai multe lămpi care au luminat salonul ca în plină zi, au aşezat scaune în jurul unui pian, al unei ghitare şi al unei harfe, femeile s-au aşezat în semicerc iar bărbații au rămas în picioare în spatele lor. Un domn dolofan s-a instalat la pian şi de sub mâinile lui de măcelar a țâşnit o melodie încântătoare, în timp ce fiica fabricantului de mobilă interpreta o veche baladă scoțiană cu o voce atât de aleasă că Todd a încetat brusc să-i vadă chipul de şoricel speriat. Directoarea şcolii de fete a recitat un poem eroic, inutil de lung; Rose a cântat vreo două cântece picante în duet cu fratele ei John, în ciuda dezaprobării evidente a lui Jeremy Sommers, apoi i-a cerut lui Jacob Todd să-i delecteze cu ceva din repertoriul său. Musafirul avu astfel ocazia să arate că are voce frumoasă.

— Dar sunteți o adevărată găselniță, Mr. Todd! Nu vă mai dăm drumul, sunteți condamnat să veniți în fiecare miercuri! exclamă ea după ce s-au potolit aplauzele, fără a băga de seamă expresia tâmpă cu care o privea acesta.

Todd îşi simțea dinții încleiați de zahăr şi capul i se învârtea, nu ştia dacă doar din admirație pentru Rose Sommers sau din cauza lichiorurilor pe care le băuse şi a trabucului tare cubanez pe care îl fumase în compania căpitanului Sommers. În casa asta nu puteai refuza un pahar sau o mâncare fără să jigneşti; în curând avea să descopere că era o trăsătură caracteristică în Chile, unde ospitalitatea se manifestă obligându-i pe musafiri să bea şi să mănânce dincolo de orice rezistență omenească. La ora nouă s-a anunțat cina şi au trecut în procesiune în sufragerie, unde îi aştepta altă serie de feluri grele şi alte deserturi. Spre miezul nopții femeile s-au ridicat de la masă şi au continuat conversația în salon, în timp ce bărbații beau brandy şi fumau în sufragerie. În sfârşit, când Todd nu mai avea mult până să leşine, musafirii au început să-şi ceară hainele şi trăsurile. Soții Eveling, foarte interesați de presupusa misiune evanghelizatoare în Țara de Foc, s-au oferit să-l ducă la hotel, ceea ce el a acceptat imediat, îngrozit de ideea de a se întoarce în beznă pe străzile acelea de coşmar cu vizitiul beat al casei Sommers. Drumul i s-a părut etern, era incapabil să se concentreze pe conversație, era amețit şi cu stomacul întors pe dos.

— Soția mea s-a născut în Africa, e fată de misionari care răspândesc acolo credința cea adevărată; noi ştim câte sacrificii înseamnă asta, Mr. Todd. Sperăm să avem privilegiul de a vă ajuta în nobila dumneavoastră misiune printre indigeni, a spus solemn Mr. Ebeling la despărțire.

În noaptea aceea Jacob Todd n-a putut dormi, chipul lui Rose Sommers îl chinuia fără încetare şi până a se lumina a luat hotărârea să o curteze cu toată seriozitatea. Nu ştia nimic despre ea, dar asta n-avea nici o importanță, poate că destinul lui era să piardă un pariu şi să ajungă tocmai în Chile doar ca s-o cunoască pe viitoarea lui soție. Ar fi început chiar din ziua următoare, dar nu s-a putut scula din pat, pradă unor colici violente. Aşa a stat o zi şi o noapte, ba inconştient, ba agonizând, până când şi-a adunat forțele pentru a ieşi în pragul uşii şi a striga după ajutor. La rugămintea lui, directorul hotelului a trimis să fie

anunțată familia Sommers, singurele lui cunoştințe din oraş, apoi a chemat un argat să curețe camera care duhnea a grajd. La prânz, Jeremy Sommers s-a prezentat la hotel împreună cu cel mai cunoscut doctor care lua sânge din Valparaíso, care o rupea puțin şi pe englezeşte şi care i-a explicat, după ce i-a luat sânge din brațe şi picioare lăsându-l aproape mort, că toți străinii care veneau pentru prima dată în Chile se îmbolnăveau.

— N-aveți de ce să fiți îngrijorat, din câte ştiu eu nu au murit prea mulți, îl linişti.

Îi dădu chinină în nişte pliculețe din hârtie de orez, pe care n-a putut-o înghiți din cauza crizelor de greață. Fusese în India şi cunoştea simptomele malariei şi ale altor boli tropicale care se tratează cu chinină, dar ce avea el nu semăna nicicum. De cum plecă doctorul argatul cu cârpe şi găleți trebui să vină iar. Jeremy Sommers lăsase adresa doctorilor Page şi Poett, dar n-a fost timp să trimită după ei pentru că două ore mai târziu la hotel s-a prezentat o zdrahoancă de femeie care a cerut să vadă bolnavul. Ținea de mână o fetiță îmbrăcată în catifea albastră, cu botine albe şi bonetă împodobită cu flori, ca un personaj de basm. Erau Mama Fresia şi Eliza, trimise de Rose Sommers, care n-avea deloc încredere în luarea de sânge. Au intrat în camera cu atâta siguranță, încât Jacob Todd, slăbit, nici nu a îndrăznit să protesteze. Prima venea în calitate de tămăduitoare, cea de a doua ca traducătoare.

— Mămăița zice că o să vă scoată pijamaua. Eu nu mă uit, a explicat fata şi s-a întors cu fața la perete în timp ce indianca îl dezbrăca în doi timpi şi trei mişcări şi îl fricționa din cap până-n picioare cu rachiu.

I-au pus în pat cărămizi fierbinți, l-au înfăşurat în pături şi i-au dat să bea cu lingurița o infuzie de plante amare îndulcită cu miere ca să-i potolească durerile indigestiei.

— Acum mămăița o să descânte boala, a spus fetița.

— Cum adică?

— Nu vă speriați, nu doare.

Mama Fresia a închis ochii şi a început să-şi treacă mâinile peste pieptul şi burta lui murmurând descântece în limba mapuche. Jacob Todd a simțit că îl copleşeşte o toropeală mare şi înainte ca femeia să termine dormea adânc şi n-a ştiut când au plecat infirmierele. A dormit optsprezece ore şi s-a trezit scăldat în sudoare. În dimineața următoare Mama Fresia şi Eliza au revenit pentru a-i administra altă frecție viguroasă şi o cană de supă de găină.

— Zice mămăița să nu mai beți niciodată apă. Doar ceai fierbinte şi să nu mâncați fructe, că iar o să fiți ca mort, a tradus copila.

După o săptămână, când s-a ridicat în picioare şi s-a privit în oglindă, a înțeles că nu putea apărea în halul ăsta în fața lui Miss Rose: pierduse câteva kilograme bune, era slăbit şi după doi paşi trebuia să se aşeze, gâfâind, într-un fotoliu. Când a fost în stare să-i trimită un bilet de mulțumiri pentru că i-au salvat viața, împreună cu bomboane pentru Mama Fresia şi Eliza, a aflat că tânăra plecase împreună cu o prietenă şi o servitoare la Santiago, într-o călătorie riscantă, date fiind starea proastă a drumurilor şi clima. Miss Rose făcea acest drum de treizeci şi patru de leghe o dată pe an, ori la început de toamnă, ori primăvara, ca să se ducă la teatru, să asculte muzică bună şi să-şi facă cumpărăturile anuale la Marele Magazin Japonez, parfumat cu iasomie şi luminat cu lămpi de gaz cu globuri de sticlă de culoare roz, unde cumpăra tot felul de fleacuri greu de găsit în port. Dar de data aceasta avea un alt motiv pentru a pleca în plină iarnă: urma să pozeze pentru un portret. În țară venise celebrul pictor francez Montvoisin, invitat de guvern pentru a face şcoală cu pictorii naționali. Maestrul picta doar capul, restul era opera învățăceilor şi, pentru a câştiga timp, dantelele se aplicau direct pe pânză, dar în ciuda acestor trucuri ordinare nimic nu era mai prestigios decât să

posezi un tablou pictat de el. Jeremy Sommers a insistat să aibă unul cu sora lui pe care să-l expună la loc de cinste în salon. Tabloul costa unsprezece uncii de aur, plus încă una pentru fiecare mână, dar nu era cazul să faci economie la aşa ceva. Şansa de a avea o operă autentică de marele Montvoisin nu apărea de două ori într-o viaţă, cum spuneau clienţii lui.

— Dacă banii nu sunt o problemă, vreau să mă picteze cu trei muni. Va fi tabloul cel mai celebru şi va sfârşi atârnat într-un muzeu, nu deasupra şemineului nostru, a comentat Miss Rose.

Acela a fost anul inundaţiilor, care au rămas înregistrate în manualele şcolare şi în memoria bunicilor. Diluviul a măturat sute de case, iar când în sfârşit s-a potolit şi apele au început să scadă, o serie de cutremure de mică intensitate s-au simţit ca nişte lovituri ale lui Dumnezeu, distrugând şi ce mai rămăsese în picioare, muiat de ape. Borfaşii cutreierau dărâmăturile profitând de dezordine ca să fure din case şi soldaţii primiseră ordin să execute fără milă pe cei prinşi asupra fărădelegilor, dar îmbătaţi de cruzime începeau să lovească în dreapta şi în stânga doar de dragul de a auzi strigătele de îndurare, aşa că ordinul a trebuit să se revoce ca să nu fie omorâţi şi cei nevinovaţi. Închis în hotel, răcit şi încă slăbit după săptămâna de colici, Jacob Todd îşi petrecea orele înnebunit de clopotele care băteau neîncetat, chemând la penitenţă, citind ziare vechi şi căutând parteneri de joc de cărţi. A ieşit într-o zi până la farmacie în căutarea unui tonic pentru stomac, dar prăvălia era o văgăună haotică, plină de sticle prăfuite albastre şi verzi, iar vânzătorul neamţ i-a oferit ulei de scorpion şi spirt de râme. Pentru prima dată a regretat că se află atât de departe de Londra.

Noaptea abia de reuşea să adoarmă de zgomotul chefurilor şi certurilor de beţivi şi de cel al înmormântărilor, care se făceau între miezul nopţii şi trei dimineaţa. Cimitirul nou se găsea în vârful unei coline, deasupra oraşului. Vremea rea făcuse să se deschidă gropile care curgeau în jos într-un amestec de oseminte care i-a înrudit pe răposaţi în aceeaşi ocară. Se comenta că cel mai bine o duceau morţii de acum zece ani, când lumea cu stare se înmormânta în biserici, săracii în râpe şi străinii pe plajă. Ce ţară trăznită, a fost concluzia lui Todd, cu o batistă legată peste faţă pentru că vântul aducea duhoarea greţoasă a nenorocirii, pe care autorităţile o combăteau cu mari ruguri de eucalipt. Cum s-a simţit mai bine a ieşit să vadă procesiunile. De obicei acestea nu atrăgeau atenţia, pentru că în fiecare an se repetau neschimbate în cele şapte zile ale Săptămânii Mari şi la alte sărbători religioase, dar acum deveniseră ceremonii masive pentru a implora cerul să se termine vijelia. Din biserici ieşeau şiruri lungi de credincioşi, în frunte cu confrerii de bărbaţi în negru, cărând pe tărgi statuile sfinţilor în veşminte minunate brodate cu aur şi pietre preţioase. O coloană purta un Crist pe cruce, cu coroana de spini în jurul gâtului. I s-a explicat că era vorba de Cristul de Mai, adus special de la Santiago cu această ocazie, pentru că era imaginea cea mai miraculoasă din lume, singura în stare să modifice clima. Cu două sute de ani în urmă, un cutremur năprasnic a ras capitala cu totul şi s-a prăbuşit şi biserica Sfântului Augustin, cu excepţia altarului unde se afla Cristul. Coroana i-a alunecat de pe cap pe gât, şi acolo a rămas, pentru că de câte ori încercau să i-o pună la loc reîncepeau cutremurele. Procesiunile erau formate din nenumăraţi călugări şi măicuţe, bigote gălbejite de atâta post, popor umil rugându-se şi cântând cât îi ţinea gura, penitenţi în rase grosolane şi flagelatori care îşi biciuiau spatele gol cu cravaşe din piele terminate cu rozete ascuţite de metal. Unii cădeau leşinaţi şi erau îngrijiţi de nişte femei care le spălau rănile deschise şi le dădeau răcoritoare, dar o dată puşi pe picioare îi împingeau înapoi în procesiune. Treceau şiruri de indieni martirizându-se cu fervoare şi fanfare care cântau imnuri religioase. Rumoarea rugilor jălalnice era ca un torent furios iar aerul umed mirosea a tămâie şi a sudoare. Erau procesiuni de aristocraţi îmbrăcaţi luxos, dar în negru şi fără

podoabe, şi altele de norod desculț şi zdrențăros, care se încrucişau în aceeaşi piață fără să se atingă sau să se amestece. Pe măsură ce avansau, tânguielile creşteau şi dovezile de pietate deveneau mai intense; credincioşii urlau cerând iertare pentru păcatele lor, convinşi că furtuna era pedeapsa divină pentru greşelile lor. Pocăiții veneau cu grămada, bisericile deveniseră neîncăpătoare şi preoții se aşezau în şiruri afară, sub copertine şi umbrele, pentru a primi confesiunile. Spectacolul i s-a părut fascinant englezului, nicăieri prin călătoriile sale nu văzuse ceva atât de exotic şi de trist. Obişnuit cu sobrietatea protestantă, i se părea că s-a întors în Evul Mediu; amicii de la Londra n-o să-l creadă niciodată. Deşi se afla la o distanță prudentă, putea simți tremurul de animal primitiv şi suferind care străbătea în valuri masa umană. Se cățără cu greu pe soclul unui monument din piațetă, în fața bisericii principale, de unde putea avea o vedere panoramică asupra mulțimii. Deodată a simțit că era tras de pantaloni, s-a uitat în jos şi a văzut o copiliță speriată, cu o mantilă pe cap şi fața mânjită de sânge şi lacrimi. S-a dat repede la o parte, dar era prea târziu, îi murdărise pantalonii. A tras o înjurătură şi a încercat s-o alunge prin gesturi, nu îşi putea aminti cuvintele potrivite pentru a o spune în spaniolă, dar, spre marea lui surpriză, ea îi spunea într-o engleză perfectă că se rătăcise şi poate o duce el acasă. A privit-o mai bine.

— Sunt Eliza Sommers. Vă amintiți de mine? a şoptit fetița.

Profitând că Miss Rose era la Santiago pentru tablou şi că Jeremy Sommers nu prea ajungea pe acasă pentru că i se inundaseră depozitele companiei, voise să meargă să vadă procesiunea, şi atât o bătuse la cap pe Mama Fresia că aceasta a cedat în cele din urmă. Stăpânii îi interziseseră să vorbească despre riturile catolice sau indiene în fața fetiței şi cu atât mai puțin să-i permită să le vadă, dar şi ea murea de curiozitate să vadă Cristul de Mai măcar o dată în viață. Frații Sommers nu vor afla niciodată, a conchis. Drept care au plecat amândouă pe ascuns, au coborât pe jos colina, s-au urcat într-o trăsură de piață care le-a lăsat aproape şi s-au alăturat unei coloane de indieni penitenți. Totul ar fi mers după plan dacă în tumultul şi fierbințeala momentului Eliza nu ar fi scăpat din mâna Mamei Fresia care, contagiată de isteria colectivă, nici nu şi-a dat seama. A început să strige, dar glasul i s-a pierdut în hărmălaia de rugăciuni şi în bătaia tristă a tobelor. A fugit să-şi găsească doica, dar toate femeile păreau identice sub mantilele negre, a alunecat pe caldarâmul acoperit cu noroi, ceară şi sânge. Apoi coloanele s-au unit într-o singură mulțime care se târa ca un animal rănit în timp ce clopotele băteau nebuneşte şi sunau sirenele navelor din port. Între timp, procesiunea se liniştise, toată lumea stătea în genunchi şi pe o estradă în fața bisericii episcopul în persoană celebra o slujbă cântată. Eliza s-a gândit să o ia pe jos spre Cerro Alegre, dar îi era frică să n-o prindă întunericul înainte de a ajunge acasă, niciodată nu plecase singură şi nu ştia să se orienteze. Mai bine rămânea locului până se risipea lumea şi atunci poate ar fi găsit-o Mama Fresia. Atunci a zărit roşcovanul cățărat pe monument şi l-a recunoscut pe bolnavul pe care îl îngrijise doica. Fără a sta pe gânduri, s-a dus la el.

— Ce faci aici? Eşti rănită? a exclamat acesta.

— M-am rătăcit, puteți să mă conduceți acasă?

Jacob Todd i-a curățat fața cu batista şi a controlat-o rapid, dându-şi seama că nu era nimic grav. Sângele pesemne că provenea de la flagelatori.

— Te duc la biroul lui Mr. Sommers.

Dar ea l-a rugat să nu facă asta, pentru că dacă află protectorul ei că a fost la procesiune o dă afară pe Mama Fresia. Todd a căutat o trăsură de piață, lucru dificil în acele momente, în timp ce fata mergea tăcută şi ținându-l strâns de mână. Pentru prima oară în viață, englezul a simțit un fior de tandrețe pentru mânuța asta caldă care i-o ținea pe a lui. Din când în când o privea pe furiş, mişcat de feţişoara de copil cu ochi negri migdalati. Au găsit în cele din urmă un car tras de

doi catâri care a acceptat să-i ducă pe deal în sus pentru un tarif dublu decât cel obişnuit. Au făcut drumul în tăcere şi o oră mai târziu Todd o lăsa pe Eliza în faţa casei. I-a mulţumit, dar nu l-a invitat înăuntru. A văzut-o cum se depărta, mică şi fragilă, acoperită de sus până jos de mantila neagră. Deodată fetita s-a întors, a alergat spre el, şi-a aruncat braţele în jurul gâtului lui şi l-a sărutat pe obraz. Mulţumesc, a mai spus o dată. Jacob Todd s-a întors la hotel cu acelaşi echipaj. Din când în când îşi atingea obrazul, mirat de sentimentul dulce şi trist pe care i-l trezea copila.

Procesiunile au avut darul de a întări căinţa colectivă dar şi, cum a observat acelaşi Jacob Todd, de a opri ploile, justificând încă o dată frumoasa reputaţie a Cristului de Mai. În mai puţin de patruzeci şi opt de ore cerul era limpede şi a apărut un soare timid, aducând o notă optimistă după nenorocirile acelor zile. Din cauza vremii rele şi a epidemiilor care au urmat, au trecut cu totul nouă săptămâni până să reînceapă reuniunile din casa Sommers, plus alte câteva până să îndrăznească Jacob Todd să-i mărturisească sentimentele sale romantice lui Miss Rose. Când a făcut-o în cele din urmă, aceasta s-a făcut că nu aude, dar la insistenţele lui a dat un răspuns năucitor.

— Singurul lucru bun la o căsnicie este că rămâi văduvă.

— Un soţ, oricât de prost, tot e bun la ceva, a răspuns el fără a-şi pierde umorul.

— Nu e cazul meu. Un soţ ar fi o piedică şi n-ar putea să-mi dea ceea ce nu am.

— Un copil, poate?

— Dar câţi ani îmi dai, Mr. Todd?

— Nu mai mult de şaptesprezece!

— Te rog să nu râzi de mine. Din fericire, o am pe Eliza.

— Sunt încăpăţânat, Miss Rose, nu mă dau niciodată bătut.

— Multe mulţumiri, Mr. Todd. Nu un soţ e bun la ceva, ci mai mulţi pretendenţi.

În orice caz, Rose a fost motivul pentru care Jacob Todd a rămas în Chile mult mai mult decât cele trei luni stabilite pentru a-şi vinde bibliile. Fraţii Sommers au fost contactul social perfect, graţie lor i s-au deschis larg uşile prosperei colonii străine, dispusă a-l ajuta în presupusa misiune religioasă în Ţara de Foc. Şi-a propus să înveţe despre indienii patagonezi, dar după ce a aruncat o privire somnoroasă peste nişte hârţoage la bibliotecă a înţeles că tot aia era dacă ştie sau nu, pentru că ignoranţa în materie era colectivă. Era de ajuns să spună ceea ce voia lumea să audă şi pentru asta avea un talent de aur. Pentru a plasa pachetele de biblii potenţialilor clienţi chilieni a trebuit să-şi îmbunătăţească spaniola precară. Cu cele două luni petrecute în Spania şi o ureche bună a reuşit să înveţe mai repede şi mai bine decât mulţi britanici sosiţi de mai bine de douăzeci de ani. La început şi-a ascuns ideile politice prea liberale, dar a observat că la fiecare reuniune socială îl încolţeau cu întrebări şi mereu avea un cerc de ascultători miraţi în jur. Discursurile lui abolиţioniste, egalitariste şi democratice scuturau praful de pe oamenii ăştia buni, erau motiv de eterne discuţii între bărbaţi şi exclamaţii îngrozite între doamnele mature, dar le atrăgeau iremediabil pe cele mai tinere. Părerea generală îl cataloga ca trăznit şi ideile lui incendiare amuzau până la urmă, în schimb zeflemeaua lui la adresa familiei regale britanice a căzut cum nu se poate mai prost între membrii coloniei engleze, pentru care regina Victoria, precum Dumnezeu şi Imperiul, era intangibilă. Venitul lui modest, dar nu de lepădat, îi permitea să trăiască destul de îndestulat fără a fi muncit vreodată serios, ceea ce îl situa în categoria cavalerilor. De cum au descoperit că era liber, nu au lipsit domnişoarele de măritat preocupate să pună gheara pe el, dar după ce o cunoscuse pe Rose nu mai avea ochi pentru alta. S-a întrebat de mii de ori de ce

tânăra rămânea celibatară şi singurul răspuns care îi trecu prin minte acestui agnostic raționalist a fost că era destinată celor sfinte.

— Până când mă mai chinui, Miss Rose? Nu ți-e teamă că am să mă plictisesc să tot umblu după dumneata? glumea el.

— Nu vă veți plictisi, Mr. Todd. E mult mai amuzant să alergi după pisică decât să o prinzi, răspundea ea.

Elocvența falsului misionar a fost o noutate în acel mediu şi de cum au aflat că studiase Cărțile Sfinte l-au invitat să vorbească. Exista un mic templu anglican, pe care autoritățile nu-l vedeau cu ochi buni, dar comunitatea protestantă se mai aduna şi în case particulare. „Unde s-a mai pomenit biserică fără fecioare şi fără diavoli? Aceşti gringos sunt eretici, nu cred în Papă, nu ştiu să se roage, o țin într-un cântec şi nici măcar nu se împărtăşesc", mormăia Mama Fresia scandalizată când venea rândul ca slujba de duminică să se țină în casa Sommers. Todd s-a pregătit să citească pe scurt despre fuga evreilor din Egipt, apoi să se refere imediat la situația emigranților care, precum evreii biblici, trebuiau să se adapteze pe pământ străin, dar Jeremy Sommers l-a prezentat publicului ca pe un misionar şi l-a rugat să vorbească despre indienii din Țara de Foc. Jacob Todd nu ştia să situeze regiunea şi nici de ce avea numele ăsta sugestiv, dar a reuşit să emoționeze auditoriul până la lacrimi cu istoria a trei sălbatici vânați de un căpitan englez pentru a-i duce în Anglia. În mai puțin de trei ani, aceşti nenorociți care trăiau goi în frigul glacial şi comiteau frecvent acte de canibalism, se transformaseră în buni creştini şi învățaseră obiceiuri civilizate, ba chiar puteau să mănânce mâncare englezească. Nu a mai spus, desigur, că, o dată repatriați, s-au întors imediat la vechile lor obiceiuri, de parcă nici n-ar fi fost atinşi vreodată de Anglia şi de cuvântul lui Isus. La sugestia lui Jeremy Sommers s-a organizat pe loc o colectă pentru acțiunea de răspândire a credinței, cu rezultate atât de bune încât a doua zi Jacob Todd şi-a deschis un cont la sucursala din Valparaíso a Băncii Angliei. Contul era alimentat săptămânal cu contribuțiile protestanților şi creştea în ciuda retragerilor frecvente pe care le făcea Todd ca să-şi acopere cheltuielile proprii pentru care venitul lui era insuficient. Cu cât intrau mai mulți bani, cu atât se înmulțeau obstacolele şi pretextele pentru a amâna misiunea evanghelizatoare. Aşa au trecut doi ani.

Jacob Todd a ajuns să se simtă atât de bine în Valparaíso de parcă s-ar fi născut acolo. Atât chilienii cât şi englezii aveau în comun mai multe trăsături de caracter: totul se rezolva cu ajutorul judecătorilor sindici şi al avocaților; aveau un ataşament absurd pentru tradiție, simbolurile patriei şi rutină; se lăudau că sunt individualişti şi duşmani ai ostentației, pe care o disprețuiau ca pe un semn de arivism social; păreau amabili şi controlați, dar erau în stare de multă cruzime. Cu toate acestea, spre deosebire de englezi, chilienii aveau oroare de excentricitate şi cel mai mult se temeau să nu pară ridicoli. Dacă aş vorbi corect castiliana, se gândea Jacob Todd, m-aş simți ca acasă. Se mutase în pensiune la o văduvă englezoaică, crescătoare de pisici şi autoarea celor mai celebre tarte din port. Dormea cu patru feline în pat, mai bine ca niciodată, şi se delecta în fiecare zi cu ispititoarele tarte ale gazdei. Intrase în legătură cu chilieni din toate clasele sociale, de la cei mai umili, pe care îi cunoştea bătând cartierele sărace din port, până la cei mai trufaşi. Jeremy Sommers l-a prezentat la Clubul Uniunii, unde a fost acceptat ca membru invitat. Numai străinii cu o importanță socială recunoscută se puteau lăuda cu asemenea privilegiu, fiind vorba de o enclavă de moşieri şi politicieni conservatori, unde valoarea membrilor se măsura prin numele lor de familie. I s-au deschis uşile grație talentului la cărți şi zaruri; pierdea cu atâta grație încât puțini erau cei care îşi dădeau seama cât de mult câştiga. Acolo s-a împrietenit cu Agustin del Valle, proprietar de pământuri agricole din zonă şi de turme de oi în sud, unde nu pusese vreodată piciorul, lăsând totul în grija unor vătafi aduşi din Scoția.

Prietenia cu el i-a dat ocazia să viziteze austerele conace ale familiilor chiliene aristocratice, clădiri pătrățoase şi întunecate, cu mari încăperi aproape goale, decorate fără rafinament, cu mobilă greoaie, candelabre funebre şi o mulțime de crucifixe însângerate, fecioare de ghips şi sfinți îmbrăcați precum vechea nobilime spaniolă. Erau case întoarse către interior, închise pentru stradă, cu garduri înalte de fier, incomode şi grosolane, însă prevăzute cu coridoare răcoroase şi grădini interioare pline de iasomie, portocali şi trandafiri.

La începutul primăverii, Agustin del Valle i-a invitat pe frații Sommers şi pe Jacob Todd la una din proprietățile lui. Drumul a fost de coşmar; călare putea fi străbătut în patru sau cinci ore, dar caravana cu familia şi musafirii a plecat din zori şi a ajuns când se lăsase bine noaptea. Familia del Valle se deplasa în care trase de boi, în care puseseră mese şi divane de pluş. Urmau un şir de catâri cu bagajele şi peoni călare, înarmați cu flinte primitive ca să se apere de bandiții care aveau obiceiul să aştepte pitiți după coline. La încetineala enervantă a animalelor se adăugau hârtoapele drumului în care se împotmoleau căruțele, şi desele opriri pentru odihnă, în timpul cărora se serveau gustările din coşuri, în mijlocul unui roi de muşte. Todd nu se pricepea deloc la agricultură, dar ajungea o simplă privire ca să-ți dai seama că acest pământ roditor producea din belşug de toate; fructele căzeau din copaci şi putrezeau pe pământ fără ca nimeni să-şi dea osteneala să le ridice. La conac a dat de acelaşi stil de viață pe care îl observase cu ani în urmă în Spania: o familie numeroasă unită prin încurcate legături de sânge şi un inflexibil cod al onoarei. Amfitrionul era un patriarh puternic şi feudal care ținea în pumn destinele urmaşilor şi se lăuda, arogant, cu o stirpe care mergea până la primii conchistadori spanioli. Strămoşii mei, povestea, au mers mai bine de o mie de kilometri îmbrăcați în grele armuri de oțel, au trecut munți, câmpii şi deşertul cel mai arid din lume pentru a întemeia oraşul Santiago. Printre ai săi era un simbol de autoritate şi decență, dar în afara clasei sale era cunoscut ca un netrebnic. Avea o mulțime de bastarzi şi faima de a fi lichidat destui muncitori cu ziua în accesele lui de furie legendare, dar de asta şi de atâtea alte păcate nu se vorbea niciodată. Soția lui avea cam patruzeci de ani, dar părea o bătrânică tremurătoare şi cu capul plecat, tot timpul în doliu după copiii morți de mici şi sufocată de apăsarea corsetului, a religiei şi a bărbatului pe care i-l dăduse soarta. Fiii îşi petreceau viața de trândăvie între slujbă, plimbare, siestă, joc de cărți şi zaiafet, în timp ce fiicele pluteau ca nişte nimfe misterioase prin odăi şi grădini, în fâşâitul jupoanelor, mereu sub ochii vigilenți ai guvernantelor. Fuseseră pregătite din copilărie pentru o existență de virtute, credință şi abnegație; soarta lor era căsătoria de convenință şi maternitatea.

La țară au asistat la o coridă de tauri, care nu semăna nici pe departe cu strălucitorul spectacol de curaj şi moarte din Spania; nici gând de costum „cu lumini", fanfaronadă, pasiune şi glorie, doar o îngrămădeală de beți obraznici care chinuiau animalul cu sulițe şi insulte, tăvăliți de coarne în țărână printre înjurături şi hohote de râs. Partea cea mai periculoasă a fost scoaterea din arenă a bestiei înfuriate şi rănite, dar în viață. Todd s-a simțit recunoscător că scutiseră taurul de ultima insultă care ar fi fost execuția publică, pentru că inima lui bună de englez prefera să-l vadă mort pe toreador, nu pe taur. După-amiaza bărbații jucau tresillo şi rocambor, serviți ca nişte prinți de o adevărată armată de servitori negricioşi şi umili, cu priviri care nu se ridicau din pământ şi glasuri care nu se auzeau mai tare decât un murmur. Nu erau sclavi, dar păreau să fie. Munceau pentru protecție, acoperiş şi o parte din recoltă; teoretic erau liberi, dar rămâneau cu stăpânul, oricât de despotic ar fi fost şi oricât de aspre condițiile, pentru că nu aveau unde pleca. Sclavia fusese abolită de mai bine de zece ani fără mare zarvă. Traficul de africani nu fusese niciodată rentabil prin locurile astea unde nu există mari plantații, dar nimeni nu vorbea de soarta indienilor, prădați de pământurile

lor şi reduşi la mizerie, nici de lucrătorii cu ziua de pe câmp, care se vindeau şi se lăsau moştenire împreună cu moşiile, ca animalele. Nu se vorbea nici de vapoarele care aduceau încărcături de sclavi chinezi şi polinezieni destinaţi exploatărilor de guano din insulele Chinchas. Dacă nu debarcau nu era nici o problemă: legea interzicea sclavia pe uscat, nu pe mare.

În timp ce bărbaţii jucau cărţi, Miss Rose se plictisea discret în compania doamnei del Valle şi a numeroaselor ei fiice. În schimb, Eliza galopa pe câmp cu Paulina, singura dintre fetele lui Augustin del Valle care scăpase de modelul lânced al femeilor din familie. Era cu câţiva ani mai mare ca Eliza, dar în ziua aceea s-a distrat cu ea parcă ar fi avut aceeaşi vârstă, amândouă cu pletele în vânt şi faţa în soare, îndemnând caii.

Domnişoare

Eliza Sommers era o fată slăbuţă şi mică, cu trăsături delicate, parcă desenate cu peniţa. În 1845, când a împlinit treisprezece ani şi începeau să i se deseneze sânii şi talia, avea încă aspect de puştoaică, deşi în gesturi începea să se vadă graţia care avea să fie punctul forte al frumuseţii ei. Vigilenţa implacabilă a lui Miss Rose făcuse ca scheletul ei să fie drept ca o lance: o obliga să stea drept cu ajutorul unei vergi metalice prinse de spate în timpul interminabilelor exerciţii de pian şi broderie. Nu a crescut înaltă şi şi-a păstrat aspectul infantil înşelător, care i-a salvat viaţa de mai multe ori. Era atât de copilă în fond, încât la pubertate continua să doarmă ghemuită în acelaşi pătuc din copilărie, înconjurată de păpuşi şi sugându-şi degetul. Imita atitudinea scârbită a lui Jeremy Sommers, crezând că acesta era semnul puterii interioare. Trecând anii, a obosit s-o mai facă pe plictisita, dar antrenamentul i-a ajutat să-şi domine caracterul. Lua parte la treburile servitorimii: o zi la facerea pâinii, alta la măcinatul porumbului, alta la aerisitul aşternuturilor şi alta la fiertul albiturilor. Petrecea ceasuri întregi ghemuită în spatele draperiei din salon devorând una după alta operele clasice din biblioteca lui Jeremy Sommers, romanele romantice ale lui Miss Rose, ziarele vechi şi orice lectură găsea la îndemână, oricât de plicticoasă. A reuşit să-l facă pe Jacob Todd să-i dăruiască una din bibliile în spaniolă şi încerca să o descifreze cu o răbdare enormă, pentru că ea studiase în engleză. Se cufunda în Vechiul Testament cu o fascinaţie bolnăvicioasă pentru viciile şi patimile regilor care seduceau soţiile altora, profeţi care pedepseau cu fulgere groaznice şi taţi care zămisleau prunci cu fiicele lor. În debara, unde se îngrămădeau toate vechiturile, a găsit hărţi, cărţi de călătorie şi documente de navigaţie ale unchiului John, care i-au folosit la a cunoaşte limitele lumii. Preceptorii tocmiţi de Miss Rose au învăţat-o franceză, caligrafie, istorie, geografie şi ceva latină, oricum mai mult decât ce se preda în cele mai bune colegii de fete din capitală, din care până la urmă tot cu ceva rugăciuni şi bune maniere ieşeau. Lecturile dezordonate, cât şi poveştile căpitanului Sommers, au dat aripi imaginaţiei sale. Unchiul navigator apărea în casă încărcat de cadouri, tulburându-i fantezia cu istorii nemaiauzite cu împăraţi negri pe tronuri de aur masiv, piraţi malaezieni care adunau ochi de om în casete de sidef şi prinţese arse pe rugul bătrânilor lor soţi. De fiecare dată când venea acasă totul se amâna, de la temele de şcoală până la lecţiile de pian. Trecea anul în aşteptarea lui şi pe hartă se înfigeau ace care marcau latitudinile pe ocean pe unde trecea cu velierul. Eliza nu prea avea contacte cu alte fiinţe de vârsta ei, trăia într-o lume închisă din casa binefăcătorilor ei, cu iluzia eternă că nu era acolo, ci în Anglia. Jeremy Sommers comanda totul după catalog, de la săpun până la pantofi, şi se îmbrăca în haine uşoare iarna şi cu palton vara, pentru că se lua după

calendarul emisferei nordice. Fetița observa şi asculta atentă, avea un temperament vesel şi independent, niciodată nu cerea ajutor şi avea darul rar de a se face invizibilă după dorință, pierzându-se printre mobile, draperii şi în florile tapetului. Când s-a trezit cu cămaşa de noapte pătată cu o substanță roşiatică s-a dus la Miss Rose să-i comunice că pierde sânge de jos.

— Nu vorbi cu nimeni despre asta, este ceva foarte personal. De-acum eşti femeie şi trebuie să te porți ca atare, gata cu copilăriile. E momentul să mergi la colegiul de fete al lui Madame Colbert, a fost singura explicație a mamei sale adoptive, spusă dintr-un foc şi fără s-o privească în ochi, în timp ce scotea din dulap o duzină de prosopele tivite chiar de mâna ei.

— Acum ai încurcat-o, fato, o să ți se schimbe corpul, o să ți se tulbure ideile şi orice bărbat va putea să-ți facă ce-i trece prin minte, a avertizat-o mai târziu Mama Fresia, căreia Eliza nu i-a putut ascunde vestea.

Indianca cunoştea plante care puteau opri definitiv fluxul menstrual, dar s-a abținut de frica stăpânilor. Eliza a luat avertismentul în serios şi a hotărât să vegheze ca să nu se întâmple. Şi-a bandajat strâns torsul cu o fâşie de mătase, convinsă că dacă metoda funcționase secole la rândul pentru a reduce picioarele chinezoaicelor, cum povestea unchiul John, nu avea de ce să dea greş în încercarea de a aplatiza sânii. De asemenea, şi-a propus să scrie; ani la rândul o văzuse pe Miss Rose scriind în caietele ei şi a presupus că o făcea ca să combată blestemul cu ideile tulburi. Cât despre ultima parte a prezicerii orice bărbat ar putea face ce vrea cu ea nu i-a acordat aceeaşi importanță, pentru că pur şi simplu era incapabilă să-şi imagineze vreun bărbat în viitorul ei. Toți erau nişte bătrâni de cel puțin douăzeci de ani; lumea era lipsită de ființe masculine din aceeaşi generație cu a ei. Singurii care i-ar fi plăcut ca soți, căpitanul John Sommers şi Jacob Todd, nu erau disponibili, primul fiindu-i unchi şi cel de-al doilea fiind îndrăgostit de Miss Rose, o ştia tot oraşul.

După ani şi ani, amintindu-şi copilăria şi tinerețea, Eliza se gândea că Miss Rose şi Mr. Todd ar fi fost o pereche reuşită, ea ar fi îmblânzit asprimile lui Todd iar el ar fi salvat-o de urât, dar lucrurile s-au petrecut altfel. Anii trecând, când de-acum ambii erau cărunți şi singurătatea le devenise o lungă obişnuință, s-au întâlnit în California în nişte împrejurări stranii; atunci el a reînceput să-i facă curte cu aceeaşi intensitate şi ea l-a respins din nou cu aceeaşi hotărâre. Dar asta a fost mult mai târziu.

Jacob Todd nu pierdea nici o ocazie pentru a se apropia de familia Sommers, nu exista alt musafir mai punctual la serate, mai atent atunci când Miss Rose cânta cu triluri impetuoase sau mai dispus să-i tolereze salturile ei de umoare, chiar momentele cam crude când îl chinuia. Era o persoană plină de contradicții, dar oare el nu era la fel? Nu era el oare un ateu care vindea biblii şi păcălea jumătate de lume cu povestea unei presupuse misiuni de evanghelizare? Se întreba de ce nu se măritase deşi era atât de atrăgătoare; o femeie necăsătorită la vârsta asta nu avea viitor, nici loc în societate. Prin colonia engleză se şoptea despre un anumit scandal în Anglia, cu ani în urmă, asta explica prezența ei în Chile pe post de menajeră a fratelui ei, dar el nu a vrut niciodată să afle amănunte, preferând misterul certitudinii a ceva ce poate n-ar fi putut tolera. Trecutul nu prea contează, îşi tot repeta. Ajunge o singură eroare de discreție sau de calcul pentru a păta reputația unei femei şi a o împiedica să se căsătorească bine. Ar fi dat ani din viitorul său pentru ca ea să răspundă sentimentelor sale, dar ea nu dădea semne că ar ceda asediului, deşi nici nu încerca să-l descurajeze; se distra, se juca, ba încurajându-l, ba oprindu-l dintr-o dată.

— Mr. Todd e un pişicher de piază rea, cu idei ciudate, dinți de cal şi mâini transpirate. Niciodată nu m-aş căsători cu el, chiar de-ar fi ultimul burlac din univers, i-a mărturisit râzând Miss Rose Elizei.

Fetița nu a gustat comentariul. Îi era îndatorată lui Jacob Todd nu numai pentru că o salvase la procesiunea Cristului de Mai, dar şi pentru că trecuse sub tăcere incidentul de parcă nici nu s-ar fi petrecut, îi era drag acest aliat ciudat: mirosea a dulău, ca unchiul John. Iar buna impresie a devenit simpatie leală când, ascunsă după draperia grea de catifea verde din salon, l-a auzit conversând cu Jeremy Sommers.

— Trebuie să iau o hotărâre în ce o priveşte pe Eliza, Jacob. N-are nici cea mai mică idee despre locul ei în societate. Lumea începe să-şi pună întrebări şi precis că Eliza îşi imaginează un viitor care nu-i este sortit. Nimic mai periculos decât demonul fanteziei cuibărit într-un suflet de femeie.

— Nu exagera, prietene. Eliza nu e decât o copilă, dar este inteligentă şi în mod sigur îşi va găsi locul.

— Inteligența este o piedică pentru o femeie. Rose vrea s-o trimită la şcoala de domnişoare a lui Madame Colbert, dar eu nu sunt de acord cu educația peste măsură a domnişoarelor, după aceea devin greu de strunit. Fiecare la locul lui, asta e deviza mea.

— Lumea se schimbă, Jeremy. În Statele Unite oamenii liberi sunt egali în fața legii. S-au abolit clasele sociale.

— Vorbim de femei, nu de bărbați. De altfel, Statele Unite sunt o țară de comercianți şi de pionieri, fără tradiție şi fără simțul istoriei. Egalitatea nu există nicăieri, nici măcar între animale, şi cu atât mai puțin în Chile.

— Noi suntem străini, Jeremy, de-abia ne descurcăm în spaniolă. Ce treabă avem noi cu clasele sociale chiliene? Niciodată nu vom aparține acestei țări...

— Trebuie să fim un exemplu bun. Dacă noi, britanicii, nu suntem în stare să facem ordine în propria noastră casă, ce să mai aştepți de la ceilalți?

— Eliza a crescut în familia asta. Nu cred că Miss Rose ar accepta să o abandoneze doar pentru că s-a făcut măricică.

Şi aşa a şi fost. Rose l-a sfidat pe fratele ei cu un repertoriu complet de bolesnițe. Mai întâi au fost colicile, apoi o migrenă alarmantă, care de seară până dimineața a lăsat-o aproape oarbă. Câteva zile casa s-a cufundat în tăcere absolută; s-au tras draperiile, se mergea pe vârfuri şi se vorbea în şoaptă. Nu s-a mai gătit, pentru că mirosul de mâncare îi făcea şi mai rău; Jeremy Sommers mânca la club şi venea acasă cu aerul dezorientat şi timid al unei vizite la spital. Orbirea aceea stranie şi multiplele stări de rău ale lui Rose, cât şi tăcerea încăpățânată a servitorilor casei au sfârşit prin a-i mina tăria. Culmea, Mama Fresia, care aflase nu se ştie cum de discuțiile private ale fraților, a devenit o aliată de nădejde a stăpânei sale. Jeremy Sommers se considera o persoană cultă şi pragmatică, invulnerabilă la intimidările unei vrăjitoare superstițioase cum era Mama Fresia, dar când indianca a aprins luminări negre şi a făcut fumigații cu salvie prin toată casa sub pretextul că alunga țânțarii, s-a închis în bibliotecă speriat şi furios. Noaptea o auzea lipăind desculță de partea cealaltă a uşii, îngânând descântece şi blesteme. Miercuri a găsit o şopârlă moartă în sticla lui de brandy şi s-a hotărât să tranşeze în sfârşit povestea. A bătut la uşa soră-sii şi a fost primit pentru prima dată în acel sanctuar de mistere feminine pe care prefera să le ignore, aşa cum ignora camera de croitorie, bucătăria, spălătoria, cămăruțele întunecoase de la intrare unde dormeau servitoarele şi căsuța Mamei Fresia din fundul curții; lumea lui erau saloanele, biblioteca cu rafturi de mahon lustruit şi colecția de gravuri pe teme de vânătoare, sala de biliard cu arătoasa masă sculptată, odaia lui mobilată cu o simplitate spartană şi o încăpere micuță cu dale italieneşti pe care o folosea pentru toaleta personală şi unde îşi propunea să instaleze într-o bună zi un closet modern, ca în cataloagele de la New York, pentru că citise că sistemul de a folosi oale de noapte şi de a colecta excrementele umane în butoaie pentru a le folosi ca îngrăşământ reprezenta un focar de epidemii. A

trebuit să aştepte să i se obişnuiască ochii cu semiîntunericul, în timp ce respira tulburat un amestec de miros de medicamente şi de parfum persistent de vanilie. Rose abia că se vedea, slăbită şi suferindă, culcată pe spate în patul fără perne, cu mâinile încrucişate pe piept de parcă ar fi făcut repetiție pentru propria-i moarte. Lângă ea, Eliza storcea o cârpă muiată în infuzie de ceai verde pentru a i-o pune pe ochi.

— Lasă-ne singuri, copilă, a spus Jeremy Sommers aşezându-se pe un scaun de lângă pat.

Eliza făcu o plecăciune uşoară şi ieşi, dar cunoştea pe de rost punctele slabe ale casei şi, cu urechea lipită de subțirele perete despărțitor, ascultă conversația pe care mai apoi i-a relatat-o Mamei Fresia şi a notat-o în jurnalul ei.

— Ajunge, Rose. Nu are rost să continuăm războiul ăsta. Hai să ne punem de acord. Ce vrei de fapt? a întrebat Jeremy, învins de la bun început.

— Nimic, Jeremy, a suspinat ea cu o voce care de-abia se auzea.

— N-o vor accepta niciodată pe Eliza la colegiul lui Madame Colbert. Acolo nu merg decât fete din lumea bună şi din cămine bine întocmite. Toată lumea ştie că Eliza este adoptată.

— Am eu grijă să o primească! a exclamat cu o patimă de neaşteptat la o persoană în agonie.

— Ascultă, Rose. Eliza nu are nevoie de mai multă educație. Trebuie să învețe o meserie ca să-şi câştige traiul. Ce-o să se facă atunci când nu vom mai fi noi să o protejăm?

— Dacă are educație o să se căsătorească bine, a spus Rose aruncând cât colo compresa cu ceai verde şi ridicându-se în capul oaselor.

— Eliza nu este chiar o frumusețe, Rose.

— Nu ai privit-o bine, Jeremy. Se schimbă pe zi ce trece, o să fie drăguță, te asigur. Pretendenții vor roi în jurul ei!

— Orfană şi fără zestre?

— Va avea zestre, a răspuns Miss Rose dându-se jos din pat pe orbecăite şi făcând câțiva paşi de oarbă, despletită şi desculță.

— Cum adică? Nu am vorbit niciodată despre asta...

— Pentru că nu venise momentul, Jeremy. O fată de măritat are nevoie de bijuterii, de un trusou care să-i ajungă pentru mai mulți ani şi de tot ce e nevoie într-o casă, plus o sumă de bani substanțială ca să înceapă o afacere.

— Şi pot afla care e contribuția mirelui?

— Casa, şi-n plus să o întrețină pe tot restul zilelor, în orice caz, mai sunt nişte ani buni până să ajungă Eliza la vârsta măritişului şi până atunci va avea zestre. Ne ocupăm John şi cu mine să i-o facem, nu-ți cerem nici un real, dar n-are rost să ne pierdem timpul vorbind acum despre asta. Trebuie să o consideri pe Eliza ca pe propria ta fiică.

— Dar nu este, Rose.

— Atunci trateaz-o ca şi cum ar fi fiica mea. Măcar cu asta eşti de acord?

— Da, sunt, a cedat Jeremy Sommers.

Infuziile de ceai s-au dovedit miraculoase. Bolnava s-a făcut bine şi în patruzeci şi opt de ore vedea din nou şi era radioasă. S-a apucat să-şi îngrijească fratele cu o solicitudine adorabilă, niciodată nu fusese mai drăgăstoasă şi mai veselă cu el. Casa a revenit la ritmul dintotdeauna, din bucătărie ieşeau spre sufragerie delicioasele feluri creole ale Mamei Fresia, pâinile aromate frământate de Eliza şi prăjiturile fine care contribuiseră atâta la faima de buni amfitrioni ai casei Sommers. Din acel moment Miss Rose şi-a modificat drastic conduita dezordonată față de Eliza şi s-a străduit, cu o dăruire maternă pe care nu o arătase niciodată până acum, să o pregătească pentru colegiu, supunând-o în acelaşi timp pe Madame Colbert unui asediu irezistibil. Hotărâse că Eliza va avea studii, zestre şi

reputație de fată frumoasă, deşi nu era, pentru că frumusețea, spunea, era o chestiune de stil. Orice femeie care se poartă cu siguranța suverană a unei frumuseți sfârşeşte prin a convinge pe toată lumea că aşa este, susținea. Primul pas spre emanciparea Elizei ar fi o căsătorie bună, dat fiind că fata nu avea un frate mai mare ca să-i servească de paravan, ca în cazul ei. Ea nu prea vedea avantajele în a fi căsătorită, o soție este proprietatea soțului şi are drepturi mai puține decât un servitor sau un copil; dar, pe de altă parte, o femeie singură şi fără avere era sortită celor mai rele abuzuri. Dacă era destul de vicleană, o femeie căsătorită măcar putea să-şi manevreze bărbatul după plac, şi cu ceva noroc chiar putea rămâne văduvă devreme...

— Mi-aş da cu dragă inimă jumătate din viață pentru a fi la fel de liberă ca un bărbat, Eliza. Dar ne-am ars, suntem femei. Tot ce putem face este să încercăm să tragem folos din puținul pe care îl avem.

Nu i-a spus că singura dată când a încercat să zboare cu propriile-i aripi şi-a spart nasul de realitate, pentru că nu voia să-i bage în cap fetei idei subversive. Era hotărâtă să-i dea o soartă mai bună decât a ei, o va şcoli în artele disimulării, manipulării şi vicleşugurilor, care erau mai folositoare decât ingenuitatea, era sigură de asta. Se închidea cu ea trei ceasuri dimineața şi alte trei după-amiaza pentru a studia textele şcolare importate din Anglia; a intensificat învățarea francezei cu un profesor, căci nici o fată bine educată nu putea ignora această limbă. În restul timpului verifica personal fiecare împunsătură de ac pentru trusoul Elizei, cearşafuri, ştergare, fețe de masă şi lenjerie brodată artistic, totul păstrat apoi în cufere, învelit în valuri de pânză şi parfumat cu lavandă. La fiecare trei luni scoteau conținutul cuferelor la soare, evitând astfel stricăciunea umezelii şi a moliilor în anii ce erau de aşteptat până la nuntă. A cumpărat o casetă pentru bijuteriile de zestre şi l-a însărcinat pe fratele John să o umple cu daruri din călătoriile sale. S-au adunat astfel safire din India, smaralde şi ametiste din Brazilia, coliere şi brățări de aur venețian şi chiar o mică broşă cu diamante. Jeremy Sommers nu era la curent cu aceste amănunte şi n-a avut habar de felul în care frații săi finanțau asemenea extravaganțe.

Lecțiile de pian — acum cu un profesor venit din Belgia, care lovea cu rigla degetele neîndemânatice ale elevilor săi, erau chinul de zi cu zi al Elizei. De asemenea, asista la cursurile unei academii de dansuri de salon, iar la sugestia maestrului de dans, Miss Rose o obliga să păşească ore în şir ținând pe cap în echilibru o carte pentru a creşte dreaptă. Ea îşi îndeplinea sarcinile, făcea exercițiile de pian, păşea dreaptă ca o lumânare fără nici o carte pe cap, dar noaptea se strecura desculță în curtea servitorilor şi deseori zorile o găseau dormind pe un mindir îmbrățişând-o pe Mama Fresia.

La doi ani după inundații s-a schimbat norocul şi țara s-a bucurat de o climă bună, de linişte politică şi bunăstare economică. Chilienii umblau ca pe jar: erau obişnuiți cu nenorocirile aduse de natură şi atâta belşug putea însemna un mare cataclism viitor. În plus, s-au descoperit bogate zăcăminte de aur şi argint în nord. În timpul cuceririi spaniole, când aceştia străbăteau America în căutarea acestor metale şi luând tot ce găseau în cale, Chile era considerat coada lumii, pentru că în comparație cu bogățiile din restul continentului avea foarte puțin de oferit. În marşul forțat prin munții uriaşi ai acestei țări şi prin deşertul selenar din nord, lăcomia pălea în inima acelor conchistadori, şi dacă mai rămânea ceva, indienii neîmblânziți aveau grijă să transforme acel ceva în căință. Epuizați şi săraci, căpitanii blestemau acest tărâm unde nu le mai rămânea decât să-şi înfigă steagul şi să moară, pentru că a te întoarce fără glorie era şi mai rău. Trei sute de ani mai târziu, aceste mine care rămăseseră ascunse ochilor ambițioşilor soldați din Spania şi apăruseră deodată ca prin minune, au fost un premiu neaşteptat pentru descendenții acelora. Au apărut averi noi, la care s-au alăturat cele din industrie şi

comerț. Vechea aristocrație pământeană, care avusese mereu pâinea şi cuțitul, s-a simțit amenințată în privilegii, iar disprețul față de noii îmbogățiți a început să fie un semn de distincție.

Unul dintre aceşti noi bogătaşi s-a îndrăgostit de Paulina, fiica cea mare a lui Agustin del Valle. Era vorba de Feliciano Rodríguez de Santa Cruz, care în câțiva ani a ajuns prosper grație unei mine de aur pe care o exploata în parte cu fratele său. Despre originea sa se ştia prea puțin, exceptând bănuiala că strămoşii lui erau evrei convertiți iar sonorul nume creştin fusese adoptat ca să păcălească Inchiziția, motiv mai mult decât suficient pentru a fi respinşi fără alte discuții de mândrii del Valle. Jacob Todd o deosebea pe Paulina între cele cinci fiice ale lui Agustin pentru că firea ei îndrăzneață şi veselă i-o amintea pe Miss Rose. Fata avea un fel atât de sincer de a râde, care contrasta cu zâmbetele ascunse sub evantaie şi mantile ale surorilor ei. Aflând de intenția tatălui de a o închide într-o mânăstire pentru a-i împiedica dragostea, Jacob Todd a hotărât, lăsând orice prudență la o parte, să o ajute. Înainte de plecare, a reuşit să schimbe câteva cuvinte între patru ochi cu ea, profitând de o neatenție a guvernantei. Conştientă de lipsa de timp pentru explicații mai lungi, Paulina a scos din decolteu o scrisoare atât de împăturită că ajunsese cât o aşchie şi l-a rugat să o transmită iubitului. A doua zi fata a plecat, sub paza tatălui, într-o călătorie de mai multe zile pe drumuri imposibile spre Concepcion, oraş din sud aproape de rezervațiile indigene, unde călugărițele aveau să-şi ducă la bun sfârşit misiunea de a-i băga mințile în cap cu ajutorul rugăciunilor şi posturilor. Pentru a evita vreo idee nesăbuită de revoltă sau fugă, tatăl porunci să fie rasă în cap. Mama a strâns pletele într-o pânză de batist brodată şi le-a dus în dar penitentelor de la Biserica Sfintei Mitre pentru a sluji ca peruci pentru statuile sfinților. Între timp, Jacob Todd nu numai că a transmis misiva, dar a aflat de la frații fetei localizarea exactă a mânăstirii şi l-a informat pe mâhnitul Feliciano Rodríguez de Santa Cruz. Recunoscător, pretendentul şi-a scos ceasul de buzunar cu lanț de aur masiv şi a insistat să-l dea binecuvântatului emisar al dragostei sale, dar acesta l-a refuzat, ofensat.

— Nu ştiu cum să vă plătesc pentru ce ați făcut, s-a bâlbâit Feliciano tulburat.

— Nici nu trebuie.

O bună bucată de vreme Jacob Todd nu a ştiut nimic despre nefericita pereche, dar după două luni vestea savuroasă a fugii domnişoarei era pe toate buzele la sindrofii şi orgoliosul Agustin del Valle nu putea face nimic pentru a împiedica alte şi alte amănunte pitoreşti care se adăugau, acoperindu-l de ridicol. Versiunea pe care Paulina i-a relatat-o după câteva luni lui Jacob Todd a fost că, într-o seară de iunie din acelea reci, cu ploaie mocănească şi înserare devreme, a reuşit să înşele paza şi a fugit din mânăstire îmbrăcată în veşmânt de novice şi cu candelabrele de argint din altarul cel mare. Mulțumită informației pe care o avea de la Jacob Todd, Feliciano Rodríguez de Santa Cruz venise în sud şi păstrase legătura cu ea încă de la început, aşteptând ocazia să o întâlnească. În seara aceea o aştepta în apropierea mânăstirii şi i-au trebuit câteva secunde pentru a o recunoaşte pe novicea pe jumătate cheală care i s-a aruncat în brațe fără a da drumul sfeşnicelor.

— Nu te uita aşa la mine, omule, părul creşte, i-a spus sărutându-l sănătos pe gură.

Feliciano a dus-o într-o trăsură închisă înapoi la Valparaíso şi a instalat-o temporar în casa mamei sale văduve, ascunzătoarea cea mai respectabilă pe care şi-a putut-o imagina, cu intenția de a-i apăra onoarea pe cât posibil, deşi scandalul era de neevitat. Primul impuls al lui Agustin a fost să se bată în duel cu seducătorul fiicei sale, dar când vru s-o facă află că tânărul era în călătorie de afaceri la Santiago. Atunci şi-a pus în cap să o găsească pe Paulina, ajutat fiind de

fiii şi nepoții săi înarmați şi decişi să apere onoarea familiei, în timp ce mama şi surorile se rugau în cor cu mătăniile în mână pentru fata care se abătuse de la calea cea dreaptă. Unchiul episcop, cel care avusese ideea trimiterii Paulinei la maici, a încercat să îi mai potolească, dar super-masculii nu plecau urechea la vorbele lui. Călătoria lui Feliciano făcea parte din strategia plănuită împreună cu frate-său şi cu Jacob Todd. Aşa că el a plecat fără zarvă în capitală, în timp ce aceştia puneau la punct planul la Valparaíso, publicând într-un ziar liberal ştirea dispariției domnişoarei Paulina del Valle, pe care familia evitase să o facă publică. Asta a salvat viața celor doi îndrăgostiți.

În cele din urmă Agustân del Valle a acceptat că trecuse vremea să sfidezi legea şi că în loc de un dublu asasinat mai bine să speli onoarea cu o nuntă publică. S-au pus bazele unei păci forțate şi după o săptămână, când totul era gata, Feliciano s-a întors. Fugarii s-au prezentat la reşedința del Valle însoțiți de fratele logodnicului, de un avocat şi de episcop. Jacob Todd a păstrat o discretă absență. Paulina a apărut îmbrăcată cu o rochie foarte simplă, dar când şi-a scos mantila s-a văzut că purta sfidătoare o diademă de regină. A înaintat la braț cu viitoarea ei soacră, care era gata să răspundă pentru virtutea ei, dar nu i s-a dat ocazia. Dat fiind că ultimul lucru pe care îl dorea familia era o altă ştire în ziar, Agustin del Valle n-a avut încotro şi i-a primit pe fiica rebelă şi pe nedoritul pretendent. Era înconjurat de fiii şi nepoții săi în sufrageria transformată în tribunal de ocazie, în timp ce femeile din familie, izolate în capătul celălalt al casei, aflau amănunte de la servitoarele care ascultau pe la uşi şi alergau să le spună orice cuvânt. Spuneau că fata a apărut cu toate diamantele alea care străluceau în părul scurt din capul ei chelbos şi că şi-a înfruntat tatăl fără pic de modestie sau de teamă, anunțând că mai avea sfeşnicele, de fapt le luase doar ca să le necăjească pe măicuțe. Agustin del Valle a ridicat o cravaşa pentru cai, dar logodnicul a ieşit înainte ca să primească el pedeapsa, şi atunci episcopul, foarte obosit, dar cu greutatea autorității sale intactă, a intervenit cu argumentul irefutabil că nu putea fi vorba de o căsătorie publică menită a închide gura bârfelor dacă mirii ar fi apărut cu vânătăi pe față.

— Spune să ne aducă câte o ceaşcă de ciocolată şi hai să stăm jos, să vorbim ca oamenii, Agustin, a propus înalta față bisericească.

Aşa au făcut. Le-au poruncit fetei şi văduvei Rodríguez de Santa Cruz să aştepte afară, pentru că asta era treabă de bărbați, şi după mai multe căni de ciocolată spumoasă au ajuns la un acord. Au redactat un document în care termenii economici erau limpezi şi onoarea ambelor părți salvată, au semnat în prezența notarului şi s-au apucat să discute amănuntele nunții. O lună mai târziu Jacob Todd asista la o petrecere de neuitat, în care ospitalitatea risipitoare a familiei del Valle se întrecea pe ea însăşi; dansul, cântecele şi ospățul au ținut până a doua zi şi invitații au plecat lăudând frumusețea miresei, fericirea mirelui şi norocul socrilor care îşi căsătoreau fata cu o avere solidă, deşi recentă. Tinerii au plecat imediat în nordul țării.

Reputaţie proastă

Jacob Todd a regretat plecarea lui Feliciano şi a Paulinei, se împrietenise bine cu milionarul şi cu exuberanta lui soție. Pe cât de bine se simțea între tinerii întreprinzători, pe atât de nelalocul lui începea să se simtă între membrii Clubului Uniunii. Ca şi el, noii industriaşi erau impregnați de idei europene, erau moderni şi liberali, spre deosebire de vechea oligarhie pământeană, care era în urmă cu jumătate de secol. Îi mai rămăseseră o sută şaptezeci de biblii îngrămădite sub pat

de care nu-şi mai amintea, pentru că pariul era pierdut de mult. Reuşise să stăpânească destul de bine spaniola pentru a se descurca fără ajutor şi, deşi fără succes, continua să fie îndrăgostit de Rose Sommers, două argumente pentru a rămâne în Chile. Morocăneala permanentă a tinerei devenise un dulce obicei care nu mai izbutea să-l umilească. A învățat să o primească cu ironie şi să i-o întoarcă maliţios, ca într-un joc cu mingea ale cărui reguli misterioase doar ei le cunoşteau. A intrat în legătură cu câțiva intelectuali şi petreceau nopți întregi discutând despre filozofii francezi şi germani, cât şi despre descoperirile ştiințifice care deschideau orizonturi noi cunoaşterii umane. Avea la dispoziție destule ore ca să se gândească, să citească şi să discute, îşi nota ideile într-un caiet gros hârtănit de atâta folosință şi mare parte din bani i se duceau pe cărți comandate la Londra şi pe altele pe care le cumpăra la Librăria Santos Tornero, din cartierul El Almendral, unde locuiau francezii şi unde se găsea cel mai bun bordel din Valparaíso. Librăria era loc de întâlnire pentru intelectuali şi scriitori aspiranți. Todd obişnuia să citească zile în şir; apoi le dădea camarazilor săi cărțile, pe care aceştia le traduceau parțial şi le publicau în modeste broşuri care circulau din mână în mână.

Cel mai tânăr din grupul de intelectuali era Joaquín Andieta, care n-avea mai mult de optsprezece ani, dar compensa lipsa de experiență printr-o fluidă vocație de şef. Fiind atât de tânăr şi de sărac, personalitatea sa electrizantă apărea cu atât mai evidentă. Acest Joaquín nu era om de multe cuvinte, ci de acțiune, unul dintre puținii care prin claritate şi curaj suficiente reuşeau să transforme ideile din cărți în impuls revoluționar, ceilalți preferând să le discute la nesfârşit în jurul unei sticle în camera din spatele librăriei. Todd l-a remarcat de la bun început pe Andieta, băiatul ăsta avea ceva neliniştitor şi patetic care îl atrăgea. Observase geanta zdrențuită şi stofa uzată a costumului, transparentă şi fragilă precum foaia de ceapă. Pentru a ascunde găurile din tălpile pantofilor nu stătea niciodată picior peste picior; şi nu-şi scotea haina pentru că, bănuia Todd, cămaşa trebuia să fie plină de cârpeli şi petice. Nu avea un palton decent, dar pe timp de iarnă era primul care ieşea dimineața să distribuie pamflete şi să lipească afişe care îi chemau pe muncitori la revoltă împotriva abuzurilor patronilor sau pe marinari să se răscoale împotriva căpitanilor şi companiilor de navigație, muncă deseori inutilă, pentru că destinatarii erau în majoritate analfabeți. Chemările lui la dreptate rămâneau pradă vântului şi indiferenței umane.

Prin cercetări discrete, Jacob Todd a descoperit că amicul său era angajat la Compania Britanică de Import-Export. Pentru un salariu de mizerie şi având un program epuizant, înregistra mărfurile care treceau prin biroul portului. I se cerea pentru asta să poarte guler scrobit şi pantofii lună. Existența sa se petrecea într-o încăpere neaerisită şi prost luminată, unde birourile se înşirau unul după altul la nesfârşit şi se îngrămădeau dosare şi hârțoage pline de praf pe care nimeni nu le verifica ani la rândul. Todd l-a întrebat de el pe Jeremy Sommers, dar acesta nu putea să-l situeze; precis îl vedea în fiecare zi, dar nu avea nici o relație personală cu subordonații lui şi rareori îi putea identifica prin numele lor. Pe alte căi a aflat că Andieta locuia cu mama sa, dar despre tată nu a aflat nimic; a presupus că o fi fost un marinar în trecere, iar mama una din acele femei fără noroc care nu intrau în nicio categorie socială, poate bastardă sau repudiată de familie. Joaquín Andieta avea trăsături andaluze şi grația virilă a unui tânăr toreador; la el totul sugera tărie, elasticitate, control; mişcările îi erau precise, privirea intensă şi orgoliul înduioşător. Ideilor utopice ale lui Todd le opunea un țeapăn simț al realității. Todd predica crearea unei societăți comunitare, fără sacerdoți şi poliție, guvernată democratic sub o lege morală unică şi de nezdruncinat.

— Sunteți cu capul în nori, Mr. Todd. Avem multe de făcut, nu merită să ne pierdem timpul cu fantezii, îl întrerupea Joaquín Andieta.

— Dar dacă nu începem prin a imagina societatea perfectă, cum o vom crea?, replica celălalt agitând caietul, tot mai gros, la care adăugase proiecte de oraşe ideale, în care fiecare locuitor îşi cultiva alimentele iar copiii creşteau sănătoşi şi fericiți, îngrijiți de comunitate, căci dacă nu exista proprietate privată, nici nu se putea cere posesiunea copiilor.

— Trebuie să schimbăm dezastrul în care trăim aici. În primul rând să le dăm de lucru muncitorilor, săracilor şi indienilor, să dăm pământ țăranilor şi să luăm puterea clerului. E nevoie să schimbăm Constituția, Mr. Todd. Aici doar proprietarii votează, adică bogații guvernează. Săracii nu contează.

La început, Jacob Todd îşi imagina tot felul de modalități pentru a-l ajuta pe amicul lui, dar în curând a abandonat, pentru că inițiativele acestuia îl jigneau. Îi comanda anumite lucrări pentru a avea pretextul să-l plătească, dar Andieta îşi îndeplinea conştiincios sarcinile şi apoi refuza categoric orice plată. Dacă Todd îi oferea tutun, un pahar de brandy sau umbrela într-o seară cu furtună, Andieta reacționa cu o aroganță glacială, lăsându-l nedumerit sau de-a dreptul ofensat. Niciodată tânărul nu sufla o vorbă despre viața lui privată sau despre trecutul lui, părea să se întruchipeze pentru scurt timp pentru a lua parte la câteva ceasuri de discuții revoluționare sau la lecturile pasionante din librărie, înainte de a se transforma în fum la capătul acestor reuniuni. Nu avea bani ca să meargă cu ceilalți la cârciumă şi nu accepta o invitație pe care nu o putea plăti.

Într-o seară Todd n-a mai suportat acest mister şi l-a urmărit prin labirintul străzilor din port, unde se putea ascunde în umbra porților şi în curbele ulicioarelor absurde, parcă special construite atât de şerpuit pentru ca dracul să nu se bage, cum zicea lumea. L-a văzut pe Joaquín Andieta cum îşi suflecă pantalonii şi-şi scoate pantofii, pe care i-a învelit într-o foaie de ziar şi i-a pus în geanta uzată, de unde a extras nişte gumari țărăneşti cu care s-a încălțat. La ceasul acela târziu nu era aproape nimeni pe străzi, doar nişte suflete rătăcite şi nişte pisici care căutau prin gunoaie. Simțindu-se ca un hoț, Todd a mers mai departe prin întuneric, aproape călcându-i pe urme amicului; îi putea auzi respirația agitată şi fâşâitul mâinilor pe care le freca neîncetat ca să nu-i înghețe. Paşii l-au purtat până la o casă cu mulți chiriaşi, la care se ajungea printr-una din acele străduțe înguste tipice oraşului. O duhoare de urină şi excremente l-a izbit în față; pe aici trecea rareori poliția de igienă, cu lungile ei cângi pentru destupat rigolele. A înțeles precauția lui Andieta de a-şi scoate încălțările unice: nu ştia pe ce călca, picioarele i se afundau într-o zeamă pestilențială. Era o noapte fără lună şi singura lumină era cea care se filtra printre obloanele rupte ale ferestrelor, multe fără geam, astupate cu cartoane sau tablă. Prin crăpături se putea privi în interiorul acestor camere mizerabile luminate cu lumânări. Ceața uşoară dădea scenei un aer ireal. L-a văzut pe Joaquín Andieta aprinzând un chibrit, apărând flacăra de vânt cu propriul trup, scoțând o cheie şi deschizând o uşă la lumina tremurătoare a flăcăruiei. Tu eşti, fiule? A auzit clar o voce de femeie, mai limpede şi mai tânără decât se aştepta. Imediat uşa s-a închis. Todd a rămas mult timp în întuneric, privind căsuța aceea cu o dorință uriaşă de a bate la uşă, dorință ce nu era doar curiozitate, ci copleşitoare afecțiune pentru amicul său. Ce dracu', devin idiot, a mormăit în cele din urmă. S-a întors şi s-a dus la Clubul Uniunii să bea un pahar şi să citească ziarele, dar până să ajungă a avut mustrări de conştiință, nu era în stare să facă față contrastului între sărăcia pe care o lăsa în urmă şi acele saloane cu mobilă de piele şi lămpi de cristal. S-a întors în odaia sa, mistuit de o milă care îl ardea ca focul şi care semăna destul de mult cu febra care aproape îl terminase în prima lui săptămână în Chile.

Aşa stăteau lucrurile la sfârşitul anului 1845, când flota comercială maritimă a Marii Britanii trimise la Valparaíso un capelan pentru nevoile spirituale ale protestanților. Omul a ajuns pregătit să-i sfideze pe catolici, să construiască o

biserică anglicană solidă şi să confere strălucire noi congregației sale. Prima acțiune oficială a fost să examineze conturile proiectului misionar în Țara de Foc, ale cărui rezultate nu se vedeau nicicum. Jacob Todd s-a invitat la țară la Agustin del Valle, în ideea că trecerea timpului îl va potoli pe noul pastor, dar când s-a întors două săptămâni mai târziu a constatat că acesta nu uitase deloc de afacere. Un timp Todd a găsit noi pretexte pentru a-l evita, dar în cele din urmă trebui să dea ochii cu un auditor, apoi cu o comisie a Bisericii Anglicane. S-a încurcat în explicații care deveneau din ce în ce mai fantastice pe măsură ce cifrele demonstrau tot mai clar delapidarea. A înapoiat banii pe care-i mai avea în cont, dar reputația sa a suferit o lovitură iremediabilă. Gata cu seratele de la casa Sommers din fiecare miercuri, nimeni din colonia engleză nu-l mai invita; pe stradă îl evitau, iar cei cu care avea afaceri le-au considerat încheiate. Vestea înşelăciunii a ajuns la prietenii lui chilieni, care i-au sugerat cu discreție dar ferm să nu mai pună piciorul în Clubul Uniunii dacă nu voia să ajungă să fie expulzat. Nu îl mai primeau nici la partidele de cricket şi nici la barul Hotelului Englez, în curând s-a văzut izolat, ba chiar şi amicii lui liberali i-au întors spatele. Familia del Valle, de la mic la mare, nu-i mai răspundea la salut, cu excepția Paulinei, cu care Todd întreținea un sporadic contact epistolar.

Paulina dăduse naştere în nord primului ei copil, iar scrisorile dădeau glas mulțumirii ei de femeie măritată. Feliciano Rodríguez de Santa Cruz, tot mai bogat după cum spunea lumea, se dovedise a fi un soț puțin obişnuit. Era convins că îndrăzneala pe care o dovedise Paulina fugind din mânăstire şi obligându-şi familia să consimtă la căsătoria cu el nu trebuia să se irosească în treburi domestice, ci să fie în profitul ambilor. Femeia, educată ca o domnişoară, de abia ştia să citească şi să adune, în schimb îşi descoperise o adevărată pasiune pentru afaceri. La început Feliciano s-a arătat mirat de interesul pe care îl arăta pentru tot felul de amănunte despre procesul excavării şi transportului minereurilor, cât şi pentru salturile Bursei de Comerț, dar curând a învățat să respecte intuiția ieşită din comun a nevestei. Grație sfaturilor ei, la şapte luni după căsătorie a obținut profituri mari făcând speculații cu zahăr. Recunoscător, i-a făcut cadou un serviciu de ceai de argint lucrat în Peru, în greutate de nouăsprezece kilograme. Paulina, care abia se mişca din cauza uriaşei sarcini cu primul copil, a refuzat darul fără a-şi ridica ochii de pe botoşeii pe care îi tricota.

— Prefer să-mi deschizi un cont pe numele meu la o bancă din Londra şi de acum înainte să-mi depui un procent de douăzeci la sută din câştigurile pe care ți le procur.

— De ce? Nu-ți dau tot ce vrei şi încă mult mai mult? a întrebat Feliciano jignit.

— Viața este lungă şi plină de neprevăzut. Nu vreau să ajung vreodată o văduvă săracă şi cu copii în plus, a explicat ea masându-şi burta.

Feliciano a ieşit trântind uşa, dar simțul lui înnăscut de dreptate a biruit îmbufneala de soț sfidat, în plus, acel douăzeci la sută va fi un stimulent puternic pentru Paulina, hotărî el. A făcut ceea ce îi ceruse, în ciuda faptului că nu auzise niciodată de o femeie măritată care să aibă banii ei. Dacă o nevastă nu putea călători singură, nu putea semna documente legale, veni în fața justiției, vinde sau cumpăra ceva fără autorizația soțului, cu atât mai puțin putea avea un cont bancar şi dispune de acesta după cum avea chef. O să fie greu de explicat asta băncii şi partenerilor de afaceri.

— Veniți cu noi în nord, viitorul este în minerit şi acolo o veți putea lua de la început i-a sugerat Paulina lui Jacob Todd, aflând cu ocazia unei scurte călătorii la Valparaíso de căderea lui în dizgrație.

— Şi ce-am să fac acolo, dragă prietenă? a murmurat acesta.

— Păi, să vă vindeți bibliile a râs Paulina, dar imediat s-a lăsat înduioşată de

tristețea lui adâncă şi i-a oferit găzduire, prietenie şi de lucru în afacerile soțului.

Dar Todd era atât de descurajat de ghinion şi de ruşinea publică încât n-a mai găsit putere pentru a începe altă aventură în nord. Curiozitatea şi neliniştea care îl impulsionau înainte vreme fuseseră înlocuite de obsesia de a-şi reface renumele pierdut.

— Sunt la pământ, doamna mea, nu vedeți? Un om fără onoare este un om mort.

— Vremurile s-au schimbat, l-a consolat Paulina. Înainte, onoarea pătată a unei femei se spăla doar cu sânge. Dar vedeți, Mr. Todd, în cazul meu a fost spălată cu o cană de ciocolată. Onoarea bărbaților este mult mai rezistentă decât a noastră. Nu disperați.

Feliciano Rodríguez de Santa Cruz, care nu uitase intervenția pe care o avusese pe timpul dragostei neîmplinite pentru Paulina, a vrut să-i împrumute bani pentru a putea returna până la ultima centimă datoria către misiune, dar Todd hotărî că între a-i fi dator unui prieten şi a-i rămâne dator unui capelan protestant îl prefera pe ultimul, reputația fiindu-i oricum distrusă. Curând trebui să se despartă de pisici şi de tarte, deoarece văduva englezoaică de la pensiune îl dădu afară cu o interminabilă cantilenă de reproşuri. Biata femeie îşi dublase strădaniile la bucătărie pentru a finanța propagarea credinței în acele ținuturi de iarnă veşnică, în care un crivăț spectral urla zi şi noapte, după cum spunea Jacob Todd, beat de elocință. Când a prins de veste despre soarta pe care o avuseseră economiile ei în mâinile falsului misionar, o sfântă mânie a cuprins-o şi l-a dat afară din casă. Cu ajutorul lui Joaquín Andieta, care i-a găsit altă locuință, s-a mutat într-o cameră mică, dar cu vedere la mare, într-un cartier modest din port. Casa era a unei familii chiliene şi nu avea pretențiile europene ale celei precedente, era veche, făcută din paiantă dată cu var şi acoperită cu țiglă roşie, formată dintr-o săliță la intrare, o încăpere mare aproape nemobilată, pe post de living, sufragerie şi dormitor al părinților, o alta mai mică şi fără ferestre în care dormeau copiii, şi camera din fund, pe care o închiriau. Proprietarul era învățător, soția rotunjea veniturile cu o industrie artizanală de lumânări care se fabricau în bucătărie. Mirosul de ceară impregna toată casa. Todd simțea aroma dulceagă în cărți, în haine, în păr şi chiar în suflet; într-atât îi intrase pe sub piele, încât mulți ani după aceea, în celălalt capăt al lumii, va continua să miroasă a lumânări. Frecventa doar cartierele de jos ale portului, acolo unde nu-i păsa nimănui de reputația bună sau proastă a unui gringo cu părul roşu. Mânca la cârciumile săracilor şi petrecea zile în şir printre pescari, făcându-şi de lucru cu plase şi bărci. Exercițiul fizic îi făcea bine şi erau ceasuri când uita de orgoliul său rănit. Singurul care îl mai vizita era Joaquín Andieta. Se închideau să discute politică şi să facă schimb de texte din filozofii francezi, în timp ce de partea cealaltă a uşii se zbenguiau copiii învățătorului iar ceara lumânărilor curgea ca un firicel de aur topit. Joaquín Andieta nu a pomenit niciodată de banii misiunii, deşi era imposibil să nu ştie, dat fiind că scandalul a fost comentat în gura mare săptămâni la rând. Iar când Todd a vrut să-i explice că niciodată nu avusese intenția de a înşela şi totul fusese rezultatul nepriceperii sale la cifre, al dezordinii lui proverbiale şi al ghinionului, Joaquín Andieta şi-a dus un deget la buze cu gestul universal pentru tăcere. Într-o pornire de ruşine şi afecțiune, Jacob Todd l-a îmbrățişat stângaci, celălalt l-a strâns scurt la piept, dar imediat s-a depărtat cu bruschețe, roşu până la urechi. S-au dat cu un pas înapoi în acelaşi timp, tulburați, fără a pricepe cum de au încălcat elementara regulă de purtare care interzice contactul fizic între doi bărbați, dacă nu e vorba de lupta în război sau de sporturile brutale. În lunile care au urmat, englezul a devenit din ce în ce mai dezorientat, îşi neglija ținuta şi umbla neras şi mirosind a lumânări şi a băutură. Când întrecea măsura la gin, trăncănea ca un maniac, fără a-şi trage sufletul, împotriva guvernelor, a familiei regale

engleze, a militarilor şi a poliției, a sistemului de privilegii de clasă, pe care îl compara cu cel al castelor din India, împotriva religiei în general şi a creştinismului în particular.

— Trebuie să plecați de aici, Mr. Todd, o luați razna a îndrăznit să-i spună Joaquín Andieta într-o zi în timp ce îl salva de un gardian care era gata să-l aresteze.

Şi exact în starea asta a dat de el, în timp ce predica pe stradă ca un apucat, căpitanul John Sommers, care debarcase de pe goeletă de câteva săptămâni. Nava avusese mult de suferit la traversarea Capului Horn şi avea nevoie de reparații serioase. John Sommers petrecuse o lună încheiată acasă la frații săi Jeremy şi Rose, ceea ce l-a determinat să caute de lucru pe unul din vapoarele moderne cu aburi imediat după întoarcerea din Anglia, pentru că nu voia să repete experiența captivității în cuşca familială, îi iubea pe ai săi, dar îi prefera la distanță. Rezistase până atunci să se gândească la noile vapoare, pentru că nu concepea aventura mării fără sfidarea velelor şi a vremii rele, care dovedeau talentul unui căpitan adevărat, dar în cele din urmă trebui să recunoască că viitorul era al acestor ambarcațiuni, mai mari, mai sigure şi mai rapide. Iar când a descoperit că începea să chelească, normal că a dat vina pe viața sedentară. Plictiseala şi urâtul au început repede să-l apese ca o armură şi pleca de acasă pentru a umbla prin port cu o nelinişte de fiară capturată. Recunoscându-l pe căpitan, Jacob Todd şi-a lăsat pălăria peste chip şi s-a prefăcut că nu-l vede, pentru a scăpa de umilința unei noi batjocuri, dar marinarul l-a oprit scurt salutându-l cu o prietenoasă bătaie pe umeri.

— Hai să bem ceva, amice! şi l-a târât într-un bar din apropiere.

Localul era unul din acele locuri pe care oamenii cartierului îl apreciau pentru băutura nebotezată şi unde se mai servea şi o specialitate cu faimă pe drept câştigată: țipar de mare prăjit cu cartofi şi salată de ceapă crudă. Todd, care în zilele din urmă nu prea mâncase mai nimic şi era lefter, simți aroma delicioasă a mâncării şi crezu că o să leşine. Un val de recunoştință şi de plăcere îi umezi ochii. Din politețe, John Sommers privi în altă parte în timp ce el devora până la ultima fărâmă ce avea în farfurie.

— Ideea asta cu misiunea printre indieni nu mi s-a părut niciodată bună a spus exact în momentul în care Todd se întreba dacă o fi fost la curent cu scandalul financiar. Amărâții ăia chiar nu merită nenorocirea de a fi evanghelizați. Şi acum ce ai de gând să faci?

— Am dat înapoi ce mai aveam în cont, dar mai e nevoie de o sumă destul de mare.

— Şi nu ai cum s-o plăteşti, aşa e?

— Deocamdată nu, dar...

— Dar nimic, omule. Dumneata le-ai dat acestor buni creştini un pretext de a se simți virtuoşi şi acum au motiv de scandal pentru destul timp. Distracția i-a costat ieftin. Când te-am întrebat ce te gândeşti să faci mă gândeam la viitorul, nu la datoriile dumitale.

— Nu mi-am făcut planuri.

— Întoarce-te cu mine în Anglia. Aici nu este loc pentru dumneata. Câți străini sunt în portul ăsta? O mână de coate-goale şi toți se cunosc între ei. Crede-mă, nu te vor lăsa în pace. În schimb, în Anglia poți să te pierzi în mulțime.

Jacob Todd a rămas privind în fundul paharului cu o expresie atât de disperată încât căpitanul a izbucnit într-un hohot de râs.

— N-ai să-mi spui că stai aici din cauza soră-mii Rose! Aşa era. Oprobriul general ar fi fost ceva mai suportabil pentru Todd dacă Miss Rose i-ar fi arătat un minimum de lealitate sau de înțelegere, dar ea refuza să-l primească şi îi returna nedeschise scrisorile în care el încerca să-şi spele numele. Nu a aflat niciodată dacă

misivele lui chiar au ajuns în mâinile destinatarei, pentru că Jeremy Sommers, încâlcind acordul de respect reciproc cu sora sa, hotărâse să o apere de inima ei bună împiedicând-o să comită altă prostie ireparabilă. Nici căpitanul nu ştia, dar ghici precauţiile lui Jeremy şi ajunse la concluzia că ar fi procedat la fel în atare circumstanţe. Ideea de a-l vedea pe pateticul vânzător de biblii în ipostaza de aspirant la mâna surorii sale Rose îi păru dezastruoasă: de data asta era perfect de acord cu Jeremy.

— Chiar atât de vizibile sunt intenţiile mele cu Miss Rose? întrebă Jacob Todd tulburat.

— Să spunem că nu reprezintă un secret, prietene.

— Mă tem că nu există nici cea mai mică speranţă ca într-o bună zi să mă accepte...

— Mă tem şi eu.

— Mi-ai putea face imensa favoare de a interveni pentru mine, căpitane? Poate că dacă Miss Rose mă primeşte aş putea să-i explic...

— Nu conta pe mine să fac pe mijlocitorul, Todd. Dacă Rose ar simţi ceva pentru dumneata ai şti de-acum. Soră-mea nu e o timidă, te asigur, îţi repet, omule, singurul lucru care îţi rămâne este să pleci din portul ăsta blestemat, aici o să ajungi un cerşetor. Vaporul meu pleacă peste trei zile în direcţia Hong Kong, şi de acolo în Anglia. Drumul va fi lung, dar n-ai nici o grabă. Aerul proaspăt şi munca dură sunt leacuri infailibile pentru stupizenia care e dragostea. Ţi-o spun eu, care mă îndrăgostesc în fiecare port şi mă fac bine de cum mă întorc pe mare.

— Nu am bani pentru bilet.

— Ai să lucrezi ca marinar iar seara ai să joci cu mine cărţi. Dacă nu ai uitat trucurile de cartofor pe care le ştiai când te-am adus în Chile acum trei ani, în mod sigur ai să mă cureţi în timpul călătoriei.

Câteva zile mai târziu Jacob Todd se îmbarca, mult mai sărac decât era când venise. Singurul care l-a petrecut la chei a fost Joaquín Andieta. Tânărul cel sumbru se învoise o oră de la lucru. S-a despărţit de Jacob Todd cu o strângere de mână puternică.

— O să ne mai vedem, prietene a spus englezul.

— Nu cred a răspuns chilianul, care avea o intuiţie mai exactă asupra destinului.

Pretendenţii

La doi ani de la plecarea lui Jacob Todd s-a produs metamorfoza definitivă a Elizei Sommers. Din insecta osoasă care fusese în copilărie s-a transformat într-o fată cu contururi dulci şi chip delicat. Şi-a petrecut sub tutela lui Miss Rose anii ingraţi ai pubertăţii ţinând în echilibru pe cap o carte şi studiind pianul, şi totodată cultiva ierburile autohtone în grădina Mamei Fresia şi învăţa reţetele vechi pentru a vindeca boli cunoscute şi altele care aveau să vină, reţete care cuprindeau muştar pentru cazurile de indiferenţă faţă de treburile de zi cu zi, frunză de hortensie pentru coacerea bubelor şi revenirea râsului, violete pentru a suporta singurătatea şi verbină, cu care asezona supele lui Miss Rose, pentru că această nobilă plantă vindecă izbucnirile de proastă dispoziţie. Miss Rose nu a reuşit să distrugă interesul protejatei sale pentru bucătărie şi a sfârşit prin a se resemna să o vadă cum îşi pierde ore preţioase printre oalele înnegrite ale Mamei Fresia. Considera cunoştinţele culinare doar ca un element în plus în educaţia unei tinere, pentru că îi dădeau dreptul de a da ordine servitoarelor, aşa cum făcea ea, dar de aici până a

te murdări cu tingiri şi tigăi distanța era mare. O doamnă nu putea mirosi a usturoi şi a ceapă, dar Eliza prefera practica teoriei şi cerea rețete de la toate prietenele, pe care le copia într-un caiet şi apoi le îmbunătățea în bucătărie. Era în stare să stea zile la rând măcinând mirodenii şi nuci pentru torturi sau porumb pentru prăjiturile creole, curățând porumbei pentru a fi puşi la saramură şi fructe pentru conservat. La paisprezece ani o întrecuse pe Miss Rose la făcut prăjituri şi învățase tot rețetarul Mamei Fresia; la cincisprezece, pe mâna ei era festinul seratelor de miercuri, iar când felurile chiliene au încetat a mai avea secrete, s-a interesat de rafinata bucătărie din Franța, pe care i-a predat-o Madame Colbert, şi de mirodeniile exotice din India pe care obişnuia să le aducă unchiul John şi pe care ea le identifica prin miros, neştiind cum se numesc. Atunci când vizitiul se ducea cu un mesaj la prietenii familiei Sommers, lăsa plicul împreună cu o bunătate abia ieşită din mâinile Elizei, care ridicase obiceiul local al schimbului de mâncăruri şi deserturi la rang de artă. Într-atât de multă dăruire punea în asta, încât Jeremy Sommers ajunse să şi-o imagineze stăpână peste propriul ei salon de ceai, proiect pe care Miss Rose l-a eliminat din pornire, aşa cum făcea cu toate ideile pe care fratele ei le nutrea cu privire la fată. O femeie care îşi câştigă existența coboară social, oricât de respectabilă i-ar fi ocupația, socotea. Pretindea în schimb un soț bun pentru protejata ei şi îşi dăduse doi ani de răgaz ca să-l găsească în Chile, după care ar fi dus-o pe Eliza în Anglia, nu voia să rişte ca fata să împlinească douăzeci de ani şi să rămână nemăritată. Candidatul trebuia să fie cineva în stare să ignore originea ei obscură şi să fie entuziasmat de virtuțile ei. Dintre chilieni, nici gând, aristocrația se căsătorea între veri iar clasa mijlocie nu o interesa, nu avea de gând să o vadă pe Eliza suferind din lipsa banilor. Din când în când cunoştea nişte întreprinzători din comerț sau din minerit, care făceau afaceri cu Jeremy, dar ăştia făceau paradă de numele şi blazoanele lor de oligarhie. Era puțin probabil să o bage în seamă pe Eliza, dat fiind că fizicul ei nu prea era făcut să aprindă pasiuni: era măruntă şi slabă, nu avea pielea albă ca laptele sau opulența bustului ori a şoldurilor. Era nevoie de a doua privire pentru a descoperi frumusețea discretă, grația gesturilor şi expresia intensă a ochilor; părea o păpuşă de porțelan pe care căpitanul John Sommers o adusese din China. Miss Rose căuta un pretendent capabil să aprecieze discernământul limpede al protejatei ei, ca şi tăria ei de caracter şi talentul de a întoarce lucrurile în favoarea ei, adică ceea ce Mama Fresia numea noroc iar ea prefera să numească inteligență; un bărbat solvabil economic şi cu caracter bun, care să-i ofere siguranță şi respect, dar pe care Eliza să-l poată manevra cu uşurință. Se gândea să o învețe la timpul potrivit disciplina subtilă a atențiilor cotidiene care alimentează într-un bărbat obişnuința vieții casnice; sistemul de mângâieri îndrăznețe pentru a-l recompensa şi acela de tăceri îndărătnice pentru a-l pedepsi; secretele pentru a-i fura voința, pe care ea însăşi nu avusese ocazia de a le practica, cât şi arta milenară a amorului fizic. Nu ar fi îndrăznit niciodată să vorbească despre aceasta cu ea, dar conta pe câteva cărți încuiate cu şapte lacăte în dulap, pe care urma să i le împrumute când va veni momentul. Totul poate fi spus în scris, era teoria ei, iar în materie de teorie nimeni nu era mai tare decât ea. Miss Rose ar fi putut ține lecții despre toate formele posibile şi imposibile de a face dragoste.

— Trebuie să o adopți pe Eliza în mod legal ca să poarte numele nostru, îi ceru fratelui Jeremy.

— Îl poartă de ani de zile, ce vrei mai mult, Rose?

— Să se poată căsători cu fruntea sus.

— Să se căsătorească cu cine?

Atunci Miss Rose nu i-a spus, dar se gândea deja la cineva. Era vorba de Michael Steward, de douăzeci şi opt de ani, ofițer al flotei engleze cantonate în portul Valparaíso. Aflase de la John că marinarul era dintr-o familie veche, care nu

ar fi văzut cu ochi buni căsătoria unicului lor fiu cu o necunoscută fără avere provenind dintr-o țară al cărui nume nici nu-l auziseră. Era absolut necesar ca Eliza să aibă o zestre atrăgătoare şi Jeremy să o adopte, aşa măcar problema originii nu ar fi un impediment.

Michael Steward avea o ținută atletică, o privire inocentă în ochii albaştri, favoriți şi mustață blonde, dinți sănătoşi şi nas aristocratic. Bărbia retrasă îi scădea din prestanță şi Miss Rose spera să-i câştige destulă încredere pentru a-i sugera să o ascundă lăsându-şi barba să crească. După spusele căpitanului Sommers, tânărul era un exemplu de moralitate, iar serviciul impecabil era garanția unei cariere strălucite în marină. Pentru Miss Rose, faptul că petrecea mult timp pe mare reprezenta un avantaj enorm pentru cine s-ar fi căsătorit cu el. Cu cât se gândea mai mult, cu atât era mai convinsă că descoperise bărbatul ideal, numai că Eliza, având firea pe care o avea, nu l-ar fi acceptat doar de conveniență, ci ar fi trebuit să se îndrăgostească. O speranță exista: omul era chipeş în uniformă şi nimeni nu îl văzuse încă fără ea.

— Steward nu-i decât un nătărău cu purtări frumoase. Eliza ar muri de plictiseală cu el, sună opinia lui John Sommers după ce îi împărtăşi planurile.

— Toți bărbații sunt plicticoşi, John. Nicio femeie care are două degete de frunte nu se căsătoreşte pentru a fi distrată, ci pentru a fi întreținută.

Eliza părea încă o fetiță, dar îşi terminase educația şi în curând era fată de măritat. Mai era ceva timp, socoti Miss Rose, dar trebuia să acționeze cu hotărâre pentru ca nu cumva alta, mai dezghețată, să-i sufle între timp candidatul. O dată hotărât acest lucru, şi-a luat în serios sarcina de a-l atrage pe ofițer, uzând de orice pretext pe care era în stare să şi-l imagineze. A schimbat data seratelor muzicale pentru a le face să coincidă cu datele la care Michael Steward debarca, fără a-i lua în considerație pe ceilalți participanți, care de ani de zile îşi rezervaseră zilele de miercuri acestei sacre activități. Supărați, câțiva au încetat să mai vină. La țanc, pretindea ea, în felul acesta a putut să transforme molcomele serate muzicale în vesele serate dansante şi să reînnoiască lista invitaților cu tineri burlaci şi fete de măritat din colonia străinilor, în locul plicticoşilor de Ebeling, Scott şi Appelgren, care încet-încet deveneau fosile. Recitalurile de poezie şi canto lăsau loc jocurilor de salon, balurilor improvizate, concursurilor de dibăcie şi de şarade. Organiza complicate mese la iarbă verde şi plimbări pe plajă. Plecau în trăsuri, precedate în zorii zilei de căruțe greoaie acoperite de prelate şi coviltire de paie, care transportau servitorimea însărcinată să instaleze nenumăratele coşuri cu merinde sub corturi şi umbrare. În fața ochilor se întindeau văi roditoare sădite cu arbori fructiferi, vii, parcele semănate cu porumb şi grâu, coaste abrupte de care Pacificul se izbea în nori de spumă şi în depărtare profilul mândru al Anzilor ninşi. Miss Rose făcea ce făcea ca Eliza şi Steward să călătorească în aceeaşi trăsură, să se aşeze alături şi să fie parteneri la jocurile cu mingea şi de pantomimă, dar la jocul de cărți avea grijă să-i separe pentru că Eliza refuza net să se lase bătută.

— Trebuie să faci în aşa fel încât bărbatul să se simtă superior, fato, i-a explicat răbdător Miss Rose.

— Asta cere mult efort i-a răspuns neclintit Eliza.

Jeremy Sommers nu a reuşit să pună stavilă valului de cumpărături pe care le făcea soră-sa. Miss Rose cumpăra țesături cu ridicata şi plătea două fete care coseau cât era ziua de lungă rochii noi copiate din reviste. Se îndatora peste măsură la marinarii care făceau contrabandă ca să nu-i lipsească parfumuri, carmin din Turcia, beladonă şi kohl pentru misterul ochilor şi cremă din perle vii pentru albirea tenului. Pentru prima dată nu mai avea timp să scrie, ocupată cum era cu tot felul de atenții pentru ofițerul englez, inclusiv biscuiți şi conserve de luat pe mare, totul făcut în casă şi ambalat în cutii elegante.

— Eliza a preparat asta pentru dumneata, dar este prea timidă ca să ți le

înmâneze în persoană, îi spunea fără a mai lămuri că Eliza gătea ce i se cerea fără să întrebe pentru cine şi de aceea se mira când el îi mulţumea.

Michael Steward nu a rămas indiferent la campania de seducţie. Zgârcit la vorbă, îşi manifesta gratitudinea în scrisori scurte şi formale scrise pe hârtia care purta antetul marinei, iar când era pe uscat obişnuia să aducă buchete de flori. Studiase limbajul florilor, dar delicatesa aceasta cădea în gol, pentru că nici Miss Rose nici nimeni de pe aici, atât de departe de Anglia, nu auzise vorbindu-se despre diferenţa dintre un trandafir şi o garoafă şi cu atât mai puţin nu aveau habar de semnificaţia culorii panglicii. Strădaniile lui Steward de a găsi flori care să crească treptat în nuanţă, de la rozul palid, trecând prin toate variaţiile de purpuriu, până la roşul cel mai aprins, ca indiciu al pasiunii lui crescânde, au fost în van. Cu timpul, ofiţerul a reuşit să-şi învingă timiditatea şi a trecut de la tăcerea stânjenită care îl caracteriza la început la o locvacitate care incomoda ascultătorii. Îşi expunea euforic opiniile morale despre tot felul de nimicuri şi se pierdea în explicaţii inutile despre curenţi marini şi hărţi de navigaţie. Dar adevăratul lui talent erau sporturile dure, care îi puneau în evidenţă curajul şi musculatura bună. Miss Rose îl provoca să facă demonstraţii acrobatice agăţat de o ramură de pom din grădină, ba chiar reuşi, cu destulă insistenţă, să le delecteze cu tropăielile, flexiunile şi salturile mortale ale unui dans ucrainean învăţat de la alt marinar. Miss Rose aplauda cu un entuziasm exagerat în timp ce Eliza observa tăcută şi fără nici o părere. Aşa au trecut săptămâni, în timp ce Michael Steward cântărea şi măsura consecinţele pasului pe care voia să-l facă şi îi scria tatălui său pentru a discuta planurile. Inevitabilele întârzieri ale poştei au prelungit nesiguranţa cu alte luni bune. Era vorba de hotărârea cea mai gravă a vieţii lui şi îi trebuia mult mai mult curaj ca să-i facă faţă decât ca să lupte cu potenţialii duşmani din Pacific ai Imperiului Britanic. În sfârşit, la una din seratele muzicale, după o sută de repetiţii în faţa oglinzii, şi-a adunat curajul care îi cădea în zdrenţe şi glasul care îi pierea de spaimă şi o opri pe Miss Rose pe coridor.

— Trebuie să vorbesc cu dumneata între patru ochi, şopti. Ea l-a condus în camera de croitorie. Presimţea ce avea să audă şi s-a surprins emoţionată la rândul ei, cu obrajii arzând şi inima care-i galopa în piept. Şi-a aranjat o şuviţă scăpată din coc şi şi-a şters discret fruntea transpirată. Michael se gândi că niciodată nu o văzuse mai frumoasă. Cred că ai ghicit ce vreau să-ţi spun, Miss Rose.

— Ghicitul e o treabă periculoasă, Mr. Steward. Te ascult...E vorba de sentimentele mele. Fără îndoială că ştii despre ce vorbesc. Doresc să spun că intenţiile mele sunt de o seriozitate ireproşabilă.

— Nici nu aşteptam mai puţin de la o persoană ca dumneata. Crezi că ţi se răspunde la sentimente?

— Asta numai dumneata poţi să-mi spui, se bâlbâi tânărul ofiţer.

S-au privit un timp, ea cu sprâncenele ridicate întrebător, el temându-se să nu-i cadă tavanul în cap. Decis să acţioneze înainte ca din magia momentului să se aleagă praful, îndrăgostitul o apucă de umeri şi se aplecă să o sărute. Îngheţată de surpriză, Miss Rose nu apucă să se mişte. Simţi buzele umede şi mustaţa mătăsoasă a ofiţerului pe gură, neînţelegând ce naiba ieşise prost, iar când în sfârşit putu reacţiona îl împinse violent de o parte.

— Ce faci! Nu vezi că sunt mult mai în vârstă decât dumneata? exclamă ştergându-şi gura cu dosul palmei.

— Ce-are a face vârsta? se bâlbâi ofiţerul zăpăcit, care calculase că Miss Rose nu avea mai mult de douăzeci şi şase de ani.

— Cum îndrăzneşti? Ţi-ai pierdut minţile?

— Dar dumneaa... dumneata mi-ai dat de înţeles... doar nu m-am înşelat în aşa hal! murmura bietul om strivit de ruşine.

— Te vreau pentru Eliza, nu pentru mine! strigă Miss Rose speriată şi fugi să

se închidă în camera ei, în timp ce nefericitul pretendent îşi cerea mantaua şi chipiul şi pleca fără a-şi lua rămas-bun de la nimeni, pentru a nu se mai întoarce în casa aceea.

Dintr-un colț al coridorului Eliza auzise totul prin uşa întredeschisă a sălii de croitorie. Chiar şi pe ea o înşelaseră atențiile față de ofițer. Miss Rose arătase întotdeauna atâta indiferență față de pretendenții ei că se obişnuise să o considere o femeie bătrână. Doar în ultimele luni, văzând-o cum se dedică trup şi suflet jocurilor seducției, îi observase ținuta magnifică şi tenul luminos. A presupus că e îndrăgostită nebuneşte de Michael Steward şi nu i-a trecut prin minte că bucolicele mese câmpeneşti sub umbrele japoneze şi biscuiții cu unt pentru a alina chinurile navigației erau o stratagemă a protectoarei sale pentru a pune mâna pe ofițer şi a i-l oferi pe tavă ei. Ideea a lovit-o ca un pumn în piept şi i-a luat aerul, pentru că ultimul lucru din lume pe care îl dorea era o căsătorie aranjată în spatele ei. Era prinsă în uraganul primului ei amor şi jurase, cu o hotărâre irevocabilă, că nu se va mărita cu altul.

Eliza Sommers l-a văzut prima dată pe Joaquín Andieta într-o zi de vineri din luna mai a anului 1848, când acesta venise acasă la ea conducând o căruță trasă de catâri şi plină ochi cu pachete ale Companiei Britanice de Import-Export. Conțineau covoare persane, lustre cu ciucuri şi o colecție de figurine de fildeş, comandă a lui Feliciano Rodríguez de Santa Cruz destinată a împodobi conacul pe care şi-l construise în nord, una din încărcăturile acelea prețioase care ar fi fost în pericol dacă stăteau în port şi pe care era mai sigur să le depoziteze în casa Sommers până în momentul în care urmau să fie trimise la destinația finală. Dacă restul drumului trebuia să fie făcut pe uscat, Jeremy angaja paznici înarmați pentru protecție, dar în cazul de față ultimul drum se făcea cu o goeletă chiliana care urma să ridice ancora peste o săptămână. Andieta era îmbrăcat cu unicul lui costum, ieşit din modă, închis la culoare şi uzat, nu avea pălărie şi nici umbrelă. Paloarea lui funebră contrasta cu ochii scăpărători iar părul negru strălucea udat de una din primele ploi ale toamnei. Miss Rose a ieşit să-l primească, iar Mama Fresia, care purta în permanență asupra ei cheile casei atârnate de un inel la cingătoare, îl conduse până la ultimul patio, acolo unde era magazia. Tânărul a organizat peonii pe un rând şi pachetele au trecut din mână în mână prin coclaurii terenului accidentat, scările întortocheate, terasele suprapuse şi foişoarele inutile. În timp ce el număra, marca şi nota în caiet, Eliza a profitat de darul ei de a se face invizibilă pentru a-l cerceta în voie. Cu două luni înainte împlinise şaisprezece ani şi era coaptă pentru dragoste. Văzând degetele lungi şi pătate de cerneală ale lui Joaquín Andieta şi auzindu-i vocea adâncă, dar limpede şi proaspătă ca murmurul unui râu, cu care împărțea porunci peonilor, se simti tulburată până la oase şi o dorință teribilă de a se apropia şi de a-l mirosi o făcu să iasă din ascunzătoarea pe care o formau frunzele late de palmier dintr-un hârdău. Mama Fresia, bombănind catârii care murdăriseră intrarea şi ocupată cu cheile, nu a observat nimic, dar Miss Rose apucă să vadă cu coada ochiului îmbujorarea fetei. Nu a dat importanță, angajatul fratelui ei părea un amărât fără însemnătate, o umbră printre celelalte din ziua ploioasă. Eliza dispăru în bucătărie şi după câteva minute se întoarse cu pahare şi o cană cu suc de portocale îndulcit cu miere. Pentru prima dată în viață, ea, care petrecuse ani ținând în echilibru pe cap o carte fără să se gândească la ce făcea, a fost conştientă de paşii ei, de legănatul şoldurilor, de mişcarea trupului, de unghiul brațelor, de distanța dintre umeri şi bărbie. Voia să fie la fel de frumoasă precum Miss Rose pe când era tânăra splendidă care o salvase din leagănul improvizat din cutia de săpun de rufe; voia să cânte cu glasul de privighetoare cu care domnişoara Appelgren intona baladele scoțiene; voia să danseze cu uşurința imposibilă a maestrei de dans şi voia să moară acolo pe loc, învinsă de un sentiment tăios şi sălbatic ca o spadă, care îi umplea gura de sânge fierbinte şi o

apăsa, înainte de a putea să-i dea glas, cu povara teribilă a dragostei idealizate. Mulți ani mai târziu, în fața unui cap de om păstrat într-un vas cu gin, Eliza îşi va aminti de această primă întâlnire cu Joaquín Andieta şi va simți iar această insuportabilă tulburare. Se va întreba de mii de ori de-a lungul drumului ei dacă a avut vreo şansă să fugă de această pasiune copleşitoare care avea să-i zdrobească viața, dacă în clipele acelea scurte ar fi putut oare să se întoarcă şi să se salveze, dar de fiecare dată când îşi punea această întrebare ajungea la concluzia că soarta îi era scrisă de la începutul timpurilor. Iar când înțeleptul Tao Chi'en a introdus-o în poetica posibilitate a reîncarnării, a fost sigură că în fiecare viață se repetă aceeaşi dramă: dacă ea s-ar fi născut de o mie de ori înainte şi ar mai trebui să se nască de o mie de ori în viitor, mereu ar veni pe lume cu misiunea de a-l iubi la fel pe acest bărbat. Pentru ea nu exista scăpare. Atunci Tao Chi'en a învățat-o formulele magice pentru a desface nodurile karmei şi a se elibera de repetarea aceleiaşi sfâşietoare nesiguranțe amoroase la următoarele reîncarnări.

În acea zi de mai Eliza a pus tava pe o bancă şi le-a oferit răcoritoarea mai întâi muncitorilor, pentru a câştiga ceva vreme în timp ce-şi întărea genunchii şi-şi stăpânea rigiditatea de catâr încăpățânat care îi paraliza pieptul şi nu o lăsa să respire, apoi lui Joaquín Andieta, care continua să fie absorbit de treaba lui şi abia ridică ochii când ea îi întinse paharul. Făcând aceasta, Eliza a venit cât mai aproape de el, calculând direcția vântului pentru a primi aroma bărbatului care, lucru hotărât, era al ei. Cu ochii întredeschişi aspira mirosul de haine umede, săpun ordinar şi sudoare proaspătă. Un râu de lavă arzândă o străbătu pe dinăuntru, oasele i se muiară şi într-un moment de panică chiar crezu că moare. Secundele acestea au fost atât de intense încât lui Joaquín Andieta îi căzu caietul din mână ca smuls de o forță de neoprit în timp ce dogoarea de rug aprins îl ajungea şi pe el, arzându-l. O privi pe Eliza fără să o vadă, chipul fetei era o oglindă palidă în care i se păru că-şi vede propria imagine. Despre dimensiunile trupului ei şi aureola întunecată a părului ei abia de îşi dădea seama, doar la a doua întâlnire cu ea, după câteva zile, se va cufunda pierzându-se în ochii ei negri şi în grația acvatică a mişcărilor ei. S-au aplecat în acelaşi timp să culeagă de pe jos caietul, umerii li s-au ciocnit şi paharul cu limonada s-a vărsat pe rochia ei.

— Uite ce ai făcut, Eliza! a exclamat Miss Rose alarmată, pentru că impactul acestei iubiri neaşteptate o lovise şi pe ea. Du-te să te schimbi şi bagă rochia asta în apă rece, să vedem dacă iese pata, a adăugat sec.

Dar Eliza nu se mişca, agățată de ochii lui Joaquín Andieta, tremurând, cu nările dilatate, mirosindu-l fără a se ascunde, până ce Miss Rose a apucat-o de braț şi a dus-o în casă.

— Ți-am mai spus, fato: orice bărbat, oricât de mizerabil ar fi, poate face cu tine ce vrea, i-a amintit indianca în noaptea aceea.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti, Mamă Fresia, a răspuns Eliza.

Când l-a cunoscut pe Joaquín Andieta în acea dimineață de toamnă în curtea casei, Eliza a crezut că şi-a întâlnit destinul: va fi sclava lui, mereu. Încă nu trăise destul ca să înțeleagă ce se întâmpla, să exprime în cuvinte tumultul care o sufoca şi să traseze un plan, dar intuiția inevitabilului nu i-a lipsit. Într-un mod vag dar dureros şi-a dat seama că era prinsă şi a avut o reacție fizică asemănătoare pestei. O săptămână întreagă, până când l-a revăzut, s-a zbătut între colici spasmodice cu nimic alinate de ierburile minunate ale Mamei Fresia şi nici de prafurile de arsenic diluate în lichior de cireşe ale farmacistului neamț. A scăzut în greutate şi oasele i s-au făcut uşoare ca de porumbiță, spre spaima Mamei Fresia care închidea ferestrele ca nu cumva un vânt de pe mare să ia fata pe sus şi să o ducă cine ştie unde. Indianca i-a administrat mai multe mixturi şi descântece din vastul ei repertoriu, dar când a înțeles că nu aveau nici un efect a recurs la calendarul sfinților catolici. A scos din fundul cufărului câțiva gologani economisiți, a

cumpărat douăsprezece lumânări şi a pornit să negocieze cu preotul. După ce le-a sfinţit la slujba principală de duminică, a aprins una fiecărui sfânt în capelele laterale ale bisericii, opt cu toatele, iar trei le-a aşezat în faţa imaginii Sfântului Anton, patronul fetelor fără speranţa de măritat, al nevestelor nemăritate şi al altor cauze pierdute. Pe ultima a dus-o, împreună cu o şuviţă de păr şi o cămaşă a Elizei la cea mai bine cotată machi din împrejurimi. Era o indiancă mapuche bătrână şi oarbă din naştere, vrăjitoare de magie albă, faimoasă prin predicţiile ei fără drept de apel şi buna ei judecată în a vindeca bolile trupului şi necazurile sufletului. Mama Fresia îşi petrecuse anii adolescenţei servindu-i acestei femei de ucenică şi slujnică, dar nu a putut-o urma, cum dorea atât de tare, lipsindu-i harul. Ce să-i faci: te naşti cu har sau fără har. Odată a vrut să-i explice asta Elizei şi singurul lucru care i-a venit în minte a fost să spună că harul era capacitatea de a vedea ce este în spatele oglinzii. În lipsa acestui misterios talent, Mama Fresia a trebuit să renunţe la aspiraţiile ei de vindecătoare şi să intre slugă la englezi.

Bătrână machi locuia singură în fundul unei râpe dintre două dealuri, într-o cabană de lut cu acoperiş de paie care părea gata să se prăbuşească. În jurul locuinţei era un vălmăşag de pietre, lemne, plante în ghivece, câini numai pielea şi osul şi păsări mari şi negre care scormoneau degeaba după ceva de mâncat. Pe cărarea de acces creştea o adevărată pădure de ofrande şi amulete puse de clienţii satisfăcuţi care îşi arătau astfel favorurile primite. Femeia mirosea a toate fierturile pe care le preparase de-a lungul vieţii, purta o mantie de culoarea pământului arid din jur, era descultă şi jegoasă, dar împodobită cu o mulţime de coliere ieftine de argint. Faţa era o mască întunecoasă de riduri, avea doar doi dinţi în gură şi ochii morţi. O primi pe fosta ei ucenică fără a arăta că o recunoaşte, acceptă darurile de mâncare şi sticla de lichior de anason, îi făcu semn să se aşeze în faţa ei şi rămase tăcută, aşteptând. În mijlocul colibei ardeau pâlpâind câţiva tăciuni iar fumul ieşea printr-o gaură din acoperiş. Pe pereţii negri de funingine atârnau căuşuri de lut şi tablă, plante şi o colecţie de lighioane disecate. Aroma densă a ierburilor uscate şi scoarţe de copac medicinale se amesteca cu duhoarea animalelor moarte. Au vorbit în mapudungo, limba indienilor mapuche. Vreme îndelungată vrăjitoarea a ascultat povestea Elizei, de la venirea ei în cutia de săpun de rufe şi până la criza recentă, apoi a luat lumânarea, şuviţa de păr şi cămaşa şi a expediat-o pe vizitatoare cu porunca de a reveni după ce va fi terminat vrăjile şi riturile de ghicitoare.

— Se ştie că pentru asta nu e leac, o anunţă pe Mama Fresia de cum aceasta îi păşi pragul două zile mai târziu.

— O să moară fetiţa mea, oare?

— Asta nu ştiu să-ţi spun, dar o să sufere mult, neîndoielnic.

— Dar ce i se întâmplă?

— Rău de încăpăţânare din dragoste. E o boală gravă. Sigur a lăsat fereastra deschisă într-o noapte cu lună şi boala i-a intrat în corp în timp ce dormea. Nu există descântece pentru asta.

Mama Fresia s-a întors acasă resemnată: dacă meşteşugul acestei machi atât de înţeleaptă nu putea să schimbe soarta Elizei, cu atât mai puţin o puteau face slabele ei cunoştinţe sau lumânările sfinţilor.

Miss Rose

Miss Rose o observa pe Eliza mai mult cu curiozitate decât cu compasiune, pentru că înţelegea bine simptomele şi ştia din propria ei experienţă că timpul şi piedicile reuşesc să stingă şi cele mai mari focuri ale dragostei. Ea nu avea mai mult de şaptesprezece ani când s-a îndrăgostit cu o pasiune nesăbuită de un tenor

vienez. Pe atunci era în Anglia şi visa să ajungă o divă, în ciuda opoziţiei tenace a mamei şi a fratelui Jeremy, capul familiei după moartea tatălui. Nici unul dintre ei nu considera că muzica de operă ar fi o ocupaţie de dorit pentru o domnişoară, în primul rând pentru că se practica în teatre, seara şi cu rochii decoltate. Nu putea conta nici pe sprijinul fratelui John, care intrase în marina comercială şi abia dacă apărea de vreo două ori pe an acasă, şi tot timpul pe grabă. Dădea peste cap rutina micii familii, exuberant şi ars de soarele altor locuri, mereu cu câte un tatuaj sau o cicatrice în plus. Împărţea cadouri, îi copleşea cu poveştile lui exotice şi dispărea imediat în direcţia cartierelor de curve, unde rămânea până în momentul următoarei îmbarcări. Familia Sommers era de burghezie de provincie fără mari ambiţii. Avuseseră pământ de mai multe generaţii, dar tatăl, plictisit de atâtea oi tâmpite şi recolte sărace, a preferat să-şi încerce norocul la Londra. Iubea într-atât cărţile încât era în stare să-şi lase familia fără pâine şi să se îndatoreze numai să cumpere primele ediţii semnate de autorii preferaţi, totuşi îi lipsea lăcomia adevăraţilor colecţionari. După câteva încercări infructoase în comerţ, a hotărât să dea frâu liber adevăratei lui vocaţii şi a deschis o prăvălie de anticariat şi de cărţi pe care le edita chiar el. În partea din spate a librăriei a instalat o mică tiparniţă, la care lucra împreună cu două ajutoare, iar într-o mansardă prospera cu paşi de ţestoasă negoţul cu volume rare. Dintre cei trei copii doar Rose se interesa de afacerea lui, creştea cu pasiunea muzicii şi a lecturii şi dacă nu era aşezată la pian sau făcea vocalize, o găseai citind într-un colţ. Tatălui îi părea rău că ea, şi nu Jeremy sau John, care urmau să-i moştenească afacerea, era cea îndrăgostită de cărţi. După ce a murit, băieţii au lichidat tipografia şi librăria, John s-a dus pe mare iar Jeremy le-a luat în grijă pe mama văduvă şi pe soră. Avea o leafă modestă ca angajat la Compania Britanică de Import-Export şi o mică rentă de la tatăl lui, în afară de sporadicele contribuţii de la John, care nu ajungeau întotdeauna sub formă de bani lichizi, ci de contrabandă. Scandalizat, Jeremy păstra aceste lăzi de pierzanie în pod fără a le deschide până la următoarea vizită a fratelui, care se îngrijea să le vândă conţinutul. Familia s-a mutat într-un apartament mic şi scump pentru veniturile ei, dar bine aşezat în inima Londrei, pentru că l-au considerat o investiţie. Trebuiau să o mărite bine pe Rose.

La şaptesprezece ani frumuseţea tinerei începea să înflorească şi avea o grămadă de pretendenţi cu situaţie bună dispuşi să moară din dragoste, dar în timp ce prietenele ei se dădeau de ceasul morţii să-şi găsească un soţ, ea căuta un profesor de canto. Aşa l-a cunoscut pe Karl Bretzner, un tenor vienez sosit la Londra să cânte în mai multe opere de Mozart, care au culminat într-o seară stelară cu Nunta lui Figaro, în prezenţa familiei regale. Înfăţişarea nu spunea nimic despre uriaşul lui talent: parcă era un măcelar. Trupul, burtos şi plăpând de la genunchi în jos, era lipsit de eleganţă, iar faţa sanguină, încununată de un ciuf de păr creţ şi fără culoare, era mai curând vulgară, dar când deschidea gura pentru a delecta audienţa cu torentul glasului său se transforma într-o altă fiinţă, creştea în înălţime, burdihanul dispărea în lăţimea pieptului şi mutra roşcovană de teuton se umplea de o lumină olimpică. Cel puţin aşa îl vedea Rose Sommers, care a reuşit să facă rost de bilete la toate spectacolele. Ajungea la teatru cu mult înainte de deschidere şi, sfidând privirile scandalizate ale trecătorilor, puţin obişnuiţi să vadă o fată de condiţia ei singură, aştepta la intrarea actorilor ore în şir ca să-l zărească pe maestru când cobora din trăsură. În acea seară de duminică bărbatul a observat frumuseţea ţintuită pe stradă şi s-a apropiat să-i vorbească. Tremurând toată, a răspuns la întrebările lui şi i-a mărturisit admiraţia pe care i-o purta şi dorinţa de a-i urma paşii pe calea atât de grea, dar divină, a bel canto-ului, după cum sunară cuvintele ei.

— Vino după spectacol la mine în cabină şi vom vedea ce pot să fac pentru dumneata, a spus el cu glasul lui minunat şi cu un puternic accent austriac.

Exact aşa a făcut, plutind pe culmile gloriei. Când s-au terminat ovațiile publicului ridicat în picioare, un uşier trimis de Karl Bretzner a condus-o prin culise. Nu văzuse niciodată măruntaiele unui teatru, dar nu a pierdut timpul admirând ingenioasele maşinării care produceau furtună şi nici peisajele pictate pe cortine, unicul ei țel era să-şi cunoască idolul. L-a găsit acoperit cu un halat de catifea de un albastru regal tivit cu aur, încă machiat pe față şi cu o perucă cu cârlionți albi. Uşierul i-a lăsat singuri şi a închis uşa. Încăperea, plină de oglinzi, mobilă şi perdele, mirosea a tutun, machiaj şi mucegai. Într-un colț se găsea un paravan pictat cu scene cu femei rubiconde într-un harem turcesc, iar de pereți atârnau cuiere cu costume de operă. Văzându-şi idolul de aproape, entuziasmul lui Rose s-a dezumflat pentru scurt timp, dar el a recuperat imediat terenul pierdut. I-a apucat ambele mâini, le-a dus la buze şi le-a sărutat îndelung, apoi a slobozit un do din piept care a zguduit paravanul cu odalisce. Ultimele mofturi ale lui Rose s-au prăbuşit, precum zidurile Ierihonului într-un nor de praf, care ieşi din perucă în momentul în care artistul şi-o lepădă cu un gest pasionat şi viril, aruncând-o pe un fotoliu, unde a rămas inertă ca un iepure mort. Avea părul strivit sub o plasă cu ochiuri dese care, împreună cu machiajul, îi da aerul unei curtezane decrepite.

Pe acelaşi fotoliu pe care a căzut peruca Rose i-a oferit câteva zile mai târziu virginitatea, la orele trei şi un sfert după-amiază. Tenorul vienez i-a dat întâlnire sub pretextul de a-i arăta teatrul în marțea aceea, când nu era spectacol. S-au întâlnit în secret într-o cofetărie, unde el a savurat delicat cinci ecleruri cu cremă şi două ceşti cu ciocolată, în timp ce ea amesteca în ceai fără să poată înghiți de spaimă şi anticipație. S-au dus imediat la teatru. La ora aceea nu erau decât două femei care măturau sala şi un specialist în lumini care pregătea lămpile cu ulei, făcliile şi lumânările pentru a doua zi. Karl Bretzner, expert în momente amoroase, a produs ca prin magie o sticlă de şampanie, a umplut două cupe pe care le-au băut închinând pentru Mozart şi Rossini. Apoi a instalat-o pe fată în loja de pluş imperială unde doar regele se aşeza, împodobită de sus până jos cu amoraşi dolofani şi trandafiri de ghips, în timp ce el se îndrepta spre scenă. În picioare pe o coloană de carton pictat, luminat de făcliile abia aprinse, a cântat doar pentru ea o arie din Bărbierul din Sevilla, etalându-şi toată dibăcia vocală şi delirul suav al glasului în interminabile florituri. În timp ce se stingea ultima notă a omagiului său, auzi suspinele depărtate ale lui Rose Sommers, fugi către ea cu o sprinteneală neaşteptată, traversă sala, se cățără în lojă în două salturi şi căzu în genunchi în fața ei. Fără suflu, îşi puse căpățâna pe fusta ei de mătase de culoarea muşchiului. Plângea împreună cu ea, pentru că, fără să şi-o propună, se îndrăgostise şi el; ceea ce începuse ca încă o cucerire trecătoare se transformase în câteva ore într-o pasiune incandescentă.

Rose şi Karl s-au ridicat sprijinindu-se unul de celălalt, zăpăciți şi înspăimântați în fața inevitabilului, au mers fără să ştie cum pe un lung coridor întunecat, au urcat o scăriță şi au ajuns în zona cabinelor. Numele tenorului era scris cu litere cursive pe una din uşi. Au intrat în încăperea ticsită de mobilă şi cârpe de lux, prăfuite şi transpirate, unde cu două zile în urmă fuseseră prima dată singuri. Nu avea ferestre, şi mai întâi s-au refugiat în întuneric, reuşind să-şi recupereze respirația pierdută în suspinele şi lacrimile de dinainte, apoi el aprinse întâi un chibrit şi apoi cele cinci lumânări ale unui sfeşnic. În lumina tremurătoare şi galbenă s-au admirat, emoționați şi stângaci, cu un torent de emoții pe care voiau să le exprime şi neputând articula nici un cuvânt. Rose nu a rezistat privirii care o sfredelea şi şi-a ascuns fața în mâini, dar el i le-a dat deoparte cu aceeaşi delicatețe cu care manipulase mai înainte prăjiturile cu cremă. Au început prin a-şi da mici pupături plânse pe obraz, ca nişte ciuguleli de porumbiță, care evident că au devenit săruturi serioase. Rose avusese întâlniri tandre, dar şovăitoare şi pe fugă, cu câțiva din pretendenții ei, iar vreo doi reuşiseră să îi atingă cu buzele

obrazul, dar nu-şi imaginase niciodată că era posibil să ajungi la un asemenea grad de intimitate, că limba altuia se putea împleti cu a ei ca o şopârlă neastâmpărată şi saliva străină o putea uda pe din afară şi invada pe dinăuntru, dar curând repulsia de la început a fost învinsă de avântul tinereții şi entuziasmul ei pentru poezie. Nu numai că a întors mângâierile cu aceeaşi intensitate, dar a luat inițiativa de a-şi scoate pălăria şi capa de astrahan cenuşie care îi acoperea umerii. De aici până a lăsa să i se desbumbeze jacheța şi apoi bluza n-au fost decât câteva mişcări. Tânăra a ştiut să urmeze pas cu pas dansul copulării condusă de instinct şi de interzisele lecturi fierbinți, pe care înainte le sustrăgea pe furiş din rafturile părinților. Ziua aceea a fost cea mai memorabilă din întreaga ei existență şi şi-o va aminti în cele mai mici amănunte, înflorite şi exagerate, în anii ce vor urma. Va fi singura sursă de experiență şi cunoaştere, singurul motiv de inspirație pentru a-şi hrăni fanteziile şi a crea, ani mai târziu, o artă care o va face faimoasă în anumite cercuri foarte secrete. Minunată zi care se putea compara doar cu acea zi de martie, după doi ani la Valparaíso, când i-a căzut în brațe Eliza abia născută, ca o consolare pentru copiii pe care nu-i va avea, pentru bărbații pe care nu-i va putea iubi şi pentru căminul pe care nu îl va avea nicicând.

Tenorul vienez s-a dovedit a fi un amant rafinat. Era un mare amator şi cunoscător al femeilor, dar a fost în stare să-şi şteargă din memorie amorurile împrăştiate din trecut, frustrarea multiplelor despărțiri, gelozii, neruşinări şi înşelăciuni din alte relații, pentru a se dărui cu o inocență totală scurtei pasiuni pentru Rose Sommers. Experiența nu-i venea din îmbrățişări jalnice cu prostituate de doi bani; Bretzner se lăuda că nu trebuise niciodată să plătească pentru plăcere, pentru că femei de toate categoriile, de la cabiniere umile până la superbe contese, i se dăruiau fără condiții doar auzindu-l cântând. A învățat artele amorului în acelaşi timp cu cele ale canto-ului. N-avea mai mult de zece ani când s-a îndrăgostit de el cea care avea să fie mentora lui, o franțuzoaică cu ochi de tigru şi sâni de alabastru pur, destul de bătrână pentru a-i fi mamă. La rândul ei, fusese inițiată la treisprezece ani în Franța de Donatien-Alphonse-Francois de Sade. Fiică a unui temnicer de la Bastilia, îl cunoscuse pe celebrul francez într-o celulă imundă, în care îşi scria perversele istorii la lumina unei lumânări. Ea îl observa printre gratii din simplă curiozitate de copil, fără să ştie că taică-său o vânduse deținutului pentru un ceas de aur, ultima posesiune a nobilului scăpătat. Într-o dimineață pe când ea îl privea pe furiş prin vizor, tatăl şi-a desprins de la brâu mănunchiul de chei groase, a deschis uşa şi a împins-o pe fată în celulă, de parcă ar fi aruncat de mâncare leilor. Ce s-a întâmplat acolo nu-şi mai amintea, ajunge să ştim că a rămas alături de Sade, urmându-l din închisoare în mizeria şi mai rea a libertății şi învățând tot ce putea el să o învețe. Când marchizul a fost internat în 1802 în casa de nebuni de la Charenton, ea a rămas în stradă fără un ban, dar posedând o vastă cunoaştere în ale amorului care i-a folosit pentru a dobândi un soț cu cincizeci şi doi de ani mai în vârstă decât ea şi foarte bogat. Omul a murit după puțin timp, epuizat de excesele tinerei sale soții şi ea a rămas în sfârşit liberă şi cu destui bani pentru a face ce avea chef. Avea treizeci şi patru de ani, supraviețuise brutalei ucenicii pe lângă marchiz, sărăciei cu pâine goală din tinerețe, confuziei Revoluției franceze, spaimei războaielor napoleoniene şi acum avea de suportat represiunea dictatorială a Imperiului. Era sătulă de toate astea şi spiritul îi cerea un răgaz. A hotărât să caute un loc sigur unde să-şi petreacă restul zilelor în linişte şi a optat pentru Viena. Atunci l-a cunoscut pe Karl Bretzner, băiatul vecinilor ei, pe când acesta era un puşti de abia zece ani, dar deja cânta ca o privighetoare în corul catedralei. Grație ei, ajunsă prietena şi confidenta familiei Bretzner, băiețelul nu a fost castrat în acel an pentru a-şi păstra vocea de cherubin, aşa cum sugera directorul corului.

— Nu-l atingeți şi nu peste mult timp va fi tenorul cel mai bine plătit din

Europa a pronosticat frumoasa. Şi nu s-a înşelat. În ciuda enormei diferenţe de vârstă, între ea şi micul Karl a crescut o relaţie neobişnuită. Ea admira puritatea sentimentelor şi dăruirea pentru muzică a copilului; el găsise în ea muza care nu numai că i-a salvat virilitatea, dar l-a învăţat şi cum s-o folosească. Până la vremea la care şi-a schimbat definitiv vocea şi a început să se bărbierească îşi pusese la punct proverbiala abilitate a eunucilor de a satisface o femeie în forme neprevăzute de natură şi uzanţe, dar cu Rose Sommers nu şi-a asumat riscuri. Nici gând să o atace năvalnic cu un exces de mângâieri prea îndrăzneţe, căci nu voia să o şocheze cu trucuri de serai, s-a gândit el, fără a bănui că în mai puţin de trei lecţii practice eleva l-ar întrece în inventivitate. Era un bărbat atent la amănunte şi cunoştea forţa halucinantă a cuvântului precis spus la ceasul dragostei. Cu mâna stângă i-a desfăcut unul după altul năsturaşii de sidef de la spate, în timp ce cu dreapta îi scotea agrafele din pieptănătură, fără a pierde ritmul sărutărilor intercalate cu o litanie de măguliri. I-a vorbit de subţirimea taliei, de albeaţa pură a pielii, de rotunjimea clasică a gâtului şi umerilor, care aprindeau în el o văpaie, o excitaţie de necontrolat.

— M-ai înnebunit... Nu ştiu ce mi se întâmplă, niciodată nu am iubit şi nici nu voi mai iubi pe nimeni ca pe tine. Întâlnirea noastră au stabilit-o zeii, suntem sortiţi să ne iubim, murmura din când în când.

I-a recitat repertoriul complet, dar a făcut-o fără maliţie, adânc convins de propria lui onestitate şi orbit cu totul de Rose. I-a desfăcut şireturile corsetului şi i-a scos jupoanele lăsând-o în pantalonaşii lungi de batist şi într-o cămăşuţă din care se vedeau fragii sfârcurilor. Nu i-a scos botinele de marochin cu tocuri răsucite, nici ciorapii albi prinşi la genunchi cu jartiere brodate. Aici s-a oprit, gâfâind, inima bătându-i teluric în piept, convins de faptul că Rose Sommers era femeia cea mai frumoasă din univers, un înger, şi că inima îi va exploda ca o petardă dacă nu se calmează. A ridicat-o în braţe fără efort, a traversat încăperea şi a lăsat-o în picioare în faţa unei oglinzi mari cu ramă aurită. Lumina tremurătoare a lumânărilor şi costumele de teatru atârnate pe pereţi într-un amestec de brocarturi, pene, catifele şi dantele decolorate dădeau scenei un aer de irealitate.

Nemişcată, beată de emoţie, Rose s-a privit în oglindă şi nu a recunoscut-o pe femeia aceea în rufărie intimă, cu părul în dezordine şi obrajii în flăcări, pe care un bărbat şi el necunoscut o săruta pe gât şi îi mângâia sânii cu ambele mâini. În pauza asta plină de dorinţă tenorul şi-a recăpătat suflul şi ceva din luciditatea pierdută la primele asalturi. A început să-şi dea jos hainele în faţa oglinzii, fără pudoare şi trebuie spus că arăta mult mai bine gol decât îmbrăcat. Îi trebuie un croitor bun, se gândi Rose, care nu văzuse niciodată un bărbat gol, nici măcar pe fraţii ei în copilărie, toate informaţiile ei provenind din descrierile exagerate din cărţile picante şi din nişte cărţi poştale japoneze pe care le-a descoperit în bagajul lui John, în care organele masculine aveau proporţii sincer optimiste. Aşa că sfârleaza tare şi roz care i-a apărut în faţa ochilor nu a speriat-o, cum se temea Karl, ci i-a provocat un hohot de râs irepresibil şi vesel. Care a dat tonul la tot ce a urmat, în loc de solemna şi mai curând dureroasa ceremonie care e de obicei deflorarea, s-au delectat cu zbenguieli jucăuşe, s-au alergat ţopăind ca nişte copii peste mobile, au băut restul de şampanie şi au deschis altă sticlă ca să se stropească cu şuvoaie spumoase, şi-au spus porcării printre râsete şi jurăminte de amor şoptite, s-au muşcat şi s-au lins şi au cotrobăit fără oprelişti prin mlaştina fără fund a dragostei abia începute, toată după-amiaza şi până s-a înnoptat bine, fără să aibă habar de cât e ceasul sau de restul universului. Nu existau decât ei. Tenorul vienez a condus-o pe Rose pe înălţimi epice iar ea, elevă silitoare, l-a urmat fără ezitare şi o dată sus, pe culme, a început să zboare singură cu un surprinzător talent natural, ghidându-se după indicii şi întrebând ceea ce nu reuşea să ghicească singură, uimindu-şi învăţătorul şi în cele din urmă învingându-l prin

dibăcia ei improvizată şi darul nemaipomenit al dragostei ei. Când au reuşit să se despartă şi să aterizeze în realitate, ceasul arăta ora zece seara. Teatrul era gol, afară domnea întunericul şi în plus căzuse o ceaţă deasă ca magiunul.

Între cei doi amanţi a început un schimb frenetic de misive, flori, bomboane, versuri copiate şi mici relicve sentimentale în timpul cât a durat stagiunea lirică la Londra. Se întâlneau pe unde puteau, pasiunea îi făcea să ignore orice prudenţă. Ca să câştige timp, căutau camere de hotel aproape de teatru, fără să le pese că ar putea fi recunoscuţi. Rose pleca de acasă cu scuze ridicole iar maică-sa, îngrozită, nu-i spunea lui Jeremy nimic din bănuielile ei, rugându-se ca destrăbălarea fiicăsii să fie trecătoare şi să dispară fără urmă. Karl Bretzner ajungea târziu la repetiţii şi de atâta dezbrăcat la orice oră a răcit şi nu a putut cânta la două spectacole, dar departe de a-i părea rău, a folosit timpul pentru a face amor exaltat de zgâlţâielile febrei. Venea la camera închiriată cu flori pentru Rose, şampanie pentru băut şi scăldat, prăjituri cu cremă, poeme scrise în zbor pentru a fi citite în pat, uleiuri parfumate cu care să se ungă în locuri până atunci pecetluite, cărţi erotice pe care le răsfoiau căutând scenele cele mai inspirate, pene de struţ ca să se gâdile şi o infinitate de alte adjuvante pentru jocurile lor. Tânăra simţea cum se deschide ca o floare carnivoră, emana miresme de perdiţie pentru a atrage bărbatul ca pe o insectă, pentru a-l ronţăi, a-l înghiţi, a-l digera şi a-i scuipa la sfârşit oasele ajunse aşchii. Îl domina cu o energie insuportabilă, se sufoca, nu putea sta locului nici o clipă, devorată de nerăbdare. Timp în care Karl Bretzner trăia în plină confuzie, ba exaltat până la delir, ba epuizat, încerca să-şi îndeplinească obligaţiile muzicale, dar se deteriora văzând cu ochii, iar criticii, implacabili, spuneau că Mozart se răsuceşte în mormânt auzind cum tenorul vienez îi execută la propriu compoziţiile.

Amanţii vedeau panicaţi cum se apropie momentul despărţirii şi dragostea lor a intrat într-o nouă fază. Vorbeau despre cum să fugă în Brazilia sau să se sinucidă împreună, dar niciodată nu a fost vorba de căsătorie. Până la urmă pofta de viaţă a fost mai puternică decât tentaţia tragică şi după ultimul spectacol au luat o trăsură şi au plecat în vacanţă în nordul Angliei, la un han de ţară. Hotărâseră să se bucure de aceste zile de anonimat, înainte ca Bretzner să plece în Italia, unde urmau alte contracte. Rose avea să-l regăsească, după ce el va fi găsit o locuinţă adecvată, ar fi pus-o la punct şi i-ar fi trimis bani de drum.

Luau micul dejun sub o copertină pe terasa micului hotel, cu o pătură de lână peste picioare din cauza aerului tăios de pe coastă, când au fost întrerupţi de Jeremy Sommers, indignat şi solemn ca un profet. Rose lăsase în urmă o întreagă dâră de indicii, aşa că a fost uşor pentru fratele mai mare să-i găsească sălaşul şi să o urmeze până la staţiunea cea îndepărtată. Văzându-l, a scos un strigăt de surpriză, nu de spaimă, pentru că dragostea o făcea curajoasă. În clipa aceea a priceput pentru prima dată ce făcuse şi greutatea consecinţelor i s-a arătat în toată puterea. S-a ridicat hotărâtă să-şi apere dreptul de a trăi după pofta inimii, dar fratele nu i-a dat timp să scoată o vorbă şi s-a adresat direct tenorului.

— Îi datoraţi o explicaţie surorii mele. Presupun că nu i-aţi spus că sunteţi căsătorit şi că aveţi doi copii, i-a aruncat în faţă seducătorului.

Era singurul lucru pe care Karl Bretzner omisese să i-l povestească lui Rose. Vorbiseră până la saţietate, el îi împărtăşise până şi detaliile cele mai intime ale amorurilor lui anterioare, fără a uita de extravaganţele marchizului de Sade pe care i le povestise mentora lui, franţuzoaica cu ochi de tigru, pentru că ea arăta o curiozitate bolnăvicioasă să ştie când, cu cine şi mai ales cum făcuse el dragoste, de la zece ani până cu o zi înainte de a o cunoaşte pe ea. Şi toate i le-a spus fără scrupule dându-şi seama cât de mult îi plăcea să asculte şi cum trecea cele auzite în propria teorie şi practică. Dar de soţie şi de copii nu spusese nimic din compasiune pentru această fecioară frumoasă care i se dăruise fără condiţii. Nu dorea să distrugă magia întâlnirii: Rose Sommers merita să se bucure de prima ei

dragoste din plin.

— Îmi datorezi o reparație, l-a sfidat Jeremy Sommers lovindu-l peste obraz cu mănușa.

Karl Bretzner era un om de lume şi nu avea să comită barbaria de a se bate în duel. A înțeles că sosise momentul să se retragă şi i-a părut rău că nu putea să-i explice lucrurile lui Rose între patru ochi. Nu voia s-o lase cu inima zdrobită şi cu ideea că o sedusese cu gândul rău de a o abandona. Simțea nevoia să-i mai spună o dată cât de mult o iubea cu adevărat şi cât îi părea de rău că nu era liber pentru a împlini visurile amândurora, dar pe fața lui Jeremy Sommers citi că nu îi va da voie să o facă. Jeremy o luă de braț pe sora lui, care părea zăpăcită, şi o conduse ferm la trăsură, fără a-i da ocazia să-şi ia rămas-bun de la amantul ei sau să-şi strângă sumarul bagaj. A dus-o la casa unei mătuşi din Scoția, unde urma să rămână până se va vădi starea ei. Dacă intervenea nenorocirea cea mare, cum numea Jeremy sarcina, viața ei şi onoarea familiei ar fi fost distruse definitiv.

— Nici un cuvânt despre asta nimănui, nici măcar mamei sau lui John, ai înțeles? a fost singurul lucru pe care l-a spus cât a durat călătoria.

Rose a petrecut câteva săptămâni de nesiguranță până s-a dovedit că nu e însărcinată. Vestea a făcut-o să răsufle extrem de uşurată, de parcă cerul însuşi ar fi absolvit-o. A mai stat trei luni de pedeapsă tricotând pentru săraci, citind şi scriind pe ascuns, fără să verse măcar o lacrimă. În timpul ăsta a reflectat asupra destinului ei şi ceva s-a răsucit în ea, pentru că atunci când a luat sfârşit claustrarea în casa mătuşii era alt om. Doar ea şi-a dat seama de schimbare. A reapărut la Londra la fel cum plecase, zâmbitoare, liniştită, interesată de muzică şi de lectură, fără un cuvânt de ciudă la adresa lui Jeremy pentru că o smulsese din brațele amantului sau de nostalgie pentru bărbatul care o înşelase, olimpiană în atitudinea de a ignora bârfele străinilor şi mutrele de doliu ale familiei. La suprafață părea aceeaşi fată de dinainte, nici măcar maică-sa nu putea găsi vreo fisură în atitudinea ei perfectă care să-i permită un reproş sau un sfat. Pe de altă parte, văduva nu era în stare să îşi ajute fata sau să o protejeze: un cancer o devora cu rapiditate. Singura modificare în purtarea Rosei a fost capriciul de a petrece ore în şir scriind închisă în camera ei. Umplea duzini de caiete cu un scris minuscul şi le ținea sub cheie. Cum nu încercase niciodată să expedieze o scrisoare, Jeremy Sommers, pentru care lucrul cel mai de temut era batjocura, a încetat să se preocupe de viciul scrisului şi a presupus că soră-sa avusese bunul-simț să-l uite pe nefastul tenor vienez. Numai că ea nu numai că nu îl uitase, dar îşi amintea cu o limpezime maximă tot ce se întâmplase şi fiecare cuvânt spus sau şoptit. Singurul lucru care i s-a şters din minte a fost dezamăgirea de a fi fost înşelată. Soția şi copiii lui Karl Bretzner au dispărut pur şi simplu, pentru că niciodată nu avuseseră loc în uriaşa frescă a amintirilor ei de dragoste.

Retragerea în casa mătuşii din Scoția nu a reuşit să evite scandalul, dar cum zvonurile nu s-au confirmat nimeni nu a îndrăznit să ofenseze deschis familia. Unul câte unul, numeroşii pretendenți care roiau în jurul Rosei s-au întors, dar i-a îndepărtat sub pretextul bolii mamei. Despre ce nu se vorbeşte nu există, susținea Jeremy Sommers, dispus să ucidă prin tăcere orice urmă a acestui episod. Furtunoasa escapadă a fetei a rămas suspendată în limbul lucrurilor nenumite, deşi câteodată frații făceau referiri tangențiale care păstrau proaspătă ranchiuna, dar în acelaşi timp îi uneau în secretul împărtăşit. După mulți ani, când asta nu mai interesa pe nimeni de-acum, Rose a îndrăznit să-i povestească fratelui ei John, față de care îşi asumase tot timpul rolul de fetiță răsfățată şi nevinovată. La puțin timp după moartea mamei, lui Jeremy Sommers i s-a oferit să conducă biroul din Chile al Companiei Britanice de Import-Export. A plecat împreună cu Rose, ducând secretul intact la celălalt capăt al pământului.

Au ajuns la sfârşitul iernii lui 1830, când Valparaíso era încă un sat, dar deja

existau companii şi familii europene. Rose a considerat Chile locul ei de penitență şi l-a asumat cu stoicism, resemnată să-şi plătească greşeala prin acest exil iremediabil, nepermițând nimănui, cu atât mai puțin fratelui Jeremy, să bănuiască cât era de disperată. Disciplina care o făcea să nu se plângă şi să nu vorbească nici măcar în somn de iubitul pierdut a sustinut-o în momentele în care neajunsurile o copleşeau. S-a instalat la hotel cum putea mai bine, gata să se apere de rafalele de vânt şi de umezeală, pentru că se declanşase o epidemie de difterie pe care bărbierii locali o combăteau cu operații chirurgicale crude şi inutile, practicate cu briciul. Primăvara, apoi vara au mai îndulcit puțin impresia proastă despre această țară. A decis să uite de Londra şi să scoată folos din noua ei condiție, în ciuda ambianței provinciale şi a vântului de pe mare care îi pătrundea în oase chiar în amiezile însorite. Şi-a convins fratele, iar acesta compania, de necesitatea de a cumpăra o casă decentă pe numele firmei şi de a aduce mobilă din Anglia. A pus problema ca pe o chestiune de autoritate şi prestigiu: nu era posibil ca un reprezentant al unei companii atât de importante să stea la un hotel de doi bani. Optsprezece luni mai târziu, când micuța Eliza a intrat în viața lor, frații locuiau într-o casă mare în Cerro Alegre, Miss Rose îl închisese pe fostul ei iubit într-un compartiment sigilat al memoriei şi era dedicată pe de-a-ntregul scopului de a câştiga un loc privilegiat în societatea în care trăia. În anii următori Valparaíso a crescut şi s-a modernizat cu aceeaşi viteză cu care ea lăsa în spate trecutul şi se transforma în femeia exuberantă şi fericită în aparență, care unsprezece ani mai târziu îl va cuceri pe Jacob Todd. Falsul misionar nu a fost primul respins, dar ea nu avea interesul să se mărite. Descoperise o formulă extraordinară de a rămâne într-o idilă romanțioasă cu Karl Bretzner, retrăind fiecare clipă a pasiunii ei incendiare şi alte deliruri inventate în tăcerea nopților ei de celibatară.

Dragostea

Nimeni nu putea şti mai bine decât Miss Rose ce se petrecea în sufletul bolnav de dragoste al Elizei. A ghicit imediat identitatea bărbatului, pentru că doar un orb nu putea vedea legătura dintre delirurile fetei şi vizita angajatului fratelui ei cu lăzile cu odoare pentru Feliciano Rodríguez de Santa Cruz. Primul ei impuls a fost să-l alunge din minte ca pe o muscă pentru că era neînsemnat şi sărăntoc, dar curând şi-a dat seama că până şi ea simțise atracția lui periculoasă şi nu reuşea să şi-l scoată din cap. Desigur, a văzut mai întâi hainele cârpite şi paloarea lui lugubră, dar la o a doua privire i-a perceput imediat aura tragică de poet blestemat. În timp ce broda cu furie în camera de croitorie răsucea pe toate fețele ghinionul care îi strica planurile de a găsi pentru Eliza un soț complezent şi înstărit. Gândurile ei erau o urzeală de vicleşuguri destinate a face să eşueze acest amor înainte de a începe, de la a o trimite pe Eliza în Anglia la o şcoală pentru domnişoare sau în Scoția la casa mătuşii bătrâne, până la a-i arunca adevărul în față lui Jeremy pentru a-l da afară pe angajatul său. Totuşi, în fundul sufletului germina fără să vrea dorința secretă ca Eliza să-şi trăiască pasiunea până la capăt, pentru a compensa poate golul îngrozitor pe care tenorul îl lăsase acum optsprezece ani în propria ei viață.

Între timp, pentru Eliza orele se scurgeau cu o încetineală cumplită, într-un vârtej de sentimente confuze. Nu ştia dacă era zi sau noapte, marți sau vineri, dacă trecuseră câteva ceasuri sau câțiva ani de când îl cunoscuse pe băiat. Simțea deodată că îi fierbe sângele şi pielea i se umplea de blânde care dispăreau la fel de repede şi inexplicabil de cum apăruseră, îşi vedea iubitul peste tot: în umbrele din colțuri, în formele norilor, în ceaşca de ceai şi mai ales în vis. Nu ştia cum îl

cheamă, nu îndrăznea să-l întrebe pe Jeremy Sommers pentru că se temea să nu producă un val de bănuieli, dar îşi ocupa ceasuri întregi imaginându-şi un nume care să i se potrivească. Avea cu disperare nevoie să vorbească cu cineva despre dragostea ei, să analizeze fiecare amănunt al scurtei lui vizite, să speculeze despre ce au trecut sub tăcere, ce trebuiau să-şi spună şi ce şi-au transmis prin priviri, îmbujorări şi intenţii, dar nu era nimeni de încredere. Îi era dor de o vizită a căpitanului John Sommers, acest unchi cu vocaţie de pirat care fusese personajul cel mai fascinant al copilăriei sale, singurul capabil să înţeleagă şi să o ajute în afacerea asta. Era neîndoielnic că, dacă ar fi aflat, Jeremy Sommers ar fi declarat un război neîmpăcat modestului său slujbaş de la firmă, cât despre Miss Rose, nu-i putea prezice atitudinea. Hotărî deci: cu cât mai puţin se afla despre asta în casă cu atât mai mare libertate de acţiune vor avea ea şi viitorul ei logodnic. Nici o clipă nu şi-a imaginat posibilitatea ca el să nu o fi iubit la fel de mult, căci era pur şi simplu imposibil ca o dragoste atât de mare să o fi lovit doar pe ea. Logica şi dreptatea cele mai elementare spuneau că undeva în oraş el suferea acelaşi minunat chin.

Eliza se ascundea pentru a-şi atinge corpul în locuri secrete niciodată explorate până atunci, închidea ochii şi atunci mâna lui o mângâia cu o delicateţe de pasăre, buzele lui erau cele pe care le săruta în oglindă, mijlocul lui era cel îmbrăţişat în pernă, şoaptele lui de dragoste le aducea vântul. Nici visele nu i-au scăpat de puterea lui Joaquín Andieta. Îl vedea apărând ca o umbră uriaşă care se năpustea peste ea să o devoreze în mii de chipuri aiuritoare şi tulburătoare, îndrăgostit, demon, înger, nu ştia. Nu voia să se trezească şi cu o hotărâre fanatică aplica abilitatea învăţată de la Mama Fresia de a intra şi a ieşi din vis după cum dorea. A ajuns să domine atât de bine această artă că iluzoriul său iubit apărea în persoană, îl putea atinge, mirosi şi auzi de parcă era lângă ea. Dacă aş dormi tot timpul, se gândea, nu mi-ar mai trebui nimic, l-aş iubi mereu stând în pat. Ar fi pierit din delirul pasiunii dacă Joaquín Andieta nu ar fi venit acasă după o săptămână ca să scoată lăzile cu odoare pentru a le trimite clientului din nord.

În seara precedentă ea a aflat de venirea lui, dar nu dintr-un instinct sau o premoniţie, cum va insinua după mai mulţi ani povestindu-i totul lui Tao Chi'en, ci pentru că la cină l-a auzit pe Jeremy Sommers care le dădea instrucţiuni soră-sii şi Mamei Fresia.

— Vine să ia încărcătura acelaşi funcţionar care a adus-o, a adăugat în trecere, fără a bănui ce uragan de emoţii iscau cuvintele lui, din raţiuni diferite, în cele trei femei.

Fata a stat toată dimineaţa pe terasă pândind drumul care urca pe deal către casă. Spre prânz a văzut carul tras de şase catâri şi urmat de peoni călări şi înarmaţi. A simţit o pace îngheţată, de parcă ar fi murit, şi nu a văzut că Miss Rose şi Mama Fresia o urmăreau din casă.

— Atâta chin ca să o educ şi se îndrăgosteşte de primul derbedeu care îi iese în cale! mormăia Miss Rose printre dinţi.

Hotărâse să facă tot posibilul pentru a împiedica dezastrul, cunoscând prea bine încăpăţânarea primului amor.

— Încărcătura o predau eu. Spune-i Elizei să intre în casă şi nu-i dai voie să iasă sub niciun motiv.

— Şi cum vreţi să fac? întrebă Mama Fresia prost dispusă.

— Dacă e nevoie, încui-o.

— Încuiaţi-o dumneavoastră, dacă puteţi. Nu mă amestecaţi pe mine răspunse şi ieşi târându-şi papucii.

A fost imposibil ca Eliza să nu se apropie de Joaquín Andieta şi să-i dea scrisoarea. A făcut-o pe faţă, privindu-l în ochi şi cu o hotărâre atât de feroce că Miss Rose nu a îndrăznit să o intercepteze şi nici Mama Fresia să se interpună.

Femeile au înțeles atunci că vraja era mult mai puternică decât îşi imaginau şi nu existau destule uşi încuiate ori lumânări aprinse ca să o rupă. Tânărul petrecuse şi el săptămâna obsedat de amintirea fetei, pe care o credea fiica patronului, deci absolut inaccesibilă. Nu bănuia ce impresie îi făcuse şi nu i-a trecut prin minte că oferindu-i acel pahar cu suc îi declara dragostea, drept pentru care s-a speriat teribil în momentul în care aceasta i-a dat un plic închis. Încurcat, l-a pus în buzunar şi a continuat să supravegheze încărcarea lăzilor în căruță, în timp ce urechile îi ardeau, îmbrăcămintea i se uda de transpirație şi spatele îi dârdâia de febră. În picioare, nemişcată şi tăcută, Eliza îl privea fix de la câțiva paşi mai încolo, făcându-se că nu vede expresia furioasă a lui Miss Rose şi pe cea mâhnită a Mamei Fresia. Când ultima ladă a fost legată în căruță şi catârii au făcut cale întoarsă pentru a coborî dealul, Joaquín Andieta i-a cerut scuze lui Miss Rose pentru deranj, a salutat-o pe Eliza cu o scurtă înclinare a capului şi a plecat cât a putut de repede.

Misiva Elizei conținea doar două rânduri în care arăta unde şi cum să se întâlnească. Stratagema era de o asemenea simplitate şi îndrăzneală că oricine ar fi putut-o socoti o expertă în ale neruşinării: Joaquín urma să vină peste trei zile la nouă seara la schitul Fecioarei Ajutorului Veşnic, o capelă ridicată pe Cerro Alegre în chip de protecție pentru drumeți, foarte aproape de casa Sommers. Eliza a ales locul pentru că era aproape şi data pentru că era miercuri. Miss Rose, Mama Fresia şi servitoarele vor fi ocupate cu cina şi nimeni nu-şi va da seama dacă iese puțin. De la plecarea gonitului Michael Steward balurile nu mai aveau sens şi nici iarna prematură nu se preta la aşa ceva, dar Miss Rose a păstrat obiceiul pentru a dezarma bârfele care circulau pe seama ei şi a ofițerului de marină. A suspenda seratele muzicale în absența lui Steward echivala cu a mărturisi că el fusese unicul motiv pentru care le ținea.

Joaquín Andieta venise să aştepte nerăbdător de pe la şapte. De departe vedea strălucirea casei luminate, defilarea echipajelor invitaților şi felinarele aprinse ale trăsurilor care aşteptau pe drum. De vreo două ori a trebuit să se ascundă la trecerea paznicilor de noapte care verificau lămpile schitului, pe care vântul le stingea. Era o mică construcție pătrată din cărămidă cu o cruce de lemn pictat în vârf, doar puțin mai mare decât un confesional, care adăpostea imaginea de ghips a Fecioarei. Mai era o tavă cu şiruri de lumânări votive stinse şi o amforă cu flori uscate. Era o noapte cu lună plină, dar pe cer treceau nori groşi care în răstimpuri acopereau cu totul lumina lunii. La nouă fix a simțit prezența fetei şi i-a văzut silueta învăluită din cap până în picioare într-o mantie de culoare închisă.

— Vă aşteptam, domnişoară, a fost singurul lucru pe care a reuşit să-l spună bâlbâindu-se şi simțindu-se ca un idiot.

— Eu te-am aşteptat mereu, a răspuns ea fără nici pic de ezitare.

Şi-a scos mantia şi Joaquín văzu că era îmbrăcată ca de sărbătoare, dar cu fusta suflecată şi cu papuci în picioare. Ținea în mână ciorapii albi şi pantofiorii de piele de căprioară pentru a nu se înnoroi pe drum. Părul negru, pieptănat cu cărare la mijloc, era prins în două cozi legate cu panglici de atlaz. S-au aşezat în fundul schitului pe mantia pe care ea a pus-o pe jos, ascunşi în spatele statuii, tăcuți, foarte aproape dar fără a se atinge. Un timp nici nu au îndrăznit să se privească în penumbra duioasă, zăpăciți de apropierea celuilalt, respirând acelaşi aer şi arzând în ciuda rafalelor de vânt care amenințau să-i lase pe întuneric.

— Mă cheamă Eliza Sommers, a spus într-un târziu.

— Şi pe mine Joaquín Andieta, a spus el.

— Mi-a trecut prin minte că te cheamă Sebastian.

— De ce?

— Pentru că semeni cu Sfântul Sebastian, martirul. Nu mă duc la biserica catolică, sunt protestantă, dar Mama Fresia m-a dus de câteva ori...

Aici s-a terminat conversația pentru că n-au mai ştiut ce să-şi spună; se priveau pe furiş şi se îmbujorau în acelaşi timp. Eliza îi simțea mirosul de săpun şi sudoare, dar nu îndrăznea să îl miroasă de aproape, cum dorea. Singurele zgomote din schit erau murmurul vântului şi respirația lor agitată. După câteva minute ea a spus că trebuie să se întoarcă acasă, înainte de a se prinde de veste că e plecată, şi s-au despărțit strângându-şi mâinile. Aşa s-au întâlnit în fiecare miercuri, la ore diferite şi pentru perioade scurte. Cu fiecare întâlnire plină de entuziasm înaintau cu paşi de uriaş în delirul şi furtuna dragostei. Şi-au povestit grăbiți numai ce era indispensabil, întrucât cuvintele păreau o pierdere de vreme, şi apoi s-au luat de mână şi au continuat să vorbească, trupurile tot mai aproape pe măsură ce sufletele se apropiau şi ele, până când în seara celei de a cincea miercuri s-au sărutat pe buze, mai întâi uşor, apoi explorând, în fine pierzându-se în delectare până a da frâu liber fervorii care îi mistuia. Până atunci îşi făcuseră scurte rezumate ale celor şaisprezece ani ai Elizei şi ale celor douăzeci şi unu ai lui Joaquín. Au discutat despre improbabilul coş cu cearşafuri de batist şi păturică de vizon, cât şi despre cutia de săpun de rufe, şi pentru Andieta a fost o uşurare să afle că nu era fiica nici unuia dintre frații Sommers şi avea o origine incertă, ca a lui, deşi, oricum, îi despărțea un abis social şi economic. Eliza a aflat că Joaquín era fructul unui amor pasager, tatăl dispăruse ca fumul cu aceeaşi viteză cu care îşi lăsase sămânța şi că băiatul a crescut fără a-şi cunoaşte numele, purtând numele mamei şi marcat de condiția de bastard care avea să-i îngrădească fiecare pas pe drumul său. Familia gonise de la ea fiica dezonorată şi ignorase copilul nelegitim. Bunicii şi unchii, comercianți şi funcționari dintr-o clasă mijlocie înglodată în prejudecăți, locuiau în acelaşi oraş, câteva străzi mai departe, dar nu se întâlneau niciodată. Duminica se duceau la slujbă la aceeaşi biserică, dar la ore diferite, pentru că săracii nu veneau la mesa de la miezul zilei. Stigmatizat, Joaquín nu s-a jucat în aceleaşi parcuri, nici n-a învățat la şcoala verilor săi, dar le-a folosit hainele şi jucăriile de care nu mai era nevoie, pe care o mătuşă miloasă le trimitea pe căi întortocheate surorii repudiate. Mama lui Joaquín Andieta fusese mai puțin norocoasă decât Miss Rose şi şi-a plătit mult mai scump greşeala. Ambele erau cam de aceeaşi vârstă, dar dacă englezoaica părea tânără, cealaltă era uzată de mizerie, sfârşeală şi trista ocupație de a broda trusouri de mireasă la lumina lumânării. Ghinionul nu îi distrusese demnitatea şi l-a crescut pe fiul ei după principiile de nezdruncinat ale onoarei. Joaquín învățase devreme să țină capul sus, sfidând orice încercare de batjocorire sau de milă.

— Într-o bună zi am s-o scot pe mama din casa aia cu mulți chiriaşi, promise el în şoaptele din schit. Am să-i ofer o viață decentă, cum avea înainte de a pierde totul...

— Nu a pierdut totul. Are un fiu răspunse Eliza.

— Eu am fost nenorocirea ei.

— Nenorocirea a fost că s-a îndrăgostit de un om rău. Tu eşti salvarea ei, hotărî fata.

Întâlnirile tinerilor erau foarte scurte şi pentru că niciodată nu aveau loc la aceeaşi oră, Miss Rose nu putea să o păzească zi şi noapte. Ştia că se întâmplă ceva în spatele ei dar nu a mers până la a o închide pe Eliza sub cheie sau a o trimite la țară, cum o îndemna datoria, şi s-a abținut de la a împărtăşi bănuielile ei fratelui Jeremy. Presupunea că Eliza şi amorezul ei îşi scriau, dar nu reuşi să intercepteze vreo scrisoare, deşi alertase toată servitorimea. Scrisorile existau, şi erau de o intensitate care ar fi nimicit-o pe Miss Rose dacă le-ar fi văzut. Joaquín nu le trimitea, le înmâna Elizei la fiecare întâlnire, în ele îi spunea în termeni febrili ceea ce nu îndrăznea să-i spună în față, din mândrie şi pudoare. Ea le ascundea într-o cutie, la treizeci de centimetri sub pământ în mica grădină a casei, unde în fiecare zi se prefăcea că se ocupă de ierburile medicinale ale Mamei Fresia. Paginile

acestea, de mii de ori recitite în momentele furate, erau alimentul principal al pasiunii ei, pentru că revelau un aspect al lui Joaquín Andieta care nu ieşea la iveală atunci când erau împreună. Păreau scrise de altă persoană. Tânărul acesta mândru, mereu în defensivă, sumbru şi chinuit, care o îmbrăţişa ca un nebun şi imediat o împingea de parcă l-ar fi ars, în scris îşi deschidea porţile inimii şi îşi descria sentimentele ca un poet. Mai târziu, când Eliza va urmări ani la rândul urmele neclare ale lui Joaquín Andieta, aceste scrisori vor fi singura ei legătură cu adevărul, dovada irefutabilă că acea dragoste nețărmurită nu a fost o zămislire a imaginației ei de adolescentă, ci a existat ca o scurtă binecuvântare şi ca un lung supliciu.

După prima miercuri în schit Elizei i-au dispărut fără urmă crizele de colici şi nimic din purtarea sau din aspectul ei nu îi trăda secretul, în afară de strălucirea dementă din ochi şi frecvența ceva mai mare cu care recurgea la talentul de a deveni invizibilă. Câteodată părea că se află în mai multe locuri în acelaşi timp, zăpăcindu-i pe toți, alteori nimeni nu putea spune unde şi când o văzuse şi când începeau să o strige, apărea cu atitudinea cuiva care habar nu are că era căutat. Altă dată era în camera de croitorie cu Miss Rose sau pregătind o mâncare cu Mama Fresia, dar devenise atât de tăcută şi de transparentă încât nici una din cele două femei nu avea senzația că o vede. Prezența îi era subtilă, aproape imperceptibilă, iar când lipsea nimeni nu-şi dădea seama timp de mai multe ceasuri.

— Parcă eşti o fantomă, Eliza! Mi s-a acrit să te tot caut. Nu vreau să ieşi din casă nici să dispari din ochii mei îi ordona Miss Rose în mod repetat.

— Nu m-am mişcat de aici toată după-amiaza replica Eliza cu curaj, apărând suav dintr-un colț cu o carte sau o broderie în mână.

— Fă gălăgie, fato, pentru Dumnezeu! Cum să te văd dacă eşti mai tăcută decât un iepure? argumenta la rândul ei Mama Fresia.

Ea zicea că da, apoi făcea ce avea chef, dar avea grijă să pară ascultătoare şi să le intre în grații. În câteva zile a dobândit o uimitoare ştiință de a încurca realitatea, de parcă ar fi practicat o viață întreagă arta magilor. Văzând că e imposibil să o prindă cu o contrazicere sau o minciună dovedită, Miss Rose a optat pentru a-i câştiga încrederea şi recurgea la tema amorului la tot pasul. Pretextele abundau: bârfe despre prietene, lecturi romantice pe care şi le împărtăşeau sau libretele noilor opere italiene, pe care le învățau pe de rost, dar Eliza nu scăpa nici un cuvânt care să-i trădeze sentimentele. Atunci Miss Rose a căutat în van prin casă semne denunțătoare; a scotocit printre hainele şi prin camera tinerei, a dat iama prin colecția ei de păpuşi şi de cutii muzicale, cărți şi caiete, dar nu a găsit jurnalul. Chiar dacă l-ar fi găsit, ar fi fost dezamăgită, pentru că acolo nu exista nicio mențiune despre Joaquín Andieta. Eliza scria doar pentru a-şi aminti. Jurnalul conținea de toate, de la visele repetate până la lista interminabilă cu rețete de bucătărie şi sfaturi domestice, de exemplu cum se îngraşă o găină sau se scoate o pată de grăsime. Mai erau şi speculații despre naşterea ei, coşulețul luxos şi cutia de săpun de rufe, dar nici un cuvânt despre Joaquín Andieta. Nu avea nevoie de un jurnal ca să-şi amintească de el. Abia mulți ani mai târziu avea să înceapă să povestească în aceste pagini iubirile ei de miercuri.

În sfârşit, într-o seară tinerii nu s-au mai întâlnit la schit ci la reşedința Sommers. Pentru a ajunge la acest moment Eliza a trecut prin vârtejul unor îndoieli nesfârşite, înțelegând că era un pas decisiv. Doar întâlnindu-se cu el fără supraveghere îşi pierdea onoarea, darul cel mai de preț al unei fete, fără de care nu exista viitor posibil. „O femeie fără virtute nu valorează nimic, niciodată nu poate deveni soție şi mamă, mai bine îşi leagă o piatră de gât şi se aruncă în mare", o tot bătuseră la cap. S-a gândit că nu era iertare pentru greşeala pe care avea să o facă, o făcea cu premeditare şi calcul. La două noaptea, când nu mai era nimeni treaz în

oraş în afară de paznicii care îşi făceau rondul scrutând întunericul, Joaquín Andieta s-a strecurat ca un hoţ pe terasa de la bibliotecă, unde îl aştepta Eliza în cămaşă de noapte şi desculţă, tremurând de frig şi de dorinţă. L-a luat de mână şi l-a condus orbeşte prin casă până la o încăpere din spate, unde se ţineau dulapurile mari cu garderoba familiei şi cutiile cu materiale pentru rochii şi pălării, folosite şi răsfolosite de Miss Rose de-a lungul anilor. Pe duşumea, învelite în bucăţi de pânză, erau întinse perdelele salonului şi ale sufrageriei, aşteptând sezonul următor. Elizei i s-a părut locul cel mai sigur, departe de celelalte încăperi. Oricum, din motive de precauţie, pusese valeriană în păhăruţul cu lichior de anason pe care Miss Rose îl bea înainte de culcare, şi în cel cu brandy, pe care Jeremy îl savura în timp ce-şi fuma trabucul din Cuba după cină. Cunoştea fiecare centimetru al casei, ştia exact unde scârţâia podeaua şi cum să deschidă uşile ca să nu facă nici un zgomot, putea să-l ducă pe Joaquín prin întuneric fără altă lumină decât propria ei memorie, iar el a urmat-o, docil şi palid de frică, ignorând vocea conştiinţei care se confunda cu cea a mamei, care îi amintea codul implacabil al onoarei unui bărbat decent. Niciodată n-am să-i fac Elizei ce i-a făcut tata mamei, îşi spunea în timp ce înainta pe bâjbâite ţinut de mână, ştiind că totul era inutil, pentru că era deja învins de această dorinţă năvalnică ce nu-i dădea pace de când o văzuse prima oară. Între timp, Eliza se zbătea între vocea avertismentelor care îi bubuiau în cap şi impulsul instinctului, cu complicatele lui maşinării. Nu avea o idee clară despre ce urma să se întâmple în încăperea cu dulapuri, dar i se dăruia cu anticipaţie.

Casa Sommers, suspendată în aer ca un păianjen în bătaia vântului, era imposibil de protejat, în ciuda numeroaselor brasero-uri cu cărbune pe care servitoarele le ţineau aprinse şapte luni din an. Cearşafurile erau tot timpul umede din cauza răsuflării perseverente a mării şi se dormea cu sticle de apă caldă la picioare. Unicul loc călduţ în permanenţă era bucătăria, unde plita cu lemne, un enorm artefact cu multiple întrebuinţări, nu se stingea niciodată, în timpul iernii bârnele scârţâiau, se desprindeau scânduri iar scheletul casei părea gata să înceapă să navigheze, ca o fregată veche. Miss Rose nu se obişnuise niciodată cu furtunile Pacificului, tot aşa cum nu s-a putut obişnui cu cutremurele. Cele mari, care întorceau lumea cu susul în jos, aveau loc cam la şase ani şi de fiecare dată dovedise un sânge rece surprinzător, dar trepidaţia cotidiană care le zguduia viaţa îi dădea o stare foarte proastă. Niciodată nu a fost de acord ca porţelanurile şi paharele să fie aşezate la nivelul solului, aşa cum făceau chilienii, şi când mobila din sufragerie se clătina şi farfuriile cădeau făcându-se ţăndări blestema ţara în gura mare. La parter se găsea încăperea unde Eliza şi Joaquín s-au iubit pe maldărul de perdele de cretonă înflorată care vara înlocuiau draperiile grele de catifea verde din salon. Făceau dragoste înconjuraţi de dulapuri solemne, cutii de pălării şi baloturi cu rochiile de primăvară ale lui Miss Rose. Nici frigul nici mirosul de naftalină nu îi deranjau, pentru că erau mai presus de inconvenientele practice, de frica de consecinţe şi de propria lor stângăcie de puiandri. Nu ştiau ce şi cum să facă, dar au inventat pe parcurs, zăpăciţi şi buimaci, într-o linişte perfectă, ghidându-se reciproc fără multă dibăcie. La douăzeci şi unu de ani el era la fel de virgin ca şi ea. La paisprezece ani hotărâse să devină preot ca să-i facă pe plac maică-sii, dar la şaisprezece s-a iniţiat în lecturi liberale, s-a declarat duşmanul popilor, nu şi al religiei, şi a decis să rămână acasă până va putea să-şi ţină promisiunea de a o scoate din casa aceea plină de chiriaşi. Considera asta ca o compensare minimă pentru nenumăratele ei sacrificii. În ciuda virginităţii şi a spaimei teribile de a nu fi surprinşi, tinerii au fost în stare să găsească pe întuneric ceea ce căutau. Au descheiat nasturi, au desfăcut noduri, s-au eliberat de pudori şi s-au descoperit goi, bând aerul şi saliva celuilalt. Au aspirat arome neruşinate, au pus febril asta aici şi aia acolo, într-o dorinţă arzătoare de a descifra enigme, a

ajunge la celălalt şi a se pierde amândoi în acelaşi abis. Perdelele de vară au fost mânjite de sudoare caldă, sânge virginal şi spermă, dar nici unul nu a băgat în seamă aceste semne ale dragostei. Pe întuneric abia percepeau conturul celuilalt şi spațiul disponibil pentru a nu dărâma grămezile de cutii şi cuierele cu rochii în viitoarea îmbrățişărilor. Binecuvântau vântul şi ploaia care bătea în acoperiş pentru că disimulau scârțâitul duşumelelor, dar galopul inimilor şi extazul gâfâielilor şi suspinelor era atât de asurzitor încât se mirau că nu sculau toată casa.

În zori Joaquín Andieta a ieşit pe aceeaşi fereastră de la bibliotecă iar Eliza s-a întors epuizată în patul ei. În timp ce ea dormea învelită cu mai multe pături, el făcu două ore pe drum coborând dealul pe furtună. A traversat atent oraşul fără a atrage atenția străjilor şi a ajuns acasă chiar când clopotele bisericii chemau la slujba de dimineață. Şi-a propus să intre discret, să se spele, să-şi schimbe gulerul cămăşii şi să plece la lucru cu costumul ud, căci altul nu avea, dar maică-sa îl aştepta trează cu apă fierbinte pentru mate şi pâine veche prăjită, ca în fiecare dimineață.

— Unde ai fost, fiule? îl întrebă cu atâta tristețe că nu putu să o mintă.

— Să descopăr dragostea, mamă, a răspuns, îmbrățişând-o fericit.

Joaquín Andieta trăia pradă unui romantism politic fără ecou în țara aceasta de oameni practici şi prudenți. Devenise un fanatic al teoriilor lui Lamennais, pe care le citea în mediocre şi confuze traduceri din franceză, tot aşa cum îi citea pe enciclopedisti. Precum maestrul său, era pentru liberalismul catolic în politică şi pentru separarea statului de Biserică. Se declara creştin primitiv, ca apostolii şi martirii, dar duşman al preoților, trădători ai lui Isus şi ai adevăratei lui doctrine, spunea, comparându-i cu nişte lipitori care se hrăneau din credulitatea credincioşilor. Avea totuşi mare grijă să nu enunțe asemenea idei de față cu mama lui, căci supărarea ar fi distrus-o. Se mai considera şi duşmanul oligarhiei, inutilă şi decadentă, şi al guvernului, pentru că nu reprezenta interesele poporului, ci ale celor bogați, cum puteau dovedi cu nenumărate exemple interlocutorii săi de la reuniunile din Librăria Santos Tornero şi cum îi explica răbdător Elizei, deşi aceasta abia că îl auzea, interesată mai mult să-l miroasă decât să-i asculte discursurile. Tânărul era dispus să-şi pună viața în joc pentru gloria inutilă a unei clipe de eroism, dar îi era o frică viscerală să o privească pe Eliza în ochi şi să-i vorbească de sentimentele lui. Au stabilit rutina de a face dragoste cel puțin o dată pe săptămână în aceeaşi încăpere cu dulapuri, care a ajuns cuibul lor. Dispuneau de atât de puține şi prețioase momente împreună, încât ei i se părea aberant să le piardă cu filozofia; dacă era de vorbit, prefera să-i povestească de gusturile lui, de mama lui şi de planurile lui de a se căsători cu ea într-o bună zi. Ar fi dat orice să audă din gura lui aceste fraze minunate pe care i le scria în scrisori. Să îi spună, de pildă, că este mai uşor să masori intențiile vântului sau răbdarea valurilor pe plajă decât intensitatea dragostei sale; că nu exista noapte de iarnă în stare să răcească rugul de nestins al patimii lui; că îşi petrecea zilele visând şi nopțile treaz, înnebunit de amintiri şi numărând, cu angoasa unui condamnat, orele care îl despărțeau de următoarea lor îmbrățişare; „eşti îngerul şi pierzania mea, cu tine ating extazul divin şi fără tine cobor în infern, care e puterea pe care o ai asupra mea, Eliza? Nu-mi vorbi de mâine nici de ziua de ieri, trăiesc doar pentru clipa asta de azi în care mă scufund în noaptea infinită a ochilor tăi negri". Hrănită cu romanele lui Miss Rose şi cu poeții romantici, ale căror versuri le ştia pe dinafară, fata se pierdea în deliciul otrăvitor de a se şti adorată ca o zeiță şi nu-şi dădea seama de incongruența dintre aceste declarații înflăcărate şi persoana reală a lui Joaquín Andieta. În scrisori, devenea amantul perfect, capabil să-şi descrie dragostea cu un avânt atât de angelic încât vina şi teama dispăreau pentru a da câmp liber exaltării absolute a simțurilor. Nimeni nu iubise astfel până atunci, ei

fuseseră aleşi între toţi muritorii pentru o pasiune fără egal, spunea Joaquín în scrisori, şi ea credea. Cu toate astea, făcea dragoste grăbit şi flămând, fără a o savura, precum cineva care se lasă pradă viciului, chinuit de vină. Nu-şi lua răgazul de a-i cunoaşte corpul sau de a i-l revela pe al său, era învins de urgenţa dorinţei şi a secretului. Avea impresia că nu le ajunge timpul, deşi Eliza îl liniştea explicându-i că nimeni nu venea noaptea aici, că fraţii Sommers dormeau drogaţi, Mama Fresia dormea în coliba ei din fundul curţii şi camerele celorlalţi servitori erau la intrare. Instinctul îi ascuţea îndrăzneala, incitând-o să descopere multiplele posibilităţi ale plăcerii, dar curând a învăţat să se stăpânească. Iniţiativele ei în jocul dragostei îl puneau pe Joaquín în defensivă; se simţea criticat, rănit sau ameninţat în bărbăţia lui. Îl chinuiau cele mai rele bănuieli, pentru că nu-şi putea imagina atâta senzualitate naturală la o copilă de şaisprezece ani care nu ieşise dintre pereţii casei. Teama de a nu rămâne însărcinată înrăutăţea situaţia, căci nici unul nu ştia cum putea fi evitată. Joaquín pricepea vag mecanica fecundării şi presupunea că dacă se retrăgea la timp erau salvaţi, dar nu reuşea întotdeauna. Percepea frustrarea Elizei, dar nu ştia cum să o consoleze şi, în loc să încerce, se refugia imediat în rolul de mentor intelectual, unde se simţea sigur pe el. În timp ce ea tânjea să fie mângâiată sau măcar să se odihnească pe umărul iubitului, acesta se retrăgea, se îmbrăca grăbit şi irosea timpul preţios care le rămânea amestecând noi argumente pentru aceleaşi idei politice repetate de o sută de ori. Îmbrăţişările o lăsau pe Eliza ca pe ghimpi, dar nu îndrăznea s-o recunoască nici măcar în străfundurile conştiinţei, căci ar fi însemnat să pună sub semnul întrebării însăşi calitatea dragostei. Atunci cădea în capcana compasiunii şi dezvinovăţirii, gândindu-se că dacă ar avea mai mult timp şi un loc sigur s-ar iubi mai bine. Mult mai plăcute decât clipele de tăvăleală erau ceasurile următoare, în care inventa ce nu se întâmplase, şi nopţile în care visa că poate se va întâmpla data următoare în camera cu dulapuri.

Cu aceeaşi seriozitate pe care o punea în tot ce făcea, Eliza s-a apucat să-şi idealizeze iubitul până la a-l transforma într-o obsesie. Nu dorea decât să-l slujească necondiţionat pe tot restul zilelor ei, să se sacrifice şi să sufere pentru a-şi dovedi dragostea, să moară pentru el dacă era nevoie. Fascinată de vârtejul primei dragoste, nu-şi dădea seama că nu era iubită cu aceeaşi intensitate. Iubitul ei nu era niciodată întrutotul prezent. Chiar şi în timpul îmbrăţişărilor crispate pe maldărul de perdele, spiritul lui era în altă parte, gata să plece sau deja absent. I se arăta doar pe jumătate, pe fugă, într-un joc exasperant de umbre chinezeşti, dar la plecare, când ea era pe punctul de a începe să plângă flămândă de dragoste, el îi înmâna una dintre minunatele lui scrisori. Atunci, pentru Eliza universul întreg devenea o oglindă care nu avea alt scop decât acela de a-i reflecta sentimentele. Dedicată grelei sarcini a îndrăgostirii absolute, nu se îndoia de capacitatea ei de a se dărui fără rezerve şi nu vedea ambiguitatea lui Joaquín. Inventase amantul perfect şi alimenta această himeră cu o încăpăţânare invincibilă. Imaginaţia ei compensa calitatea ingrată a amorului pe care i-l oferea şi care o lăsa pierdută în limbul întunecat al dorinţei nesatisfăcute.

PARTEA A DOUA 1848-1849

Vestea

Pe 21 septembrie, prima zi de primăvară după calendarul lui Miss Rose, s-au aerisit camerele, s-au scos la soare aşternuturile şi păturile, s-au ceruit mobilele de lemn şi s-au schimbat perdelele salonului. Mama Fresia a spălat cretonul înflorat fără comentarii, convinsă că petele uscate erau de urină de şoareci. A pregătit în curte cazane mari cu leşie caldă cu scoarță de quillay, a muiat perdelele o zi întreagă, le-a apretat cu zeamă de orez şi le-a uscat la soare; apoi, două femei le-au călcat, iar când au fost ca noi le-au atârnat ca să primească noul anotimp. Între timp, Eliza şi Joaquín, indiferenți la agitația de primăvară a lui Miss Rose, se tăvăleau pe draperiile de catifea verde, mai moi decât cele de creton. Nu mai era frig şi nopțile erau limpezi. Dragostea lor număra trei luni şi scrisorile lui Joaquín Andieta, presărate de fraze poetice şi declarații înflăcărate, se răriseră considerabil. Eliza îl simțea absent pe iubitul ei, câteodată îmbrățişa o fantomă, în ciuda supărării provocate de dorința nesatisfăcută şi de povara atâtor secrete, fata îşi revenise la calmul aparent. Îşi petrecea ziua cu aceleaşi ocupații de dinainte, printre cărți sau cu exercițiile de pian sau cu treabă la bucătărie sau în camera de cusut, fără a arăta nicio intenție de a pleca de acasă, dar dacă i-o cerea Miss Rose, o însoțea cu buna dispoziție a cuiva care nu are altceva mai bun de făcut. Se culca şi se scula devreme, ca totdeauna; avea poftă de mâncare şi părea sănătoasă, dar semnele acestea ale normalității perfecte le deşteptau bănuieli îngrozitoare lui Miss Rose şi Mamei Fresia. Nu o scăpau din ochi. Se îndoiau că beția dragostei s-ar fi evaporat brusc, dar au trecut câteva săptămâni, Eliza nu părea tulburată şi încet-încet şi-au slăbit vigilența. Poate că lumânările aprinse Sfântului Anton tot au fost bune la ceva, specula indianca; poate că nu a fost vorba de dragoste, până la urmă, se gândea Miss Rose fără multă convingere.

Vestea că s-a găsit aur în California a ajuns în Chile în luna august. Mai întâi a fost un zvon adus de marinari beți în bordelurile din El Almendral, dar câteva zile mai târziu căpitanul goeletei Adelaida anunța că jumătate din marinarii lui dezertaseră la San Francisco.

— Se găseşte aur peste tot, îl iei cu lopata, s-au văzut pepite cât portocala! Cu un pic de dibăcie oricine poate ajunge milionar! povesti sufocat de entuziasm.

În luna ianuarie a acelui an, în apropiere de moara unui moşier elvețian de pe malul Râului Americano, un individ pe nume Marshall găsise în apă un solz de aur. Bucățica aceea galbenă, de la care a pornit nebunia, a fost descoperită la nouă zile după terminarea războiului între Mexic şi Statele Unite prin semnarea Tratatului de la Guadalupe Hidalgo. Când s-a răspândit vestea, California nu mai aparținea Mexicului, înainte de a se afla că acel ținut stătea pe o comoară inepuizabilă nimeni nu-i dădea mare atenție; pentru americani era o regiune de indieni iar pionierii preferau să cucerească Oregonul, unde credeau că se putea face agricultură. Mexicul socotea că este un cuib de hoți şi n-a catadicsit să trimită trupe pentru a apăra zona în timpul războiului. La puțin timp după asta, Şam Brennan, editor de ziar şi predicator mormon trimis să propovăduiască credința, străbătea străzile din San Francisco anunțând vestea. Poate că nu l-ar fi crezut, căci avea o faimă cam proastă se zvonea că dăduse o rea întrebuințare banilor Domnului şi când Biserica mormonă i-a cerut să-i dea înapoi a răspuns că o face doar dacă primeşte chitanță semnată de Dumnezeu -, dar îşi sprijinea spusele cu un flacon plin de pulbere de aur, care a trecut din mână în mână punând oamenii

pe jar. La strigătele de „aur, aur!" trei din patru bărbați au lăsat totul şi au luat drumul nisipurilor aurifere. Au trebuit să închidă şcoala, pentru că n-au mai rămas nici copiii, în Chile vestea a avut acelaşi impact. Salariul promis era de douăzeci de cenți pe zi iar ziarele scriau că în sfârşit fusese descoperit El Dorado, oraşul visat de conquistadori, unde străzile erau pavate cu metal prețios: „Bogăția minelor se aseamănă cu aceea din poveştile lui Sindbad sau cu lampa lui Aladin; s-a stabilit fără teama de a exagera că profitul zilnic este de o uncie de aur pur", au scris ziarele, adăugând că era destul pentru a îmbogăți mii de oameni decenii la rând. Focul lăcomiei s-a întins imediat printre chilieni, care aveau suflet de mineri, iar goana spre California a început după o lună. În plus, se găseau la jumătatea drumului în comparație cu orice aventurier care ar fi venit pe mare dinspre Atlantic. Drumul din Europa la Valparaíso dura trei luni, plus două ca să ajungi în California. Distanța dintre Valparaíso şi San Francisco era de până în şapte mii de mile, în timp ce de la coasta de est a Americii, trecând pe la Capul Horn, erau aproape douăzeci de mii. Ceea ce reprezenta, calculă Joaquín Andieta, un considerabil avantaj pentru chilieni, căci primii veniți aveau să ceară cele mai bune filoane.

Feliciano Rodríguez de Santa Cruz şi-a făcut aceeaşi socoteală şi a hotărât să se îmbarce imediat împreună cu cinci dintre minerii lui cei mai buni şi mai credincioşi, promițându-le o recompensă ca stimulent pentru a-şi lăsa familiile şi a se lansa în afacerea asta plină de riscuri. Două săptămâni i-a luat pregătirea bagajelor pentru o şedere de câteva luni în acel ținut din nordul continentului, pe care şi-l imagina pustiu şi sălbatic. Era în avantaj net față de majoritatea nesăbuiților care plecau cu mână goală, orbiți de tentația unei averi făcute uşor, dar fără să-şi facă vreo idee despre pericolele şi greutățile afacerii. Nu era dispus să-şi rupă spinarea muncind ca un zilier nenorocit, de aceea pleca bine aprovizionat şi cu servitori de încredere, îi explică soției, care aştepta al doilea copil, dar insista să vină cu el. Paulina se gândea să călătorească cu două doici, bucătarul, o vacă şi găini vii pentru a avea lapte şi ouă pentru copii în timpul drumului, dar de data asta soțul a rămas neînduplecat. Ideea de a pleca într-o asemenea odisee cu familia pe cap era nebunie curată. Nevastă-sa îşi pierduse mințile.

— Cum îl chema pe căpitanul acela care era prieten cu Mr. Todd? l-a întrerupt Paulina la jumătatea peroroației, ținând în echilibru o ceaşcă cu ciocolată pe pântecul uriaş în timp ce mânca o prăjitură cu cremă de lapte, rețetă a maicilor Clarise.

— Parcă John Sommers, nu?

— Cel care se săturase să navigheze pe corăbii cu pânze şi vorbea de vapoarele cu aburi.

— Chiar el.

Paulina a rămas un timp pe gânduri, vârându-şi în gură prăjituri şi neacordând nici cea mai mică atenție listei de pericole pe care le invoca bărbatul ei. Se îngrăşase şi nu mai aducea cu fata gracilă care fugise din mânăstire cu țeasta rasă.

— Cât am în contul de la Londra? întrebă într-un final.

— Cincizeci de mii de lire. Eşti o doamnă foarte bogată.

— Nu-i de ajuns, îmi poți împrumuta dublul sumei cu o dobândă de zece la sută plătibilă în trei ani?

— Ce-ți trece prin cap, femeie, pentru Dumnezeu! Pentru ce dracu' îți trebuie atâta?

— Pentru un vapor cu aburi. Marea afacere nu este aurul, Feliciano, care în definitiv nu e decât un rahat galben. Marea afacere sunt minerii. E nevoie de ei în California şi plătesc cu bani peşin. Se spune că vapoarele astea navighează în linie

dreaptă, nu trebuie să se supună capriciilor vântului, sunt mai mari şi rapide. Velierele aparţin trecutului.

Feliciano şi-a continuat planurile, dar experienţa îl învăţase să nu disprețuiască premoniţiile financiare ale soţiei. Câteva nopţi nu a putut să doarmă. Se plimba insomniac prin arătoasele saloane ale conacului, printre saci cu provizii, cutii cu scule, butoaie cu praf de puşcă şi stive de arme pentru drum, cântărind şi măsurând cuvintele Paulinei. Cu cât se gândea mai mult, cu atât mai potrivită i se părea ideea de a investi în transport, dar înainte de a lua o hotărâre l-a consultat pe fratele lui cu care era asociat în toate afacerile. Acela l-a ascultat cu gura căscată, iar când Feliciano a terminat, şi-a dat o palmă peste frunte.

— Ce naiba, frate! Cum de nu ne-a venit ideea asta mai înainte?

În timpul ăsta Joaquín Andieta visa, la fel ca mii de alţi chilieni de vârsta lui şi de orice condiţie, la pungi cu praf de aur şi pepite aruncate pe jos. Mai mulţi cunoscuţi de-ai lui plecaseră deja, chiar şi un preopinent de la Librăria Santos Tornero, un tânăr liberal care tuna şi fulgera împotriva bogătaşilor şi care era primul în a denunţa corupţia banului, dar nu putuse rezista chemării şi plecase fără a-şi lua rămas-bun de la nimeni. Pentru el, California era singura posibilitate de a scăpa de mizerie, de a o scoate pe maică-sa din cocioabă şi a se îngriji de plămânii ei bolnavi; de a se prezenta în faţa lui Jeremy Sommers cu fruntea sus şi buzunarele pline pentru a-i cere mâna Elizei. Aur... aur la îndemână... Parcă vedea sacii cu pulbere de metal, coşurile cu pepite enorme, bancnotele din buzunar, palatul pe care şi-l va construi, mai zdravăn şi cu mai multă marmoră decât Clubul Uniunii, pentru a le închide gura rudelor care îi umiliseră mama. Se mai vedea ieşind din Biserica Sfintei Matrici de braţ cu Eliza Sommers, mirii cei mai fericiţi de pe planetă. Trebuia doar să îndrăznească. Ce viitor îi oferea Chile? în cel mai bun caz ar fi îmbătrânit numărând produsele care treceau prin biroul Companiei Britanice de Import-Export. Nu avea nimic de pierdut, pentru că oricum nu poseda nimic. Amicul librar îi împrumută hărţi şi cărţi despre California, precum şi o broşură despre cum se spală metalul, pe care a citit-o cu lăcomie în timp ce îşi făcea socoteli disperate pentru a-şi plăti drumul. Ştirile din ziare nu puteau fi mai tentante: „Într-o parte a minelor numită dry diggings nu e nevoie de alte unelte decât un cuţit ordinar cu care se desprinde metalul de rocă. În altele, acesta este gata separat şi se foloseşte o maşinărie foarte simplă, care constă într-o albie obişnuită de tablă, cu fundul rotund, de zece picioare lungime şi două în lăţime în partea de sus. Nefiind nevoie de capital, concurenţa la muncă este mare şi oameni care abia erau în stare să-şi procure cele necesare pentru o lună au acum mii de pesos din metalul preţios." Când Andieta a pomenit de posibilitatea de a se îmbarca pentru a pleca în nord, mama lui a reacţionat la fel de rău ca Eliza. Fără a se fi văzut niciodată, cele două femei au spus exact acelaşi lucru: dacă pleci, Joaquín, eu mor. Amândouă au încercat să-l facă să vadă pericolele fără număr ale unei aventuri de acest fel şi i-au jurat că preferă de mii de ori sărăcia iremediabilă alături de el, decât o avere iluzorie cu riscul de a-l pierde pentru totdeauna. Mama l-a asigurat că nici milionară nu ar pleca din casa cu mulţi chiriaşi pentru că acolo îi erau prietenele şi nu avea unde merge în lumea asta. Cât despre plămânii ei, nu era nimic de făcut, doar să aştepte să plesnească. La rândul ei, Eliza s-a oferit să fugă cu el, dacă nu o lăsau să se căsătorească; dar el nu auzea, pierdut în aiurelile lui, convins că nu va mai avea vreo posibilitate ca aceasta şi ar fi fost o laşitate de neiertat să o lase să treacă. Şi-a pus în slujba noii sale manii aceeaşi intensitate cu care înainte propaga ideile liberale, dar îi lipseau mijloacele pentru a-şi pune planul în aplicare. Nu-şi putea împlini destinul fără o anumită sumă pentru bilet şi pentru lucrurile necesare. S-a dus la bancă să ceară un mic împrumut, dar nu avea cu ce să-l garanteze, iar văzându-i mutra de sărăntoc l-au refuzat scurt. A fost prima dată când s-a gândit să apeleze la rudele maică-sii, cu care până atunci nu

schimbase nici un cuvânt, dar era prea mândru ca s-o facă. Viziunea unui viitor strălucitor nu-i dădea pace, îşi făcea treaba cu greu, lungile ore la birou au devenit o pedeapsă. Rămânea cu pana în aer privind fără să vadă pagina albă, repetând în memorie numele navelor care l-ar fi putut duce în nord. Nopțile treceau între vise vijelioase şi insomnii agitate, se trezea epuizat şi cu imaginația fierbând. Făcea greşeli de începător, în jurul lui exaltarea atingea cote de isterie. Toți doreau să plece iar cine nu putea merge personal punea la punct afaceri, investea în companii create în grabă sau trimitea un reprezentant de încredere în locul lui cu condiția să împartă câştigul. Burlacii au fost primii la îmbarcare; în curând şi cei căsătoriți îşi lăsau copiii şi se îmbarcau fără să privească în urmă, în ciuda poveştilor feroce cu boli necunoscute, accidente dezastruoase şi crime brutale. Cei mai paşnici erau dispuşi să dea piept riscurilor de a muri împuşcați sau străpunşi cu pumnalul, cei mai prudenți abandonau siguranța dobândită în ani de eforturi şi se dăruiau aventurii cu bagajul lor de deliruri. Unii îşi cheltuiau economiile pe bilet, alții plăteau călătoria angajându-se ca marinari sau în contul muncii viitoare, dar amatorii erau atât de mulți că Joaquín Andieta nu găsi loc pe nici un vapor, deşi întreba în fiecare zi pe chei. În decembrie nu a mai suportat. Copiind în detaliu o încărcătură ajunsă în port, cum făcea meticulos în fiecare zi a schimbat cifrele din registru, apoi a distrus documentele originale.

Astfel, printr-o artă de iluzionism contabil, a făcut să dispară câteva lăzi cu revolvere şi gloanțe provenind din New York. Timp de trei nopți a reuşit să înşele vigilența paznicilor, să violeze încuietorile şi să pătrundă în Compania Britanică de Import-Export pentru a fura conținutul acestor lăzi. I-au fost necesare mai multe drumuri, pentru că erau grele. Mai întâi a scos armele în buzunare sau legate de brațe şi de picioare pe sub haine, apoi a scos cartuşele în sacoşe. De câteva ori era gata să fie văzut de străjile de noapte, dar de fiecare dată a avut noroc şi a reuşit să dispară la timp. Ştia că are la dispoziție vreo două săptămâni până să fie cerute lăzile şi să se descopere furtul; mai presupunea că n-ar fi fost deloc greu să se dea de urma documentelor lipsă şi a cifrelor schimbate şi să fie descoperit vinovatul, dar până atunci spera să se afle în largul mării. Iar când va avea propria sa comoară va returna până la ultima centimă, şi cu dobândă, dat fiind că unicul motiv al acestei nemernicii, îşi tot repeta, fusese disperarea. Era vorba de o chestiune de viață sau moarte: viața, aşa cum o înțelegea el, era în California; a rămâne în Chile echivala cu o moarte lentă. A vândut o parte din pradă la prețuri de nimic în cartierele rău famate ale portului, alta amicilor de la Librăria Santos Tornero, după ce i-a pus să jure că vor păstra secretul. Idealiştii aceia pasionați nu ținuseră niciodată o armă în mână, dar de ani de zile se pregăteau cu vorba pentru o utopică revoltă împotriva guvernului conservator. Ar fi însemnat să-şi trădeze intențiile dacă nu ar fi cumpărat revolvere de pe piața neagră, mai ales având în vedere prețul de chilipir. Joaquín Andieta şi-a păstrat două pentru el, hotărât să le folosească pentru a-şi deschide drumul, dar camarazilor nu le-a spus nimic despre planurile lui de plecare. În noaptea aceea, în camera din fund a librăriei, şi-a dus şi el mâna la inimă pentru a jura în numele patriei că-şi va da viața pentru democrație şi dreptate. În dimineața următoare şi-a cumpărat un bilet de clasa a treia pe o goeletă care ridica ancora în curând şi câteva desagi cu făină, fasole, orez, zahăr, carne uscată de cal şi ceva slănină care, drămuite cu zgârcenie, i-ar fi ajuns cât de cât pe timpul călătoriei. Puținii reali rămaşi i-a legat de mijloc sub un brâu bine strâns.

În seara de 22 decembrie şi-a luat rămas-bun de la Eliza şi de la mama lui şi a doua zi a plecat spre California.

Mama Fresia a descoperit scrisorile de amor din întâmplare, pe când scotea ceapa din mica grădină şi săpăliga a izbit cutia de tablă. Nu ştia să citească, dar i-a fost de ajuns o privire ca să-şi dea seama despre ce era vorba. A fost tentată să le

dea lui Miss Rose, pentru că doar ținându-le în mână simțea amenințarea, ar fi jurat că pachetul legat cu o panglică bătea ca o inimă vie, dar iubirea pentru Eliza a fost mai puternică decât rațiunea şi în loc să se ducă la stăpâna ei a pus scrisorile în cutia de biscuiți, a ascuns-o sub fusta largă şi neagră şi s-a dus în camera fetei suspinând. A găsit-o pe Eliza şezând pe un scaun, cu spatele drept şi mâinile în poală de parcă ar fi fost la biserică, privind marea pe geam, atât de copleşită încât aerul din jurul ei devenise dens şi plin de premoniții. A pus cutia pe genunchii fetei şi a aşteptat în van o explicație.

— Omul ăsta e un diavol, n-o să-ți aducă decât necazuri a spus într-un târziu.

— Necazurile au şi început. A plecat de şase săptămâni în California iar mie nu mi-a venit ciclul.

Mama Fresia s-a aşezat pe jos cu picioarele încrucişate, cum făcea când o dureau oasele, şi a început să se legene înainte şi înapoi, gemând uşor.

— Taci, mămăițo că ne aude Miss Rose — o imploră Eliza.

— Un copil din flori! Un huacho! Ce ne facem fetițo? Ce ne facem?

— Am să mă mărit cu el.

— Dar cum, că omul a plecat?

— Trebuie să mă duc să-l caut.

— Vai, sfinte Dumnezeule, ai înnebunit? Lasă că-ți dau leacuri şi în câteva zile eşti ca nouă.

Femeia pregăti o infuzie pe bază de borraja (limba-mielului) şi o poțiune de găinaț în bere neagră, pe care i-o dădu Elizei să o bea de trei ori pe zi; în plus, i-a administrat băi de şezut cu sulf şi i-a pus pe burtă comprese cu muştar. Rezultatul a fost că a devenit galbenă şi era scăldată într-o sudoare lipicioasă care mirosea a gardenii putrede, dar după o săptămână nici un semn de avort. Mama Fresia stabili că pruncul era băiat şi sigur era blestemat, de aceea se agăța astfel de măruntaiele maică-sii. Eşecul o depăşea, era lucrarea diavolului şi doar maestra ei, bătrâna machi, putea birui asemenea necaz. În după-amiaza aceea ceru voie stăpânilor să iasă şi străbătu cu greu drumul până la râpă pentru a se prezenta cu capul plecat în fața vrăjitoarei oarbe. Îi aduse în dar două porții de dulceață de gutui şi o rață gătită cu tarhon. Bătrâna ascultă ultimele veşti cu un aer plictisit, de parcă ar fi ştiut dinainte de cele întâmplate.

— Ți-am spus doar, încăpățânarea e boală grea: pune stăpânire pe creier şi rupe inima. Sunt mai multe feluri, dar cea mai rea e aceea de dragoste.

— Poți să-i faci ceva să scape de huachol.

— De putut, pot, dar asta nu o vindecă. Trebuie să-şi urmeze bărbatul, alta nu-i.

— A plecat departe să caute aur.

— După încăpățânarea de dragoste, cea mai gravă e cea a aurului.

Mama Fresia şi-a dat seama că era imposibil să o scoată pe Eliza din casă, să o ducă la râpa bătrânei machi, să facă avortul şi să se întoarcă cu ea acasă fără ca Miss Rose să prindă de veste. Vrăjitoarea avea o sută de ani, iar de cincizeci nu-şi părăsise mizera locuință, astfel că nu putea veni la casa Sommers ca să o trateze pe Eliza. Singura soluție era să o facă ea însăşi. A luat de la machi un beţigaş subțire de colihue şi o alifie închisă la culoare şi cu miros fetid, apoi aceasta i-a explicat amănunțit cum să ungă paiul şi să-l introducă în Eliza. A învățat-o imediat şi cuvintele descântecului care trebuia să elimine copilul diavolului şi în acelaşi timp să protejeze viața mamei. Operațiunea trebuia făcută vineri noapte, singura zi din săptămână autorizată pentru astfel de trebi, o mai avertiza. Mama Fresia s-a întors foarte târziu şi epuizată, cu trestia de colihue şi pomăda sub manta.

— Roagă-te, fato, că peste trei nopți îți dau leacul, o anunță pe Eliza aducându-i ciocolata de dimineață la pat.

Căpitanul John Sommers debarcă în Valparaíso exact în ziua stabilită de machi. Era a doua vineri a lui februarie dintr-o vară îmbelşugată. Golful fierbea de activitate cu vreo cincizeci de corăbii la ancoră şi cu altele aşteptându-şi rândul în larg pentru a se apropia de țărm. Ca de obicei, Jeremy, Rose şi Eliza l-au primit pe chei pe acest unchi admirabil, care sosea încărcat cu noutăți şi cadouri. Burghezia, care se întâlnea ca să viziteze ambarcațiunile şi să cumpere marfă de contrabandă, se amesteca printre marinari, călători, stivuitori şi funcționari vamali, în timp ce prostituatele plasate la oarece distanță îşi făceau socotelile. În ultimele luni, de când vestea despre aur stimula lăcomia bărbaților de pe toate țărmurile lumii, vapoarele veneau şi plecau într-un ritm dement iar bordelurile nu mai făceau față. Totuşi, femeile mai întreprinzătoare nu se mulțumeau cu cota bună a negoțului de la Valparaíso şi calculau cu cât ar putea câştiga mai mult în California, unde se spunea că erau două sute de bărbați la o femeie. În port lumea se împiedica de căruțe, animale şi baloturi; se vorbea în mai multe limbi, se auzeau sirenele vaselor şi fluierăturile paznicilor. Miss Rose, cu o batistă parfumată cu vanilie la nas, scruta pasagerii bărcilor căutându-şi fratele preferat, în timp ce Eliza inspira aerul cu sorbituri rapide, încercând să distingă şi să identifice mirosurile. Duhoarea peştelui din coşurile mari puse în plin soare se amesteca cu cea a excrementelor animalelor de povară şi de sudoare omenească. A fost prima care l-a zărit pe căpitanul Sommers şi a simțit o uşurare atât de mare că mai avea puțin şi plângea. Îl aştepta de luni de zile, convinsă că numai el putea înțelege chinul dragostei ei contrariate. Nu suflase o vorbă despre Joaquín Andieta lui Miss Rose şi cu atât mai puțin lui Jeremy Sommers, dar avea certitudinea că unchiul navigator, pe care nimic nu îl putea surprinde sau speria, o va ajuta.

De cum puse piciorul pe pământ ferm, Eliza şi Miss Rose s-au năpustit pe el; le-a luat pe amândouă de mijloc cu brațele lui puternice de corsar, le-a ridicat în acelaşi timp şi a început să le învârtească în mijlocul strigătelor de veselie ale lui Miss Rose şi de protest ale Elizei, care era pe punctul de a vomita. Jeremy Sommers l-a salutat cu o strângere de mână, întrebându-se cum era posibil ca frate-său să nu se fi schimbat deloc în ultimii douăzeci de ani, continuând să fie la fel de zănatic.

— Ce ai, fetițo? Ai o mină foarte proastă, spuse căpitanul cercetând-o pe Eliza.

— Am mâncat fructe necoapte, unchiule, răspunse, rezemându-se de el pentru a nu se prăbuşi de amețeală.

— Ştiu eu că nu ați venit în port ca să mă primiți pe mine. Vreți să cumpărați parfumuri, nu-i aşa? Vă spun eu care le are pe cele mai bune, aduse din inima Parisului.

În momentul acela un străin în trecere îl lovi din întâmplare cu valiza pe care o ducea pe umăr. John Sommers s-a întors indignat, dar recunoscându-l a slobozit una din obişnuitele lui ocări pe ton de glumă şi l-a apucat de braț.

— Vino să te prezint familiei mele, chinezule, îi spuse cu cordialitate.

Eliza se uită la el cu curiozitate, pentru că nu văzuse niciodată un asiatic de aproape şi în sfârşit avea înaintea ochilor un locuitor al Chinei, țara aceea fabuloasă care figura în multe din poveştile unchiului ei. Era un bărbat de vârstă incertă şi mai curând înalt, în comparație cu chilienii, deşi alături de corpolentul căpitan englez părea un copil. Avea un mers lipsit de grație, chipul neted, trupul slab al unui băiat şi o expresie bătrână în ochii oblici. Cumpătarea şi seriozitatea contrastau cu râsul copilăresc care i-a izbucnit din piept în momentul în care Sommers i s-a adresat. Purta un pantalon care se oprea la fluierul piciorului, o bluză pe din afară din pânză ordinară şi un brâu unde ținea un cuțitoi; era încălțat cu nişte târlici, avea o amărâtă de pălărie de paie şi pe spate îi atârna o coadă împletită. A salutat înclinând de mai multe ori capul, fără a da drumul valizei şi

fără a privi pe nimeni direct în față. Miss Rose şi Jeremy Sommers, nedumeriți de familiaritatea cu care fratele lor trata o persoană de rang incontestabil inferior, nu ştiau cum să se comporte şi au răspuns cu un gest scurt şi sec. Spre oroarea lui Miss Rose, Eliza i-a întins mâna, dar omul s-a făcut că nu o vede.

— El este Tao Chi'en, cel mai prost bucătar pe care l-am avut vreodată, dar ştie să vindece toate bolile, de aceea nu l-am aruncat încă peste bord, râse căpitanul.

Tao Chi'en repetă seria de înclinări, râsul fără motiv aparent şi imediat se depărta mergând cu spatele. Eliza se întrebă dacă o fi înțelegând engleza. În spatele celor două femei, John Sommers îi şopti fratelui său că chinezul i-ar putea vinde opiu de cea mai bună calitate şi pulbere de corn de rinocer pentru impotență, dacă vreodată va decide să pună capăt metehnei celibatului. Ascunzându-se în spatele evantaiului, Eliza asculta intrigată.

Seara, acasă, la ora ceaiului, căpitanul împărți cadourile pe care le adusese: cremă de ras englezească, un set de foarfeci de Toledo şi havane pentru frate-său, piepteni din carapace de broască țestoasă şi o mantie de Manila pentru Rose şi, ca de obicei, o bijuterie pentru zestrea Elizei. De data asta era vorba de un colier de perle, pentru care fata a mulțumit emoționată şi l-a pus în casetă, alături de celelalte podoabe pe care le primise. Grație tenacității lui Miss Rose şi generozității acestui unchi, lada de zestre se tot umplea de odoare.

— Obiceiul ăsta cu zestrea mi se pare stupid, mai ales când nici măcar nu există un logodnic, zâmbi căpitanul. Sau poate că este unul la orizont?

Fata schimbă o privire terorizată cu Mama Fresia, care în momentul acela intra cu tava de ceai. Căpitanul nu mai spuse nimic, dar se întrebă cum de nu observase Rose că Eliza se schimbase. Pesemne, intuiția feminină nu servea la mare lucru.

Restul serii au ascultat povestirile minunate despre California, deşi căpitanul nu ajunsese pe acolo după fantastica descoperire, putea doar să spună despre San Francisco că era un sat mai curând mizer, dar situat în golful cel mai frumos din lume. Zarva provocată de aur era tema unică în Europa şi Statele Unite, până la țărmurile depărtate ale Asiei ajunsese vestea. Venise cu corabia plină de pasageri care se duceau în California, majoritatea ignorând cele mai elementare noțiuni despre minerit, mulți nu văzuseră în viața lor aur nici măcar pe un dinte. Nu exista vreo modalitate comodă sau rapidă de a ajunge la San Francisco, navigația dura luni întregi în cele mai precare condiții, explică el, dar pe uscat, de-a lungul continentului american, sfidând imensitatea peisajului şi agresiunea indienilor, călătoria dura şi mai mult şi erau mai puține şanse să rămâi în viață. Cei care se aventurau până în Panama pe mare, traversau istmul pe nişte plute prin râuri prin care mişunau tot felul de lighioane, apoi pe catâri prin junglă şi ajungând la coasta Pacificului se urcau pe altă ambarcațiune spre nord. Trebuiau să suporte călduri infernale, lipitori otrăvitoare, țânțari, holeră şi febră galbenă, başca răutatea omenească fără seamăn. Călătorii care scăpau întregi de căderea animalelor în prăpastie şi de pericolele mlaştinilor ajungeau pe țărmul celălalt victimele bandiților care îi jefuiau, sau ale mercenarilor care încasau o avere ca să-i ducă la San Francisco, aruncați claie peste grămadă în corăbii şubrezite.

— E foarte mare California? întrebă Eliza încercând ca vocea să nu-i trădeze tumultul inimii.

— Adu-mi harta să-ți arăt. E mult mai mare decât Chile. — Şi cum se ajunge la aur?

— Se spune că se găseşte peste tot...

— Dar să zicem că cineva vrea să găsească o anumită persoană în California...

— Asta ar fi foarte greu spuse căpitanul cercetând curios expresia Elizei.

— Te duci acolo în următoarea călătorie, unchiule?

— Am o ofertă tentantă şi cred că am să accept. Nişte investitori chilieni vor să instituie un serviciu regulat de marfă şi călători spre California. Au nevoie de un căpitan pentru un vapor cu aburi.

— Asta înseamnă că te vom vedea mai des, John! Exclamă Rose.

— Nu ai experienţă pe vapoare, observă Jeremy.

— Nu, dar cunosc marea mai bine ca oricine.

În noaptea acelei zi de vineri Eliza a aşteptat ca toată casa să se scufunde în tăcere înainte de a se duce la căsuţa din fundul curţii la întâlnirea cu Mama Fresia. S-a dat jos din pat şi a ieşit desculţă, doar în cămaşa de noapte subţire. Nu bănuia ce fel de leac va primi, dar era sigură că va trece printr-un moment greu; experienţa îi spunea că toate medicamentele erau neplăcute, dar cele ale indiencei erau în plus scârboase.

„Nu te necăji, fato, am să-ţi dau atâta rachiu că atunci când te vei trezi din beţie n-ai să-ţi mai aduci aminte de durere. Ce-i drept, avem nevoie de multe cârpe ca să oprim sângele", îi spusese femeia. Eliza străbătuse adesea casa pe întuneric pentru a-şi primi iubitul şi nu avea nevoie de precauţii speciale, dar în noaptea aceasta a mers foarte încet, oprindu-se, dorind să apară unul din cutremurele chiliene care răsturnau totul pentru a avea un pretext bun de a nu ajunge la întâlnirea cu Mama Fresia. Îşi simţea picioarele îngheţate şi un fior în spate. Nu a ştiut dacă era frigul, frica de ce urma să i se întâmple sau ultima avertizare a conştiinţei. De la prima bănuială de sarcină simţise o voce care o chema. Era vocea copilului din pântec, care cerea dreptul la viaţă, era sigură, încerca să nu o audă şi să nu se gândească, era prinsă în capcană, starea încă nu i se ghicea, nu exista speranţă, nici iertare. Nimeni nu-i putea înţelege greşeala; nu exista chip să-şi redobândească onoarea pierdută. Nici rugăciunile nici lumânările Mamei Fresia nu puteau împiedica nenorocirea; iubitul ei nu s-ar întoarce de la jumătatea drumului pentru a o lua de nevastă înainte ca sarcina să fie evidentă. Era prea târziu. O îngrozea ideea de a sfârşi ca mama lui Joaquín, marcată de un stigmat infamant, expulzată din familie şi trăind în mizerie şi singurătate cu un copil nelegitim; nu ar fi putut rezista repudiată, mai bine murea. Iar de murit putea să moară chiar în noaptea asta, de mâna bunei femei care o crescuse şi o iubea mai mult decât orice pe lume.

Familia se retrăsese devreme, dar căpitanul şi Miss Rose au rămas în camera de cusut şopocăind ore întregi. După fiecare călătorie John îi aducea cărţi surorii sale iar la plecare lua cu el nişte pachete misterioase care, bănuia Eliza, conţineau scrierile lui Miss Rose. O văzuse împachetând cu grijă caietele acelea pe care le umplea cu un scris înghesuit în orele ei de răgaz. Din respect sau dintr-o ciudată pudoare, nimeni nu vorbea despre ele, aşa cum nu se comentau nici palidele ei acuarele. Scrisul şi pictura erau tratate ca nişte devieri minore, nu era ceva de ruşine, dar nici de laudă. Talentele culinare ale Elizei erau primite cu aceeaşi indiferenţă de familia Sommers, care îi savura preparatele în tăcere şi schimba subiectul dacă musafirii le comentau, în schimb primea aplauze nemeritate pentru greoaiele ei execuţii pianistice, care de-abia reuşeau să acompanieze cântecele altora. Toată viaţa Eliza o văzuse pe protectoarea ei scriind şi niciodată nu o întrebase ce scrie, aşa cum nu o întrebau nici Jeremy sau John. Era curioasă să ştie de ce unchiul ei căra pe furiş caietele lui Miss Rose, dar fără să i-o spună nimeni ştia că era vorba de unul din marile secrete prin care se susţinea echilibrul familiei, iar a-l viola putea să însemne prăbuşirea dintr-un foc a castelului de cărţi de joc în care trăiau. Jeremy şi Miss Rose dormeau deja de o vreme în camerele lor şi presupunea că unchiul John ieşise după cină călare. Ştiindu-i obiceiurile, şi l-a imaginat pe căpitan chefuind cu vreuna din prietenele lui uşuratice, cele care îl salutau pe stradă când Miss Rose nu era de faţă. Ştia că dansau şi beau, dar cum

despre prostituate nu auzise decât nişte şoapte, ideea a ceva mai sordid nu-i trecea prin minte. Posibilitatea de a face pentru bani sau din sport ce făcuse ea cu Joaquín Andieta din dragoste nu era de conceput. După calculele ei, unchiul nu urma să se întoarcă decât a doua zi pe la sfârşitul dimineții, drept care s-a speriat teribil când, după ce a ajuns la parter, cineva a apucat-o de braț pe întuneric. A simțit căldura unui trup mare, miros de băutură şi de tutun şi l-a identificat imediat pe unchiul ei. A încercat să se elibereze tot căutând repede o explicație pentru prezența ei în cămaşă de noapte şi la ora asta, dar căpitanul a condus-o ferm în biblioteca luminată slab doar de razele lunii. A obligat-o să se aşeze pe fotoliul de piele englezesc al lui Jeremy, căutând chibrituri ca să aprindă lampa.

— Bun, Eliza, şi acum să-mi spui ce dracu se întâmplă cu tine, i-a poruncit pe un ton pe care nu îl mai folosise niciodată cu ea.

Într-o strălucire de luciditate Eliza a ştiut că John nu va fi aliatul ei, cum sperase. Toleranța de care făcea atâta caz nu-i era de folos în cazul de față: dacă era vorba de bunul renume al familiei, loialitatea lui va fi de partea fraților. Amuțită, tânăra i-a susținut privirea, sfidătoare.

— Rose spune că eşti în amor cu un amărât cu ghetele rupte, adevărat?

— L-am văzut de două ori, unchiule John. Sunt luni de atunci. Nici măcar nu ştiu cum îl cheamă.

— Dar nu l-ai uitat, nu-i aşa? Prima dragoste e ca vărsatul de vânt, lasă urme de neşters. L-ai văzut între patru ochi?

— Nu.

— Nu te cred. Crezi că sunt tâmpit? Oricine vede că te-ai schimbat, Eliza.

— Sunt bolnavă, unchiule. Am mâncat fructe verzi şi am mațele întoarse pe dos, asta e tot. Eram în drum spre latrină.

— Ai ochi de cățea în călduri!

— Nu mă insulta, unchiule!

— Iartă-mă. Nu vezi că te iubesc şi îmi fac griji pentru tine? Nu pot admite să-ți distrugi viața. Rose şi eu avem un plan excelent... ți-ar plăcea să mergi în Anglia? Pot aranja să vă îmbarcați amândouă peste o lună, până atunci cumpărați ce vă trebuie pentru călătorie.

— Anglia?

— O să călătoriți la clasa întâi, ca nişte regine, şi la Londra o să stați într-o pensiune încântătoare, la câteva străzi de Palatul Buckingham.

Eliza a înțeles atunci că frații îi hotărâseră soarta. Ultimul lucru pe care îl dorea era să plece în direcția opusă celei în care se dusese Joaquín, şi să pună două oceane între ei.

— Mulțumesc, unchiule. Aş fi încântată să cunosc Anglia, a spus cu toată dulceața pe care a reuşit să o adune.

Căpitanul a băut două pahare de brandy, şi-a aprins pipa şi în următoarele două ore i-a enumerat avantajele vieții la Londra, unde o domnişoară ca ea putea frecventa cea mai bună societate, merge la baluri, la teatru şi la concerte, cumpăra rochiile cele mai frumoase şi face o căsătorie bună. Avea vârsta potrivită. Şi nu ar fi frumos să se ducă şi la Paris sau în Italia? Nimeni nu trebuia să moară fără a fi văzut Veneția şi Florența. Va avea el grijă să-i satisfacă toate capriciile, doar o făcuse mereu, nu? Lumea era plină de bărbați drăguți, interesanți şi cu poziție bună; o s-o vadă chiar ea o dată ieşită din gaura asta în care trăia în portul ăsta uitat. Valparaíso nu era locul pentru o fată atât de drăguță şi bine educată ca ea. Nu era vina ei că se îndrăgostise de primul care i-a ieşit în cale, trăia atât de izolată. Cât despre băiatul ăla, cum îl chema oare, era angajatul lui Jeremy, nu? o să-l uite repede. Dragostea moare inexorabil prin autocombustie sau dispare cu rădăcină cu tot prin distanță. Era cel mai potrivit să-i dea sfaturi, de bine de rău, era un expert în distanțe şi amoruri transformate în cenuşă.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti, unchiule. Miss Rose a inventat un roman romantic pornind de la un pahar cu suc de portocale. A venit un tip să lase nişte bagaje, i-am oferit o răcoritoare, a băut-o şi-apoi a plecat. Asta e tot. Nu s-a întâmplat nimic şi nu l-am mai văzut.

— Dacă e aşa cum spui, ai noroc: nu va trebui să-ți smulgi fantezia asta din cap.

John Sommers a continuat să bea şi să vorbească până în zori, în timp ce Eliza, ghemuită în fotoliul de piele, se abandona somnului gândindu-se că rugile i-au fost ascultate în cer, în definitiv. Nu a fost un cutremur oportun cel care a salvat-o de oribilul leac al Mamei Fresia: a fost unchiul ei. În coliba din curte indianca a aşteptat toată noaptea.

Despărţirea

Sâmbătă după-amiază John Sommers a invitat-o pe soră-sa Rose să viziteze vaporul soților Rodríguez de Santa Cruz. Dacă toate mergeau bine la negocierile din aceste zile, urma să fie el căpitanul, împlinindu-şi în sfârşit dorința de a naviga pe un vapor cu abur. Mai târziu, Paulina i-a primit în salonul Hotelului Englezesc, unde trăsese. Venise din nord pentru a-şi pune în aplicare planul, în timp ce soțul ei era de câteva luni în California. Profitau de traficul continuu de ambarcațiuni care plecau şi veneau pentru a susține o intensă corespondență, în care declarațiile de dragoste conjugală se întrețeseau cu proiecte comerciale. Paulina îl alesese pe John Sommers pentru a-l include în afacerea ei doar din intuiție, îşi amintea vag că era fratele lui Jeremy şi al Rosei Sommers, nişte gringos pe care tatăl ei îi invitase de câteva ori la moşie, dar îl văzuse o singură dată şi abia de schimbaseră câteva cuvinte de curtoazie. Unica referință era prietenia comună cu Jacob Todd, dar în ultimele săptămâni făcuse unele cercetări şi era foarte mulțumită de ce auzise. Căpitanul se bucura de o solidă reputație printre oamenii mării şi birourile comerciale. Se putea avea încredere în experiența şi în cuvântul lui, lucru destul de neobişnuit în acele zile de demență colectivă, când oricine putea închiria o corabie, forma o companie de aventurieri şi ridica ancora, în general era vorba de nişte escroci iar navele erau nişte dărăpănături, dar asta nu avea prea mare importantă pentru că, ajungând în California, societățile se lichidau, ambarcațiunile rămâneau abandonate şi cu toții năvăleau în direcția zăcămintelor aurifere. Dar Paulina avea o viziune pe termen lung.

Pentru început, nu avea nevoie să dea curs exigențelor unor străini, pentru că singurii ei asociați erau soțul şi cumnatul ei, iar apoi cea mai mare parte a capitalului îi aparținea, deci putea lua deciziile în deplină libertate. Vaporul ei, pe care îl botezase Fortuna, deşi cam mic şi de câțiva ani în funcțiune, era într-o stare impecabilă. Era dispusă să plătească bine echipajul, ca să nu dezerteze în nebunia aurului, dar presupunea că fără mâna de fier a unui căpitan bun nici un salariu n-ar fi fost în stare să păstreze disciplina la bord. Ideea soțului şi a cumnatului era să exporte utilaje de minerit, lemn pentru case, haine de lucru, utensile domestice, carne uscată, cereale, fasole şi alte produse neperisabile, dar de cum a pus piciorul în Valparaíso şi-a dat seama că şi alții îşi făcuseră acelaşi plan şi competiția va fi feroce. Privi în jur şi văzu belşugul de verdețuri şi fructe din anul acela mănos. Erau atât de multe că nu se puteau vinde. Legumele creşteau în toate curțile iar copacii se rupeau de greutatea fructelor; puțini erau dispuşi să plătească pentru ce dobândeau gratis. Şi-a amintit de moşia părintească, unde produsele putrezeau pe pământ pentru că nimeni nu era interesat să le recolteze. Dacă le putea duce în California, ar fi mai valoroase decât aurul, a dedus. Produse proaspete, vin chilian,

medicamente, rufărie fină, ouă, instrumente muzicale şi, de ce nu, spectacole de teatru, operetă, vodeviluri. San Francisco primea zilnic sute de emigranți. Deocamdată era vorba de aventurieri şi bandiți, dar fără doar şi poate în curând vor ajunge colonişti de pe cealaltă coastă a Statelor Unite, fermieri cinstiți, avocați, medici, învățători şi tot felul de oameni decenți dispuşi să se stabilească împreună cu familiile lor. Acolo unde sunt femei e şi civilizație, şi când civilizația va veni la San Francisco vaporul meu va fi acolo cu tot ce e necesar, a hotărât.

Paulina i-a primit pe căpitanul John Sommers şi pe sora lui, Rose, la ora ceaiului, când arşița zilei se potolea şi începea să sufle briza dinspre mare. Era îmbrăcată cu un lux excesiv pentru societatea sobră a portului, din cap până în picioare muselină şi dantelă de culoarea untului, cu o coroană de bucle peste urechi şi bijuterii mai multe decât era acceptabil la ora aceasta din zi. Fiul de doi ani se agita în brațele unei doici în uniformă şi un cățel flocos primea la picioarele ei bucățele de prăjitură direct în bot. Prima jumătate de ceas a trecut în prezentări, băut ceai şi depănat amintiri despre Jacob Todd.

— Ce s-a întâmplat cu acest bun prieten? a vrut să ştie Paulina, care nu avea să uite niciodată intervenția aiuritului englez în amorul ei cu Feliciano.

— Nu mai ştiu nimic de o bucată de vreme informă căpitanul. A plecat cu mine în Anglia acum vreo doi ani. Era foarte deprimat, dar aerul de mare i-a făcut bine şi la debarcare îşi recăpătase buna dispoziție. Ultimul lucru pe care mi l-a spus a fost că intenționa să formeze o colonie utopică.

— O ce? exclamară la unison Paulina şi Miss Rose.

— Un grup care să trăiască în afara societății, cu propriile lui legi şi propriul lui guvern, după principiile egalității, amorului liber şi muncii comunitare, cred. Cel puțin aşa mi-a explicat el de mii de ori în timpul drumului.

— E mai nebun decât ne-am închipuit a conchis Miss Rose cu o urmă de părere de rău pentru fidelul ei pretendent.

— Oamenii care au idei originale sfârşesc prin a avea faimă de nebuni, observă Paulina. De exemplu, eu am o idee pe care aş vrea să o discutăm, căpitane Sommers. De-acum cunoşti Fortuna. Cât timp crezi că faci, mergând cu toată viteza, între Valparaíso şi Golfo de Penas?

— Golfo de Penas? Păi ăsta e mai la sud de sud!

— Desigur. Mai jos de Portul Aisen.

— Şi ce să fac acolo? Nu sunt decât insule, păduri şi ploi, doamnă.

— Cunoşti locurile?

— Da, dar credeam că mergem la San Francisco.

— Gustați din prăjiturile astea cu cremă, sunt un deliciu, îndemnă ea, mângâind cățelul.

În timp ce John şi Miss Rose conversau cu Paulina în salonul Hotelului Englezesc, Eliza străbătea cartierul El Almendral împreună cu Mama Fresia. Era ora la care începeau să se adune elevii şi invitații reuniunilor de dans de la academie şi, în mod excepțional, Miss Rose o lăsase să plece pentru câteva ceasuri cu doica pe post de păzitoare. De obicei nu îi dădea voie să apară la academie decât însoțită de ea, dar profesorul de dans nu oferea băuturi alcoolice înainte de apusul soarelui, lucru care îi ținea departe pe tinerii zvăpăiați în primele ore ale după-amiezii. Hotărâtă să profite de această ocazie unică de a ieşi pe stradă fără Miss Rose, Eliza a convins-o pe indiancă să o ajute în ce avea de gând.

— Dă-mi binecuvântarea ta, mămăițo. Trebuie să plec în California să-l caut pe Joaquín.

— Cum să pleci singură şi borțoasă? exclamă femeia îngrozită.

— Oricum plec, chiar dacă nu mă ajuți.

— Am să-i spun totul lui Miss Rose!

— Dacă o faci, mă omor. Şi pe urmă am să vin să-ți bântuiesc toate nopțile

vieții tale, ți-o jur! exclamă fata cu o hotărâre feroce.

Cu o zi înainte văzuse în port un grup de femei negociindu-şi îmbarcarea. După aspectul atât de diferit de al celor care mergeau de obicei pe stradă, acoperite iarnă şi vară cu mantile negre, a presupus că erau aceleaşi uşuratice cu care se distra unchiul John. „Sunt târfe, se culcă pe bani şi-o să meargă direct în iad", îi explicase Mama Fresia într-o zi. Interceptase nişte vorbe ale căpitanului, care îi povestea lui Jeremy Sommers despre chilienele şi peruvienele care plecau în California cu planuri de a pune mâna pe aurul minerilor, dar nu-şi imagina cum puteau face asta. Dacă femeile astea puteau călători singure şi supraviețui fără ajutor, putea să o facă şi ea. Umbla grăbită, inima îi bătea tare, chipul îi era pe jumătate acoperit de evantai şi transpira în căldura lui decembrie. Purta cu ea bijuteriile de zestre într-o punguță de catifea. Botinele noi erau o adevărată tortură şi corsetul îi strângea prea tare mijlocul; duhoarea rigolelor deschise prin care curgeau apele uzate ale oraşului îi accentua grețurile, dar păşea la fel de dreaptă ca atunci când învățase să țină în echilibru o carte pe cap sau să cânte la pian cu o vergea metalică legată de spate. Gemând şi bombănind în limba ei, Mama Fresia se ținea cu greu după ea, împovărată de varice şi grăsime. Unde mergem, fato, pentru Dumnezeu, dar Eliza nu răspundea pentru că nu ştia. De un lucru era sigură: nu se punea problema să amaneteze bijuteriile şi să-şi cumpere un bilet de vapor pentru California pentru că ar fi aflat unchiul John. În ciuda zecilor de corăbii care trăgeau zilnic la chei, Valparaíso era un oraş mic iar în port toată lumea îl cunoştea pe căpitanul John Sommers. Nu avea nici acte de identitate, cu atât mai puțin paşaport, imposibil de obținut pentru că tocmai se închisese legația Statelor Unite în Chile pentru o poveste de amor neîmpărtăşit între diplomatul nord-american şi o doamnă chiliană. Eliza conchise că singura soluție pentru a-l urma pe Joaquín Andieta în California era să se îmbarce clandestin. Unchiul John îi povestise că uneori la bord urcau pasageri clandestini, cu complicitatea vreunui marinar din echipaj. Unii reuşeau să rămână ascunşi tot drumul, alții mureau şi erau aruncați în mare fără ca el să prindă de veste, dar dacă apuca să-i descopere îi pedepsea atât pe ei cât şi pe cei care îi ajutaseră. Era una din situațiile, îi spusese, în care îşi exercita cu mai multă rigoare autoritatea incontestabilă de căpitan: în larg nu era altă lege sau justiție decât a lui.

Majoritatea tranzacțiilor ilegale din port se făceau în cârciumi, îi mai spusese. Eliza nu intrase niciodată într-un astfel de loc, dar văzu o siluetă feminină îndreptându-se spre un local din apropiere şi o recunoscu ca fiind una din femeile care erau cu o zi înainte pe chei căutând o modalitate de a se îmbarca. Era o tânără rotofeie cu două cozi negre care îi atârnau pe spate, îmbrăcată cu o fustă de bumbac, o bluză brodată şi o eşarfă pe umeri. Fără a sta pe gânduri, Eliza o urmă, în timp ce Mama Fresia, rămasă în stradă, îi ținea predici: „Acolo nu intră decât curvele, fetița mea, ăsta e păcat de moarte." A împins uşa şi i-au trebuit câteva secunde pentru a se obişnui cu întunericul şi duhoarea de tutun şi bere trezită care umplea aerul. Locul era plin de bărbați şi toți ochii s-au întors spre cele două femei. După un moment de tăcere întrebătoare a început un cor de zeflemele şi comentarii deocheate. Cealaltă a înaintat cu paşi călițiți către o masă din fundul sălii, împărțind palme la dreapta şi la stânga celor care încercau să o atingă, dar Eliza a dat înapoi orbeşte, îngrozită, neînțelegând foarte bine despre ce era vorba şi de ce strigau la ea oamenii ăia. În uşă s-a izbit de o persoană care intra. Individul exclamă ceva în altă limbă şi o ținu să nu alunece pe jos. Văzând-o, a rămas descumpănit: Eliza, cu rochia ei virginală şi cu evantaiul nu se potrivea deloc acolo. L-a privit şi ea şi l-a recunoscut imediat pe bucătarul chinez pe care îl salutase unchiul ei în ziua precedentă.

— Tao Chi'en? întrebă, recunoscătoare bunei ei memorii. Omul o salută împreunându-şi mâinile în fața figurii şi înclinându-se de mai multe ori. Tărăboiul

continua în bar. Doi marinari s-au ridicat şi s-au apropiat clătinându-se. Tao Chi'en făcu un semn către uşă şi ieşiră repede.

— Miss Sommers? întrebă afară.

Eliza aprobă, dar nu apucă să spună nimic pentru că au fost întrerupți de cei doi marinari de la bar, care au ieşit cât se poate de beți şi puşi pe harță.

— Cum îndrăzneşti să o superi pe domnişoara asta scumpă, chinez de căcat?

Tao Chi'en lăsă capul în jos, se întoarse ca şi cum ar fi vrut să plece, dar unul din marinari îl apucă de coadă împingându-l, în timp ce celălalt o complimenta împiedicat, aruncându-i în obraz Elizei damful de vin. Chinezul s-a întors cu o rapiditate de felină, înfruntând agresorul. Avea în mână cuțitoiul uriaş a cărui lamă strălucea ca oglinda în soarele verii. Mama Fresia a scos un urlet şi fără a sta pe gânduri i-a dat un cap marinarului care era mai aproape, a luat-o pe Eliza de braț şi a început să coboare strada cu o sprinteneală de nebănuit la o persoană de greutatea ei. Au alergat preț de câteva străzi, ieşind din zona roşie şi nu s-au oprit decât în scuarul San Agustin, unde Mama Fresia s-a lăsat tremurând pe prima bancă liberă.

— Vai, fetițo! Dacă află stăpânii mă omoară! Hai acasă imediat.

— Nu am rezolvat încă ce voiam să fac, mămăițo. Trebuie să mă întorc la taverna aia.

Mama Fresia şi-a încrucişat brațele, refuzând să se mişte de acolo, în timp ce Eliza se plimba de colo-colo încercând să facă un plan în toată nebunia asta. Nu avea mult timp la dispoziție. Instrucțiunile lui Miss Rose fuseseră cât se poate de clare: la şase fix urma să o culeagă trăsura din fața academiei de dans ca să o aducă acasă. Trebuia să se mişte repede, nu va avea altă ocazie ca aceasta. Aşa stăteau lucrurile când l-au văzut pe chinez venind senin spre ele, cu mersul lui legănat şi surâsul imperturbabil. A repetat plecăciunile de salut, apoi s-a adresat Elizei într-o engleză corectă întrebând-o dacă onorabila fiică a căpitanului John Sommers avea nevoie de ajutor. Ea îl lămuri că nu era fiica, ci nepoata, şi într-o izbucnire de încredere subită sau de disperare îi mărturisi că da, avea nevoie de ajutor, dar era vorba de o problemă foarte privată.

— Ceva ce nu trebuie să ştie căpitanul?

— Nimeni nu trebuie să ştie.

Tao Chi'en îşi ceru scuze. Căpitanul era un om de treabă, îl sechestrase printr-un tertip ca să-l urce la bord, sigur că da, dar se purtase bine cu el şi nu avea de gând să-l trădeze. Distrusă, Eliza se prăbuşi pe bancă acoperindu-şi obrazul cu mâinile, în timp ce Mama Fresia îi observa fără să priceapă o boabă de engleză, dar ghicind intențiile. În cele din urmă se apropie de fată şi trase de punguța de catifea cu bijuterii.

— Crezi tu că pe lumea asta cineva face ceva gratis, fato? Eliza a priceput imediat. Şi-a şters lacrimile şi i-a făcut semn omului să se aşeze lângă ea pe bancă. A scos din pungă colierul de perle primit cu o zi înainte de la unchiul John şi l-a pus pe genunchii lui Tao Chi'en.

— Poți să mă ascunzi pe vapor? Trebuie să merg în California.

— De ce? Acela nu este un loc pentru femei, doar pentru bandiți.

— Mă duc să caut ceva.

— Aur?

— Ceva mai prețios decât aurul.

Omul a rămas cu gura căscată: niciodată nu văzuse o femeie capabilă de asemenea hotărâri extreme în viața adevărată, doar în romanele clasice în care eroinele mor la sfârşit.

— Cu colierul acesta puteți să vă cumpărați bilet. Nu e nevoie să călătoriți ascunsă, spuse Tao Chi'en, care nu avea de gând să-şi încurce viața încâlcind legea.

— Niciun căpitan nu mă va lua fără a-mi anunța mai întâi familia.

Mirarea inițială a lui Tao Chi'en s-a transformat în stupoare în toată regula: femeia asta avea de gând nici mai mult nici mai puțin decât să-şi dezonoreze familia şi spera ca el să o ajute! Un diavol îi intrase în trup, fără doar şi poate. Eliza a mai băgat o dată mâna în pungă, a scos o broşa de aur cu turcoaze şi a depus-o alături de colier.

— Dumneata ai iubit vreodată pe cineva mai mult decât propria viață, domnule?

Atunci Tao Chi'en a privit-o în ochi pentru prima dată de când se cunoscuseră şi pesemne că a văzut ceva acolo, pentru că a luat colierul, l-a vârât sub cămaşă şi i-a dat înapoi broşa. S-a ridicat, şi-a tras pantalonii de bumbac, şi-a aranjat cuțitul de parlagiu la brâu şi s-a înclinat din nou, ceremonios.

— Nu mai lucrez pentru căpitanul Sommers. Mâine ridică ancora brigantina Emilia care merge în California. Veniți diseară la zece şi am să vă urc la bord.

— Cum?

— Nu ştiu. Vom vedea.

Se mai aplecă o dată scurt şi plecă atât de repede şi discret că parcă se topise. Eliza şi Mama Fresia au ajuns la academia de dans exact la timp ca să prindă vizitiul, care le aştepta de jumătate de ceas sugând din ploscă.

Emilia era o navă franceză la origine, care pe vremuri fusese zveltă şi rapidă, dar străbătuse multe mări şi-şi pierduse de mult impetuozitatea tinereții. Era brăzdată de vechi cicatrice marinăreşti, coapsele de matroană erau pline de moluşte încrustate, încheieturile obosite trosneau în bătaia valurilor iar velatura pătată şi cârpită de mii de ori părea ultimul vestigiu al unui jupon vechi. A ridicat ancora la Valparaíso în dimineața strălucitoare a zilei de 18 februarie a anului 1849, ducând optzeci şi şapte de pasageri de sex masculin, cinci femei, şase vaci, opt porci, trei pisici, optsprezece marinari, un căpitan olandez, un pilot chilian şi un bucătar chinez. Şi pe Eliza, dar singurul care ştia de existența ei la bord era Tao Chi'en.

Pasagerii de la clasa întâi se îngrămădeau pe puntea de la prova fără condiții grozave, dar mult mai comozi decât ceilalți, vârâți în cabine minuscule de câte patru cuşete, sau direct pe covertă, după ce îşi îngrămădiseră şi bagajele. O cabină situată sub linia de plutire era destinată celor cinci chiliene care plecau să-şi încerce norocul în California, în portul Callao urmau să se mai urce două peruviene şi să li se alăture fără mofturi, câte două în cuşetă. Căpitanul Vincent Katz îşi instrui marinarii şi pasagerii că nu trebuiau să aibă nici un fel de contact social cu damele, că nu era dispus să tolereze nici un fel de comerț indecent pe vasul lui şi că era limpede că acele călătoare nu erau dintre cele mai virtuoase, dar, cum era logic, ordinele i-au mai fost încălcate. Bărbații tânjeau după o companie feminină iar ele, umile prostituate aruncate în aventură, nu aveau nici un ban în buzunar. Vacile şi porcii, bine priponiți în mici ocoluri pe puntea a doua, trebuiau să furnizeze lapte proaspăt şi carne navigatorilor, a căror dietă consta mai ales în fasole, pesmeți tari şi negri, carne uscată şi sărată şi ce mai pescuiau. Pentru a compensa atâta precaritate, pasagerii mai înstăriți îşi aduseseră propriile provizii, mai ales vin şi trabucuri, dar majoritatea făcea foamea. Două pisici erau libere ca să țină la respect şobolanii care s-ar fi reprodus prea mult în timpul celor două luni de traversare. Cea de a treia stătea cu Eliza.

În burta Emiliei se îngrămădeau bagajele călătorilor şi încărcătura destinată comerțului în California, totul calculat să încapă cât mai bine în spațiul limitat. Nimic nu trebuia atins până la destinație şi nimeni nu intra acolo, cu excepția bucătarului, singurul care avea acces autorizat la alimentele uscate, raționalizate sever. Tao Chi'en păstra cheile la brâu şi răspundea personal în fața căpitanului de conținutul magaziilor. Acolo, în partea cea mai adâncă şi întunecoasă a calei, într-o

adâncitură de doi metri pe doi, se găsea Eliza. Pereții şi acoperişul ascunzătoarei erau formați din cufere şi lăzi cu marfă, patul era un sac iar ca lumină avea un capăt de lumânare. Avea un blid pentru mâncare, un ulcior cu apă şi o oală de noapte. Putea să facă câțiva paşi şi să se întindă printre baloturi, şi mai putea să plângă şi să strige cât voia, pentru că bătaia valurilor în coca vasului îi înghițea glasul. Singurul contact cu lumea de afară era Tao Chi'en, care cobora sub diferite pretexte când putea ca să-i aducă de mâncare şi să golească oala. Ca unic tovarăş avea pisica, închisă acolo ca să controleze şobolanii, dar în groaznicele săptămâni de mers pe mare nefericitul animal a înnebunit şi, în cele din urmă, din milă, Tao Chi'en a trebuit să-i ia gâtul cu cuțitoiul.

Eliza a ajuns pe vas într-un sac cărat de un stivuitor, unul din cei mulți care au cărat încărcătura şi bagajele la Valparaíso. Niciodată nu a aflat cum a reuşit Tao Chi'en să obțină complicitatea aceluia şi să înşele vigilența căpitanului şi a pilotului, care notau pe un caiet tot ce intra. Scăpase de acasă cu câteva ceasuri mai devreme printr-o viclenie complicată, care includea falsificarea unei invitații scrise de la familia del Valle pentru a veni la moşie câteva zile. Ideea nu era rea. În câteva rânduri fiicele lui Agustin del Valle o invitaseră la țară şi Miss Rose o lăsase să meargă, însoțită mereu de Mama Fresia. Şi-a luat rămas-bun de la Jeremy, Miss Rose şi unchiul John cu o veselie prefăcută, în timp ce în piept inima îi era grea ca o piatră. Văzându-i aşezați la micul dejun şi citind ziare englezeşti, absolut neştiutori de planurile ei, o nesiguranță dureroasă a fost gata să o facă să renunțe. Ei erau singura ei familie, reprezentau siguranța şi bunăstarea, dar ea trecuse linia decenței şi nu era drum de întoarcere. O educaseră în normele stricte ale bunei purtări şi o greşeală atât de gravă murdărea prestigiul tuturor. Prin fuga ei, păta reputația familiei, dar măcar exista o îndoială: oricând puteau spune că a murit. Orice explicație ar fi dat lumii, ea nu va fi aici ca să vadă cum suferă de ruşine. Odiseea de a pleca în căutarea iubitului îi părea unicul drum posibil, dar în clipa aceea de liniştită despărțire o asalta o tristețe atât de mare încât fu gata să izbucnească în plâns şi să mărturisească totul. Dar ultima imagine a lui Joaquín Andieta din noaptea plecării lui îi apăru deodată cu o precizie atroce pentru a-i aduce aminte de datoria ei de dragoste. Îşi aranja câteva şuvițe de păr scăpate din pieptănătură, îşi puse pălăria de paie italienească şi plecă, făcând la revedere cu mâna.

Avea geamantănaşul pregătit de Miss Rose cu cele mai bune rochii de vară, câțiva reali sustraşi din camera lui Jeremy Sommers şi bijuteriile de zestre. Fusese tentată să le ia şi pe cele ale lui Miss Rose, dar în ultima clipă a renunțat din respect pentru cea care îi fusese ca o mamă. În camera ei, lângă caseta goală, a lăsat un bilet în care mulțumea pentru cât de mult primise şi le spunea încă o dată cât îi iubea. Mărturisea şi ce luase, ca să nu fie acuzată servitorimea. Mama Fresia îi pusese în bagaj cizmele cele mai solide precum şi caietele şi legătura de scrisori de dragoste de la Joaquín. Mai avea şi mantia groasă de lână de Castilia, cadou de la unchiul John. Au plecat fără a da naştere la bănuieli. Vizitiul le-a lăsat pe strada familiei del Valle şi a plecat fără să mai aştepte să se deschidă porțile. Mama Fresia şi Eliza s-au îndreptat imediat către port pentru a se întâlni cu Tao Chi'en la locul şi la ora convenite.

Omul le aştepta. A luat valiza din mâna Mamei Fresia şi i-a făcut semn Elizei să-l urmeze. Fata şi doica s-au îmbrățişat îndelung. Erau sigure că nu se vor mai vedea niciodată, dar nici una din ele nu a vărsat o lacrimă.

— Ce ai să-i spui lui Miss Rose, mămăițo?

— Nimic. Mă duc direct la rudele mele din sud, unde nimeni nu mă va găsi niciodată.

— Mulțumesc, mămăiță. N-am să te uit niciodată...

— Iar eu am să mă rog pentru tine, fetița mea... au fost ultimele cuvinte pe

care Eliza le-a auzit din gura Mamei Fresia, înainte de a intra într-o căsuță de pescari urmându-l pe bucătarul chinez.

În camera întunecoasă de lemn fără ferestre, mirosind a plase ude, singura ventilație se făcea prin uşă. Acolo Tao Chi'en i-a dat Elizei nişte pantaloni lăbărțați şi un bluzon vechi, îndemnând-o să se îmbrace. Nu a făcut nici un gest de a se retrage sau de a se întoarce discret cu spatele. Eliza a şovăit, niciodată nu se dezbrăcase în fața unui bărbat, exceptându-l pe Joaquín Andieta, dar Tao Chi'en nu şi-a dat seama de stânjeneala ei, căci era lipsit de simțul intimității; trupul şi funcțiile lui erau ceva natural şi considera pudoarea un inconvenient, nu o virtute. Ea a înțeles că nu era momentul pentru scrupule, vasul pleca în dimineața asta şi ultimele bărci transportau bagajele întârziate. Şi-a scos pălăria de pai, şi-a desbumbat botinele de antilopă şi rochia, şi-a desfăcut panglicile juponului şi, moartă de ruşine, i-a făcut semn chinezului să o ajute să-şi desfacă corsetul. Pe măsură ce gătelile de fată englezoaică se adunau pe jos, îşi pierdea contactul cu realitatea cunoscută şi intra inexorabil în strania iluzie care îi va fi viața în următorii ani. A avut foarte clar senzația că începe altă poveste, în care era atât protagonistă cât şi povestitoare.

Al Patrulea Fiu

Pe Tao Chi'en nu l-a chemat întotdeauna aşa. Adevărul este că nu a avut nici un fel de nume până la unsprezece ani, părinții lui erau prea săraci pentru a se ocupa de amănunte ca acesta: se numea pur şi simplu Al Patrulea Fiu. Se născuse cu nouă ani mai devreme decât Eliza, într-un sat din provincia Guangdong, la o zi şi jumătate de mers pe jos din oraşul Canton. Era dintr-o familie de vindecători. De nenumărate generații, bărbații din sângele lui îşi transmiseseră din tată în fiu cunoştințe despre plantele medicinale, arta de a extrage umorile rele, magia pentru a speria demonii şi abilitatea de a potrivi energia, qi. În anul în care s-a născut Al Patrulea Fiu familia să găsea în cea mai mare mizerie, îşi pierduse pământul, care trecuse în mâinile cămătarilor şi trişorilor. Oficialii Imperiului strângeau impozitele, păstrau banii şi apoi aplicau alte tributuri pentru a-şi acoperi furturile, asta indiferent de comisioanele ilegale şi mită. Ca majoritatea țăranilor, nici familia celui de Al Patrulea Fiu nu le putea plăti. Dacă apucau să salveze de lăcomia mandarinilor câteva monede din slabul lor venit, le pierdeau imediat la joc, una dintre puținele distracții la îndemâna săracilor. Se făceau pariuri la cursele de broaşte şi lăcuste, la luptele de gândaci sau la fân ian, plus o grămadă de alte jocuri populare.

Al Patrulea Fiu era un copil vesel, care râdea din nimic, dar avea şi o fantastică putere de concentrare şi putere de a învăța. La şapte ani ştia că talentul unui bun vindecător constă în a menține echilibrul între yin şi yang, la nouă cunoştea proprietățile plantelor din regiune şi îşi putea ajuta tatăl şi frații mai mari la neplăcuta preparare a cataplasmelor, pomezilor, tonicelor, balsamurilor, pulberilor şi pilulelor din farmacopeea țărănească. Tatăl şi Primul Fiu mergeau pe jos din sat în sat oferind remedii şi leacuri, în timp ce fiii Al Doilea şi Al Treilea cultivau un prăpădit de lot, singurul capital al familiei. Al Patrulea Fiu avea misiunea de a culege plante şi îi plăcea s-o facă, pentru că asta îi permitea să hoinărească prin împrejurimi neînsoțit, inventând jocuri şi imitând glasurile păsărilor. Uneori, când mai avea forțe după interminabilele treburi gospodăreşti, venea şi mama lui, care, femeie fiind, nu putea lucra pământul fără a deveni ținta batjocurii vecinilor. Supraviețuiseră cu greu, tot mai îndatorați, până în acel fatal an 1834, când diavolii cei mai răi se abătură asupra familiei. Mai întâi s-a

răsturnat o oală cu apă fierbinte pe sora cea mică de doar doi ani, opărind-o din cap până-n picioare. I-au pus albuş de ou pe arsuri şi au tratat-o cu ierburile indicate în astfel de cazuri, dar în mai puțin de trei zile fetița a murit epuizată de suferință. Mama nu şi-a revenit. Pierduse şi alți copii de mici şi fiecare îi lăsase o rană în suflet, dar accidentul cu mezina a fost ca ultimul bob de orez care face să se reverse bolul. Începu să decadă văzând cu ochii, în fiecare zi mai slabă, cu pielea verzuie şi oasele fragile, fără ca fierturile soțului să poată opri înaintarea inexorabilă a misterioasei boli, până într-o dimineață când o găsiră țeapănă, cu un zâmbet de uşurare şi ochii liniştiți pentru că urma să se întâlnească cu copiii ei morți. Pentru că era femeie, riturile funerare au fost deosebit de simple. Nu au putut să angajeze un călugăr şi nici nu aveau orez de oferit rudelor şi vecinilor în timpul ceremoniei, dar cel puțin s-au asigurat că spiritul ei nu se va ascunde în acoperiş, în fântână sau în vizuinile şobolanilor, de unde se putea întoarce mai târziu ca să-i bântuie. În lipsa mamei, care cu efort şi cu răbdarea ei de nebiruit menținuse familia unită, a fost imposibil să oprească nenorocirea. Fusese un an cu taifunuri, recolte proaste şi foamete, vastul teritoriu al Chinei s-a umplut de cerşetori şi bandiți. Fetița de şapte ani care rămăsese a fost vândută unui agent şi nu s-a mai ştiut de ea. Primul Fiu, care urma să ia locul tatălui ca medic ambulant, a fost muşcat de un câine bolnav şi a murit la puțin timp cu trupul întins ca un arc şi gura plină de bale. Fiii Al Doilea şi Al Treilea erau deja la vârsta la care puteau munci şi pe ei a căzut sarcina de a avea grijă de tatăl lor cât a fost în viață, de a îndeplini riturile funerare când a murit şi a-i cinsti memoria şi pe cea a strămoşilor de parte bărbătească din cinci generații. Al Patrulea Fiu nu era foarte folositor şi nu aveau nici cu ce să-l hrănească, drept care tatăl l-a vândut ca sclav pe zece ani unor negustori care au trecut cu caravana pe lângă sat. Copilul avea unsprezece ani.

Mulțumită uneia din acele întâmplări care îl vor face să-şi schimbe de atâtea ori drumul, acea perioadă de sclavie, care ar fi putut fi un infern pentru băiat, s-a dovedit de fapt mult mai bună decât anii petrecuți sub acoperişul părintesc. Doi catâri târau o căruță în care se găseau lucrurile cele mai grele din caravană. Un scârțâit enervant însoțea fiecare învârtitură a roților, special neunse ca să sperie demonii. Ca să nu fugă, l-au legat pe Al Patrulea Fiu, care plângea neconsolat de când fusese luat de lângă tată şi frați, cu o frânghie de unul din animale. Desculț şi însetat, în spate cu traista în care-şi ținea puținele lucruşoare, a văzut cum dispar acoperişurile satului şi peisajul familiar. Viața în acea colibă era singurul lucru pe care îl cunoştea, şi nu fusese rea viața asta, părinții îl tratau cu duioşie, mama îi spunea poveşti şi orice pretext era bun ca să râdă şi să se bucure, chiar pe cea mai mare sărăcie. Tropăia în spatele catârului convins că fiecare pas îl apropia de tărâmul spiritelor rele şi se temea că scârțâitul roților şi clopoțeii agățați de căruță nu vor fi de ajuns ca să îl apere. Abia de pricepea dialectul călătorilor, iar puținele cuvinte prinse din zbor îi băgaseră frica în oase. Povesteau de numeroasele genii nemulțumite care bântuiau prin regiune, suflete pierdute, stafii ale morților care nu avuseseră parte de funeralii ca lumea. Foametea, tifosul şi ciuma semănaseră regiunea cu cadavre şi nu rămâneau destui oameni vii pentru a se îngriji de atâția morți. Din fericire, stafiile şi demonii aveau faimă de prostănaci împiedicați: nu ştiau să dea colțul şi se linişteau repede dacă primeau ofrande de mâncare sau daruri de hârtie. Totuşi, uneori nimic nu reuşea să-i țină departe şi puteau apărea dispuşi să îşi dobândească libertatea omorând străinii sau intrându-le în corp şi obligându-i să comită ticăloşii de neimaginat. Trecuseră câteva ceasuri de drum; arşița verii şi setea erau mari, copilul se împiedica la fiecare doi paşi iar noii lui stăpâni îl stimulau fără prea mare răutate cu nuiele peste picioare. La apusul soarelui au hotărât să facă popas. Au eliberat animalele de povară, au făcut focul, au pregătit ceaiul şi s-au împărțit în grupuri mici ca să joace fân ian şi mah jong.

În fine cineva şi-a amintit de Al Patrulea Fiu şi i-a dat un blid cu orez şi o cană cu ceai, pe care le-a înghiţit cu o voracitate acumulată în luni şi luni de foame. Aşa stăteau lucrurile când au fost surprinşi de un cor de urlete şi înconjuraţi de un nor de praf. La strigătele atacatorilor s-au adăugat cele ale călătorilor şi copilul înspăimântat s-a târât sub căruţă atât cât îi permitea frânghia cu care era legat. Nu era vorba de o legiune infernală, cum au crezut, ci de o bandă de borfaşi din cele multe care, bătându-şi joc de ineficienţii soldaţi imperiali, băteau drumurile în aceste vremuri de mare disperare. Revenindu-şi din primul impact, negustorii au pus mâna pe arme şi i-au înfruntat pe banditi într-un vălmăşag de strigăte, ameninţări şi gloanţe care nu a durat mai mult de câteva minute. Când s-a aşezat praful, unul dintre banditi scăpase şi ceilalţi doi zăceau grav răniţi. Le-au smuls cârpele de pe faţă şi au constatat că erau nişte adolescenţi zdrenţăroşi, înarmaţi cu bâte şi lănci primitive. Au purces la a-i decapita repede, pentru a-i face să trăiască umilinţa de a părăsi această lume în bucăţi, nu întregi cum veniseră, şi le-au înfipt capetele în ţepe pe ambele margini ale drumului. Când s-au mai liniştit, au văzut că un membru al caravanei se zvârcolea la pământ, rănit la coapsă de o lance. Al Patrulea Fiu, care rămăsese paralizat de teroare sub căruţă, ieşi târâş din ascunzătoare cerând respectuos permisiunea onorabililor lui stăpâni să îngrijească rănitul; nefiind alternativă, i-au dat voie. A cerut ceai ca să spele sângele, apoi şi-a deschis traista şi a scos un flacon cu bai yao. A întins pasta albă pe rană, a bandajat strâns piciorul şi a anunţat fără cea mai mică ezitare că în mai puţin de trei zile tăietura se va închide. Aşa a fost. Incidentul l-a salvat de a petrece următorii zece ani trudind ca un sclav şi fiind tratat mai rău ca un câine, pentru că, văzându-i talentul, negustorii l-au vândut la Canton unui celebru medic tradiţional şi maestru de acupunctură un zhong yi care avea nevoie de un ucenic. De la acest înţelept, Al Patrulea Fiu a deprins cunoştinţele pe care nu le-ar fi obţinut niciodată de la rusticul său tată.

Bătrânul maestru era un om placid, cu faţa ca o lună plină, glas încet şi mâini osoase şi sensibile, instrumentele lui cele mai de preţ. Primul lucru pe care l-a făcut cu servitorul său a fost să-i dea un nume. A consultat cărţi de astrologie şi prezicători pentru a nimeri numele care i se potrivea băiatului: Tao. Cuvântul avea mai multe sensuri, precum cale, direcţie, sens şi armonie, dar mai ales reprezenta călătoria vieţii. Maestrul i-a dat propriul său nume de familie.

— Te vei numi Tao Chî'en. Numele te iniţiază în drumul medicinei. Destinul tău va fi să alini durerea celorlalţi şi să atingi înţelepciunea. Vei fi un zhong yi, ca mine.

Tao Chi'en... Tânărul ucenic primi numele recunoscător. Sărută mîinile stăpânului său şi zâmbi pentru prima dată de când plecase de acasă. Pornirea spre bucurie, care înainte îl făcea să danseze de mulţumire fără un motiv anume, bătu din nou în piept iar zâmbetul îi rămase pe chip câteva săptămâni bune. Mergea prin casă ţopăind, savurându-şi numele ca pe o bomboană, repetându-l cu voce tare şi visându-l, până când se identifică pe deplin cu el. Maestrul său, discipol al lui Confucius în aspectele practice şi al lui Buddha în ideologie, i-a predat cu fermitate, dar şi cu multă dulceaţă disciplina care urma să facă din el un medic bun.

— Dacă reuşesc să te învăţ tot ce am de gând, într-o bună zi vei fi un om instruit.

Susţinea că riturile şi ceremoniile sunt la fel de necesare ca normele de bună educaţie şi respectul pentru ierarhii. Spunea că la puţine serveşte cunoaşterea fără înţelepciune, nu există înţelepciune fără spiritualitate iar adevărata spiritualitate include mereu serviciul pe care îl faci celorlalţi. Aşa cum i-a explicat de multe ori, esenţa unui medic bun constă în capacitatea de compasiune şi în simţul eticii, fără de care arta sacră a vindecării degenerează în simplă şarlatanie. Îi plăcea că

ucenicul zâmbea cu uşurinţă.

Ai câştigat o bucată bună din drumul spre înţelepciune, Tao. Un înţelept e mereu vesel.

Un an întreg, Tao Chi'en s-a sculat în zori, ca orice elev, pentru a-şi face ora de meditaţie, cântece şi rugăciuni. Zi liberă avea doar de Anul Nou, singurele lui ocupaţii erau să lucreze şi să studieze. Mai întâi şi mai întâi, trebuia să stăpânească la perfecţie chineza scrisă, mijlocul oficial de comunicare în acel imens teritoriu cu sute de populaţii şi limbi. Maestrul era inflexibil în ce priveşte frumuseţea şi siguranţa caligrafiei, care îl distingeau pe omul rafinat de bădăran. Mai insista şi să dezvolte în Tao Chi'en sensibilitatea artistică ce caracterizează pe omul superior, după cum spunea. Ca orice chinez civilizat, avea un dispreţ irepresibil pentru război, în schimb se închina în faţa artelor muzicii, picturii şi literaturii. Alături de el, Tao Chi'en a învăţat să aprecieze dantela delicată a unei pânze de păianjen perlată cu stropi de rouă în lumina aurorei şi să-şi exprime încântarea în poeme inspirate scrise într-o caligrafie elegantă. În opinia maestrului, singurul lucru care putea fi mai rău decât să nu scrii poezie era s-o scrii prost. În această casă băiatul a asistat la multe reuniuni în care invitaţii creau versuri la inspiraţia momentului şi admirau grădina, în timp ce el servea ceaiul şi asculta, vrăjit. Se putea dobândi nemurirea scriind o carte, mai ales de poezie, spunea maestrul, care scrisese mai multe. Cunoştinţelor practice rustice pe care Tao Chi'en le dobândise văzându-şi tatăl la lucru, le-a adăugat impresionantul volum teoretic al medicinei chineze ancestrale. Tânărul a învăţat că trupul omenesc se compune din cinci elemente, lemn, foc, pământ, metal şi apă, care se asociază cu cinci planete, cinci condiţii atmosferice, cinci culori şi cinci note. Folosind în mod adecvat plantele medicinale, acupunctura şi ventuzele, un bun medic putea preveni şi vindeca diferite boli, şi controla energia masculină, activă şi uşoară, şi energia feminină, pasivă şi obscură yin şi yang. Dar scopul acestei arte nu era atât să elimine bolile, cât să menţină armonia. „Trebuie să-ţi alegi alimentele, să-ţi orientezi patul şi să-ţi conduci meditaţia în funcţie de anotimpul din an şi de direcţia vântului. Astfel vei fi mereu în rezonanţă cu universul", îl sfătuia maestrul.

Bătrânul zhong yi era mulţumit de soartă, deşi lipsa urmaşilor îl apăsa ca o umbră peste seninătatea spiritului. Nu avusese copii, în ciuda ierburilor miraculoase înghiţite cu regularitate toată viaţa pentru a curăţa sângele şi a întări membrul, în ciuda leacurilor şi descântecelor aplicate celor două soţii, moarte în tinereţe, şi numeroaselor concubine care au urmat. A trebuit să accepte cu umilinţă că nu fusese vina acelor femei pline de abnegaţie, ci a apatiei licorii sale virile. Nici unul din remediile pentru fertilitate cu care îi ajutase pe alţii nu a avut efect la el şi în cele din urmă s-a resemnat cu faptul incontestabil că şalele îi erau uscate. Nu le-a mai chinuit pe femei cu exigenţe inutile şi s-a bucurat de ele plenar, conform preceptelor din frumoasele cărţi de ţinut sub pernă din colecţia sa. Cu toate acestea, bătrânul se depărtase de mult timp de aceste plăceri, mai interesat să dobândească noi cunoştinţe şi să exploreze cărarea îngustă a înţelepciunii, renunţând pe rând la concubinele sale, a căror prezenţă îl distrăgea din treburile intelectuale. Nu trebuia să aibă în faţa ochilor o fată pentru a o descrie în poeme avântate, îi ajungea amintirea. Renunţase şi la ideea de a avea copii, dar trebuia să se ocupe de viitor. Cine îl va ajuta în ultima etapă şi în ceasul morţii? Cine îi va curăţa mormântul şi îi va venera memoria? Mai avusese ucenici şi înainte, dar nici unul nu fusese demn de o asemenea onoare. Tao Chi'en nu era mai inteligent şi mai intuitiv decât ceilalţi, dar purta în el obsesia de a învăţa pe care maestrul a recunoscut-o imediat, căci era identică cu a sa. În plus, era un băieţel dulce şi amuzant, era uşor să te lipeşti de el. În anii în care au convieţuit a ajuns să-l aprecieze într-atâta, încât uneori se întreba cum de era posibil să nu fie sânge din sângele lui. Totuşi, nu se lăsa orbit de apreciere, din experienţă ştia că în

adolescență schimbările pot fi foarte adânci şi nu putea prezice ce fel de bărbat va fi. Cum spune proverbul chinezesc: „Dacă eşti strălucitor în tinerețe, nu înseamnă că vei fi bun de ceva la maturitate." Se temea să nu se înşele din nou, cum i se întâmplase înainte vreme, şi prefera să aştepte răbdător apariția adevăratei naturi a băiatului. Între timp, îl orienta ca pe un copac tânăr din grădină, pentru a-l ajuta să crească drept. Măcar ăsta învață repede, îşi spunea bătrânul medic, socotind câți ani de viață îi mai rămâneau. După semnele astrale şi observația atentă a propriului corp, nu mai avea timp să antreneze alt ucenic.

În curând Tao Chi'en a ştiut să aleagă materialele la piață şi la prăvăliile de ierburi tocmindu-se cum se cuvine şi să prepare leacurile fără ajutor. Privindu-l la lucru pe medic, a ajuns să cunoască mecanismele întortocheate ale organismului uman, procedurile pentru a-i răcori pe cei cu febră, pentru a-i încălzi pe cei care sufereau de frig înaintea morții, pentru a porni sucurile la cei sterili şi a aduce uscăciune la cei epuizați de prea multe. Făcea drumuri lungi pe câmp căutând plantele cele mai bune în momentul exact al maximei eficiente, pe care le aducea învelite în cârpe umede pentru a le păstra proaspete până în oraş. Când a împlinit paisprezece ani maestrul l-a considerat matur pentru practică şi îl trimitea în mod regulat să îngrijească prostituate, cu ordinul categoric de a se abține de la orice comerț cu ele, pentru că, aşa cum putea vedea cu ochii lui, purtau moartea în ele.

— Bolile din bordel omoară mai multă lume decât opiul şi tifosul. Dar dacă îți îndeplineşti obligațiile şi înveți în ritmul în care trebuie, la momentul potrivit, am să-ți cumpăr o fecioară, îi promise maestrul.

Tao Chi'en făcuse foamea în copilărie, dar a crescut mai înalt decât oricine din familia lui. La paisprezece ani nu simțea nici o atracție pentru fetele de închiriat, doar curiozitate ştiințifică. Erau atât de diferite de el, trăiau într-o lume atât de depărtată şi de secretă, încât nu le putea considera cu adevărat ființe omeneşti. Mai târziu, când asaltul subit al naturii l-a scos din fire şi umbla ca beat lovindu-se de propria lui umbră, preceptorului i-a părut rău că dăduse drumul concubinelor. Nimic nu distrage mai mult pe un elev bun de la responsabilitățile lui decât izbucnirea forțelor virile. O femeie l-ar linişti şi în plus i-ar da şi cunoştințe practice, dar cum ideea de a cumpăra una i se părea supărătoare se simțea atât de comod în universul exclusiv masculin îl obliga pe Tao să bea infuzii calmante. Bătrânul zhong yi nu îşi mai aducea aminte de uraganul pasiunilor carnale şi, cu cele mai bune intenții, îi dădea elevului să citească cărțile de ținut sub pernă din bibliotecă, drept o parte a educației, fără a se gândi la efectul excitant pe care-l aveau asupra bietului băiat, îl punea să memoreze toate cele două sute douăzeci şi două de poziții amoroase împreună cu denumirile lor poetice, şi trebuia să le identifice fără ezitare din superbele ilustrații ale cărților, lucru care sporea şi mai mult neatenția tânărului. Tao Chi'en s-a familiarizat cu oraşul Canton aşa cum înainte cunoscuse micul sătuc, îi plăcea acest oraş vechi înconjurat de ziduri, haotic, cu străzi întortocheate şi canale, în care palatele şi colibele se amestecau într-o promiscuitate totală şi existau oameni care trăiau şi mureau în bărcile de pe râu, fără a pune vreodată piciorul pe uscat. Se obişnui cu clima umedă şi caldă a verilor lungi bătute de taifun, dar plăcută iarna, din octombrie până în martie. Cantonul era închis străinilor, deşi apăreau pe neaşteptate pirați cu steaguri ale altor nații. Existau câteva puncte comerciale, unde străinii puteau schimba marfă numai din noiembrie până în mai, dar erau atâtea impozite, regulamente şi obstacole, că negustorii internaționali preferau să se stabilească la Macao. Dimineața devreme, când Tao Chi'en pleca la piață, vedea frecvent fetițe nou-născute aruncate pe stradă sau plutind pe canale, de regulă sfârtecate de muşcături de câini sau şobolani. Nimeni nu le voia, erau bune de aruncat. La ce să hrăneşti o fată care nu folosea la nimic şi a cărei soartă era să slujească familia soțului? „E de preferat un băiat diform unei duzini de fete înțelepte ca Buddha",

susținea refrenul popular. Oricum, erau prea mulți copii şi continuau să se nască precum şoarecii. Peste tot proliferau bordeluri şi localuri unde se fuma opiu. Canton era un oraş populat, bogat şi vesel, plin de temple, restaurante şi case de joc, unde se celebrau zgomotos sărbătorile din calendar. Chiar şi pedepsele şi execuțiile deveneau motiv de sărbătoare. Mulțimile se adunau să ovaționeze călăii, cu şorțurile pline de sânge şi colecția de cuțite ascuțite, care tăiau capetele dintr-o singură lovitură. Justiția se aplica rapid şi simplu, fără posibilitate de apel şi fără cruzime inutilă, exceptând cazurile de trădare față de împărat, crima cea mai cumplită, plătită cu o moarte lentă şi decăderea tuturor rudelor, care ajungeau sclavi. Greşelile mai mici se pedepseau cu biciuirea sau cu o platformă de lemn prinsă de gâtul vinovaților mai multe zile, astfel că aceştia nu se puteau odihni şi nu-şi puteau aduce mâna la cap pentru a mânca sau a se scărpina. În piețe şi la târg se produceau povestaşii, care băteau țara, ca şi călugării cerşetori, păstrând o tradiție milenară. Acrobații, jonglerii, îmblânzitorii de şerpi, travestiții, muzicanții ambulanți, magii şi contorsioniştii îşi dădeau întâlnire pe străzi, în timp ce în jurul lor fierbea comerțul cu mătase, ceai, jad, mirodenii, aur, carapace de broască țestoasă, porțelan, fildeş şi pietre prețioase. Legumele, fructele şi cărnurile se vindeau într-un amestec zăpăcitor: varză şi mlădițe fragede de bambus alături de cuşti cu pisici, câini şi maimuțe pe care măcelarii le omorau şi jupuiau dintr-o singură mişcare la cererea clienților. Străduțe întregi erau rezervate păsărilor, căci din nici o casă nu trebuiau să lipsească păsări şi colivii, de la cele mai simple până la cele din lemn prețios cu încrustații de argint şi sidef. Alte locuri din piață erau destinate peştilor exotici, aducători de noroc. Tao Chi'en, curios, pierdea timpul privind peste tot şi făcându-şi prieteni, după care trebuia să alerge pentru a-şi îndeplini treburile în sectorul unde se vindeau materialele trebuitoare meseriei lui. Putea ajunge cu ochii închişi după mirosul pătrunzător de mirodenii, plante şi scoarțe medicinale. Şerpii disecați stăteau rulați ca nişte sculuri prăfuite; broaşte, salamandre şi animale marine ciudate atârnau pe frânghii, ca nişte mărgele; greieri şi scarabei mari cu elitre dure şi fosforescente zăceau în cutii; maimuțe de tot felul aşteptau să fie omorâte; labe de urs şi de urangutan, coarne de antilopă şi de rinocer, ochi de tigru, aripioare de rechin şi gheare de misterioase păsări de noapte se cumpărau la greutate.

Pentru Tao Chi'en, primii ani la Canton au trecut în studiu, muncă şi serviciu în slujba bătrânului său preceptor, pe care ajunse să-l iubească ca pe un bunic. Au fost ani fericiți. Amintirea familiei proprii s-a şters, a uitat chipurile tatălui şi ale fraților, nu şi pe al mamei, pe care o visa des. În curând, studiul a încetat să mai fie o corvoadă şi s-a transformat într-o pasiune. De fiecare dată când învăța ceva nou fugea la maestrul său să-i povestească bâlbâindu-se de emoție. „ Cu cât înveți mai mult, cu atât mai repede ai să ştii cât de puțin ştii", râdea bătrânul. Din proprie inițiativă, Tao Chi'en a hotărât să învețe bine mandarina şi cantoneza, dialectul din satul natal părându-i foarte limitat. Absorbea cunoştințele maestrului atât de repede că bătrânul îl acuza în glumă că îi fură până şi visele, dar propria lui pasiune pentru învățătură îl făcea să fie generos, îi arăta băiatului tot ce acesta voia să ştie, nu numai în medicină, ci şi din alte aspecte ale vastei lui rezerve de ştiință şi cultură rafinată. Bun din fire, era însă sever în critică şi exigent la efort, obişnuind să spună: „Nu-mi rămâne mult timp şi pe lumea cealaltă nu pot duce tot ce ştiu, cineva trebuie să se folosească de ştiința mea în locul meu." Dar îl punea în gardă şi împotriva aviditații de cunoaştere, care poate înlănțui un om tot atât cât lăcomia sau huzurul, „înțeleptul nu doreşte nimic, nu judecă, nu-şi face planuri, îşi păstrează mintea deschisă şi inima în pace", îi spunea. Îl certa cu atâta tristețe când greşea că Tao Chi'en ar fi preferat o chelfăneală, dar era o practică ce repugna temperamentului bătrânului zhong yi, care nu ar fi permis niciodată ca mânia să-i conducă acțiunile. Singurele dați când l-a lovit ceremonios cu o

nuieluşă de bambus, fără supărare dar cu spirit didactic, au fost cele în care s-a dovedit fără urmă de îndoială că ucenicul cedase tentației jocului sau plătise pentru o femeie. Tao Chi'en obişnuia să încurce socotelile de la piață pentru a face pariuri într-o casă de joc, atracție la care nu rezista, sau pentru o alinare rapidă cu reducere pentru studenți în brațele unei paciente de la bordel. Stăpânului nu i-a trebuit mult timp pentru a ghici, pentru că dacă pierdea la joc nu ştia să explice unde e restul, iar dacă câştiga nu era în stare să disimuleze euforia. Femeilor le simțea mirosul pe pielea băiatului.

— Dă-ți cămaşa jos, fiule, trebuie să-ți dau câteva bice, poate aşa înțelegi. De câte ori ți-am spus că în China relele cele mai mari sunt jocul şi bordelul? La primul bărbații îşi pierd fructul muncii lor, la al doilea îşi pierd sănătatea şi viața. Cu asemenea vicii n-ai să fii niciodată un medic bun, nici un poet bun.

Tao Chi'en avea şaisprezece ani în 1839, când izbucni Războiul Opiului între China şi Marea Britanie. Pe-atunci țara era invadată de cerşetori. Mase umane abandonau satele şi apăreau cu zdrențele şi bubele lor în oraşe, de unde erau gonite cu forța şi obligate să rătăcească precum haite de potăi costelive pe drumurile Imperiului. Bande de tâlhari la drumul mare şi de rebeli se luptau cu trupele guvernului într-un interminabil război de ambuscadă. Era o perioadă de distrugeri şi jafuri. Slăbitele armate imperiale, conduse de ofițeri corupți care primeau de la Beijing ordine contradictorii, nu au putut face față puternicei şi disciplinatei flote engleze. Nu s-au bucurat de sprijin popular, pentru că țăranii se saturaseră să-şi vadă ogoarele distruse, satele în flăcări şi fiicele violate de soldățime. După aproape patru ani de luptă, China a trebuit să accepte o înfrângere umilitoare şi să plătească învingătorilor echivalentul a douăzeci şi unu de milioane de dolari, să le cedeze Hong Kong-ul şi să le permită să-şi stabilească „concesiuni", cartiere rezidențiale apărate de legile extrateritorialității. Acolo locuiau străinii cu poliția, serviciile, guvernul şi legile lor, apărați de propriile trupe; erau adevărate națiuni străine pe teritoriu chinez, de unde europenii controlau comerțul, în principal pe cel cu opiu. În Canton au intrat abia patru sau cinci ani mai târziu, dar văzând ruina degradantă a veneratului său Imperiu şi prăbuşirea economiei şi a moralei din patria sa, maestrul de acupunctura a hotărât că nu mai avea rost să trăiască.

În anii războiului bătrânului zhong yi i se rupsese sufletul şi îşi pierduse seninătatea atât de greu dobândită de-a lungul vieții. Indiferența şi ruperea de cele materiale ajunsese la punctul în care Tao Chi'en trebuia să-i dea mâncarea în gură când treceau zile întregi fără să se hrănească. Socotelile i s-au încurcat şi creditorii îi băteau la uşă, dar îi gonea, susținând că tot ce avea vreo legătură cu banii era o jignire pentru un înțelept. În confuzia senilă a acestor ultimi ani a uitat de bunele intenții de a-şi adopta ucenicul şi de a-i procura o soție; de fapt era atât de rătăcit că uneori îl privea pe Tao Chi'en cu o expresie perplexă, incapabil să-şi aducă aminte cum îl cheamă sau să-l situeze în labirintul de chipuri şi întâmplări care i se învălmăşeau în cap fără ordine şi fără sens. Dar a avut destulă putere pentru a hotărî detaliile înmormântării, căci pentru un chinez ilustru evenimentul cel mai important al vieții este moartea. Ideea de a pune capăt mizeriei printr-o moarte elegantă îi tot dădea târcoale de ceva vreme, dar a aşteptat până la sfârşitul războiului cu speranța secretă şi irațională de a asista la triumful armatelor Imperiului Celest. Aroganța străinilor era de netolerat, avea un adânc dispreț pentru aceşti brutali yang guizi („dracii de străini"), fantome albe care nu se spălau, beau lapte şi alcool, ignorau cu totul normele elementare ale bunei educații şi nu erau în stare să-şi onoreze strămoşii cum se cuvine. Acordurile comerciale i se păreau o favoare pe care împăratul o făcuse acestor ingrați barbari, care în loc să se încline de elogii şi gratitudine, cereau şi mai mult. Semnarea tratatului de la Nanjing a fost ultima lovitură, împăratul şi fiecare locuitor al Chinei, până la cel

mai umil, îşi pierduseră onoarea. Cum să-ți mai recapeți demnitatea după asemenea afront?

Bătrânul înțelept s-a otrăvit înghițind aur. Când s-a întors dintr-una din excursiile lui la țară ca să caute plante, ucenicul l-a găsit în grădină, culcat pe perne de mătase şi îmbrăcat în alb, ca semn al propriului doliu. Alături erau ceaiul, călduț încă, şi cerneala penelului încă proaspătă. Pe măsuță era un vers neterminat şi o libelulă se profila pe pergamentul suav. Tao Chi'en sărută mâinile omului care îi dăduse atâta, apoi se opri o clipă să admire desenul aripilor transparente ale insectei în lumina înserării, aşa cum ar fi dorit maestrul.

La funeraliile înțeleptului a venit enorm de multă lume, pentru că în lunga sa viață ajutase mii de oameni să trăiască sănătos şi să moară fără spaimă. Oficialii şi demnitarii guvernului au defilat cu toată solemnitatea, literații au recitat cele mai bune poeme şi curtezanele au venit gătite în mătăsuri. Un ghicitor a stabilit ziua potrivită pentru înmormântare şi un artist de obiecte funerare a vizitat casa răposatului pentru a copia posesiunile. A străbătut încet proprietatea fără să măsoare sau să noteze, dar pe sub mânecile voluminoase făcea semne cu unghia pe o tăbliță de ceară; apoi a construit miniaturi de hârtie ale casei, cu încăperile şi mobila din ea, plus obiectele favorite ale defunctului, pentru a fi arse împreună cu teancuri de bani, tot din hârtie. Nu trebuia să-i lipsească pe lumea cealaltă nimic din ce se bucurase pe aceasta. Sicriul, enorm şi împodobit ca o trăsura imperială, a trecut pe bulevardele oraşului printre două rânduri de soldați în uniformă de gală, precedați de călăreți înzorzonați în culori strălucitoare şi de o orchestră de cimbale, tobe, flaute, clopoței, triangluri metalice şi o serie de instrumente de coarde. Rumoarea era insuportabilă, aşa cum era normal la importanța repauzatului. Pe mormânt au îngrămădit flori, haine şi mâncare; au aprins lumânări şi tămâie, în sfârşit au ars copiile de hârtie. Tăblița ancestrală de lemn acoperită cu aur şi gravată cu numele maestrului a fost aşezată peste mormânt pentru a primi spiritul, în timp ce trupul se întorcea în pământ. Fiul cel mai mare avea sarcina de a primi tăblița, de a o aşeza la loc de cinste lângă cele ale strămoşilor de parte bărbătească, dar medicul nu avea aşa ceva. Tao Chi'en nu era decât un servitor, şi ar fi fost o încălcare absolută a etichetei să se ofere el. Era sincer tulburat, în toată mulțimea lacrimile şi gemetele lui erau singurele pornite din durere autentică, dar tăblița ancestrală a ajuns în mâinile unui nepot de departe, căruia îi revenea obligația morală de a depune ofrande şi a se ruga în fața ei la fiecare cincisprezece zile şi la fiecare festivitate anuală.

O dată împlinite solemnele rituri funerare, creditorii s-au aruncat ca şacalii pe posesiunile maestrului. Au pângărit textele sacre şi laboratorul, au răvăşit ierburile, au stricat preparatele medicinale, au distrus poemele îngrijite, au luat mobilele şi obiectele de artă şi au dat gata vechea casă. Puțin mai devreme, Tao Chi'en reuşise să dosească acele de aur pentru acupunctura, o cutie cu instrumente medicale şi câteva leacuri esențiale, cât şi nişte bani sustraşi puțin câte puțin în ultimii trei ani, când stăpânul începuse să se rătăcească pe cărările demenței senile. Intenția lui nu a fost să-l fure pe venerabilul zhong yi, pe care îl stima ca pe un bunic adevărat, ci să folosească aceşti bani pentru a-l hrăni, căci vedea cum cresc datoriile şi se temea de viitor. Sinuciderea a precipitat lucrurile şi Tao Chi'en s-a trezit stăpân pe o avere nesperată. Asta îl putea costa capul, fiind un delict al unui inferior împotriva unui superior, dar era sigur că nimeni nu va prinde de veste, cu excepția spiritului defunctului, care i-ar fi aprobat gestul. Nu ar fi preferat acesta să-şi premieze fidelul discipol în loc să plătească una din multele datorii ferocilor creditori? Cu această modestă comoară şi un schimb de rufe curate, Tao Chi'en a părăsit oraşul. Ideea de a se întoarce în satul natal i-a trecut o clipă prin minte, dar o alungă imediat. Pentru familia lui va fi mereu doar Al Patrulea Fiu, datorând obedință şi supunere fraților mai mari. Ar trebui să

muncească pentru ei, să accepte şotia pe care i-o vor alege şi să se resemneze cu sărăcia. Nimic nu îl chema acolo, nici măcar obligațiile unui fiu față de tatăl său şi strămoşi, care reveneau fraților mai mari. Trebuia să plece departe, unde nu l-ar fi ajuns brațul lung al justiției chineze. Avea douăzeci de ani, mai rămânea unul din cei zece de sclavie şi orice creditor putea cere dreptul de a-l folosi ca servitor pe timpul rămas.

Tao Chi'en

Tao Chi'en s-a urcat pe un sampan care naviga spre Hong Kong cu intenția de a începe o viață nouă. Acum era şi el un zhong yi, antrenat în medicina tradițională chineză de cel mai bun maestru din Canton. Datora eternă recunoştință spiritelor venerabililor săi strămoşi, care îi îndreptaseră karma într-un mod atât de glorios. În primul rând, hotărî, trebuia să facă rost de o femeie, era deja timpul să se căsătorească şi celibatul îl apăsa prea mult. Lipsa unei femei era considerată semn de sărăcie lucie. Ambiția lui era să găsească o fată delicată şi cu picioare frumoase. Crinii aurii nu trebuiau să măsoare mai mult de trei sau patru degete în lungime şi trebuiau să fie grăsuți şi moi la pipăit, ca picioruşele unui prunc de câteva luni. Era fascinat de felul în care păşeau tinerele pe aceste picioare minuscule, cu paşi foarte mici şi şovăielnici, de parcă ar fi fost tot timpul pe punctul de a cădea, cu şalele împinse în spate şi legănându-se ca trestiile pe malul iazului din grădina maestrului. Detesta picioarele mari, musculoase şi reci ca ale țărăncilor. În satul lui văzuse de departe nişte fetițe cu picioarele bandajate, mândria familiei care le-ar fi putut mărita bine, dar de-abia având treabă cu prostituatele din Canton ținuse în mâini o pereche din acei crini aurii şi se extaziase în fața papucilor brodați care îi acopereau, pentru că oasele zdrobite degajau ani în şir o substanță urât mirositoare. După ce le-a atins a înțeles că această eleganță era fructul unei dureri constante, ceea ce le făcea cu atât mai valoroase. Atunci a apreciat cum se cuvine cărțile dedicate picioarelor feminine, pe care le colecționa maestrul său, în care se enumerau cinci clase şi optsprezece stiluri diferite de crini aurii. Soția lui mai trebuia să fie şi foarte tânără, pentru că frumusețea durează puțin, începe pe la doisprezece ani şi se termină puțin după douăzeci. Aşa îi explicase maestrul. Nu degeaba eroinele cele mai celebrate în literatura chineză mureau mereu în chiar momentul de maximă splendoare; binecuvântate cele care dispăreau înainte de a fi distruse de vârstă şi rămâneau în memorie în plenitudinea prospețimii lor. În plus, existau motive practice pentru a prefera o fată nubilă: i-ar dărui băieți şi era uşor de domesticit pentru a deveni cu adevărat supusă. Nimic mai neplăcut decât o femeie cicălitoare, văzuse pe unele care îşi scuipau şi îşi pălmuiau bărbații şi copiii, chiar pe stradă şi de față cu vecinii. O astfel de jignire din mâinile unei femei era decăderea cea mai mare pentru un bărbat. În sampanul care îl ducea încet de-a lungul celor nouăzeci de mile dintre Canton şi Hong Kong, depărtându-l cu fiecare minut de viața lui trecută, Tao Chi'en visa la fata lui, la plăcerea şi copiii pe care i le va da. Număra din când în când banii din pungă, ca şi cum ar fi putut să-i înmulțească prin calcule abstracte, dar era limpede că nu îi ajungeau pentru o soție de asemenea calitate. Totuşi, oricât de mare îi era urgența, nu avea de gând să se mulțumească cu mai puțin şi să trăiască toată viața cu o nevastă cu picioare mari şi caracter puternic.

Insula Hong Kong i-a apărut brusc în fața ochilor, cu profilul ei muntos şi natura verde, ieşind ca o sirenă din apele indigo ale Mării Chinei. Imediat ce ambarcațiunea a tras la chei, Tao Chi'en a perceput prezența străinilor demni de

ură. Până atunci zărise câțiva de departe, dar acum îi avea atât de aproape că dacă ar fi îndrăznit i-ar fi atins ca să vadă dacă aceste făpturi mari şi lipsite de orice grație erau într-adevăr omeneşti. A descoperit mirat că mulți yang guizi aveau părul roşu sau galben, ochii decolorați şi pielea roşie ca a langustelor fierte. Femeile, foarte urâte după părerea lui, purtau pălării cu pene şi flori, poate pentru a-şi ascunde părul diavolesc. Erau îmbrăcați foarte ciudat, cu haine țepene şi strânse pe corp; a presupus că de aceea se mişcau ca nişte automate şi nu salutau cu plecăciuni amabile, treceau rigizi, fără să vadă pe nimeni, suferind în tăcere arşița verii sub incomodele lor veşminte. În port erau o duzină de vapoare europene printre miile de ambarcațiuni chinezeşti de toate mărimile şi culorile. Pe stradă a văzut câteva trăsuri cu cai conduse de oameni în uniformă, pierdute în mijlocul vehicolelor de transport uman, litiere, palanchine, târgi sau pur şi simplu oameni care îi cărau pe alții în spate. Mirosul de peşte l-a izbit ca o palmă, aducându-i aminte că îi era foame. Mai întâi trebuia să găsească o „casă de mâncare", semnalizată prin lungi fâşii de pânză de culoare galbenă.

Tao Chi'en a mâncat ca un prinț într-un restaurant ticsit de lume care vorbea şi râdea tare, semn clar de mulțumire şi digestie bună, unde a savurat felurile delicate care în casa maestrului de acupunctura căzuseră în uitare. Bătrânul zhong yi fusese un mare gurmand la viața lui şi se lăuda că avusese cei mai buni bucătari din Canton în serviciul lui, dar în ultimii ani se hrănea cu ceai verde şi orez cu un pic de legume. Când a plecat de la el, Tao Chi'en era la fel de slab ca numeroşii bolnavi de tuberculoză din Hong Kong. Aceasta a fost prima masă bună de mult timp încoace, iar asaltul savorilor, aromelor şi gusturilor l-a purtat la extaz. A terminat festinul fumând o pipă cu cea mai mare delectare posibilă. A ieşit în stradă plutind şi râzând de unul singur, ca un nebun: niciodată în viață nu se simțise atât de plin de entuziasm şi noroc. A aspirat aerul, care semăna cu cel din Canton, şi a hotărât că va fi uşor să cucerească acest oraş, aşa cum în urmă cu nouă ani apucase să-l domine pe celălalt. Mai întâi trebuia să găsească piața şi cartierul vindecătorilor şi tămăduitorilor cu ierburi de leac, unde putea găsi unde să stea şi-şi va oferi serviciile profesionale. După aceea se va gândi la problema femeii cu picioare mici...

Chiar în seara aceea Tao Chi'en a găsit găzduire într-o căsoaie compartimentată, câte o familie pe cameră, un adevărat furnicar. Odaia lui, un tunel tenebros de un metru lățime şi trei lungime, fără fereastră, întunecat şi înăbuşitor, primea efluviile de mâncare şi de oale de noapte ale celorlalți locatari, amestecate cu inconfundabila pestilentă a murdăriei. În comparație cu rafinata casă a maestrului era o gaură de şobolan, dar şi-a amintit de coliba părinților lui, care fusese şi mai mizeră. În calitatea lui de bărbat neînsurat, nu avea nevoie de spațiu mai mare, nici de lux, doar un colț unde să-şi întindă rogojina şi să-şi țină puținele bunuri. Mai târziu, când se va căsători, va căuta o locuință potrivită, unde să pregătească medicamentele, să îngrijească bolnavii şi să fie servit de nevastă aşa cum trebuie. Deocamdată, până la a stabili contactele indispensabile pentru a găsi de lucru, spațiul acela îi oferea un acoperiş deasupra capului şi un pic de intimitate. Şi-a lăsat lucrurile şi a plecat să facă o baie bună, să îşi radă fruntea şi să-şi refacă coada. De cum a fost prezentabil, s-a îndreptat spre o casă de joc, decis să-şi dubleze capitalul cât mai repede, ca s-o pornească pe drumul succesului.

În mai puțin de două ceasuri de pariat la fân tan, Tao Chi'en a pierdut toți banii şi dacă nu şi-a pierdut şi instrumentele medicale e doar pentru că nu i-a venit ideea să le ia cu el. Zarva din sala de joc era atât de mare că pariurile se făceau prin semne prin fumul gros de tutun. Jocul de fân tan era foarte simplu, consta dintr-un pumn de nasturi sub o ceaşcă. Se făceau pariurile, se numărau nasturii câte patru şi cel care ghicea câți rămâneau, unul, doi, trei sau nici unul, câştiga. Tao Chi'en abia reuşea să urmărească cu privirea mâinile bărbatului care

arunca nasturii şi îi număra. I s-a părut că trişează, dar a-l acuza în public ar fi fost o ofensă atât de mare, încât dacă s-ar fi înşelat putea să plătească cu viața. La Canton erau adunate zilnic cadavrele pierzătorilor obraznici din apropierea caselor de joc; nu putea fi altfel la Hong Kong. S-a întors la tunelul lui şi s-a aruncat pe rogojină plângând ca un copil, amintindu-şi de vergile pe care le primise peste mâini de la bătrânul maestru de acupunctura. Disperarea a ținut până a doua zi, când a înțeles extrem de limpede cât fusese de nerăbdător şi de înfumurat. A început să râdă cu sufletul uşor de lecția pe care o primise, convins că spiritul jucăuş al maestrului venise să-l mai învețe ceva. Se trezise într-un întuneric perfect de zgomotul casei şi al străzii. Dimineața era pe sfârşite, dar nici un fir de lumină nu pătrundea în văgăuna lui. S-a îmbrăcat pe pipăite cu singurele haine curate, continuând să râdă, şi-a luat geanta de medic şi a plecat la piață, în zona în care se aliniau tarabele tatuatorilor, acoperite de sus până jos cu bucăți de pânză şi de hârtie pe care se vedeau desenele, puteai alege între mii de modele, de la flori discrete de cerneală albastru-indigo, până la dragoni fantastici în cinci culori, care puteau împodobi cu aripile lor întinse şi răsuflarea de foc care le ieşea din gură spatele întreg al unui bărbat corpolent. S-a tocmit jumătate de oră şi până la urmă a făcut târgul cu un artist doritor să schimbe un tatuaj modest pe un tonic pentru ficat, în mai puțin de zece minute i-a gravat pe dosul mâinii drepte, cea cu care se fac pariurile, cuvântul NU în trăsături simple şi elegante.

— Dacă ți-a făcut bine siropul, recomandă-mi serviciile prietenilor, l-a rugat Tao Chi'en.

— Dacă îți place tatuajul, fă acelaşi lucru, i-a răspuns artistul.

Tao Chi'en a susținut apoi mereu că acel tatuaj i-a adus noroc. A ieşit din dugheană în hărmălaia pieței, făcându-şi loc cu coatele prin aleile înguste pline de lume. Nu se vedea picior de străin şi piața părea identică cu cea din Canton. Zgomotul curgea ca o cascadă, vânzătorii strigau meritele produselor lor şi clienții se tocmeau urlând în mijlocul gălăgiei asurzitoare de păsări închise în colivii şi animale care gemeau aşteptându-şi rândul la cuțit. Pestilenta compusă din sudoare, animale vii şi moarte, excremente şi gunoi, mirodenii, opiu, porcării şi tot felul de produse şi ființe ale pământului, aerului şi apei era atât de densă încât o puteai pipăi. A văzut o femeie care vindea raci. Îi scotea vii dintr-un sac, îi fierbea câteva minute într-o găleată a cărei apă devenise de consistența păstoasă a fundului mării, îi extrăgea cu o strecurătoare, îi muia în sos de soia şi îi servea trecătorilor într-o bucată de hârtie. Avea mâinile pline de negi. Tao Chi'en a negociat cu ea prânzul pe o lună în schimbul tratamentului contra negilor.

— A, asta înseamnă că-ți plac mult racii!

— Îi urăsc, dar am să-i mănânc ca penitență, ca să nu uit o lecție de care va trebui să-mi amintesc toată viața.

— Şi dacă într-o lună nu mă vindec, cine îmi plăteşte racii pe care i-ai mâncat?

— Dacă după o lună mai ai negi, eu mă discreditez, şi-atunci cine o să mai cumpere leacuri de la mine? zâmbi Tao.

— Perfect.

Aşa a început noua viață de om liber la Hong Kong. În două-trei zile inflamația a cedat şi tatuajul a apărut ca un desen limpede de vene albăstrii. În luna aceea, în timp ce bătea dughenele din piață oferindu-şi serviciile profesionale, a mâncat doar o dată pe zi, doar raci fierți, şi a slăbit în aşa hal încât putea ține o monedă între coaste. Fiecare animăluț pe care şi-l vâra în gură învingându-şi scârba îl făcea să zâmbească gândindu-se la maestrul său, căruia nici lui nu-i plăceau racii. Negii femeii au dispărut în douăzeci şi şase de zile iar ea, mulțumită, a împrăştiat vestea cea bună prin zonă. I-a oferit altă lună de raci dacă o vindeca de cataracta de la ochi, dar Tao socoti că pedeapsa fusese suficientă şi îşi putea

permite luxul de a nu se mai atinge de aceste jigănii tot restul zilelor. Seara se întorcea extenuat la rogojina lui, îşi număra bănuții la lumina lumânării, îi ascundea sub o scândură, apoi încălzea apă în sobița cu cărbune pentru a-şi omorî foamea cu ceai. Din când în când, simțind că îi slăbesc picioarele sau voința, cumpăra un blid de orez, puțin zahăr şi o pipă de opiu, pe care o savura îndelung, recunoscător faptului că pe lume existau daruri atât de mari precum bucuria orezului, dulceața zahărului şi visele perfecte ale opiului. Nu cheltuia decât pe chirie, pe lecțiile de engleză, pe rasul frunții şi spălatul schimburilor, căci nu se putea prezenta ca un cerşetor. Maestrul se îmbrăca precum un mandarin. „Ținuta frumoasă este un semn de civilitate, nu e totuna un zhong yi sau un vraci de țară. Cu cât mai sărac este bolnavul, cu atât mai bogate trebuie să-ți fie veşmintele, din respect", îl învăța. Încet-încet, reputația lui s-a extins, mai întâi printre piețari şi familiile lor, apoi prin cartierul portului, unde îi trata pe marinari de rănile primite în bătăi, de scorbut, pustule venerice şi intoxicații.

După şase luni, Tao Chi'en avea o clientelă şi începea să prospere. S-a mutat într-o cameră cu fereastră, a mobilat-o cu un pat mare, care îi va fi de folos când se va căsători, un fotoliu şi un birou englezesc. Şi-a mai cumpărat şi ceva îmbrăcăminte, de ani de zile dorea să fie bine îmbrăcat. Îşi propusese să învețe engleza pentru că a priceput repede unde era puterea. O mână de britanici controla Hong Kong-ul, făcea legile şi le aplica, dirija comerțul şi politica. Aceşti yang guizi locuiau în cartiere exclusive şi n-aveau legături decât cu chinezii bogați cu care făceau comerț, numai în engleză. Imensa mulțime chineză trăia în acelaşi timp şi în acelaşi spațiu, dar parcă nici nu ar fi existat. Din Hong Kong plecau cele mai rafinate produse direct spre saloanele unei Europe fascinate de această cultură milenară şi străveche. Erau la modă „chinezăriile". Mătasea făcea furori în îmbrăcăminte; erau nelipsite grațioasele poduri cu felinare şi sălcii plângătoare imitând minunatele grădini secrete ale Beijingului; acoperişurile de pagodă se foloseau la chioşcuri iar motivele cu dragoni şi flori de cireş se repetau până la greață în decorația interioară. Nu exista conac englezesc fără un salon oriental cu un paravan Coromandel, o colecție de porțelanuri şi obiecte din fildeş, evantaie brodate de mâini de copii în împunsătura interzisă şi canari imperiali în colivii sculptate. Vapoarele care aduceau aceste comori spre Europa nu se întorceau goale, aduceau opiu din India pentru a-l vinde în contrabandă şi tot felul de nimicuri care ruinau micile industrii locale. Pentru a vinde în propria lor țară, chinezii trebuiau să concureze cu englezii, olandezii, francezii şi nord-americanii. Dar marea nenorocire a fost opiul. În China se folosea de secole ca distracție şi cu scopuri medicinale, dar când englezii au inundat piața a devenit un rău imposibil de controlat. A atacat toate sectoarele societății, slăbind-o şi fărâmițând-o ca pe o pâine putredă.

La început chinezii i-au privit pe străini cu dispreț, silă şi imensa superioritate a celor care se simt a fi singurele ființe cu adevărat civilizate din univers, dar după câțiva ani au învățat să îi respecte şi să se teamă de ei. La rândul lor, europenii acționau pătrunşi de acelaşi concept de superioritate rasială, convinşi că erau heralzii civilizației într-o țară de oameni murdari, urâți, slabi, gălăgioşi, corupți şi sălbatici, care mâncau pisici şi şopârle şi-şi omorau fetele la naştere. Puțini ştiau că chinezii folosiseră scrisul cu o mie de ani înaintea lor. În timp ce comercianții impuneau cultura drogului şi a violenței, misionarii încercau să evanghelizeze. Creştinismul trebuia să fie propagat cu orice preț, era singura credință adevărată şi faptul că Confucius trăise cu cinci sute de ani înaintea lui Cristos nu însemna nimic. Îi considerau cu greu pe chinezi ființe omeneşti, dar încercau să le salveze sufletul şi plăteau convertirile în orez. Noii creştini îşi consumau rația de mită divină şi plecau la altă biserică să se convertească iar, foarte amuzați de această manie a yang guizi-lor de a-şi predica credința de parcă

ar fi fost singura. Pentru ei, practici şi toleranți, spiritualitatea era mai aproape de filozofie decât de religie; era o chestiune de etică, niciodată de dogmă.

Tao Chi'en a luat lecții cu un compatriot care vorbea o engleză gelatinoasă şi lipsită de consoane, dar o scria extrem de corect. În comparație cu caracterele chinezeşti, alfabetul european era de o simplitate încântătoare şi în cinci săptămâni Tao Chi'en putea citi ziarele britanice fără să se încurce la litere, deşi la cinci cuvinte trebuia să se uite în dicționar, învăța în fiecare noapte câteva ceasuri. Îi era dor de venerabilul său maestru, care îi transmisese definitiv setea de cunoaştere, la fel de perseverentă precum setea de alcool pentru un bețiv sau cea de putere pentru un ambițios. Nu mai avea la îndemână biblioteca bătrânului şi nici izvorul nesecat al experienței sale, nu-i putea cere sfatul sau discuta cu el simptomele unui pacient, îi lipsea un îndrumător, se simțea orfan. De când murise preceptorul nu mai scrisese sau citise poezie, nu avea timp să admire natura şi să mediteze, nici să privească riturile şi ceremoniile zilnice care înainte îi îmbogățeau existența. Se simțea plin de zgomot pe dinăuntru, îi era dor de vidul liniştii şi al singurătății, pe care maestrul îl învățase să îl cultive ca pe darul cel mai de preț. Practicându-şi meseria învăța despre natura complexă a ființelor omeneşti, despre deosebirile emoționale dintre bărbați şi femei, despre bolile care puteau fi tratate doar cu leacuri şi despre cele care necesitau în plus magia cuvântului potrivit, dar nu avea cu cine împărtăşi experiența. Visul de a-şi cumpăra o soție şi a avea o familie nu-l părăsise, dar era palid şi estompat, ca un peisaj frumos pictat pe mătase, în schimb dorința de a cumpăra cărți, de a studia şi a găsi alti maeştri dispuşi să-l ajute pe drumul cunoaşterii devenea o obsesie.

Aşa stăteau lucrurile când Tao Chi'en l-a cunoscut pe doctorul Ebanizer Hobbs, un aristocrat englez fără pic de aroganță şi care, spre deosebire de alți europeni, era interesat de culoarea locală a oraşului. L-a văzut prima oară la piață, scotocind printre ierburile şi poțiunile unei prăvălii de tămăduitori. Cunoştea doar zece cuvinte din dialectul mandarin, dar le repeta cu o voce atât de tunătoare şi cu o convingere atât de irevocabilă, încât în jurul lui se adunase o mică mulțime, jumătate amuzată, jumătate speriată. Se zărea de departe, fiind cu un cap mai înalt decât masa de chinezi. Tao Chi'en nu văzuse niciodată un străin prin aceste părți, atât de departe de locurile pe unde mergeau ei de obicei, şi s-a apropiat să-l vadă de aproape. Era un bărbat tânăr încă, înalt şi slab, cu trăsături nobile şi ochi mari albaştri. Tao Chi'en a constatat încântat că putea traduce acele zece cuvinte ale acestui yang guizi şi că la rândul lui ştia cel puțin tot atâtea în engleză, astfel că poate era posibil să se înțeleagă. L-a salutat cu o reverență cordială, acela a răspuns imitând greoi plecăciunile. Au zâmbit, apoi au început să râdă, însoțiți de hohotele amabile ale spectatorilor. A început un dialog gâfâit de vreo douăzeci de cuvinte rău pronunțate de o parte şi de cealaltă şi o comică pantomimă de saltimbanci, spre ilaritatea crescândă a acelor gură-cască. În scurt timp se adunase un grup consistent care împiedica traficul, cu toții mureau de râs, ceea ce a atras un polițist britanic călare care a ordonat dizolvarea aglomerației, imediat. Astfel s-a născut o alianță solidă între cei doi.

Ebanizer Hobbs era la fel de conştient de limitele meseriei lui ca şi Tao Chi'en de ale sale. Primul dorea să învețe secretele medicinei orientale, întrezărite în călătoriile lui prin Asia, mai ales controlul durerii prin ace înfipte în terminațiile nervoase şi uzul combinațiilor de plante şi ierburi pentru tratamentul diferitelor boli considerate fatale în Europa. Cel de-al doilea se simțea fascinat de medicina occidentală şi de metodele ei agresive de a vindeca, a sa fiind o artă subtilă de echilibru şi armonie, o misiune lentă de a îndrepta energia rătăcită, a preveni bolile şi a căuta cauzele simptomelor. Tao Chi'en nu practicase niciodată chirurgia, iar cunoştințele lui de anatomie, foarte exacte în ce privea pulsurile şi punctele de acupunctura, se reduceau la ce putea vedea şi palpa. Ținea minte desenele

anatomice din biblioteca fostului său maestru, dar nu-i trecuse-prin minte să deschidă un cadavru. Obiceiul era necunoscut în medicina chineză; înțeleptul lui maestru, care practicase arta vindecării o viață întreagă, arareori văzuse organele interne şi nu putea pune un diagnostic dacă era vorba de simptome care nu intrau în repertoriul relelor cunoscute. În schimb, Ebanizer Hobbs deschidea cadavre şi căuta cauza, aşa învăța. Tao Chi'en o făcu pentru prima dată în subsolul spitalului pentru englezi, într-o noapte de taifun, ca asistent al doctorului Hobbs, care în dimineața aceea pusese primele sale ace de acupunctura pentru a uşura o migrenă în sala de consultații în care Tao îşi primea clientela. La Hong Kong erau câțiva misionari doritori atât să vindece trupul cât şi să convertească sufletul credincioşilor lor, cu care doctorul Hobbs era în excelente relații. Erau mult mai aproape de populația locală decât medicii britanici ai coloniei şi admirau metodele medicinei orientale. Şi-au deschis uşile micilor lor spitale pentru zhong yi. Entuziasmul lui Tao Chi'en şi al lui Ebanizer Hobbs pentru studiu şi experiment i-a apropiat inevitabil. Se întâlneau aproape în secret, pentru că dacă prietenia lor ar fi fost cunoscută şi-ar fi riscat reputația. Nici pacienții europeni nici cei chinezi nu acceptau ideea că altă rasă ar fi avut ceva să-i învețe.

Dorința de a-şi cumpăra o soție i-a bântuit iar visele lui Tao Chi'en imediat ce s-a redresat financiar. Când a împlinit douăzeci şi doi de ani, şi-a mai numărat o dată economiile, cum făcea deseori, şi a constatat mulțumit că îi ajungeau pentru o nevastă cu picioare mici şi caracter blând. Neavând părinți care să îl ajute la treaba asta, cum cerea obiceiul, a trebuit să recurgă la un agent. I-au arătat portretele mai multor candidate, dar toate i s-au părut la fel; îi era imposibil să ghicească aspectul unei fete cu atât mai puțin personalitatea ei din aceste modeste desene în cerneală. Nu avea voie să o vadă sau să o audă, cum ar fi dorit; şi nu avea nici un membru feminin al familiei ca să o facă în locul lui. E adevărat, îi putea vedea picioarele care ieşeau de după o perdea, dar i se spuse că nici asta nu era sigur, căci agenții cam înşelau şi puteau arăta crinii aurii ai altei femei. Trebuia să se încreadă în destin. A fost gata să lase să decidă zarurile, dar tatuajul de pe mâna dreaptă i-a amintit de necazurile avute la jocurile de noroc şi a preferat să încredințeze sarcina spiritelor mamei sale şi al maestrului de acupunctura. După ce a trecut pe la cinci temple depunând ofrande, şi-a ghicit norocul în bețişoarele de Yi Quin, citind în ele că momentul era potrivit, şi astfel şi-a ales soția. Metoda nu a dat greş. Ridicând tulpanul de mătase roşie de pe capul noii sale neveste, după îndeplinirea ceremoniilor minimale, căci nu avea bani pentru o căsătorie mai opulentă, s-a găsit în fața unui chip armonios, care privea cu încăpățânare în pământ. A trebuit să-i repete de trei ori numele până a ridicat ochii plini de lacrimi, tremurând de spaimă.

— Am să fiu bun cu tine i-a promis, la fel de emoționat ca şi ea.

Din clipa în care a ridicat pânza roşie, Tao a adorat-o pe fata pe care i-o dăduse soarta. Dragostea l-a luat pe nepregătite: nu ştia că între un bărbat şi o femeie pot exista asemenea sentimente. Niciodată nu auzise despre genul acesta de dragoste, doar citise vagi referiri în literatura clasică, unde domnişoarele, ca şi peisajele sau luna, erau teme obligatorii de inspirație poetică. Credea totuşi că, în viața reală, femeile erau doar pentru muncă şi reproducere, ca tărâncile printre care crescuse, sau obiecte scumpe de decor. Lin nu făcea parte din nici o categorie, era o persoană misterioasă şi complexă, în stare să-l dezarmeze cu ironia sau să-l sfideze cu întrebările, îl făcea să râdă ca nimeni altul, îi inventa poveşti imposibile, îl provoca la jocuri de cuvinte, în prezența lui Lin totul părea că se luminează de o strălucire irezistibilă. Uimitoarea descoperire a intimității cu altă ființă omenească a fost experiența cea mai profundă a vieții sale. Cu prostituatele avusese întâlniri de cocoş grăbit, dar niciodată nu avusese timp sau dragoste pentru a cunoaşte profund vreuna. Dimineața când deschidea ochii şi o vedea pe Lin dormind alături de el începea să râdă de bucurie, pentru ca o clipă mai târziu să tremure de

spaimă. Şi dacă într-o dimineaţă ea nu se va mai trezi? Mirosul dulce al transpiraţiei ei în nopţile de dragoste, linia fină a sprâncenelor ridicate într-un gest de surpriză perpetuă, subţirimea imposibilă a taliei, totul la ea îl copleşea de tandreţe. Ah, şi râsetele lor! Asta era partea cea mai bună, veselia fără oprelişti din dragostea lor. Cărţile de ţinut sub pernă ale bătrânului maestru, care îi provocaseră atâta exaltare inutilă în adolescenţă, s-au dovedit foarte folositoare la ceasul plăcerii. Cum se cuvenea la o tânără virgină bine crescută, Lin era modestă în purtarea de peste zi, dar de cum a scăpat de frica de soţul ei natura ei feminină spontană şi pasionată a izbucnit din plin. În scurt timp, eleva avidă a învăţat cele două sute douăzeci şi doua de feluri de a iubi şi, gata să-l urmeze în cursa aceasta nebunească, i-a sugerat soţului ei să inventeze altele. Din fericire pentru Tao Chi'en, rafinatele cunoştinţe dobândite teoretic în bibliotecă cuprindeau forme nenumărate de a satisface o femeie şi ştia că vigoarea contează mult mai puţin decât răbdarea. Degetele îi erau antrenate să perceapă diferitele pulsuri ale corpului şi să atingă cu ochii închişi punctele cele mai sensibile; mâinile lui calde şi puternice, experte în a uşura durerile pacienţilor, s-au transformat în instrumente de plăcere infinită pentru Lin. Şi a mai descoperit ceva ce onorabilul zhong yi uitase să-i spună: cel mai bun afrodisiac este dragostea. În pat puteau fi atât de fericiţi încât celelalte inconveniente ale vieţii se ştergeau peste noapte. Dar inconvenientele erau numeroase, după cum s-a văzut în scurt timp.

Spiritele pe care Tao Chi'en le invocase pentru a-l ajuta în decizia lui matrimonială lucraseră perfect: Lin avea picioarele bandajate şi era timidă şi dulce ca o veveriţă. Dar Tao nu se gândise să ceară şi putere şi sănătate pentru soţia lui. Femeia care noaptea părea inepuizabilă, ziua devenea o invalidă. Abia de putea să meargă câţiva paşi, ca o mutilată. E adevărat că o făcea cu graţia fragilă a unei trestii în bătaia brizei, cum ar fi scris bătrânul maestru de acupunctura în poemele sale, dar nu era mai puţin adevărat că un drum scurt la piaţă pentru a cumpăra o varză pentru cină era un chin pentru crinii aurii. Nu se plângea niciodată cu voce tare, dar ajungea să o vezi cum transpiră şi îşi muşcă buzele pentru a ghici efortul fiecărei mişcări. Nici cu plămânii nu stătea bine. Respira cu un şuierat ascuţit de sticlete, zăcea pe toată perioada ploilor iar în anotimpul uscat se sufoca, aerul uscat rămânându-i între dinţi. Nici ierburile soţului, nici tonicele prietenului său, doctorul englez, nu reuşeau să o uşureze. Când a rămas însărcinată, bolile s-au înrăutăţit, scheletul ei fragil abia reuşea să suporte greutatea copilului. Din luna a patra nu a mai ieşit din casă şi stătea moale în faţa geamului privind viaţa de pe stradă. Tao Chi'en a angajat două servitoare pentru a vedea de casă şi a sta cu ea, îi era frică să nu moară în absenţa lui. A muncit de două ori mai mult şi a fost prima dată că îşi zorea pacienţii să-i plătească, ceea ce îl umplea de ruşine. Simţea privirea critică a maestrului amintindu-i de datoria de a sluji fără a aştepta recompensă, pentru că „acela care ştie mai mult are mai multe obligaţii faţă de omenire". Dar nu putea îngriji pe gratis sau în schimbul unor favoruri, ca înainte, pentru că avea nevoie de fiecare bănuţ pentru ca Lin să o ducă cât mai bine. Pe atunci dispunea de al doilea etaj al unei case vechi, unde a instalat-o într-un rafinament pe care nici unul din ei nu îl cunoscuseră vreodată, dar tot nu era mulţumit. Şi-a pus în cap să facă rost de o locuinţă cu grădină, astfel ca ea să aibă frumuseţe şi aer curat. Prietenul lui, Ebanizer Hobbs, i-a explicat pentru că Tao refuza să privească adevărul în faţă că tuberculoza era foarte avansată şi nu exista grădină în stare să o vindece pe Lin.

— Decât să munceşti din zori şi până în noapte ca să-i cumperi rochii de mătase şi mobile de lux, mai bine stai cât mai mult cu ea, doctore Chi'en. Bucură-te cât o mai ai, îl sfătui Hobbs.

Cei doi au ajuns la concluzia, fiecare pe baza propriei experienţe, că naşterea va fi pentru Lin o probă de foc. Nici unul nu era specialist în materie, şi în Europa

şi în China era o treabă lăsată pe mâna moaşelor, dar şi-au propus să studieze. Nu aveau încredere în dibăcia unei zdrahoance necioplite, cum le socoteau pe toate care făceau meseria asta. Le văzuseră la treabă cu mâinile lor scârboase, vrăjitoriile şi metodele lor brutale de a desprinde copilul de mamă, şi au hotărât să o scutească pe Lin de o experiență atât de funestă. Dar tânăra nu voia să nască în prezența a doi bărbați, mai ales că unul era un yangguizi cu ochi decolorați care nici măcar nu vorbea limba oamenilor. Şi-a rugat soțul să o aducă pe moaşa cartierului, pentru că decența cea mai elementară îi interzicea să-şi desfacă picioarele în fața unui diavol străin, dar Tao Chi'en, mereu gata să-i facă pe plac, de data asta s-a arătat inflexibil. Până la urmă au stabilit că el o va asista, în timp ce Ebanizer Hobbs îi va da sfaturi din camera de alături, dacă va fi nevoie.

Primul semn al naşterii a fost un atac de astm care aproape că a costat-o pe Lin viața. Eforturile de a respira s-au confundat cu cele de a expulza copilul şi atât Tao Chi'en, cu toată dragostea şi ştiința lui, cât şi Ebanizer Hobbs, cu textele lui de medicină, s-au dovedit neputincioşi în a o ajuta. Zece ore mai târziu, când gemetele mamei se transformaseră într-un horcăit aspru de om care se îneacă şi copilul nu dădea semne că vrea să se nască, Tao plecă în fuga mare să o aducă pe moaşă şi, în ciuda repulsiei pe care i-o producea, a luat-o aproape pe sus. După cum se temuseră cei doi, femeia s-a dovedit a fi o babă urât mirositoare cu care fu imposibil să schimbe vreo cunoştință medicală, pentru că ea nu se baza pe ştiință, ci pe experiență şi instinct. A început prin a-i goni de bărbați, interzicându-le să treacă de perdeaua care separa încăperile. Tao Chi'en nu a aflat niciodată ce s-a întâmplat în spatele perdelei, dar s-a liniştit auzind-o pe Lin respirând normal şi strigând tare. În orele următoare, în timp ce Ebanizer Hobbs dormea sfârşit pe un fotoliu iar Tao Chi'en consulta disperat spiritul maestrului său, Lin a adus pe lume o fetiță inertă. Fiind vorba de un copil de sex feminin, nici moaşa nici tatăl nu s-au străduit să o resusciteze, în schimb s-au ocupat să salveze mama, care îşi pierdea ce îi mai rămăsese din puteri o dată cu sângele care i se scurgea printre picioare.

Lin aproape că nici nu a plâns moartea fetiței, de parcă ar fi ghicit că nu ar fi trăit destul ca s-o crească. Şi-a revenit cu greu şi într-un timp a încercat să fie iar partenera veselă a jocurilor nocturne. Cu aceeaşi disciplină cu care disimula durerile de picioare se prefăcea entuziasmată de îmbrățişările pasionate ale soțului. „Sexul este o călătorie, o călătorie sacră", îi spunea adesea, dar nu mai avea putere să îl urmeze. Tao Chi'en dorise atât de mult această dragoste, încât s-a făcut a nu băga de seamă semnele rele şi a continuat să creadă până la urmă că Lin era aceeaşi din totdeauna. Visase ani în şir să aibă băieți, dar acum nu voia decât să-şi păzească soția de altă sarcină. Sentimentele pentru Lin se transformaseră într-o venerație pe care nu o putea mărturisi decât ei; credea că nimeni nu putea înțelege această dragoste copleşitoare pentru o femeie, nimeni nu o cunoştea pe Lin aşa cum o cunoştea el, nimeni nu ştia ce lumină îi aducea în viață. Sunt fericit, sunt fericit, repeta ca să gonească premonițiile funeste care îl asaltau imediat ce lăsa garda jos. Dar nu era. Nu mai râdea cu uşurința de dinainte şi când era cu ea de abia putea să se bucure, exceptând momentele perfecte de plăcere carnală, pentru că îşi petrecea timpul observând-o îngrijorat, depinzând de starea ei de sănătate, conştient de fragilitatea ei şi numărându-i respirațiile. A ajuns să urască crinii aurii, pe care la începutul căsniciei îi săruta transportat de exaltarea dorinței. Ebanizer Hobbs insista ca Lin să facă lungi plimbări în aer liber pentru a-şi fortifica plămânii şi a-şi face poftă de mâncare, dar ea nu putea merge zece paşi fără să leşine. Tao nu putea sta cu ea toată ziua, aşa cum sugerase Hobbs, pentru că trebuia să câştige pentru amândoi. Fiecare clipă departe de ea îi părea nefericită, timp furat dragostei. A pus în slujba ei toată farmacopeea şi toate cunoştințele dobândite de când practica medicina, dar la un an după naştere Lin era doar umbra veselei făpturi care fusese. El încerca să o facă să râdă, dar râsul suna fals

în gura amândurora.

Într-o zi Lin nu s-a mai dat jos din pat. Se îneca, puterile i se topeau tuşind cu sânge şi încercând să înghită aer. Refuza să mănînce, înghiţea doar linguriţe cu supă slabă. Adormea doar când tuşea o lăsa în pace. Tao Chi'en socoti că de şase săptămâni respira cu un horcăit lichid, de parcă ar fi fost scufundată în apă. Când o ridica în braţe îşi dădea seama că pierduse din greutate şi se îngrozea. O văzuse suferind atâta încât moartea trebuia să fie o alinare, dar în dimineaţa în care se trezi îmbrăţişând un trup îngheţat, a crezut că moare şi el. Un ţipăt lung şi teribil, ca ieşit din străfundul pământului, zgudui casa şi trezi cartierul. Vecinii au venit, au deschis uşa cu lovituri de picior şi l-au găsit gol în mijlocul casei, ţinându-şi soţia în braţe şi urlând. Au trebuit să-l despartă cu forţa de cadavru şi să-l ţină până la sosirea lui Hobbs, care l-a obligat să înghită atâta laudanum cât să doboare un leu. Tao Chi'en s-a cufundat în văduvie cuprins de disperare. A făcut un altar cu portretul lui Lin şi câteva din lucrurile ei şi stătea cu orele contemplându-l dezolat. Nu s-a mai ocupat de pacienţi şi n-a mai împărtăşit cu Ebanizer Hobbs studiul şi cercetările, temeliile prieteniei lor. Îi era silă de sfaturile englezului, care susţinea „cui pe cui se scoate" şi că cel mai bun lucru pentru a-şi reveni era să viziteze bordelurile din port, unde putea alege oricâte femei cu picioare diforme, aşa numea el crinii aurii, ar fi dorit. Cum putea să-i sugereze asemenea aberaţie? Nimeni nu o putea înlocui pe Lin, niciodată nu va iubi altă femeie, Tao era sigur de asta. De la Hobbs accepta doar generoasele lui sticle de whisky. Câteva săptămâni a trăit în letargia alcoolului, până i s-au terminat banii şi a trebuit să-şi vândă sau să-şi amaneteze lucrurile; într-o zi n-a mai putut să plătească chiria şi s-a mutat la un hotel de doi bani. Atunci şi-a amintit că era un zhong yi şi a reînceput să lucreze, cu greu, cu hainele murdare, coada despletită şi neras. Dar avea faimă bună şi pacienţii îi suportau aspectul de sperietoare şi greşelile de beţivan cu resemnarea celor săraci, dar în curând nu l-au mai chemat. Nici Ebanizer Hobbs nu l-a mai chemat la cazurile dificile, nemaiavând încredere în opiniile lui. Până atunci cei doi se completaseră cu succes: englezul putea face în sfârşit chirurgie cu curaj, graţie drogurilor puternice şi acelor de aur capabile să astâmpere durerile, să reducă hemoragiile şi să scurteze durata cicatrizării, iar chinezul învăţa să folosească scalpelul şi alte metode ale ştiinţei europene. Dar cu mâinile tremurătoare şi ochii înceţoşaţi de beţie şi lacrimi, Tao Chi'en constituia mai curând un pericol decât un ajutor.

În primăvara lui 1847 destinul lui Tao Chi'en a mai avut o întorsătură, cum i se întâmplase şi până atunci de câteva ori. Pe măsură ce îşi pierdea pacienţii regulaţi şi vestea decăderii lui se întindea, a trebuit să se limiteze la cartierele cele mai mizerabile ale portului, unde nu cerea nimeni referinţe. Cazurile erau de rutină: contuzii, răni de cuţit sau de glonţ, într-o noapte Tao Chi'en a fost chemat de urgenţă la o cârciumă să-l coasă pe un marinar după o bătaie de pomină. L-au condus în partea din spate a localului, unde un bărbat zăcea inconştient cu capul despicat ca un pepene. Adversarul, un norvegian uriaş, ridicase o masă grea din lemn şi o folosise pe post de bâtă pentru a se apăra de atacanţi, un grup de chinezi dispuşi să-l bată măr. S-au năpustit pe norvegian cu toţii şi l-ar fi făcut chiftele dacă nu i-ar fi sărit în ajutor câţiva marinari nordici care beau în acelaşi local, iar ceea ce începuse ca o banală dispută de jucători beţi s-a transformat într-o luptă rasială. Când a ajuns Tao Chi'en, cei care puteau umbla pe picioare dispăruseră de mult. Norvegianul s-a reîntors întreg la nava lui, escortat de doi poliţişti englezi, şi singurii rămaşi erau cârciumarul, victima agonizând şi pilotul, care reuşise să scape de poliţie. Dacă rănitul ar fi fost european, ar fi ajuns desigur la spitalul britanic, numai că fiind vorba de un asiatic autorităţile portuare nu s-au deranjat prea mult.

Lui Tao Chi'en i-a ajuns o privire pentru a vedea că nu mai era nimic de făcut

pentru nenorocitul cu craniul spart şi creierii la vedere. I-a explicat aceasta pilotului, un englez bărbos şi grosolan.

— Afurisit de chinez! Nu poți opri sângele şi coase țeasta?

— Are capul spart, la ce să-l cos? Are dreptul să moară în pace.

— Nu poate să moară! Ridic ancora în zori şi am nevoie de el la bord. Este bucătarul!

— Regret, spuse Tao Chi'en cu o plecăciune respectuoasă, încercând să ascundă neplăcerea pe care i-o producea acest yang guizi nerod.

Pilotul a cerut o sticlă de gin şi l-a invitat pe Tao Chi'en să bea cu el. Dacă bucătarul era pierdut, mai bine să bea un păhărel în numele lui, a spus, ca să nu vină după un timp stafia lui blestemată, dracu s-o ia, să-l tragă noaptea de picioare. S-au instalat la doi paşi de muribund, dispuşi să se îmbete fără grabă. Din când în când, Tao se apleca să-i ia pulsul, socotind că nu îi mai rămâneau decât câteva minute de trăit, dar omul s-a dovedit mai rezistent decât credea. Nu prea a băgat de seamă că englezul îi dădea pahar după pahar, în timp ce el abia îşi muia buzele. După un timp era bine ameţit şi nu îşi putea aminti ce căuta acolo. O oră mai târziu, pacientul a avut câteva convulsii finale şi şi-a dat duhul, dar Tao Chi'en nu a ştiut, pentru că dormea dus.

S-a trezit în lumina unei amiezi strălucitoare, a deschis ochii cu greu şi de cum s-a ridicat puțin s-a văzut înconjurat de cer şi apă. I-a trebuit ceva vreme ca să-şi dea seama că se găsea sprijinit de un sul de frânghie pe coverta unei corăbii. Zgomotul valurilor izbite de cocă îi răsuna în cap ca nişte bătăi de clopot. I s-a părut că aude voci şi strigăte, dar nu era sigur de nimic, tot aşa de bine se putea afla în iad. S-a ridicat în genunchi şi a mers aşa câțiva metri, înainte de a-l doborî greața şi a cădea. Câteva minute după aceea a primit o găleată de apă rece în cap şi a auzit că cineva i se adresa în dialect cantonez. A ridicat ochii şi a văzut un chip imberb şi simpatic care îl saluta cu un surâs larg din care lipseau jumătate din dinți, încă o găleată cu apă de mare l-a deşteptat complet. Chinezul cel tânăr care îl udase cu zor se ghemui lângă el râzând cât îl ținea gura şi dându-şi palme peste coapse, de parcă situația jalnică în care se găsea Tao ar fi fost teribil de amuzantă.

— Unde mă aflu? reuşi să îngaime Tao Chi'en.

— Bine ați venit la bordul lui Liberty! Mergem spre vest, din câte se pare.

— Dar eu nu vreau să merg nicăieri! Trebuie să cobor imediat!

Alte hohote de râs i-au întâmpinat intențiile. Când într-un târziu omul s-a liniştit, i-a explicat că fusese „contractat", aşa cum pățise şi el cu câteva luni în urmă. Tao Chi'en simți că leşină. Cunoştea metoda. Dacă lipseau oameni din echipaj, se recurgea la practica rapidă de a-i îmbăta sau a-i ameți cu o lovitură în cap pe fraieri pentru a-i îmbarca împotriva voinței lor. Viața pe mare era grea şi prost plătită, accidentele, hrana proastă şi bolile făceau ravagii, mureau câțiva în fiecare călătorie şi cadavrele ajungeau în ocean fără să mai trezească vreo amintire. În plus, căpitanii erau de obicei nişte despoți care nu trebuiau să dea socoteală nimănui, iar orice greşeală era pedepsită cu biciuirea. La Shanghai fusese nevoie de o înțelegere între căpitani pentru a limita sechestrarea oamenilor liberi şi a nu-şi mai fura unii altora marinarii. Până atunci, de câte ori coborau în port să bea ceva, marinarii riscau să se trezească pe o navă străină. Pilotul de pe Liberty hotărâse să-l înlocuiască pe bucătarul mort cu Tao Chi'en pentru el toți „galbenii" erau la fel şi erau totuna şi după ce l-a îmbătat bine l-a adus la bord. Înainte de a se deştepta i-a apăsat degetul policar pe un contract, priponindu-l pentru doi ani în serviciul său. Încet-încet, dimensiunea celor întâmplate s-a desenat în creierul slăbit al lui Tao Chi'en. Ideea de a se revolta nu i-a trecut prin minte, însemna un fel de sinucidere, dar şi-a propus să dezerteze cu prima ocazie, în orice loc de pe planetă.

Tânărul l-a ajutat să se ridice şi să se spele, apoi l-a condus în cală, unde se înşirau cuşetele şi hamacele. I-a indicat un loc al lui şi o ladă pentru a-şi tine

lucrurile. Tao credea că pierduse tot, dar şi-a văzut geanta cu instrumente medicale pe priciul de lemn care avea să fie patul lui. Pilotul avusese ideea bună să o salveze. Dar desenul lui Lin rămăsese în altar. S-a gândit îngrozit că spiritul soției nu îl va putea găsi în mijlocul oceanului. Primele zile de navigație au fost un adevărat supliciu, îi era atât de rău că aproape îi venea să se arunce peste bord pentru a termina cu toate suferințele. Imediat ce a fost în stare să se țină pe picioare a fost trimis la bucătăria rudimentară, unde tingirile atârnau de nişte cârlige, lovindu-se unele de altele cu un zgomot asurzitor la fiecare legănare a vasului. Proviziile proaspete cumpărate la Hong Kong s-au terminat repede şi în curând nu mai aveau decât peşte şi carne sărată, fasole, zahăr, grăsime, făină plină de gărgărițe şi pesmeți atât de vechi încât trebuiau sparți cu ciocanul. Peste orice mâncare se turna din belşug sos de soia. Fiecare marinar avea o pintă de rachiu pe zi pentru a-şi alina necazurile şi a-şi clăti gura, gingiile inflamate fiind una din problemele vieții pe mare. Pentru masa căpitanului, Tao Chi'en avea marmeladă englezească şi ouă, pe care trebuia să le păzească cu prețul vieții, după cum i s-a spus. Rațiile erau calculate pentru a ajunge pe timpul călătoriei, asta dacă nu se iveau inconveniente naturale, de exemplu furtuni care să-i abată din drum, sau lipsa vântului care îi făcea să stea pe loc, şi se completau cu peşte proaspăt prins cu plasele în timpul mersului. Nu se aştepta talent culinar de la Tao Chi'en, rolul lui consta în a controla alimentele, rachiul şi apa dulce rezervate fiecăruia şi a lupta împotriva stricăciunilor şi şobolanilor. Ca orice marinar, trebuia să îndeplinească corvezi de curățenie şi navigație.

După o săptămână a început să se bucure de aerul curat, munca grea şi compania acelor oameni care veneau din cele patru puncte cardinale, fiecare cu povestea, nostalgiile şi talentele lui. În momentele de odihnă cântau la diferite instrumente şi povesteau istorii cu fantome ale mării şi cu femei exotice din porturi îndepărtate. Marinarii proveneau din multe locuri, vorbeau limbi diferite, aveau obiceiuri diferite, dar îi unea ceva ce semăna cu prietenia. Izolarea şi certitudinea că aveau nevoie unii de alții transformau în camarazi nişte oameni care pe uscat nici nu s-ar fi privit. Tao Chi'en a reînceput să râdă, ceea ce nu i se mai întâmplase dinainte ca Lin să se îmbolnăvească. Într-o dimineață, pilotul l-a chemat să-l prezinte personal căpitanului John Sommers, pe care până atunci nu-l văzuse decât de departe, pe puntea de comandă. I s-a adresat prin intermediul pilotului, care vorbea ceva cantoneză, dar Tao a răspuns cu engleza lui de carte, cu afectatul accent aristocratic al lui Ebanizer Hobbs.

— Îmi spune mister Oglesby că eşti un fel de vraci, adevărat?

— Sunt un zhong yi, un medic.

— Medic? Cum aşa?

— Medicina chineză este cu câteva secole mai veche decât cea engleză, căpitane, zâmbi suav Tao Chi'en, citind exact cuvintele prietenului său Ebanizer Hobbs.

Căpitanul Sommers şi-a ridicat sprâncenele într-un gest de mânie față de insolența acestui omuleț, dar adevărul l-a dezarmat. A început să râdă bine dispus.

— Hai, mister Oglesby, adu-ne trei pahare de brandy. Să bem cu doctorul. Trăim în lux, e prima dată că avem la bord propriul nostru medic!

Tao Chi'en nu a dat curs intenției sale de a dezerta în primul port în care s-ar fi oprit Liberty, pentru că n-a ştiut unde să se ducă. A se întoarce la existența deznădăjduită de văduv la Hong Kong avea tot atât de puțin sens ca şi a continuat să navigheze. Aici sau acolo era tot aia, dar ca marinar măcar putea să călătorească şi să învețe metode de vindecare folosite în alte părți ale lumii. Singurul lucru care îl necăjea era că, tot bătând valurile, Lin nu ar fi putut să dea de el, oricât i-ar fi strigat numele în cele patru vânturi. În primul port a coborât ca şi ceilalți pentru şase ore, dar în loc să meargă la cârciumă s-a dus la piață să

cumpere mirodenii şi plante medicinale din însărcinarea căpitanului. „Acum că avem doctor, avem nevoie şi de leacuri", spusese. I-a dat o pungă cu monede numărate şi l-a avertizat că dacă avea de gând să fugă sau să-l înşele îl va căuta până îl va găsi şi-i va tăia gâtul cu mâinile lui, căci nu se născuse încă omul care să-şi bată joc de el şi să nu-şi primească pedeapsa.

— E limpede, chinezule?

— E limpede, căpitane.

— Mie să îmi vorbeşti cu domnule!

— Da, domnule a răspuns Tao Chi'en cu ochii în pământ, căci începea să învețe să nu-i privească pe albi în față.

Prima surpriză a fost să descopere că China nu era centrul absolut al universului. Existau alte culturi, mai barbare, desigur, dar mult mai puternice. Nu-şi imagina că britanicii controlau o bună parte a lumii, cum nu bănuia că alți yang guizi stăpâneau colonii întinse pe pământuri depărtate din patru continente, cum a catadicsit să-i explice căpitanul John Sommers în ziua când i-a extras o măsea infectată în largul coastelor Africii. Realizase operația curat şi aproape fără dureri, grație unei combinații între acele lui de aur înfipte în tâmple şi o pastă care mirosea a cuişoare şi eucalipt aplicate pe gingie. Când a terminat, pacientul liniştit şi recunoscător şi-a putut termina sticla cu băutură. Tao Chi'en a îndrăznit atunci să-l întrebe unde mergeau. Îl descumpănea mersul orbeşte, cu linia difuză a orizontului între marea şi cerul infinite ca unic reper.

— Mergem spre Europa, dar pentru noi nimic nu se schimbă. Suntem oamenii mării, tot timpul pe apă. Vrei să te întorci acasă?

— Nu, domnule.

— Ai o familie undeva?

— Nu, domnule.

— Atunci e tot aia că mergem spre nord sau spre sud, spre est sau spre vest, aşa-i?

— Da, dar îmi place să ştiu unde mă aflu.

— De ce?

— Dacă pic în apă sau ne scufundăm. Spiritul meu va trebui să se orienteze ca să se întoarcă în China, dacă nu, o să rătăcească fără țintă. Poarta spre cer se află în China.

— Ce-ți mai trece prin cap, râse căpitanul. Prin urmare, ca să ajungi în rai trebuie să mori în China? Priveşte harta, omule. Tara ta e cea mai mare, aşa este, dar mai e multă lume în afară de ea. Uite, aici e Anglia, abia o insuliță, dar dacă aduni toate coloniile noastre ai să vezi că stăpânim mai bine de jumătate din glob.

— Cum aşa?

— Tot aşa cum am procedat şi în Hong Kong: prin război şi viclenie. Să spunem că este un amestec de putere navală, lăcomie şi disciplină. Nu suntem superiori, doar mai cruzi şi mai hotărâți. Nu mă mândresc cine ştie ce că sunt englez şi după ce vei fi călătorit la fel de mult ca mine, nici tu n-o să mai fii mândru că eşti chinez.

În următorii doi ani Tao Chi'en a mai coborât pe uscat doar de trei ori, o dată în Anglia. S-a pierdut prin lumea ordinară a portului şi a mers pe străzile Londrei privind noutățile cu ochi de copil uimit. Erau plini de surprize aceşti yang guizi, pe de o parte erau lipsiți de orice rafinament şi se purtau ca sălbaticii, dar pe de alta erau capabili de o inventivitate prodigioasă. A constatat că la ei acasă englezii sufereau de aceeaşi aroganță şi proastă educație ca şi la Hong Kong: îl tratau fără respect, habar n-aveau de curtoazie sau de etichetă. A vrut să bea o bere, dar l-au îmbrâncit afară din cârciumă: aici nu intră câinii galbeni, i-au spus. S-a întâlnit însă cu alți marinari asiatici şi au găsit un local ținut de un chinez bătrân unde au putut mânca, bea şi fuma liniştiți. Ascultând poveştile celorlalți, a socotit câte mai

avea de învățat şi a hotărât că primul lucru era folosirea pumnilor şi a cuțitului. Nu contează câte ştii dacă nu eşti în stare să te aperi; înțeleptul maestru de acupunctura uitase să-l învețe acest principiu fundamental.

În februarie 1849 Liberty a ancorat la Valparaíso. A doua zi, căpitanul John Sommers l-a chemat în cabina lui şi i-a dat o scrisoare.

— Am primit-o în port, e pentru tine şi vine din Anglia. Tao Chi'en a luat plicul, s-a înroşit şi un zâmbet larg i-a luminat chipul.

— Să nu-mi spui că e o scrisoare de amor!

— E mai mult decât atât, a răspuns, vârând-o între piept şi cămaşă. Scrisoarea nu putea fi decât de la prietenul lui Ebanizer Hobbs, prima pe care o primea în doi ani de când naviga.

— Ai făcut treabă bună, Chi'en.

— Credeam că nu vă place cum gătesc, domnule.

— Ca bucătar eşti un dezastru, dar te pricepi la medicină, în doi ani nu mi-a murit nici un om şi nimeni nu are scorbut. Ştii ce înseamnă asta?

— Noroc.

— Contractul tău expiră astăzi. Presupun că pot să te îmbăt şi să te fac să semnezi o prelungire. Cu altul poate că aş face-o, dar îți datorez nişte servicii iar eu îmi plătesc datoriile. Vrei să rămâi la mine? Am să-ți măresc leafa.

— Unde mergem?

— În California. Dar nu cu corabia asta, tocmai mi s-a oferit un vapor, e o ocazie pe care o aştept de ani de zile. Mi-ar face plăcere să vii cu mine.

Tao Chi'en auzise de vapoare şi le detesta. Ideea unor cazane enorme pline de apă care fierbe pentru a produce abur care să mişte o maşinărie infernală nu le-ar fi putut veni decât unor oameni foarte grăbiți. Nu era mai bine să călătoreşti în ritmul vânturilor şi curenților? De ce să sfidezi natura? Umblau zvonuri despre cazane care explodau în largul mării, fierbându-i de vii pe marinari. Bucăți de carne umană, fierte precum creveții, zburau în toate direcțiile ajungând mâncare pentru peşti, în timp ce sufletele acelor nefericiți, dezintegrate de suflul exploziei şi de vârtejurile de aburi, nu mai puteau ajunge niciodată la strămoşii lor. Tao Chi'en îşi amintea bine cum arăta surioara lui cea mică după ce oala cu apă fierbinte căzuse peste ea, cât şi urletele ei de durere şi convulsiile morții. Nu avea de gând să rişte. Aurul Californiei, care se găsea pe jos, aruncat ca bolovanii, după cum zicea lumea, nu-l tenta nici el prea mult. Lui John Sommers nu îi datora nimic. Căpitanul era ceva mai tolerant decât majoritatea celorlalți yang guizi şi îşi trata echipajul cu oarece bunăvoință, dar nu era prietenul său şi nu va fi niciodată.

— Nu, domnule, mulțumesc.

— Nu vrei să cunoşti California? Poți să te îmbogățeşti repede şi să te întorci în China ca un magnat.

— Da, dar pe o corabie cu pânze.

— De ce? Vapoarele sunt mai moderne şi mai rapide. Tao Chi'en nu a încercat să-i explice motivele. A rămas tăcut, privind în jos cu şapca în mâini în timp ce căpitanul îşi termina de băut whiskyul.

— Nu pot să te oblig a spus Sommers într-un târziu. Am să-ți dau o scrisoare de recomandare pentru prietenul meu Vincent Katz, de pe bergantina Emilia care pleacă şi ea în California zilele astea. E un olandez cam ciudat, foarte religios şi strict, dar este om bun şi un marinar priceput. Călătoria ta va fi mai lentă decât a mea, dar poate ne vedem la San Francisco şi dacă îți schimbi părerea te poți întoarce oricând să lucrezi cu mine.

Căpitanul John Sommers şi Tao Chi'en şi-au dat mâna atunci pentru prima dată.

Călătoria

Ghemuită în vizuina ei din cală, Eliza începu să moară. La beznă şi la senzaţia că este zidită de vie se adăuga mirosul, un amestec de bagaje, peşte sărat la butoi şi micii peşti remora încrustaţi în scândurile vechi ale vasului. Olfactul ei fin, atât de bun pentru a o purta prin lume cu ochii închişi, devenise un instrument de tortură. Singura companie era un motan ciudat în trei culori, îngropat ca şi ea în cală pentru a o păzi de şobolani. Tao Chi'en îi spusese că se va obişnui cu claustrarea şi cu mirosul, pentru că omul se obişnuieşte cu aproape orice în timpuri de restrişte, că drumul va fi lung şi nu va putea ieşi deloc la aer liber, aşa că era de preferat să nu se gândească prea mult ca să nu înnebunească. Va avea apă şi mâncare, i-a promis, de asta va avea el grijă când va putea să coboare fără a trezi bănuieli. Bergantina era mică, dar ticsită de lume, şi îi va fi uşor să dispară cu diferite pretexte.

— Mulţumesc. Când ajungem în California îţi dau broşa cu turcoaze...

— Păstreaz-o, mi-ai plătit deja. Îţi va fi de folos. De ce te duci în California?

— Să mă mărit. Pe logodnicul meu îl cheamă Joaquín. L-a lovit febra aurului. A spus că se întoarce, dar nu pot să aştept.

Imediat ce nava a părăsit golful Valparaíso şi a ieşit în larg, Eliza a început să delireze. Ore în şir a zăcut în întuneric ca un animal în propria ei vomă, îi era atât de rău că nu-şi amintea unde se află şi de ce, până s-a deschis uşa calei şi a apărut Tao Chi'en la lumina unui capăt de lumânare, aducându-i o farfurie cu mâncare. I-a ajuns o privire ca să priceapă că nu va putea mânca nimic, aşa că a dat mâncarea la pisică şi s-a dus să aducă o găleată cu apă ca să o spele. A început prin a-i da să bea o infuzie puternică de ghimber şi i-a aplicat o jumătate de duzină de ace de aur până i s-a liniştit stomacul. Eliza nici nu şi-a dat seama că a dezbrăcat-o complet, a clătit-o cu puţină apă dulce şi a masat-o din cap până-n picioare cu balsamul recomandat tremurăturilor de malarie. După câteva minute dormea învelită în pledul ei de Castilia, cu pisica la picioare, în timp ce Tao Chi'en era pe covertă, clătindu-i rufele în apă de mare şi având grijă să nu fie văzut, deşi la ceasul acesta marinarii se odihneau. Pasagerii care se îmbarcaseră recent aveau rău de mare la fel ca Eliza, spre indiferenţa celor care erau pe vas de trei luni, venind din Europa, şi trecuseră deja prin această încercare. În zilele care au urmat, în timp ce noii pasageri de pe Emilia se obişnuiau cu biciuirea valurilor şi începeau să-şi stabilească rutina pentru restul călătoriei, în fundul calei Eliza era tot mai bolnavă. Tao Chi'en cobora de câte ori putea ca să-i dea apă şi să încerce să-i calmeze greaţa, mirat că în loc să treacă răul creştea. A încercat să o calmeze cu leacurile potrivite, ba a improvizat şi altele în disperare de cauză, dar Eliza nu păstra aproape nimic în stomac şi se deshidrata. Îi prepara apă cu sare şi zahăr pe care i-o dădea cu linguriţa şi cu multă răbdare, dar au trecut două săptămâni fără nici o ameliorare vizibilă şi tânăra ajunse să aibă pielea ca pergamentul şi nu se putea ridica să-şi facă exerciţiile pe care i le ordona Tao. „Dacă nu te mişti, corpul înţepeneşte şi mintea se încețoşează", îi repeta. Bergantina a oprit pentru scurt timp în porturile Coquimbo, Caldera, Antofagasta, Iquique şi Arica, şi de fiecare dată a încercat să o convingă să debarce şi să încerce să se întoarcă acasă, pentru ca începuse să-l sperie starea ei atât de proastă.

Lăsaseră în urmă portul Callao, când starea Elizei a avut o răsturnare fatală. Tao cumpărase din piaţă o provizie de frunze de coca, a cărei reputaţie medicală o cunoştea bine, şi trei găini vii pe care avea de gând să le ţină ascunse şi să le taie pe rând, pentru că bolnava avea nevoie de ceva mai suculent decât hrana slabă de pe vas. A făcut din prima o supă cu mult ghimber proaspăt şi a coborât cu gândul de a i-o administra Elizei, chiar cu forţa dacă era cazul. A aprins un felinar cu grăsime de balenă, şi-a găsit drumul printre baloturi şi s-a apropiat de culcuşul

fetei, care zăcea cu ochii închişi şi părea că nu-i simte prezenta. O mare pată de sânge se întindea sub ea. Zhong yi scoase un țipăt şi se aplecă peste ea, bănuind că nenorocita se sinucisese. Nu o învinuia, în condiții asemănătoare şi el ar fi făcut la fel. Îi sumese cămaşa, dar nu se vedea nici o rană, şi atângând-o îşi dădu seama că era vie. O scutură până ce deschise ochii. Sunt gravidă, admise cu un firicel de voce. Tao Chi'en şi-a luat capul în mâini şi a dat drumul unei litanii de vaiete în dialectul din satul lui natal, pe care nu îl mai folosise de cincisprezece ani: dacă ar fi ştiut nu ar fi ajutat-o în ruptul capului, cum de îndrăznea să plece în California borțoasă, era nebună, acum asta-i mai lipsea, un avort, dacă murea era pierdut, în ce dracu se băgase, ce prost a fost, cum de n-a ghicit motivul grabei de a fugi din Chile. Adăugă înjurături şi blesteme în engleză, dar ea leşinase iar şi era departe de a le auzi. A ridicat-o în brațe, legănând-o ca pe un copil, în timp ce furia se transforma într-o milă de necontenit. Pentru o clipă i-a trecut prin minte să-i mărturisească totul căpitanului Katz, dar nu putea şti ce reacție va avea. Olandezul acesta luteran, care le trata pe femeile de la bord ca pe ciumate, precis că se va înfuria aflând că mai era una pe vas, ascunsă, şi culmea, însărcinată şi muribundă. Şi cum îl va pedepsi pe el? Nu, nu putea spune nimănui. Singura alternativă era să aştepte ca Eliza să se sfârşească, dacă asta îi era karma, apoi să arunce trupul în mare împreună cu sacii de gunoi de la bucătărie. Singurul lucru pe care-l putea face pentru ea, dacă o va vedea suferind prea mult, era să o ajute să moară cu demnitate.

Se îndrepta spre ieşire când simți pe piele o prezență ciudată. Speriat, ridică felinarul şi o văzu extrem de clar în cercul de lumină tremurătoare pe adorata sa Lin, care îl privea de aproape cu acea expresie jucăuşă pe chipul ei translucid care era farmecul ei cel mai mare. Purta rochia de mătase verde brodată cu fir de aur, rochia ei de gală, avea părul strâns într-un coc simplu ținut de bețigaşe de fildeş şi doi bujori proaspeți la urechi. Aşa o văzuse ultima dată, când femeile din vecini o îmbrăcaseră pentru ceremonia funebră. Atât de reală a fost apariția soției lui în cală că s-a speriat: fantomele, oricât de bune ar fi fost în viață, se purtau crud cu muritorii. A încercat să fugă spre uşă, dar ea îi bloca trecerea. Tao Chi'en a căzut în genunchi, tremurând, ținând bine felinarul, singura lui legătură cu realitatea. A încercat să spună o rugăciune pentru a exorciza diavolii, în caz că luaseră aspectul lui Lin ca să-l sperie, dar nu şi-a amintit cuvintele şi de pe buze nu i-a ieşit decât un lung vaiet de dragoste pentru ea şi nostalgie pentru trecut. Atunci Lin s-a aplecat peste el cu delicatețea ei incomparabilă, atât de aproape că ar fi putut să o sărute, şi îi şopti că nu venise de atât de departe pentru a-l speria, ci pentru a-i aminti de îndatoririle unui medic onorabil. Şi ea fusese gata să moară de atâta sânge curs după ce născuse fetița, ca şi fata asta, şi atunci el fusese în stare să o salveze. De ce nu făcea acelaşi lucru pentru tânăra aceasta? Ce i se întâmplase iubitului ei Tao? îşi pierduse oare inima lui bună şi se transformase într-un gândac? O moarte prematură nu era karma Elizei, asta era sigur. Dacă o femeie e dispusă să străbată lumea băgată în gaura asta de coşmar ca să-şi întâlnească bărbatul înseamnă că are mult qi.

— Trebuie să o ajuți, Tao, dacă moare fără să-şi vadă iubitul nu va avea linişte niciodată şi fantoma ei te va bântui mereu îl avertiză Lin înainte de a se topi.

— Aşteaptă, implora Tao întinzând mâna să o prindă, dar degetele nu apucau decât aerul.

Tao Chi'en a rămas destul timp năucit, aşezat pe jos, până ce inima şi-a mai liniştit bătăile demente şi parfumul lui Lin s-a risipit. Nu pleca, nu pleca, repetase de mii de ori, topit de dragoste. În sfârşit, s-a putut ridica, a deschis uşa şi a ieşit la aer.

Era o noapte caldă. Oceanul Pacific sclipea ca argintul sub razele lunii şi o briză uşoară umfla velele bătrâne ale Emiliei. Mulți pasageri se retrăseseră să joace

cărți în cabină, alții îşi atârnaseră hamacele pentru a dormi afară, între maşini, harnaşamente şi lăzi de care erau pline covertele, alții erau la pupa admirând delfinii jucăuşi în siajul navei. Tao ridică ochii spre bolta imensă a cerului, recunoscător. Era prima dată că Lin îl vizita fără timiditate de când murise. Înainte de a-şi începe viața de marinar o mai percepuse aproape de el de câteva ori, mai ales când se scufunda în meditație, dar pe-atunci era uşor să confunde prezența delicată a spiritului ei cu dorul lui de văduv. Lin trecea atunci pe lângă el atingându-l uşor cu degetele ei fine, dar el se întreba dacă într-adevăr era ea sau doar o plăsmuire a sufletului său chinuit. Dar acolo, în cală, nu avusese nici o îndoială: chipul lui Lin i se arătase atât de clar şi precis precum luna care lumina marea. S-a simțit mulțumit şi însoțit, ca în nopțile în care dormea ghemuită în brațele lui după ce făceau dragoste.

Tao Chi'en se îndreptă spre dormitorul echipajului, unde avea un pat îngust de lemn, departe de unicul strop de aer care se strecura prin uşă. Era imposibil să dormi în aerul rarefiat şi în duhoarea bărbaților, dar nici nu dormise acolo de când plecaseră din Valparaíso, pentru că vara era posibil să te trânteşti direct pe covertă. Şi-a căutat lada, fixată de podea ca să nu se mişte din cauza valurilor, a deschis lacătul cu cheița pe care o purta la gât şi a scos geanta de medic şi un flacon cu laudanum. Apoi a sustras cu fereală o rație dublă de apă dulce şi a căutat la bucătărie nişte cârpe, în lipsă de ceva mai bun.

Se întorcea în cală când cineva l-a apucat de braț. S-a întors surprins şi a văzut-o pe una din chiliene care încălcase ordinele clare ale căpitanului de a rămâne în cabină după apusul soarelui şi ieşise să vâneze vreun client. A recunoscut-o imediat. Dintre toate femeile de la bord, Azucena Placeres era cea mai simpatică şi cea mai îndrăzneață, în primele zile fusese singura dispusă să-i ajute pe pasagerii cu rău de mare şi l-a îngrijit atent pe un marinar tânăr care căzuse de pe catarg şi îşi rupsese o mână. Prin aceasta reuşise să-l îmblânzească chiar pe severul căpitan Katz, care de-atunci se făcea că nu vede cât era de indisciplinată. Azucena îşi oferea gratuit serviciile de infirmieră, dar cine voia să pună mâna pe trupul ei pietros trebuia să plătească cu banii jos, căci inima ei bună nu trebuia să fie confundată cu prostia, obişnuia să spună. Ăsta e singurul meu capital, zicea plesnindu-se vesel peste coapse, şi dacă nu am grijă de el m-am ars. Azucena Placeres i s-a adresat cu patru cuvinte comprehensibile în orice limbă: ciocolată, tabac, cafea, brandy. Aşa cum făcea de fiecare dată când se încrucişa cu el, i-a explicat cu gesturi îndrăznețe dorința de a preschimba acele produse de lux pe favorurile ei, dar zhong yi a îmbrâncit-o şi şi-a continuat drumul.

O bună parte a nopții Tao Chi'en şi-a petrecut-o alături de febrila Eliza. A lucrat asupra acestui trup istovit cu resursele limitate din geanta lui de medic, cu experiența îndelungată şi o duioşie şovăitoare, până ce a expulzat o moluscă sangvinolentă. Tao a examinat-o la lumina tremurătoare a felinarului stabilind neîndoielnic că era vorba de un fetus de câteva săptămâni şi era întreg. Pentru a-i curăța bine pântecul, i-a înfipt Erizei câteva ace în brațe şi picioare, provocând contracții puternice. O dată sigur de rezultate, a suspinat uşurat: nu-i mai rămânea decât să o roage pe Lin să o ferească de o infecție. Până în noaptea asta Eliza nu reprezenta pentru el decât un pact comercial şi în fundul lăzii păstra colierul de perle care era dovada. Era doar o fată necunoscută pentru care credea a nu avea nici un interes personal, o yang guizi cu picioare mari şi temperament oțelit căreia i-ar fi venit greu să găsească un soț, căci nu vădea nici o înclinare pentru a servi sau a mulțumi un bărbat, asta se vedea bine. Iar acum, după eşecul cu avortul nu se va putea căsători niciodată. Nici chiar iubitul ei, care de altfel o părăsise o dată, nu ar mai dori-o de nevastă, în cazul puțin probabil că ar da de el într-o bună zi. Admitea că, pentru o străină, Eliza nu era chiar urâtă, cel puțin avea un aer oarecum oriental în ochii alungiți şi părul lung, negru şi lucios precum

coada mândră a unui cal imperial. Dacă ar fi avut o coamă diavolească roşie sau galbenă, cum văzuse atâtea de când părăsise China, poate că nu s-ar fi apropiat de ea; dar nici înfăţişarea plăcută nici tăria de caracter nu aveau să o ajute, ghinionul era făcut, nu exista speranţă pentru ea: va sfârşi ca prostituată în California. Frecventase multe dintre acestea la Canton şi Hong Kong. O mare parte din cunoştinţele medicale o datora anilor de practică pe trupurile acelor nenorocite chinuite de bătăi, boli şi droguri. De mai multe ori în noaptea aceea lungă se gândise dacă nu ar fi fost mai nobil să o lase să moară, în ciuda instrucţiunilor lui Lin, salvând-o astfel de un destin oribil, dar îi plătise anticipat şi trebuia să respecte pactul. Nu, nu era doar asta, pentru că de la bun început se întrebase asupra motivelor care îl făcuseră să o îmbarce ilegal pe fată. Riscul era imens, nu era sigur că făcuse asemenea imprudenţă doar de dragul perlelor. Ceva din curajoasa hotărâre a Elizei îl mişcase, ceva din fragilitatea corpului şi din dragostea vitează pentru iubitul ei îi aduceau aminte de Lin...

Spre dimineaţă Eliza încetă să sângereze. Se topea de febră şi dârdâia cu toată căldura insuportabilă din cală, dar pulsul era mai bun şi respira liniştit în somn. Pericolul nu trecuse totuşi. Tao Chi'en ar fi vrut să rămână lângă ea, dar nu mai era mult până la răsăritul soarelui şi în curând va suna clopotul care să-l cheme la treabă. S-a târât epuizat pe covertă, s-a trântit pe scândura goală şi a dormit ca un prunc până când o prietenoasă lovitură de picior a unui marinar l-a deşteptat pentru a-i aminti ce are de făcut. Şi-a băgat capul într-o găleată cu apă de mare ca să se dezmeticească şi s-a dus la bucătărie, încă zăpăcit, să fiarbă terciul de ovăz care constituia micul dejun la bord. Îl înghiţeau cu toţii fără comentarii, inclusiv sobrul căpitan Katz, cu excepţia chilienilor care protestau în cor, deşi erau cei mai bine aprovizionaţi, fiind ultimii care se îmbarcaseră. Ceilalţi îşi terminaseră proviziile de tutun, alcool şi alte bunătăţi în lunile de navigaţie de până la Valparaíso. Se zvonise că o parte din chilieni erau aristocraţi, de aceea nu ştiau să-şi spele chiloţii sau să fiarbă apa pentru ceai. Cei care călătoreau la clasa întâi aveau servitori, pe care intenţionau să-i folosească la minele de aur, ideea de a-şi murdări propriile mâini netrecându-le prin minte. Alţii preferau să plătească marinari ca să aibă grijă de ei, căci femeile refuzaseră în bloc; puteau câştiga de zece ori mai mult primindu-i pentru zece minute în intimitatea cabinei lor, ce sens avea să piardă două ceasuri spălându-le rufele. Echipajul şi restul pasagerilor îşi băteau joc de domnişorii ăia încrezuţi, dar niciodată de faţă cu ei. Chilienii aveau purtări alese, păreau timizi şi făceau paradă de curtoazie şi cavalerism, dar ajungea o scânteie ca să devină aroganţi. Tao Chi'en avea grijă să nu aibă de a face cu ei. Nu-şi ascundeau disprețul faţă de el şi faţă de doi călători negri care s-au îmbarcat în Brazilia, plătind biletul complet, dar erau singurii care nu aveau cuşetă şi nu aveau voie să mănînce cu ceilalţi. Le prefera pe cele cinci chiliene umile, cu solidul lor simţ practic, eterna lor bună dispoziţie şi vocaţia maternă care le apărea în momentele de urgenţă.

Şi-a făcut treaba ca un somnambul, gândindu-se numai la Eliza, dar de-abia seara a putut ajunge la ea. De dimineaţă marinarii pescuiseră un rechin uriaş, care a rămas pe covertă agonizând, dar dădea atât de tare din coadă că nimeni nu a avut curaj să se apropie ca să-l omoare cu nişte lovituri de bâtă. Tao Chi'en, în calitatea sa de bucătar, avea misiunea de a-l jupui, a-l tăia în bucăţi, de a găti o parte din carne şi de a pune la sare restul, în timp ce marinarii spălau puntea cu peria iar pasagerii celebrau oribilul spectacol cu ultimele sticle de şampanie, anticipând festinul din seara aceea. A păstrat inima pentru supa Elizei şi aripioarele pentru a le pune la uscat, căci valorau o avere pe piaţa afrodisiacelor. În timp ce muncea la rechin, Tao Chi'en şi-o imagina pe Eliza moartă în cala vaporului. Când a putut să coboare şi a constatat că încă era în viaţă şi chiar mai bine, a simţit o fericire năvalnică. Hemoragia se oprise, chiupul cu apă era gol şi

totul demonstra că avusese momente de luciditate pe parcursul acelei zile lungi, îi mulțumi lui Lin pentru ajutor. Tânăra deschise ochii cu greu, avea buzele uscate şi chipul îmbujorat de febră. O ajută să se ridice şi îi administră o infuzie puternică de tangkuei pentru refacerea sângelui. Când a fost sigur că o păstra în stomac, îi dădu câteva înghițituri de lapte proaspăt, pe care l-a băut cu lăcomie, înviorată, anunță că îi e foame şi mai ceru lapte. Vacile de pe vas, prea puțin obişnuite să navigheze, dădeau lapte puțin, erau costelive şi era vorba să fie tăiate. Lui Tao Chi'en ideea de a bea lapte i se părea ceva scârbos, dar prietenul lui Ebanizer Hobbs îi vorbise de proprietatea pe care o avea de a reface sângele pierdut. Iar dacă Hobbs îl folosea la dieta răniților grav, trebuia să aibă acelaşi efect şi în cazul de față, se gândise.

— Am să mor, Tao?

— Încă nu, zâmbi mângâind-o pe cap.

— Cât mai avem până ajungem în California?

— Mult. Nu te gândi la asta. Acum trebuie să urinezi.

— Nu, te rog, se apără ea.

— Niciun nu. Trebuie să faci asta acum.

— De față cu tine?

— Sunt un zhong yi. Nu trebuie să-ți fie ruşine de mine. Şi oricum, te-am văzut de-acum pe toate cusăturile.

— Nu mă pot mişca, nu am să rezist, Tao, prefer să mor... suspină Eliza sprijinindu-se de el ca să se aşeze pe oală.

— Curaj, copilă! Lin spune că ai mult qi şi că nu ai ajuns atât de departe ca să mori la jumătatea drumului.

— Cine?

— N-are importanță.

În seara aceea Tao Chi'en şi-a dat seama că nu putea să o îngrijească singur, avea nevoie de un ajutor. A doua zi, imediat ce chilienele au ieşit din cabină şi s-au instalat la pupa ca de obicei, pentru a spăla rufe, a-şi împleti părul şi a coase pene şi mărgele pe rochiile profesiunii lor, îi făcu semn Azucenei Placeres că vrea să-i spună ceva. În timpul călătoriei nici una dintre ele nu se gătise în hainele de prostituată, se îmbrăcau cu fuste lungi de culoare închisă şi cu bluze simple, se încălțau în papuci, seara îşi puneau pe ele mantalele, îşi pieptănau părul în două cozi lăsate pe spate şi nu se machiau. Păreau un grup de țărănci care îşi vedeau de treburile domestice. Chiliana le făcu veselă cu ochiul camaradelor ei şi îl urmă în bucătărie. Tao Chi'en îi dădu o ceaşcă mare cu ciocolată, furată din rezerva căpitanului şi încercă să-i explice problema, dar ea nu pricepea boabă de engleză iar el începea să-şi piardă răbdarea. Azucena Placeres mirosi ciocolata şi un zâmbet infantil îi lumină chipul rotund de indiancă, îi luă mâna bucătarului şi şi-o aşeză pe un sân, indicând cabina femeilor, liberă la ceasul acela, dar el şi-o retrase, o luă pe ea de mână şi o duse la intrarea în cală. Azucena, între mirare şi curiozitate, ezita, dar el nu îi lăsă timp, deschise chepengul şi o împinse pe scări, încercând tot timpul să o liniştească. Câteva clipe au rămas pe întuneric, până a găsit felinarul atârnat de o grindă şi l-a aprins. Azucena râdea: în fine, chinezul ăsta ciudat pricepuse târgul. N-o făcuse niciodată cu un asiatic şi era foarte curioasă să vadă dacă scula lui era la fel ca a celorlalți bărbați, dar bucătarul nu dădea semne că ar dori să profite de intimitatea ei, în schimb o trăgea după el prin labirintul de bagaje. Îi trecu prin minte că omul era nebun, şi încercă să scape, dar el nu i-a dat drumul până ce lumina felinarului a ajuns la culcuşul pe care zăcea Eliza.

— Isus, Maria şi Josif! exclamă Azucena făcându-şi cruce speriată.

— Spune-i să ne ajute o rugă Tao pe Eliza în engleză, în timp ce o scutura ca să o trezească.

Cam un sfert de oră i-a tradus Eliza instrucțiunile lui Tao Chi'en, care

scosese la vedere broşa cu turcoaze şi o tot agita în faţa ochilor Azucenei, care tremura toată. Târgul, i-a spus, consta în a veni de două ori pe zi pentru a o spăla pe Eliza şi a-i da să mănînce, fără ca cineva să prindă de veste. Dacă făcea asta, la San Francisco broşa era a ei, dar dacă sufla o vorbă îi tăia gâtul. Îşi scosese cuţitoiul de la brâu şi i-l plimba prin faţa nasului, iar în mâna cealaltă agita broşa, ca mesajul să fie cât se poate de clar.

— Pricepi?

— Spune-i chinezului ăsta blestemat că pricep şi să-şi vâre cuţitul la loc că e în stare să mă rănească din greşeală.

Un timp care a părut interminabil, Eliza s-a zbătut pradă febrei, îngrijită de Tao Chi'en noaptea şi de Azucena Placeres ziua. Femeia profita de prima oră a dimineţii şi de cea a siestei, când majoritatea pasagerilor dormitau, pentru a se strecura cu grijă la bucătărie, unde Tao îi dădea cheia. La început, cobora în cală moartă de frică, dar în curând sufletul ei bun şi broşa au fost mai puternice decât teama. Mai întâi o freca pe Eliza cu o cârpă însăpunită pentru a o curăţa de transpiraţia agoniei, apoi o obliga să mănânce terciul de ovăz cu lapte şi supele de găină cu orez completate cu tangkuei pe care le pregătise Tao Chi'en, îi administra ierburile aşa cum îi spusese şi, din proprie iniţiativă, îi dădea să bea o cană cu infuzie de limba-mielului în fiecare zi. Avea o încredere oarbă în acest leac care curăţa pântecul după o sarcină; această plantă şi o imagine a Fecioarei del Carmen fuseseră primele lucruri pe care ea şi tovarăşele ei de aventură şi le puseseră în cufere, căci fără aceste protecţii drumurile Californiei s-ar fi putut dovedi foarte greu de străbătut. Bolnava a zăbovit în apropierea morţii până în dimineaţa în care au lăsat ancora în portul Guayaquil, abia un cătun înghiţit de exuberanta vegetaţie ecuatorială, unde opreau puţine vase şi doar ca să cumpere fructe tropicale sau cafea, dar căpitanul Katz promisese să înmâneze nişte scrisori unei familii de misionari olandezi. Corespondenţa stătea la el de vreo şase luni şi nu era el omul care să-şi încalce o promisiune. În noaptea precedentă, într-o căldură de cuptor, Eliza a transpirat dând afară toată febra, a visat că se căţăra desculţă pe versantul unui vulcan în erupţie şi s-a trezit leoarcă, dar lucidă şi cu fruntea uscată. Toţi pasagerii, inclusiv femeile şi o bună parte a echipajului au coborât pentru câteva ceasuri pe uscat să-şi dezmorţească picioarele, să se ghiftuiască de fructe şi să facă baie în râu, dar Tao Chi'en a rămas pe vas să o înveţe pe Eliza să aprindă şi să fumeze pipa pe care o scosese din bagajul lui. Avea îndoieli în ceea ce privea modul de tratament, ar fi dat oricât să primească sfaturile înţeleptului său maestru. Ştia că e necesar să rămână liniştită cât mai ţinea călătoria în închisoarea din cală, dar pierduse mult sânge şi se temea ca drogul să nu-l subţieze prea mult şi pe cel care îi mai rămăsese. A luat hotărârea ezitând, după ce a implorat-o pe Lin să vegheze îndeaproape somnul Elizei.

— Opiu. Te va ajuta să dormi, aşa timpul o să treacă mai repede.

— Opiu! Din asta înnebuneşti!

— Tu eşti oricum nebună, nu mai ai ce pierde, zâmbi Tao.

— Vrei să mă omori, nu-i aşa?

— Sigur. Nu mi-a ajuns cât sânge ai pierdut şi acum te ucid cu opiu.

— Vai, Tao, mi-e frică...

— Mult opiu e ceva rău. Dar puţin e o alinare iar eu am să-ţi dau foarte puţin.

Tânăra nu ştia cât însemna mult sau puţin. Tao Chi'en îi dădea să bea poţiunile lui de osul dragonului şi cochilie de stridie şi îi raţionaliza opiul pentru a-i dărui câteva milostive ore de somn uşor, între vis şi trezie, fără a o lăsa să se piardă pe de-a-ntregul într-un paradis fără întoarcere. A trecut următoarele săptămâni zburând în alte galaxii, departe de vizuina insalubră în care trupul îi zăcea într-o stare de prostraţie, şi se deştepta doar când veneau să o hrănească, să o spele şi să

o oblige să facă câțiva paşi prin labirintul îngust din cală. Nu simțea chinul păduchilor şi al puricilor şi nici mirosul grețos pe care la început nu-l putea suporta pentru că drogul îi atenua olfactul atât de fin. Intra şi ieşea din vis fără nici un control şi nu-şi amintea nimic, dar Tao Chi'en avusese dreptate: timpul trecea mai repede. Azucena Placeres nu înțelegea de ce călătorea Eliza în condițiile astea. Nici ele nu plătiseră biletul, se îmbarcaseră cu un contract cu căpitanul, care urma să primească contravaloarea biletelor la San Francisco.

— Dacă zvonurile sunt corecte, într-o singură zi poți scoate cinci sute de dolari. Minerii plătesc în aur curat. Nu văd o femeie cu lunile, sunt disperați. Vorbeşte cu căpitanul şi plăteşti când ajungi insista când Eliza reuşea să stea în picioare.

— Nu sunt una dintre voi, răspundea Eliza zăpăcită de ceața dulce a drogurilor.

Dar într-un moment de luciditate Azucena Placeres reuşi s-o facă pe Eliza să-i povestească istoria ei. Imediat, ideea de a ajuta o fugară din dragoste puse stăpânire pe ea şi o îngriji cu şi mai multă atenție. Nu numai că o spăla şi o hrănea, cum era târgul, dar stătea cu ea din plăcerea de a o vedea dormind. Dacă era trează, îi povestea propria ei viață şi o învăța să spună rugăciuni numărând mătăniile, cea mai bună modalitate, susținea, de a face să treacă orele fără a se gândi şi totodată de a ajunge în cer fără prea mult efort. Pentru o persoană de profesia ei, explica, era o metodă fără greş. Economisea riguros o parte din câştiguri pentru a cumpăra indulgențe de la biserică, reducând astfel zilele de purgatoriu pe care ar fi trebuit să le îndure în viața de apoi, deşi, după calculele ei, nicicum nu vor ajunge să acopere toate păcatele. Au trecut săptămâni în care Eliza nu a ştiut când era zi şi când noapte. Avea vaga senzație că uneori era o prezență feminină lângă ea, dar adormea şi se trezea confuză, neştiind dacă o visase pe Azucena Placeres sau într-adevăr exista o muieruşcă cu cozi negre, nas cârn şi pometi înalți, care părea o versiune tânără a Mamei Fresia.

De cum au trecut de Panama, unde căpitanul a interzis coborârea pe uscat de frica molipsirii cu febră galbenă, trimițând doar o barcă cu doi marinari pentru a lua apă dulce, căci ce le mai rămânea devenise un fel de mâl, clima s-a răcorit. Au trecut şi de Mexic, iar în timp ce Emilia naviga în apele din nordul Californiei au intrat în anotimpul de iarnă. Sufocarea din prima parte a călătoriei s-a transformat în frig şi umezeală; din cufere au apărut căciuli de blană, cizme, mănuşi şi fulare de lână. Din când în când, bergantina se încrucişa cu alte nave şi se salutau de departe, fără a încetini mersul. La fiecare slujbă religioasă căpitanul mulțumea cerului pentru vânturile favorabile, ştiind cazuri de vase deviate până spre coastele insulei Hawaii sau şi mai departe în căutarea impulsului pentru vele. Delfinilor jucăuşi li s-au adăugat mari balene solemne, care îi însoțeau pe distanțe lungi. La apusul soarelui, când apa devenea roşie sub razele asfințitului, imensele cetacee se iubeau într-un vârtej de spumă aurie, strigându-se cu mugete marine. Uneori, în liniştea nopții, se apropiau atât de mult de vas încât rumoarea grea şi misterioasă a prezenței lor se auzea foarte clar. Proviziile proaspete se terminaseră, mâncarea uscată era şi ea pe sponci; singurele distracții erau jocul de cărți şi pescuitul. Călătorii dezbăteau ore în şir amănuntele societăților create pentru aventură, unele cu stricte regulamente militare şi chiar cu uniforme, altele mai relaxate. Toate constau în principiu în a se uni pentru finanțarea călătoriei şi a echipamentului, a lucra în mină, a transporta aurul şi apoi a-şi împărți câştigul în mod echitabil. Nu ştiau nimic despre condițiile de pe teren sau despre distanțe. Una dintre aceste societăți stipula că membrii trebuiau să revină seara pe vas, unde gândeau că vor trăi mai multe luni, şi să depoziteze aurul scos ziua într-un seif. Căpitanul Katz le spuse că Emilia nu era de închiriat pe post de hotel, pentru că dorea să se întoarcă în Europa cât de curând, iar minele erau la sute de mile distanță de port, dar l-au

ignorat. Erau de cincizeci şi două de zile pe mare, monotonia apelor fără sfârşit le slăbise nervii şi certurile izbucneau la cel mai mic pretext. Când un pasager chilian a fost gata să-şi descarce flinta într-un marinar yankeu căruia Azucena Placeres îi cam făcea ochi dulci, căpitanul Vincent Katz a confiscat toate armele, inclusiv bricele de ras, promițând să le restituie când se va zări San Francisco. Unicul autorizat să mânuiască cuțite a fost bucătarul, care avea ingrata sarcină de a omorî unul după altul toate animalele domestice. După ce ultima vacă a ajuns în oale, Tao Chi'en a improvizat o ceremonie complicată pentru a obține iertarea animalelor sacrificate şi a se spăla de sângele vărsat, apoi şi-a dezinfectat cuțitul trecându-l de mai multe ori prin flacăra unei torțe.

Imediat după ce nava intrase în apele Californiei, Tao Chi'en a suspendat treptat ierburile tranchilizante şi opiul pe care le administra Elizei, s-a apucat să o hrănească şi a obligat-o să facă exerciții pentru a putea ieşi din ascunzătoare pe propriile ei picioare. Azucena Placeres o săpunea răbdător, ba chiar găsi o modalitate de a o spăla pe cap cu ceşti cu apă în timp ce îi povestea trista ei viață de prostituată şi vesela fantezie de a se îmbogăți în California şi a reveni în Chile ca o doamnă, cu şase cufere cu rochii de regină şi un dinte de aur. Tao Chi'en se întreba cum o va scoate pe Eliza pe uscat, dar dacă putuse să o aducă pe vas băgată într-un sac, în mod sigur va folosi aceeaşi metodă ca s-o debarce. Iar o dată ajunsă pe pământ, fata nu mai era în grija lui. Ideea de a se despărți definitiv de ea îi producea un amestec de nespusă uşurare şi anxietate inexplicabilă.

Când nu mai rămăseseră multe leghe de parcurs până la destinație, Emilia a navigat aproape de coasta de nord a Californiei. După spusele Azucenei Placeres semăna atât de mult cu cea din Chile că precis merseseră în cerc ca langustele şi erau iarăşi la Valparaíso. Mii de lupi de mare şi de foci se lăsau să cadă greu în apă de pe stânci, zarva pe care o făceau pescăruşii şi pelicanii era asurzitoare. Nu se vedea nici un suflet pe faleze, nici urmă de cătun, nici părere din indienii care, se spunea, trăiau de secole pe aceste meleaguri vrăjite. În cele din urmă s-au apropiat de falezele care anunțau apropierea de Poarta de Aur, celebrul Golden Gate, pragul de intrare în golful San Francisco. O ceață deasă a învăluit corabia ca o mantie, nu se vedea la jumătate de metru şi căpitanul a ordonat oprirea imediată şi lăsarea ancorei de frică să nu se zdrobească de stânci. Erau foarte aproape, şi nerăbdarea pasagerilor se transforma în vacarm. Toți vorbeau în acelaşi timp, gata să păşească pe pământ ferm şi să tâşnească spre nisipurile aurifere în căutarea comorii. Majoritatea societăților pentru exploatarea minelor se lichidaseră în ultimele zile, neplăcerea mersului pe mare îi transformase în duşmani pe foştii parteneri şi fiecare nu se gândea decât la sine însuşi, băgat în planuri de bogăție nesfârşită. Nu au lipsit unii care şi-au declarat dragostea pentru prostituate, gata să-i ceară căpitanului să-i cunune înainte de debarcare, căci auziseră că prin acele locuri barbare ce lipsea cel mai mult erau femeile. O peruană a acceptat propunerea unui francez, care era de atâta timp pe mare că uitase chiar şi cum îl cheamă, dar căpitanul Vincent Katz a refuzat să oficieze căsătoria aflând că omul avea nevastă şi patru copii la Avignon. Celelalte au refuzat scurt asemenea propuneri, spunând că făcuseră un drum atât de greu pentru a fi libere şi bogate, nu pentru a deveni servitoarele neplătite ale primului amărât care le propunea să le ia de nevastă.

Entuziasmul scădea pe măsură ce treceau orele, nemişcați în mijlocul lăptoasei irealități a ceții. În fine, a doua zi cerul s-a limpezit brusc, au ridicat ancora şi au pornit cu pânzele în vânt în ultima etapă a lungii călătorii. Pasageri şi echipaj au ieşit pe punte să admire îngusta intrare care era Golden Gate, şase mile au fost purtați de vântul de aprilie sub un cer diafan. De ambele părți se înălțau maluri înalte, tăiate ca o rană de lucrarea eternă a valurilor, în spate rămânea Oceanul Pacific, în față se întindea golful splendid precum un lac cu ape de argint. O salvă de exclamații a salutat sfârşitul grelei călătorii şi începutul aventurii

aurului pentru aceşti bărbaţi şi aceste femei, cât şi pentru cei douăzeci de marinari din echipaj care au hotărât într-o clipă să părăsească nava în voia sorţii şi să plece spre mine. Singurii care au rămas impasibili au fost căpitanul olandez Vincent Katz, nemişcat la timonă şi fără a arăta nici cea mai mică emoţie pentru că aurul nu îl emoţiona nicicum şi nu dorea decât să se întoarcă la Amsterdam la timp pentru a petrece Crăciunul cu familia, şi în burta velierului, Eliza Sommers, care nu a aflat că sosiseră decât multe ore mai târziu.

Primul lucru care l-a uimit pe Tao Chi'en la intrarea în golf a fost pădurea de catarge pe care a văzut-o în dreapta lui. Era imposibil să le numere, dar a calculat că erau mai mult de o sută de vase abandonate într-o dezordine de bătălie. Orice muncitor cu ziua de pe uscat câştiga mai mult într-o zi decât un marinar într-o lună întreagă de mers pe mare; oamenii nu dezertau doar pentru aur, dar şi tentaţi să facă bani cărând saci, cocând pâine sau făcând potcoave. Mai multe ambarcaţiuni goale erau închiriate ca depozite sau hoteluri improvizate, altele se deteriorau acoperite de alge marine şi cuiburi de pescăruşi. La o a doua privire, Tao a descoperit oraşul întins ca un evantai pe coastele colinelor, o amestecătură de corturi, cabane de scânduri şi carton şi câteva clădiri simple, dar de bună factură, primele din localitatea pe punctul de a se naşte. După ce au aruncat ancora au primit prima barcă, ce nu era a căpităniei portului, cum au presupus, ci a unui chilian grăbit să-şi salute compatrioţii şi să ridice corespondenţa. Era Feliciano Rodríguez de Santa Cruz, care îşi schimbase răsunătorul nume cu acela de Felix Cross, ca yankeii să-l poată pronunţa. Deşi mai mulţi călători erau prietenii lui apropiaţi, nimeni nu l-a recunoscut, pentru că din fantele cu redingotă şi mustăţi gominate pe care îl văzuseră ultima dată la Valparaíso nu rămăsese nimic; în faţa lor a apărut un fel de om al peşterilor hirsut, cu pielea arsă de soare ca a unui indian, haine de muntean, cizme ruseşti până la jumătatea coapsei şi două pistoale mari la brâu, însoţit de un negru cu înfăţişare la fel de sălbatică, înarmat şi acesta ca un bandit. Era un sclav fugit care ajungând în California devenise om liber, dar nefiind în stare să suporte privaţiunile mineritului a preferat să-şi câştige pâinea ca ucigaş plătit. Când Feliciano a spus cine este, a fost primit cu strigăte de entuziasm şi purtat practic pe sus la clasa întâi, unde pasagerii i-au cerut veşti într-un glas. Singurul lor interes era să ştie dacă minereul era atât de abundent pe cât se spunea, la care el răspunse că era mai mult decât atât şi a scos din buzunar o substanţă gălbuie în formă de rahat strivit anunţând că era o pepită de aur de jumătate de kilogram pe care era dispus să o schimbe pe loc pe toată băutura de la bord, dar târgul nu s-a putut face pentru că nu mai rămăseseră decât trei sticle, restul se băuse pe drum. Pepita o găsiseră, spuse, bravii mineri aduşi din Chile, care acum lucrau pentru el pe malul Râului American. După ce au închinat un pahar cu ultima rezervă de alcool şi a primit scrisorile de la nevastă-sa, chilianul începu să îi informeze despre cum se putea trăi în regiune.

— Până acum câteva luni aveam un cod al onoarei şi chiar şi ultimii derbedei se purtau decent. Puteai să laşi aurul într-un cort fără pază, nimeni nu-l atingea, dar acum totul s-a schimbat. Domneşte legea junglei, unica ideologie e lăcomia. Nu lăsaţi armele din mână şi umblaţi câte doi sau în grupuri, ăsta e teritoriu de hoţi.

Mai multe bărci înconjuraseră nava, conduse de bărbaţi care propuneau strigând diverse afaceri, hotărâţi să cumpere orice lucru, pe care pe uscat l-ar fi vândut cu valoare încincită. Curând naivii călători descopereau arta speculaţiei. Pe seară a apărut şi căpitanul portului împreună cu un agent vamal, iar după el două bărci cu câţiva mexicani şi vreo doi chinezi care s-au oferit să transporte încărcătura pe chei. Cereau o avere, dar nu exista alternativă. Căpitanul portului nu avea nici o intenţie să ceară paşapoarte şi să controleze identitatea pasagerilor.

— Documente? Nici gând! Aţi ajuns în paradisul libertăţii. Aici nu există hârtii ştampilate, anunţă.

Femeile, în schimb, îl interesau teribil. Se lăuda că pe la el treceau toate femeile care debarcau la San Francisco, deşi nu erau atâtea câte ar fi dorit. A povestit că primele care îşi făcuseră apariția în oraş, acum mai mulți ani, fuseseră aşteptate de o mulțime de bărbați care făceau coadă pentru a le veni rândul plătit cu aur sub formă de pulbere, pepite sau monede şi chiar lingouri. Era vorba de două curajoase fete americane care veniseră de la Boston traversând Pacificul prin Istmul Panama. Şi-a adjudecat serviciile lor cel mai bun licitant, şi au câştigat într-o zi cât într-un an. De-atunci sosiseră peste cinci sute, aproape toate mexicane, chiliene şi peruviene, cu excepția câtorva americane şi franțuzoaice, dar numărul era neînsemnat față de invazia crescândă de bărbați tineri şi singuri.

Azucena Placeres nu auzi veştile, pentru că Tao Chi'en a luat-o cu el în cală de cum a aflat de prezența agentului vamal. Nu o putea scoate pe față într-un sac pentru că în mod sigur bagajele urmau să fie verificate. Eliza a fost mirată, văzându-i căci ambii erau de nerecunoscut: el în pantaloni şi bluză proaspăt spălate, cu coada împletită lucind ca unsă cu ulei şi îngrijit ras pe frunte şi pe chip, în timp ce Azucena Placeres îşi schimbase hainele de țărancă cu ținuta de campanie şi purta o rochie albastră cu pene la decolteu, o coafură înaltă încununată de o pălărie şi îşi dăduse cu carmin pe buze şi pe obraz.

— Călătoria s-a terminat şi tu ai scăpat cu viață, i-a spus veselă.

Avea de gând să-i împrumute Elizei una din rochiile ostentative şi să o scoată de parcă ar fi fost încă una din grup, idee deloc năstruşnică, căci în mod sigur aceasta îi va fi meseria pe uscat, după cum îi explică.

— Am venit să mă căsătoresc cu logodnicul meu, i-a spus Eliza pentru a suta oară.

— Niciun logodnic nu rezistă în condițiile astea. Dacă e să-ți pui fundul la bătaie ca să ai ce mânca, ți-l pui. Aici nu merge cu mofturi, fată.

Tao Chi'en le-a întrerupt. Dacă timp de două luni fuseseră şapte femei la bord, nu puteau coborî opt, a fost raționamentul său. Observase atent grupul de mexicani şi de chinezi care urcaseră pentru a descărca şi aşteptau pe covertă ordinele căpitanului şi ale agentului vamal. I-a arătat Azucenei cum să pieptene pletele Elizei într-o coadă ca a lui şi s-a dus să-i aducă un schimb din hainele proprii. Au îmbrăcat-o pe față cu nişte pantaloni, un bluzon legat la brâu cu o funie şi o pălărie de pai pentru a o feri de soare. În cele două luni în care se zbătuse prin mlaştinile infernului, Eliza slăbise şi era costelivă şi palidă ca hârtia de orez. În hainele lui Tao Chi'en, prea mari pentru ea, părea un copil chinez subalimentat şi trist. Azucena Placeres a îmbrățişat-o cu brațele ei robuste de spălătoreasă şi i-a lipit o pupătură emoționată pe frunte, îi devenise dragă şi în definitiv se bucura că avea un logodnic care o aştepta, căci nu şi-o putea imagina suportând brutalitățile vieții pe care o ducea ea însăşi.

— Parcă eşti o şopârlă, râse Azucena Placeres.

— Şi dacă mă descoperă?

— Ce-or să-ți facă? În cel mai rău caz Katz te obligă să plăteşti biletul. O poți face cu bijuteriile, doar pentru asta le ai.

— Nu trebuie să afle nimeni de prezența ta. Aşa căpitanul Sommers nu te va căuta în California spuse Tao Chi'en.

— Dacă dă de mine, mă duce înapoi în Chile.

— La ce bun? Oricum eşti dezonorată. Bogătaşii nu suportă asta. Familia ta trebuie că e foarte mulțumită că ai dispărut, aşa nu mai trebuie să te arunce în stradă.

— Numai atât? În China te-ar fi omorât.

— Lasă, chinezule, că nu suntem în țara ta. Nu o mai speria pe fată. Stai liniştită, Eliza. Nimeni n-o să te bage în seamă. Toți ochii o să fie la mine o asigură Azucena Placeres luându-şi rămas-bun într-un vârtej de pene albastre şi cu broşa

cu turcoaze la decolteu.

Şi aşa a şi fost. Cele cinci chiliene şi cele două peruviene, gătite în cele mai exuberante veşminte de seducție, au fost spectacolul zilei. Au coborât în bărci pe scări de frânghie, precedate de şapte marinari norocoşi care se certaseră pe privilegiul de a putea ține pe grumaji şezuturile femeilor, într-un cor de fluierături şi aplauze ale sutelor de curioşi îngrămădiți în port pentru a le primi. Nimeni nu a dat atenție mexicanilor şi chinezilor care precum furnicile îşi treceau bagajele din mână în mână. Eliza a ajuns în ultima barcă, alături de Tao Chi'en, care i-a anunțat pe compatrioții săi că băiatul era surdo-mut şi cam idiot, aşa că nu avea sens să încerce să-i vorbească.

Argonauţi

Tao Chi'en şi Eliza Sommers au pus prima dată piciorul în San Francisco la ceasurile două dintr-o zi de marți a lunii aprilie a anului 1849. Până arunci pe aici trecuseră deja mii de aventurieri în drum spre minele de aur. Un vânt destul de tenace îngreuia mersul bărcilor, dar ziua era senină şi au putut admira panorama golfului în toată splendoarea sa. Tao Chi'en avea o înfățişare destul de fistichie cu geanta lui de doctor, de care nu se despărțea niciodată, o legătură în spate, pălărie de pai şi un sarape de lână multicoloră cumpărat de la unul din hamalii mexicani. Dar în oraşul acesta aspectul conta cel mai puțin. Elizei îi tremurau picioarele pe care nu le mai folosise de două luni şi era la fel de amețită pe uscat cum fusese şi pe mare, dar îmbrăcămintea bărbătească îi dădea o libertate necunoscută, niciodată nu se simțise atât de invizibilă. După ce i-a trecut senzația că era goală s-a bucurat din plin de briza care îi pătrundea prin cămaşă şi pantaloni. Obişnuită cu jupoanele şi corsetele, respira acum în voie. Căra cu greu mica valiză cu rochiile cochete pe care Miss Rose i-o pregătise cu cele mai bune intentii şi văzând cum se chinuie, Tao Chi'en i-a luat-o din mână şi şi-a pus-o pe umăr. Pledul de Castilia rulat pe care îl purta sub braț era la fel de greu ca valiza, dar şi-a dat seama că nu-l putea abandona, pe timpul nopții era averea ei cea mai mare. Cu capul aplecat, ascunsă sub pălăria de paie, înainta împiedicat prin zăpăceala înfiorătoare a portului. Cătunul Yerba Buena, fondat de o expediție spaniolă în 1769, număra mai puțin de cinci sute de locuitori, dar îndată ce s-a răspândit vestea cu aurul au început să sosească aventurierii.

În câteva luni sătucul inocent s-a trezit sub numele de San Francisco şi celebritatea lui a ajuns în toate colțurile lumii, încă nu era un oraş adevărat, abia o uriaşă tabără pentru oameni în trecere.

Febra aurului nu a lăsat pe nimeni indiferent: fierari, dulgheri, învățători, medici, soldați, oameni care fugeau de lege, predicatori, brutari, revoluționari şi nebuni blânzi de toate categoriile îşi lăsaseră familia şi averea pentru a traversa jumătate de lume în căutarea aventurii. „Căutați aur dar pe drum vă pierdeți sufletul", repetase fără odihnă căpitanul Katz la fiecare scurtă slujbă religioasă pe care o impunea duminica pasagerilor şi echipajului Emiliei, dar nimeni nu-l băga în seamă, orbiți fiind toți de iluzia unei bogății subite în stare să le schimbe viața. Pentru prima dată în istorie, aurul se găsea aruncat pe jos fără stăpân, gratis şi din belşug, la îndemâna oricui hotărât să-l culeagă. De pe țărmurile cele mai îndepărtate soseau argonauții: europeni care fugeau de războaie, ciumă şi tiranie; yankei ambițioşi şi plin de curaj; negri în căutarea libertății; oregonezi şi ruşi îmbrăcați în piele, ca indienii; mexicani, chilieni şi peruvieni; bandiți australieni; țărani chinezi flămânzi care îşi riscau capul încălcând interdicția imperială de a părăsi țara. Pe ulițele noroioase din San Francisco se amestecau toate rasele.

Străzile principale, trasate ca nişte semicercuri mari ale căror extremităţi ajungeau pe plajă, erau tăiate de alte străzi drepte care coborau de pe colinele abrupte şi se opreau pe chei, unele atât de înclinate şi pline de noroi că nici catârii nu reuşeau să le urce. Câteodată se isca un vânt ca de furtună, ridicând vârtejuri de praf şi nisip, dar curând cerul era iar senin şi aerul liniştit. Existau de-acum câteva clădiri solide şi alte câteva zeci erau în construcţie, inclusiv unele care se anunţau ca viitoare hoteluri de lux, restul era un amestec de locuinţe provizorii, barăci, căsuţe din tablă, lemn sau carton, corturi şi umbrare de paie. Ploile iernii care abia se terminase transformaseră cheiul într-o mlaştină, puţinele vehicule se înnămoleau şi era nevoie de scânduri late pentru a traversa şanţurile pline de gunoaie, mii de sticle sparte şi alte resturi. Nu existau trotuare nici canalizare, iar puţurile erau contaminate; holera şi disenteria erau mortale, doar chinezii scăpau pentru că aveau obiceiul să bea ceai, şi chilienii, crescuţi cu apa infectă din ţara lor, deci imuni la bacteriile minore. Mulţimea eterogenă mişuna pradă unei activităţi frenetice, împingând şi încurcându-se între materiale de construcţie, butoaie, lăzi, măgari şi cărucioare. Hamalii chinezi îşi purtau în balans încărcătura la extremităţile unei prăjini, lovind fără milă trecătorii; mexicanii, puternici şi răbdători, îşi aruncau în spate echivalentul propriei lor greutăţi şi urcau colinele în trap; malaezii şi hawaienii săreau la bătaie la orice pretext; yankeii se urcau pe cai şi zdrobeau pe oricine le stătea în cale; californienii de baştină se mândreau cu frumoase haine brodate, pinteni de argint şi pantaloni închişi pe laturi cu un şir dublu de nasturi de aur de la brâu până la cizme. Hărmălaia bătăilor sau a accidentelor se adăuga gălăgiei produse de ciocane, fierăstraie şi stâlpi bătuţi. Se auzeau tot timpul focuri de armă, dar nimeni nu făcea mare caz de un mort în plus sau în minus, în schimb furtul unei lăzi de cuie atrăgea imediat un grup de cetăţeni indignaţi gata să facă dreptate cu propriile lor mâini. Proprietatea era mult mai valoroasă decât viaţa, orice furt mai mare de o sută de dolari se pedepsea cu spânzurătoarea. Era plin de case de joc, baruri şi saloons, decorate cu imagini de femei goale, în lipsa unora adevărate, în corturi se vindeau de toate, mai ales băutură şi arme, la preţuri exagerate, căci nimeni nu avea timp să se tocmească. Clienţii plăteau de regulă cu aur fără a se obosi să adune praful care rămânea lipit de greutăţile cântarului. Tao Chi'en a ajuns la concluzia că faimosul Gum San, Muntele Aurit de care auzise atâtea, era un iad şi a socotit că la preţurile astea economiile i se vor termina curând. Punguţa cu bijuterii a Elizei se va dovedi inutilă, singura monedă acceptabilă era metalul pur.

Eliza străbătea cum putea aglomeraţia, lipită de Tao Chi'en şi recunoscătoare hainelor bărbăteşti, căci nu se vedea nici o femeie în jur. Cele şapte călătoare de pe Emilia fuseseră duse pe sus la unul din multele saloons, unde precis începuseră să câştige cei două sute şaptezeci de dolari pentru bilet datoraţi căpitanului Vincent Katz. Chi'en aflase de la hamali că oraşul era împărţit în sectoare şi fiecare naţionalitate avea un cartier al ei. L-au avertizat să nu se apropie de bandiţii australieni, care îl puteau ataca din simplă distracţie, şi i-au arătat o îngrămădire de corturi şi căsuţe unde locuiau chinezii, într-acolo s-a şi îndreptat.

— Cum să-l găsesc pe Joaquín în nebunia asta? a întrebat Eliza, care se simţea pierdută şi neputincioasă.

— Dacă există un cartier chinezesc precis există şi unul chilian. Caută-l.

— Nu vreau să mă despart de tine, Tao.

— Vezi că la noapte eu mă întorc pe vas.

— De ce? Nu te interesează aurul?

Tao Chi'en a grăbit pasul şi ea a trebuit să se ţină după el să nu se piardă. Aşa au ajuns în cartierul chinezesc Little Canton, cum i se spunea - câteva străzi insalubre unde el s-a simţit imediat ca acasă pentru că nu se vedea nici o faţă de yang guizi, aerul era impregnat de mirosurile delicioase ale mâncării din ţara lui şi

se auzeau mai multe dialecte, mai ales cel cantonez. Pentru Eliza în schimb era o altă planetă, nu înțelegea niciun cuvânt şi credea că toată lumea e supărată, pentru că toți gesticulau strigând. Nici aici nu a văzut femei, dar Tao i-a arătat nişte ferestruici zăbrelite la care se vedeau câteva chipuri disperate. Nu mai fusese cu o femeie de două luni iar acelea îl strigau, dar cunoştea prea bine ravagiile bolilor venerice pentru a-şi asuma riscul cu una de condiție atât de joasă. Erau fete de la țară cumpărate cu câteva parale şi aduse din cele mai îndepărtate provincii ale Chinei. S-a gândit la sora lui, pe care tatăl lor o vânduse, şi un val de greață îl făcu să se îndoaie.

— Ce ai, Tao?

— Amintiri urâte... Fetele astea sunt sclave.

— Păi nu se spune că în California nu sunt sclavi?

Au intrat într-un restaurant, semnalizat prin tradiționalele panglici galbene. Era o tejghea lungă unde bărbații înghesuiți devorau cot la cot în mare grabă. Zgomotul beților şoarelor pe străchini şi conversațiile purtate cu voce tare erau ca o muzică pentru urechile lui Tao Chi'en. Au aşteptat în picioare la o coadă pe două rânduri până au reuşit să se aşeze. Nu era de ales, trebuia să apuci ce puteai. Era nevoie de îndemânare pentru a apuca farfuria din zbor înaintea altuia mai dibaci, dar Tao a făcut rost de câte una pentru Eliza şi pentru el. S-a uitat neîncrezătoare la lichidul verzui în care pluteau nişte scame palide şi moluşte gelatinoase. Se lăuda că recunoaşte orice ingredient doar după miros, dar chestia asta nici măcar nu părea comestibilă, semăna cu apă de baltă cu mormoloci, dar cel puțin avea avantajul de a nu necesita beți şoare, se putea bea direct din bol. Foamea a fost mai puternică decât suspiciunea şi a gustat, în timp ce în spate coada nerăbdătoare o grăbea strigând. Felul s-a dovedit delicios şi ar mai fi vrut, dar Tao Chi'en a apucat-o de braț şi a scos-o afară. L-a urmat mai întâi prin prăvăliile de unde şi-a completat produsele medicinale pe care le căra în geantă şi unde a stat de vorbă cu cei doi tămăduitori cu ierburi care operau în oraş, apoi la o dugheană de jocuri, din numeroasele care se găseau la fiecare colț. Aceasta era o casă de lemn cu pretenții de lux, împodobit cu desene de femei voluptuoase pe jumătate dezbrăcate. Pulberea de aur se cântărea pentru a fi preschimbată în monezi, la şaisprezece dolari uncia, sau pur şi simplu se punea punga întreagă pe masă. Americanii, francezii şi mexicanii formau grosul clientelei, dar erau şi aventurieri din Hawaii, Chile, Australia şi Rusia. Jocurile cele mai populare erau monte de origine mexicană, lasquemt şi douăzeci şi unu. Chinezii, care preferau fân tan şi puneau la bătaie doar câțiva cenți, nu erau bine veniți la mesele de joc. Nu se vedea nici un negru jucând, dar erau câțiva care cântau la instrumente sau serveau la masă; mai târziu au aflat că dacă intrau într-un bar sau într-un tripou primeau o băutură gratis, după care trebuiau să plece sau erau dați afară. În salon erau trei femei, două mexicane tinere cu ochi mari şi focoşi, îmbrăcate în alb şi fumând țigară de la țigară, şi o franțuzoaică strânsă în corset şi machiată din gros, cam trecută dar drăguță. Treceau pe la mese îndemnând clienții la joc şi la băutură şi dispăreau frecvent de braț cu câte un client în spatele unei perdele grele de brocart roşu. Tao Chi'en a aflat că primeau o uncie de aur pentru un ceas de companie la bar şi câteva sute de dolari pentru a petrece noaptea întreagă cu un bărbat singur, dar că franțuzoaica era mai scumpă şi nu avea de a face cu negri sau chinezi.

Eliza, neobservată în rolul ei de băiat oriental, s-a aşezat într-un colț, extenuată, în timp ce el vorbea cu unul şi cu altul, aflând amănunte despre aur şi despre viața în California. Lui Tao, apărat de amintirea lui Lin, îi era mai uşor să suporte tentația femeilor decât pe cea a jocului. Sunetul fişelor de fân ian şi al zarurilor pe suprafața meselor îl chema cu glas de sirenă. Vederea cărților în mâna jucătorilor îl făcea să transpire, dar s-a abținut, întărit de convingerea că norocul îl va părăsi definitiv dacă-şi încălca promisiunea. După ani şi după multiple aventuri,

Eliza l-a întrebat la ce fel de noroc se referea atunci, iar el, fără să se gândească de două ori, a răspuns că la acela de a fi în viață şi de a o fi cunoscut pe ea. În seara aceasta a aflat că nisipurile aurifere se găseau pe râurile Sacramento, Americano, San Joaquín şi în sutele de estuare ale lor, dar hărțile nu erau de încredere şi distanțele erau uriaşe. Aurul comod de la suprafață începea să lipsească. Sigur, mai erau mineri norocoşi care se împiedicau de o pepită cât un pantof, dar majoritatea se mulțumea cu câte un pumn de pulbere dobândit cu eforturi nemăsurate. Se vorbea mult de aur, i-au spus, dar prea puțin de sacrificiul cu care se obținea. Era nevoie de o uncie pe zi ca să scoți oarece profit, asta dacă te mulțumeai să trăieşti ca un câine, pentru că prețurile erau extravagante şi aurul se ducea cât ai clipi din ochi. În schimb, negustorii şi cei care dădeau bani cu împrumut se îmbogățeau, precum consăteanul care s-a ocupat cu spălatul rufelor şi care în câteva luni şi-a construit o casă solidă şi se gândea să se întoarcă în China, să-şi cumpere câteva soții şi să se apuce de procreat băieți, sau altul care împrumuta bani în casele de joc cu o dobândă de zece la sută pe oră, adică mai mult de optzeci şi şapte de mii pe an. I-au confirmat poveşti fabuloase cu pepite enorme, praf de aur amestecat cu nisip, filoane de cuarț, catâri care desprindeau o piatră cu copitele şi dedesubt apărea o comoară, dar ca să te îmbogățeşti era nevoie de muncă şi de noroc. Yankeii nu aveau răbdare, nu ştiau să lucreze în echipă, îi stricau dezordinea şi lăcomia. Mexicanii şi chilienii erau pricepuți, dar cheltuitori; oregonezii şi ruşii îşi pierdeau timpul certându-se şi bând. Dar chinezii scoteau profit, chiar dacă mic, pentru că mâncau frugal, nu se îmbătau şi munceau ca furnicile optsprezece ore pe zi fără a se odihni şi fără a se plânge. Yang guizi-ii erau indignați de succesul chinezilor, l-au avertizat, trebuiau să disimuleze, să facă pe proştii, să nu îi provoace, dacă nu, o s-o pățească la fel de rău precum orgolioşii de mexicani. Da, i-au spus, exista o tabără de chilieni, ceva mai departe de centru, pe colina din dreapta, şi se numea Chilecito, dar era prea târziu să se aventureze prin locurile acelea doar cu fratele cel retardat.

— Eu mă întorc pe vas, o anunță pe Eliza când au plecat într-un târziu din local.

— Mă simt amețită, cad din picioare.

— Ai fost tare bolnavă. Trebuie să mănânci bine şi să te odihneşti.

— Nu pot să fac asta singură, Tao. Te rog, nu mă lăsa încă...

— Am un contract, căpitanul o să trimită după mine.

— Pe cine? Toate vasele sunt părăsite. N-a rămas nimeni la bord. Căpitanul poate să răguşească strigând, niciun marinar nu se va întoarce.

Ce mă fac cu ea? se întreba Tao Chi'en cu glas tare şi în cantoneză. Contractul, târgul pe care îl făcuse cu ea se termina la San Francisco, dar iată că nu se simțea în stare să o abandoneze în voia sorții. Se simțea prins, măcar până când va fi mai întremată, se va împrieteni cu alti chilieni sau va găsi locul unde se află logodnicul ăla fugar. Nu va fi uşor. Oricât de confuz părea San Francisco, pentru chinezi nu existau secrete, putea să aştepte până a doua zi şi să meargă cu ea în Chilecito. Se lăsase noaptea, locurile căpătaseră un aspect fantasmagoric. Locuințele erau majoritatea din prelate iar lămpile care ardeau înăuntru le făceau transparente şi luminoase ca diamantele. Făcliile şi focurile aprinse pe străzi şi muzica din casele de joc sporeau impresia de irealitate. Tao Chi'en a căutat un loc unde să doarmă şi a găsit un şopron de vreo douăzeci şi cinci de metri lungime şi opt lățime, fabricat din scânduri şi tablă salvate de pe corăbiile eşuate şi numit hotel, după cum se citea afară. Înăuntru erau două rânduri de paturi suprapuse, simple priciuri de lemn pe care omul trebuia să se ghemuiască, şi o tejghea în fund unde se vindea băutură. Nu existau ferestre şi aerul intra doar prin crăpăturile scândurilor pereților. Pentru un dolar aveai dreptul să dormi peste noapte şi trebuia să-ți aduci aşternutul. Primii veniți ocupau paturile, ceilalți aterizau pe

duşumea, dar lor nu li s-au dat paturi, deşi erau destule libere, pentru că erau chinezi. S-au trântit pe jos, pe pământ, cu balotul de haine drept pernă, învelindu-se cu sarape şi cu pledul de Castilia. Locul s-a umplut curând cu bărbaţi de diverse rase şi înfăţişări mai mult sau mai puţin suspecte, care se întindeau unul lângă altul în rânduri strânse, îmbrăcaţi şi cu armele în mână. Duhoarea de jeg, tutun şi efluvii umane, plus sforăiturile şi glasurile dezarticulate ale celor care aveau coşmaruri făceau ca somnul să fie o treabă dificilă, dar Eliza era atât de obosită că nu şi-a dat seama cum au trecut orele. S-a deşteptat în zori tremurând de frig, lipită de spatele lui Tao Chi'en, şi atunci a simţit că mirosea a mare. Pe vas se confunda cu uriaşa întindere de apă care îi înconjura, dar acum şi-a dat seama că era mirosul special pe care îl degaja trupul lui. A închis ochii, s-a lipit şi mai tare de el şi a readormit.

A doua zi au plecat amândoi să găsească Chilecito, pe care ea l-a recunoscut imediat pentru că un drapel chilian flutura mândru în vârful unui stâlp şi pentru că majoritatea bărbaţilor purtau pălăriile tipice maulinos în formă de con. Erau vreo opt sau zece cvartale ticsite de oameni, chiar şi femei şi copii care veniseră cu bărbaţii, şi cu toţi ocupaţi în vreo afacere sau meserie. Locuinţele erau corturi de campanie, colibe sau căsuţe de scânduri înconjurate de un talmeş-balmeş de unelte şi gunoaie, erau şi câteva restaurante, hoteluri improvizate şi bordeluri. Să fi fost vreo două mii chilienii din cartier, dar nimeni nu îi numărase şi de fapt nu era decât un loc de trecere pentru nou-veniti. Eliza a fost fericită să audă limba ţării ei şi să vadă un afiş pe un cort amărât anunţând pequenes şi chunchules. S-a apropiat şi, disimulându-şi accentul chilian, a cerut o porţie din ultimele. Tao Chi'en a privit mirat mâncarea aceea ciudată, servită într-o bucată de ziar pe post de farfurie, întrebându-se ce dracu o fi. I-a explicat că era vorba de măruntaie de porc fripte în grăsime.

— Ieri am mâncat supa ta chinezească. Azi să faci bine şi să-mi mănînci chunchules chiliene, i-a ordonat.

— Cum se face că vorbiţi spaniola, chinezilor? a întrebat amabil vânzătorul.

— Prietenul meu nu vorbeşte, doar eu pentru că am fost în Peru, a răspuns Eliza.

— Şi ce căutaţi pe aici?

— Pe un chilian, se numeşte Joaquín Andieta.

— De ce îl căutaţi?

— Avem un mesaj pentru el. Îl cunoaşteţi?

— Pe aici a trecut multă lume în ultimele luni. Nimeni nu stă mai mult de câteva zile şi-apoi se duc să găsească aur. Unii se întorc, alţii nu.

— Şi Joaquín Andieta?

— Nu-mi amintesc, dar mă duc să întreb.

Eliza şi Tao s-au aşezat să mănînce la umbra unui pin. După douăzeci de minute vânzătorul de mâncare s-a întors însoţit de un bărbat cu aspect de indian din nord, cu picoare scurte şi umeri largi, care a spus că Joaquín Andieta plecase spre nisipurile aurifere de la Sacramente acum cel puţin două luni, deşi acolo nimeni nu dădea importanţă calendarului şi nu ţinea socoteala plecărilor.

— Mergem la Sacramente, Tao, decise Eliza pe când părăseau Chilecito.

— Nu poţi călători încă, trebuie să te odihneşti un timp.

— Am să mă odihnesc după ce îl găsesc.

— Mai bine mă întorc cu căpitanul Katz. California nu e pentru mine.

— Ce se întâmplă cu tine? Îţi curge braga în vene? Pe corabie nu mai e nimeni, doar căpitanul ăla cu Biblia lui. Toată lumea caută aur şi tu vrei să rămâi bucătar pentru o leafă mizerabilă!

— Nu cred în averea făcută peste noapte, îmi doresc o viaţă liniştită.

— Păi, dacă nu e aurul, probabil că te interesează altceva...

— Să învăț.

— Ce să înveți? Ştii destule.

— Mai am totul de învățat!

— Atunci ai ajuns exact unde trebuie. Nu ştii nimic despre țara asta. Aici e nevoie de medici. Câți oameni crezi tu că muncesc în mine? Mii! Şi toți au nevoie de un doctor. Asta e țara posibilităților, Tao. Vino cu mine la Sacramento. În plus, dacă nu vii cu mine, ştii că n-am să ajung departe...

Pe un preț de chilipir, date fiind condițiile sinistre de călătorie, Tao Chi'en şi Eliza s-au îmbarcat ca să meargă spre nord, străbătând întinsul golf San Francisco. Barca era ticsită de pasageri şi de complicatele lor utilaje de minerit, nimeni nu se putea mişca în spațiul redus plin de lăzi, unelte, coşuri şi saci cu provizii, praf de puşcă şi arme. Căpitanul şi secundul erau nişte yankei cu mutre suspecte, dar buni navigatori şi generoşi cu puținele alimente şi chiar cu sticlele de băutură. Tao Chi'en negociase cu ei prețul biletului pentru Eliza, iar el şi-l plătea pe al lui muncind ca marinar. Pasagerii, toți cu pistoalele la brâu, pe lângă cuțit şi brici, nu-şi vorbiseră deloc în prima zi, cu excepția vreunei înjurături dacă erau loviți din greşeală cu cotul sau cu piciorul, ceea ce nu era greu în înghesuiala din barcă. A doua zi în zori, după o lungă noapte rece şi umedă ancorați aproape de țărm pentru că nu se putea naviga pe întuneric, fiecare se simțea înconjurat de duşmani. Barba crescută peste noapte, murdăria, mâncarea execrabilă, țânțarii, vântul şi curentul din față ajutau la proasta dispoziție. Tao Chi'en, singurul care nu avea planuri şi țeluri imediate, era perfect calm şi când nu se lupta cu vela admira panorama extraordinară a golfului. Dar Eliza era disperată în rolul ei de băiat surdomut şi cam idiot. Tao Chi'en o prezentase scurt ca pe fratele lui mai mic şi a reuşit să-i găsască un locşor mai mult sau mai puțin ferit de vânt, unde a rămas atât de cuminte şi tăcută încât repede au uitat de ea. Pledul de Castilia distila apă, tremura de frig şi îi amorțiseră picioarele, dar ideea că se apropie cu fiecare minut de Joaquín o întărea, îşi atingea pieptul unde ținea scrisorile lui de amor şi le recita în gând. În cea de-a treia zi pasagerii îşi pierduseră mare parte din agresivitate şi zăceau prostrați în hainele jilave, cam beți şi destul de descurajați.

Golful s-a dovedit a fi mult mai mare decât au presupus, distanțele marcate pe hărțile lor jalnice nu prea semănau cu milele reale, iar când credeau că au ajuns a rezultat că mai aveau de traversat un al doilea golf, cel de la San Pablo. Pe maluri se zăreau ceva tabere şi bărci pline de oameni şi marfă, mai încolo erau păduri dese. Dar nici acolo nu li s-a terminat drumul, au trebuit să treacă printr-un canal învolburat şi să intre în al treilea golf, de la Suisun, de unde navigația a devenit şi mai înceată şi dificilă, apoi într-un râu îngust şi adânc care i-a dus la Sacramente. Acum erau aproape de locul unde se găsise prima aşchie de aur. Bucățica aceea neînsemnată, nu mai mare decât unghia unei femei, provocase o invazie de necontrolat, schimbând fața Californiei şi sufletul națiunii nord-americane, cum va scrie câțiva ani mai târziu Jacob Todd, devenit ziarist. „Statele Unite au fost fondate de peregrini, pionieri şi emigranți modeşti, conduşi de etica muncii înverşunate şi de curajul în fața neajunsurilor. Aurul a pus în evidență ce are mai rău caracterul american: lăcomia şi violența. "

Căpitanul ambarcațiunii le-a explicat că oraşul Sacramento apăruse de azi pe mâine în cursul ultimului an. Portul era plin de ambarcațiuni de tot felul, străzile erau bine tăiate, erau case şi clădiri din lemn, magazine, o biserică şi un număr apreciabil de tripouri, baruri şi bordeluri, cu toate acestea părea scena unui naufragiu pentru că pe jos erau numai saci, harnaşamente, unelte şi tot felul de gunoaie lăsate de minerii grăbiți să plece la nisipurile aurifere. Păsări mari şi negre zburau peste resturi şi era o muscăraie de nedescris. Eliza a calculat că în vreo două zile putea să treacă din casă în casă: nu va fi greu să dea de Joaquín Andieta. Pasagerii, acum înviorați şi prietenoşi o dată ajunşi în port, îşi împărțeau ultimele

înghiţituri de băutură, se despărţeau bătându-se pe umăr şi cântau în cor ceva despre o anume Susana, spre stupefacţia lui Tao, care nu pricepea de ce se schimbaseră atât de brusc. A coborât cu Eliza înaintea celorlalţi, pentru că aveau foarte puţine bagaje, şi s-au dus direct în sectorul chinezesc, unde au găsit ceva de mâncare şi unde să doarmă, sub un coviltir de prelată ceruită. Eliza nu înţelegea conversaţiile în dialect cantonez şi nu dorea decât să afle ceva despre iubitul ei, dar Tao i-a amintit că trebuie să tacă şi i-a cerut calm şi răbdare. Chiar în acea noapte, zhong yi a reparat umărul dislocat al unui compatriot, punând osul la locul lui şi câştigând imediat respectul taberei.

A doua zi de dimineaţă au pornit să-l caute pe Joaquín Andieta. Au constatat că tovarăşii lor de călătorie erau gata să plece la minele de aur; câţiva făcuseră rost de catâri pentru transportul bagajelor, dar cei mai mulţi o porneau pe jos, lăsând în urmă multe din lucruri. Au străbătut toată localitatea fără a găsi nici urmă a celui pe care-l căutau, dar nişte chilieni parcă îşi aminteau de cineva cu numele ăsta care trecuse pe aici cu o lună sau două în urmă. I-au sfătuit să meargă în amonte, dacă aveau noroc îl vor găsi. O lună era o eternitate. Nimeni nu ţinea socoteala celor ce fuseseră aici cu o zi în urmă, numele şi destinaţiile altora nu aveau importantă. Singura obsesie era aurul.

— Ce facem, Tao?

— Muncim. Fără bani nu se poate face nimic răspunse, aruncându-şi în cârcă nişte bucăţi de prelată găsite printre lucrurile părăsite.

— Dar nu pot să aştept! Trebuie să-l găsesc pe Joaquín! Am ceva bard.

— Reali chilieni? Nu au mare valoare.

— Şi ce mi-a mai rămas din bijuterii. Trebuie să valoreze ceva...

— Păstrează-le, aici valorează puţin. Trebuie să muncim ca să cumpărăm un catâr. Tata mergea din sat în sat vindecând oamenii. Bunicul la fel. Pot şi eu să fac asta, dar aici distanţele sunt mari. Am nevoie de un catâr.

— Catâr! Dar avem deja unul: tu! Eşti foarte încăpăţânat.

— Mai puţin decât tine.

Au adunat beţe şi scânduri, au împrumutat nişte unelte şi au întocmit o locuinţă pe care au acoperit-o cu bucăţile de prelată, un fel de căsuţă prăpădită, gata să se prăbuşească la primul vânt, dar de bine de rău îi apăra de rouă nopţii şi ploaia de primăvară. Se aflase de cunoştinţele lui Tao Chi'en şi au început să sosească imediat pacienţi chinezi, care au dat mărturie de extraordinarul talent al acestui zhong yi, apoi mexicani şi chilieni, în cele din urmă câţiva americani şi europeni. Auzind că Tao Chi'en era la fel de competent ca oricare din cei trei doctori albi şi că cerea mai puţin, mulţi şi-au învins sila faţă de locuitorii „Celestului Imperiu" şi au hotărât să încerce ştiinţa asiatică. Câteva zile a fost atât de ocupat că Eliza a trebuit să-l ajute. O fascinau mâinile lui delicate şi dibace care luau diversele pulsuri la braţe şi picioare, palpau trupul bolnavilor de parcă i-ar fi mângâiat, înfigeau acele în puncte misterioase pe care doar el părea să le cunoască. Câţi ani să aibă oare? L-a întrebat odată, iar el i-a răspuns că, socotind toate reîncarnările, ceva între şapte şi opt mii. Eliza îi dădea cam treizeci, deşi când râdea părea mai tânăr decât ea. Dar când se apleca asupra unui bolnav într-o concentrare absolută, dobândea vechimea unei broaşte ţestoase; atunci aproape că era uşor să crezi că avea mai multe secole în spate, îl admira în timp ce cerceta urina pacienţilor şi era în stare să determine, după culoare şi miros, boli ascunse, sau când cerceta pupilele printr-o lentilă care mărea şi afla ce-i lipseşte sau îi prisoseşte organismului. Uneori se mulţumea să-şi aşeze mâinile pe burta sau capul pacientului, închidea ochii şi aveai impresia că se pierde într-o lungă visare.

— Ce făceai?

— Îi simţeam durerea şi îi transmiteam energie. Energia negativă provoacă suferinţă şi boală, cea pozitivă poate vindeca.

— Şi cum e energia pozitivă, Tao?

— Este ca dragostea: caldă şi luminoasă.

A extrage gloanțe şi a vindeca răni de cutit erau intervenții de rutină; Eliza şi-a pierdut frica de sânge şi a învățat să coasă carne omenească la fel de liniştită cum înainte vreme broda aşternuturile pentru zestrea ei. Practicarea chirurgiei alături de englezul Ebanizer Hobbs s-a dovedit foarte folositoare pentru Tao Chi'en. Regiunea era plină de şerpi veninoşi, veneau oameni muşcați de viperă, aduşi în cârcă de tovarăşii lor, umflați şi albăstrui. Apele contaminate răspândeau democratic ciuma, pentru care nu era leac, şi alte boli cu simptome oribile, dar nu neapărat fatale. Tao Chi'en cerea puțin, dar înainte, ştiind din experiență că un om speriat plăteşte fără să facă mofturi, dar unul vindecat se tocmeşte. Când cerea banii îi apărea bătrânul lui maestru cu o expresie de reproş, dar se făcea că nu vede. „Nu-mi pot permite luxul de a fi generos în condițiile astea", mormăia. Onorariile nu includeau anestezia, cine dorea alinarea prin droguri sau ace de aur trebuia să plătească în plus. Făcea însă excepție cu hoții, care în urma unei judecăți sumare erau biciuiți sau li se tăiau urechile: minerii se lăudau cu justiția lor rapidă şi nimeni nu avea chef să finanțeze şi să păzească o închisoare.

— De ce nu-i taxezi pe criminali? l-a întrebat Eliza.

— Prefer să-mi fie datori, i-a răspuns.

Tao Chi'en părea dispus să se stabilească. Nu i-a spus prietenei lui, dar prefera să stea pe loc pentru ca Lin să aibă timp să-l găsească. Soția lui nu îi mai apăruse de câteva săptămâni. Eliza în schimb număra orele, nerăbdătoare să pornească la drum, şi pe măsură ce zilele treceau o dominau sentimente contradictorii față de companionul ei de aventură. Era recunoscătoare pentru grija şi maniera în care se ocupa de ea, o hrănea bine, o învelea noaptea şi îi administra ierburi şi acupunctura pentru întărirea qi-ului, după cum se exprima, dar o enerva calmul lui, pe care îl confunda cu lipsa de curaj. Expresia lui senină şi zâmbetul permanent o captivau uneori, alteori o supărau. Nu înțelegea indiferența lui absolută față de averea care putea fi făcută în minele de aur când toți din jur, mai ales compatrioții lui chinezi, nu se gândeau decât la asta.

— Nici pe tine nu te interesează aurul, răspundea imperturbabil reproşurilor ei.

— Eu am venit pentru altceva. Tu de ce ai venit?

— Pentru că eram marinar. Şi n-aveam de gând să rămân până nu mi-ai cerut-o tu.

— Nu eşti marinar, eşti medic.

— Aici pot să redevin medic, măcar pentru un timp. Ai avut dreptate, sunt multe de învățat aici.

Într-adevăr, asta şi făcea. A intrat în legătură cu indigenii pentru a afla ceva despre medicamentele şamanilor lor. Erau nişte grupuri de indieni vagabonzi şi costelivi, îmbrăcați cu piei putrede de coiot şi zdrențe de haine europene, care în nebunia aurului pierduseră totul. Rătăceau de colo-colo împreună cu femeile lor obosite şi copiii lihniți de foame încercând să spele aurul râurilor cu coşurile lor fine de răchită, dar de cum găseau un loc potrivit erau goniți cu împuşcături. Când erau lăsați în pace, îşi construiau sătucurile de colibe sau corturi şi rămâneau o perioadă pe loc, până când erau goniți iar. S-au obişnuit cu chinezul, îl primeau cu semne de respect, considerând că este un medicine mân, un înțelept, şi îşi împărtăşeau cu plăcere cunoştințele. Eliza şi Tao se aşezau cu ei în cerc în jurul unei gropi în care găteau pe pietre încinse un fel de terci de ghindă, prăjeau semințe din pădure sau cosaşi, care Elizei i se păreau delicioşi. Apoi fumau, conversând într-un amestec de engleză, semne şi câteva cuvinte din limba lor pe care le învățaseră. În zilele acelea dispăruseră în mod misterios câțiva mineri americani şi, deşi nu au găsit trupurile, tovarăşii lor i-au acuzat pe indieni şi în

chip de represalii au luat cu asalt un sat de-al lor, au făcut patruzeci de prizonieri printre femei şi copii şi au executat şapte bărbaţi.

— Dacă aşa îi tratează pe indieni, care sunt stăpânii acestui pământ, precis că pe chinezi îi tratează cu mult mai rău, Tao. Trebuie să te faci invizibil, ca şi mine a spus Eliza îngrozită, aflând de cele întâmplate.

Dar Tao Chi'en nu avea timp să înveţe trucurile prin care să devină invizibil, era ocupat să studieze plantele. Făcea lungi excursii culegând plante pe care le compara cu cele folosite în China, închiria doi cai sau străbătea câteva mile pe jos luând-o cu el pe Eliza pe post de interpretă, pentru a ajunge până la fermele mexicanilor, care trăiseră de generaţii în această regiune şi cunoşteau natura. Pierduseră California în războiul cu Statele Unite de foarte puţin timp, iar aceste mari ferme, ranchos, care înainte adăposteau sute de peoni într-un sistem comunitar, începeau să se prăbuşească. Tratatele semnate între ţări au rămas doar pe hârtie. La început, mexicanii, pricepuţi la minerit, le-au arătat nou-veniţilor procedeele pentru a obţine aur, dar în fiecare zi tot mai mulţi străini invadau teritoriul pe care îl simţeau al lor. De fapt, aceşti gringo îi disprețuiau, aşa cum disprețuiau oricare altă rasă. A început o urmărire fără preget împotriva hispanicilor, li se interzicea dreptul de a exploata minele pentru că nu erau americani, dar acceptau ca atare condamnaţi din Australia şi aventurieri din Europa. Mii de peoni fără lucru îşi încercau norocul în minerit, dar când hărţuirea a devenit intolerabilă au emigrat în sud sau au devenit răufăcători. În câteva din locuinţele rustice ale familiilor rămase, Eliza petrecea câteva momente în companie feminină, un lux rar care o umplea de fericirea calmă a vremurilor din bucătăria Mamei Fresia. Doar atunci ieşea din mutismul obligatoriu şi vorbea în limba ei. Aceste mame puternice şi generoase, care lucrau cot la cot cu bărbaţii la treburile cele mai grele şi erau tăbăcite de efort şi lipsuri deveneau duioase cu băiatul chinez cu aspect fragil, minunându-se că vorbea spaniola ca ele. Îi încredinţau cu plăcere secretele naturii care se foloseau de secole pentru a alina diverse boli, cât şi, în treacăt, reţetele mâncărurilor savuroase, pe care ea le nota în caiet, convinsă că mai devreme sau mai târziu îi vor fi de folos. Între timp, Tao a comandat la San Francisco medicamentele occidentale pe care amicul Ebanizer Hobbs îl învăţase să le folosească la Hong Kong. A curăţat şi o bucată de pământ lângă cabană, l-a împrejmuit ca să nu intre animalele sălbatice şi a plantat ierburile principale ale meseriei sale.

— Tao, pentru Dumnezeu! Ai de gând să rămâi aici până se coc buruienile astea rahitice? ţipa Eliza disperată privind tulpinile leşinate şi frunzele gălbejite, unicul răspuns fiind un gest vag.

Simţea că fiecare zi o depărta de soarta ei, că Joaquín Andieta se afunda tot mai mult în acea regiune necunoscută, poate că în munţi, în timp ce ea îşi pierdea timpul la Sacramento făcând pe fratele tont al unui vindecător chinez. Îl bălăcărea cu cele mai dure epitete, dar avea prudenţa să o facă în spaniolă, aşa cum precis făcea şi el când i se adresa în cantoneză. Ajunseseră să se înţeleagă prin semne când erau şi alţii de faţă, şi de atâta timp de când lucrau împreună ajunseseră se semene între ei, astfel că nimeni nu se mai îndoia de rudenia lor. Dacă nu aveau pacienţi, băteau portul şi prăvăliile, făcându-şi prieteni şi întrebând de Joaquín Andieta. Eliza gătea şi în scurt timp Tao Chi'en s-a obişnuit cu mâncarea ei, deşi din când în când trăgea o fugă la birturile chinezeşti din oraş, unde înghiţea cât îl ţinea burta pentru doar doi dolari, un adevărat chilipir dacă ne gândim că o ceapă costa un dolar. Când erau alţii de faţă comunicau prin gesturi, când erau între ei, în engleză, în ciuda insultelor ocazionale în două limbi, îşi petreceau cea mai mare parte a timpului muncind cot la cot ca doi buni camarazi şi motive să râdă nu lipseau. Îl surprindea faptul că se putea înţelege cu Eliza pe tărâmul umorului, în pofida greşelilor de limbă şi a diferenţelor culturale. Cu toate acestea, tocmai aceste

diferențe îi stârneau hohote de râs: nu îi venea să creadă că o femeie poate pronunța asemenea enormități. O observa cu curiozitate şi nemărturisită tandrețe; erau momente când amuțea de admirație şi îi atribuia curajul unui războinic, dar văzând-o şovăind de slăbiciune i se părea doar o fetiță şi îl copleşea dorința de a o proteja. Era încă slabă, în mod vizibil, deşi luase puțin în greutate şi avea o mină mai bună. Imediat ce apunea soarele începea să moțăie, se învelea în pled şi adormea; se culca lângă ea. Se obişnuiseră în aşa măsură cu aceste ceasuri de intimitate când respirau la unison, încât corpurile lor se adaptau singure în somn şi când unul se întorcea pe o parte, celălalt se întorcea şi el, astfel că nu se dezlipeau. Uneori se trezeau înlănțuiți sub pături. Dacă era el primul, se delecta cu aceste clipe care îi readuceau în memorie orele fericite cu Lin, nemişcat, pentru ca ea să nu-i simtă dorința. Nu bănuia că Eliza proceda la fel, recunoscătoare acestei prezențe bărbăteşti care o făcea să-şi imagineze cum ar fi fost viața ei cu Joaquín Andieta, dacă ar fi avut mai mult noroc. De cum se îmbrăcau, vraja secretă a acestor îmbrățişări dispărea cu totul şi erau din nou ca doi frați. Câteodată, rareori, Tao Chi'en pleca singur în noapte, revenind tăcut. Eliza se abținea să-l chestioneze pentru că îl mirosea: fusese cu o femeie, putea chiar să distingă parfumurile dulcege ale mexicanelor. Rămânea ghemuită sub pătură, tremurând în întuneric şi pândind orice sunet, cu cuțitul în mână, speriată, chemându-l cu gândul. Nu înțelegea de ce îi venea să plângă, de parcă ar fi fost trădată, înțelegea vag că pesemne bărbații erau altfel decât femeile; în ce o privea nu simțea deloc nevoie de sex. Castele îmbrățişări nocturne îi mulțumeau dorința de a fi cu cineva şi nevoia de tandrețe, şi nici chiar când se gândea la fostul ei iubit nu mai percepea febrilitatea din epoca încăperii cu dulapuri. Nu ştia dacă la ea dragostea şi dorința însemnau acelaşi lucru şi lipsind prima, normal că nu apărea nici a doua, sau dacă lunga perioadă de boală de pe vapor nu îi stricase ceva esențial în corp. O dată a îndrăznit să-l întrebe pe Tao Chi'en dacă va mai putea face copii, pentru că menstruația i se oprise de câteva luni, iar el i-a spus că lucrurile vor redeveni normale după ce se va înzdrăveni, doar pentru asta îi aplica acele de acupunctură. Când prietenul ei se strecura uşor lângă ea după escapadele nocturne, se prefăcea că doarme dusă, dar de fapt rămânea trează ore întregi, jignită de mirosul altei femei între ei. De când debarcaseră la San Francisco îi revenise discreția şi pudoarea în care o crescuse Miss Rose. Tao Chi'en o văzuse goală în săptămânile de călătorie pe mare şi o cunoştea pe toate cusăturile, dar a bănuit motivele şi nu a întrebat-o nimic, se interesa doar de starea ei de sănătate. Avea grijă să-i respecte pudoarea chiar şi când îi aplica acele. Nu se dezbrăcau în prezența celuilalt şi aveau un acord tacit pentru a-şi respecta intimitatea latrinei din spatele cabanei, în rest împărțeau totul, de la bani la îmbrăcăminte. Mulți ani după aceea, recitind ce scrisese în jurnalul ei din perioada respectivă, Eliza s-a întrebat mirată de ce nici unul dintre ei nu recunoştea atracția certă pe care o simțeau, de ce se refugiau în pretextul somnului pentru a se atinge, şi pe timpul zilei afişau răceală. A ajuns la concluzia că dragostea cu cineva de altă rasă li se părea imposibilă, credeau că o pereche ca a lor nu avea loc sub soare.

— Tu nu te gândeai decât la iubitul tău, a lămurit-o Tao Chi'en, care era de-acum cărunt.

— Iar tu la Lin.

— În China poți avea mai multe soții şi Lin a fost mereu tolerantă.

— Şi îți era silă de picioarele mele mari, a râs ea.

— Evident, a răspuns cu toată seriozitatea.

În iunie s-a lăsat o vară nemiloasă, țânțarii s-au înmulțit, viperele ieşite din cotloanele lor se plimbau în voie, iar plantele lui Tao Chi'en au crescut la fel de viguroase ca în China. Hoardele de argonauți continuau să sosească, una după alta şi tot mai numeroase. Sacramente fiind port de acces, nu a avut soarta zecilor de

alte sate, care răsăreau ca ciupercile pe lângă zăcămintele aurifere, prosperau rapid şi dispăreau imediat ce se termina aurul de suprafață. Oraşul creştea văzând cu ochii, se deschideau magazine noi iar terenurile nu se mai primeau gratis, ca la început, ci se vindeau la fel de scump ca la San Francisco. Exista o schiță de guvernare şi amănuntele administrative se decideau prin adunări frecvente. Au apărut speculanți, falşi avocați, evanghelişti, jucători profesionişti, bandiți, madame cu fete vesele şi alți heralzi ai progresului şi civilizației. Treceau sute de oameni aprinşi de speranță şi de ambiție spre minele de aur, alte sute, epuizați şi bolnavi, se întorceau după câteva luni de muncă dură, gata să cheltuiască tot ce câştigaseră. Chinezii se înmulțeau zi după zi şi în curând au fost două bande rivale. Aceşti tongs erau clanuri închise, membrii lor se ajutau ca frații la lucru şi la greutățile vieții, dar în acelaşi timp favorizau corupția şi crima. Printre nou-venitii era şi un zhong yi, cu care Tao Chi'en petrecea ore de fericire totală comparând tratamente şi citându-l pe Confucius. Îi aducea aminte de Ebanizer Hobbs, pentru că nu se mulțumea să repete tratamentele tradiționale şi căuta alternative noi.

— Trebuie să studiem medicina yang guizi-lor, a noastră nu e de ajuns, îi spunea, iar el era perfect de acord, căci cu cât învăța mai mult cu atât avea impresia că nu ştie nimic şi că nu-i va ajunge viața întreagă pentru a studia tot ce nu ştia.

Eliza a pus la punct o afacere cu empanadas pe care le vindea cu preț de aur, mai întâi chilienilor apoi şi americanilor, care au prins repede gustul. La început le făcea cu carne de vită, când putea să cumpere de la fermierii mexicani care treceau cu cirezile dinspre Sonora, dar acestea rărindu-se, a experimentat cu carne de vânat, iepure, gâşte sălbatice, broască țestoasă, somon şi chiar urs. Totul era mâncat cu plăcere, alternativa fiind fasole la borcan şi porc la sare, dieta invariabilă a minerilor. Nimeni nu avea timp să vâneze, să pescuiască sau să gătească; nu se găseau verdețuri sau fructe iar laptele era un lux mai rar decât şampania, dar nu lipseau făina, grăsimea şi zahărul, se mai găseau şi nuci, ciocolată, ceva mirodenii, caise şi prune uscate. Făcea tarte şi biscuiți care aveau acelaşi succes ca empanadas, mai cocea şi pâine într-un cuptor de pământ pe care l-a improvizat aducându-şi aminte de cel al Mamei Fresia. Dacă făcea rost de ouă şi slănină, punea un afiş prin care anunța că serveşte micul dejun, atunci oamenii făceau coadă şi se aşezau în plin soare la o masă delabrată. Felul acesta savuros, pregătit de un chinez surdo-mut, le aducea minte de duminicile de acasă cu familia, foarte departe de aici. Micul dejun sățios, compus din ouă prăjite cu slănină, pâine proaspăt scoasă din cuptor, tartă cu fructe şi cafea din belşug, costa trei dolari. Câțiva clienți, emoționați şi recunoscători pentru că trecuseră luni de când nu gustaseră ceva atât de bun, au lăsat câte un dolar în borcanul pentru bacşiş. Într-o zi, la jumătatea verii, Eliza a venit la Tao cu economiile în mână.

— Avem cu ce să cumpărăm cai şi să plecăm.

— Unde?

— Să-l căutăm pe Joaquín.

— N-am nici un interes să-l găsesc. Eu rămân.

— Nu vrei să cunoşti țara asta? Sunt multe de văzut şi de învățat, Tao. În timp ce eu îl caut pe Joaquín, tu poți atinge înțelepciunea de care vorbeşti atâta.

— Plantele mele cresc şi nu-mi place să merg dintr-un loc într-altul.

— Bine. Eu mă duc.

— Singură n-ai să ajungi departe.

— Vom vedea.

În noaptea aceea au dormit fiecare în alt colț al cabanei şi nu şi-au vorbit. A doua zi Eliza a plecat devreme să cumpere ce avea nevoie pentru drum, sarcină deloc uşoară pentru rolul ei de mut, dar s-a întors la orele patru după-amiază cu un cal mexican, urât şi plin de rosături, dar puternic. Mai cumpărase cizme, două

cămăşi, pantaloni groşi, mănuşi de piele, o pălărie cu boruri late, doi desagi cu hrană uscată, farfurie, cană şi lingură de tablă, un brici bun de oțel, o ploscă pentru apă, un pistol şi o flintă pe care nu ştia nici măcar să le încarce, darmite să tragă. Restul zilei l-a petrecut organizând bagajele şi cosându-şi bijuteriile şi restul de bani într-o fâşie de pânză de bumbac, aceeaşi cu care îşi aplatiza sânii şi sub care purta legătura cu scrisori de amor. S-a resemnat să abandoneze valijoara cu rochii, jupoane şi botine. Cu pledul de Castilia a improvizat o şa, cum văzuse de atâtea ori în Chile; şi-a scos hainele lui Tao Chi'en pe care le uzase în câteva luni şi s-a îmbrăcat cu cele noi. Apoi a ascuțit briciul de o fâşie de piele şi şi-a tăiat părul până la ceafă. Coada cea lungă şi neagră a rămas pe jos ca un şarpe mort. S-a privit într-un ciob de oglindă şi s-a declarat mulțumită: cu fața murdară şi sprâncenele îngroşate cu cărbune deghizarea era perfectă. Exact atunci s-a întors Tao Chi'en de la conversația cu celălalt zhong yi şi la început nu l-a recunoscut pe acel văcar înarmat care îi călcase proprietatea.

— Mâine plec, Tao. Mulțumesc pentru tot, eşti mai mult decât un prieten, eşti fratele meu. Are să-mi fie atât de dor de tine...

Tao Chi'en nu a răspuns. La căderea nopții ea s-a trântit îmbrăcată într-un colț iar el a ieşit afară în vântul verii să numere stelele.

Secretul

În seara când Eliza părăsea Valparaíso ascunsă în burta Emiliei, cei trei frați Sommers cinau la Hotelul Englezesc invitați de Paulina, soția lui Feliciano Rodríguez de Santa Cruz, şi s-au întors târziu acasă la Cerro Alegre. Nu au aflat de dispariția fetei decât o săptămână mai târziu, crezând că este la moşia lui Agustin del Valle împreună cu Mama Fresia. A doua zi John Sommers a semnat contractul în calitate de căpitan al vasului Fortuna, vaporul nou-nouț al Paulinei. Un simplu document cu termenii acordului a pecetluit înțelegerea. Le fusese de ajuns să se vadă o singură dată pentru a avea încredere şi nu aveau timp de pierdut cu chițibuşuri legale, frenezia de a ajunge în California era singurul interes, întregul Chile era obsedat de plecare, în ciuda chemărilor la prudență pe care le publicau ziarele şi le repetau omilii apocaliptice rostite din amvoanele bisericilor. Căpitanului i-au fost de ajuns câteva ceasuri pentru a forma echipajul, pentru că lungi şiruri de amatori bolnavi de febra aurului umpleau cheiurile. Mulți dintre ei dormeau pe jos doar ca să nu-şi piardă rândul. Spre stupefacția altor oameni ai mării, care nu îşi explicau ce motive avea, John Sommers a refuzat să ia pasageri la bord, astfel că vaporul a plecat practic gol. Nu a dat nici un fel de explicații. Avea un plan pirateresc pentru ca marinarii să nu-i dezerteze o dată ajunşi la San Francisco, dar nu a suflat o vorbă, căci în caz contrar nu ar fi angajat nici unul. Şi nici nu a spus echipajului că înainte de a se îndrepta spre nord vor face un ocol neobişnuit prin sud. Aştepta să ajungă mai întâi în larg.

— Prin urmare te simți în stare să-mi conduci vaporul şi să controlezi echipajul, aşa-i, căpitane? l-a mai întrebat o dată Paulina dându-i contractul la semnat.

— Da, doamnă, nu vă temeți. Pot ridica ancora peste trei zile.

— Foarte bine. Ştii de ce e nevoie în California? Produse proaspete: fructe, zarzavaturi, ouă, brânzeturi bune, mezeluri. Asta vom vinde noi acolo.

— Cum? Toate vor ajunge putrezite...

— Le aducem în gheață, a răspuns imperturbabil.

— În ce?

— În gheață. Te duci dumneata mai întâi să cauți gheață. Ştii unde e laguna

San Rafael?

— Aproape de Puerto Aisen.

— Mă bucur că ştii locurile. Mi s-a spus că acolo e un gheţar albastru de toată frumuseţea. Vreau să-mi umpli Fortuna cu bucăţi de gheaţă. Ce zici?

— Scuzaţi-mă, doamnă, dar mi se pare o nebunie.

— Exact. De aia nu i-a venit nimănui ideea. Să iei butoaie cu sare grunjoasă, o provizie bună de saci şi să înveleşti bucăţi mari. Aaa...şi să-ţi îmbraci marinarii să nu se congeleze. Şi în treacăt fie zis, căpitane, fă-mi favoarea de a nu discuta cu nimeni despre asta, să nu ne fure ideea.

John Sommers a plecat nedumerit. A crezut că femeia nu era în toate minţile, dar pe măsură ce se gândea, aventura începea să-i placă. Oricum, nu avea nimic de pierdut. Ea îşi risca averea, el, în schimb, îşi lua leafa chiar dacă gheaţa se topea pe drum. Iar dacă toată nebunia asta dădea rezultate, contractul stipula că ar fi primit un bonus apreciabil. După o săptămână, când vestea dispariţiei Elizei făcea explozie, el se îndrepta spre gheţar cu maşinile duduind şi nu a aflat decât la întoarcere, când a aruncat ancora la Valparaíso pentru a încărca produsele pe care Paulina le pregătise pentru a fi transportate într-un cuib de gheaţă preistorică până în California, unde soţul şi cumnatul urmau să le vândă la un preţ de multe ori mai mare. Dacă totul mergea după plan, după trei sau patru curse cu Fortuna va avea mai mulţi bani decât visase vreodată; calculase cât rămânea până când alţi întreprinzători aveau să-i copieze iniţiativa şi să o deranjeze cu concurenţa. Cât despre el, ei bine, mai avea o marfă pe care urma să o vândă celui care oferea mai mult: cărţi.

Văzând că Eliza şi doica nu s-au întors acasă în ziua stabilită, Miss Rose a trimis vizitiul cu un bilet pentru a vedea dacă familia del Valle mai era la conac şi dacă Eliza era sănătoasă. După un ceas acesta se prezenta la uşă cu soţia lui Agustín del Valle, foarte alarmată. Nu ştia nimic de Eliza, i-a spus. Familia nu se clintise din Valparaíso pentru că soţul ei era ţintuit la pat de un atac de gută. Pe Eliza nu o văzuseră de nişte luni bune. Miss Rose a avut destul sânge rece pentru a disimula: a fost greşeala ei, s-a scuzat, Eliza era acasă la altă prietenă, a făcut o confuzie, îi mulţumea că se deranjase să vină personal... Cum era de aşteptat, doamna del Valle nu a crezut o iotă şi, înainte ca Miss Rose să ajungă să dea de Jeremy la birou, fuga Elizei Sommers devenise bârfa oraşului Valparaíso.

Restul zilei a trecut pentru Miss Rose în plânsete şi pentru Jeremy Sommers în presupuneri. Cercetând camera Elizei au găsit scrisoarea de despărţire şi au recitit-o de mai multe ori, încercând în van să găsească o pistă. Nu au dat nici de Mama Fresia pentru a o lua la întrebări, şi abia atunci şi-au dat seama că femeia muncise la ei timp de optsprezece ani şi nu îi ştiau nici măcar numele de familie. Nu o întrebaseră niciodată de unde venea şi dacă avea familie. Ca şi ceilalţi servitori, Mama Fresia făcea parte din limbul imprecis al fantomelor utile.

— Valparaíso nu e Londra, Jeremy. Nu poate fi departe. Trebuie să o căutăm.

— Îţi dai seama ce scandal o să iasă dacă ne apucăm să întrebăm prietenii?

— Nu-mi pasă ce va zice lumea! Singurul lucru care contează este să o găsim înainte de a intra în vreo încurcătură.

— Sincer, Rose, dacă ne-a părăsit aşa cum a făcut-o, după tot ce am făcut pentru ea, înseamnă că se află deja într-o încurcătură.

— Ce vrei să spui? Ce fel de încurcătură? a întrebat Miss Rose îngrozită.

— Un bărbat, Rose. Este singurul motiv pentru care o fată face o prostie atât de mare. Tu ştii mai bine decât oricine. Cu cine poate fi Eliza?

— N-am idee.

Miss Rose avea o idee foarte clară. Ştia cine era responsabil de o asemenea nenorocire: tipul acela cu aspect funebru care adusese nişte bagaje cu câteva luni în urmă, angajatul lui Jeremy. Nu ştia cum îl cheamă, dar putea să afle. Totuşi, nu

i-a spus nimic fratelui, crezând că încă era timp să salveze fata din capcanele amorului nepotrivit, îşi amintea cu o exactitate de notar fiecare detaliu al propriei ei experienţe cu tenorul vienez, zbuciumul de atunci îl simţea şi acum în toţi porii. Nu îl mai iubea, asta era sigur, şi-l scosese din inimă de mult, dar era de-ajuns să-i şoptească numele ca inima să-i bată cu putere în piept. Karl Bretzner era cheia trecutului şi a personalităţii ei, scurta întâlnire cu el îi determinase destinul şi genul de femeie care devenise. Dacă ar fi să se îndrăgostească iar, ar face acelaşi lucru, chiar ştiind cum i-a întors pasiunea viaţa pe dos. Poate că Eliza va avea noroc şi dragostea asta se va termina cu bine; poate că iubitul ei era liber, nu avea copii şi o nevastă înşelată. Trebuia să găsească fata, să-l înfrunte pe seducătorul acela blestemat, să îi oblige să se căsătorească şi apoi să prezinte faptul consumat lui Jeremy care, în cele din urmă, va sfârşi prin a-l accepta. Va fi greu, Jeremy era foarte rigid când e vorba de onoare, dar dacă o iertase pe ea, o va ierta şi pe Eliza. Misiunea ei va fi să îl convingă. Nu o făcuse pe mama atâţia ani pentru a sta cu braţele încrucişate când unica ei fiică făcea o greşeală.

În timp ce Jeremy Sommers se închidea într-o tăcere încăpăţânată şi demnă, dar care nu îl scutea de bârfele dezlănţuite, Miss Rose s-a pus în mişcare. În câteva zile a descoperit identitatea lui Joaquín Andieta şi a aflat, îngrozită, că era un om care fugea de justiţie. Era acuzat de fals în actele contabile ale Companiei Britanice de Import-Export şi de furt de obiecte. A înţeles că situaţia era mult mai gravă decât îşi imaginase: Jeremy nu va accepta niciodată un astfel de individ în sânul familiei. Mai mult, dacă punea gheara pe fostul său amploiat precis că l-ar fi băgat la închisoare, chiar fiind însurat cu Eliza. Doar dacă nu găsesc vreo modalitate prin care să-l conving să retragă acuzele împotriva nemernicului şi să-i reabiliteze numele pentru binele nostru al tuturor, bombăni Miss Rose plină de furie. Dar întâi să descopere amanţii, pe urmă va vedea ea ce face. A păstrat descoperirea pentru ea şi în zilele care au urmat a făcut cercetări pe ici pe colo, până când la Librăria Santos Tornero a aflat de mama lui Joaquín Andieta. Adresa a aflat-o întrebând pe la biserici; cum era de presupus, preoţii catolici aveau lista enoriaşilor lor.

Vineri la prânz a ajuns acasă la femeie. Venise plină de ifose, plină de indignare şi gata să-i trântească adevărul în faţă, dar se dezumfla pe măsură ce înainta pe străduţele întortocheate ale cartierului unde nu călcase vreodată. I-a părut rău de rochia pe care şi-o pusese, de pălăria prea înzorzonată şi de botinele ei albe, se simţea ridicolă. A bătut la uşă cuprinsă de ruşine, care s-a transformat în umilinţă curată când a văzut-o pe mama lui Andieta. Nu îşi imaginase atâta decădere. Era o femeie mărunţică, cu ochi febrili şi expresie tristă. I s-a părut foarte bătrână, dar privind-o mai bine şi-a dat seama că era încă tânără şi că fusese chiar frumoasă, dar era limpede că era bolnavă. O primi fără surprindere, obişnuită cu doamnele bogate care veneau să-i comande lucrări de cusut şi de brodat, îşi dădeau adresa una alteia, nu era ciudat ca o doamnă necunoscută să-i bată la uşă. De data asta era vorba de o străină, se vedea după culoarea rochiei ca de fluture, nici o chiliana nu îndrăznea să se îmbrace aşa. O salută fără să zâmbească şi o pofti înăuntru.

— Luaţi loc, doamnă, vă rog. Cu ce vă pot servi?

Miss Rose s-a aşezat pe marginea scaunului şi n-a putut scoate o vorbă. Tot ce plănuise i s-a şters din minte într-o strălucire de milă copleşitoare pentru această femeie, pentru Eliza şi pentru ea însăşi, în timp ce lacrimile îi curgeau gârlă, spălându-i faţa şi sufletul. Tulburată, mama lui Joaquín Andieta i-a luat mâinile într-ale ei.

— Ce aveţi, doamnă? Pot să vă ajut?

Şi atunci Miss Rose i-a povestit bolborosind în spaniola ei de străină că fiica ei unică dispăruse de mai bine de o săptămână, că era îndrăgostită de Joaquín, se cunoscuseră acum câteva luni şi de atunci fata nu mai era aceeaşi, căzuse pradă

dragostei, era limpede pentru toată lumea, doar ea nu a văzut nimic din egoism şi distracție, şi acum era târziu pentru că cei doi fugiseră, Eliza şi-a distrus viața aşa cum şi-o distrusese şi ea. Şi trecu de la una la alta fără a se putea opri, îi povesti acestei străine ce nu spusese nimănui niciodată, îi vorbi de Karl Bretzner şi de iubirea ei nefericită şi de cei douăzeci de ani scurşi de atunci în inima ei împietrită şi în pântecul ei sterp, îşi plânse pierderea trecută sub tăcere toată viața, disperările ascunse de buna creştere, secretele pe care le căra în spate ca pe nişte fiare de condamnat pentru a păstra aparențele şi tinerețea pierdută pentru simplul ghinion de a se fi născut femeie. Când i s-a terminat aerul, a rămas stând pe scaun fără a pricepe ce se întâmplase şi de ce începea să se simtă mai uşurată.

— Beți puțin ceai, spuse mama lui Joaquín Andieta după o lungă tăcere, punându-i în mână o ceaşcă ciobită.

— Vă rog, vă rog din suflet, spuneți-mi dacă Eliza şi fiul dumneavoastră sunt amanți, dacă nu am înnebunit?

— Tot ce se poate, doamnă. Şi Joaquín umbla cu capul în nori, dar nu mi-a spus niciodată numele fetei.

— Ajutați-mă, trebuie să o găsesc pe Eliza...

— Vă asigur că nu este cu Joaquín.

— De unde ştiți?

— Păi nu ați spus că fiica dumneavoastră a dispărut acum o săptămână? Băiatul meu a plecat în decembrie.

— A plecat? Unde?

— Nu ştiu.

— Vă înțeleg, doamnă, în locul dumneavoastră şi eu l-aş apăra. Ştiu că are probleme cu justiția. Vă dau cuvântul de onoare că am să vă ajut, fratele meu este directorul Companiei Britanice şi va face ce îi spun. N-am să spun nimănui unde e fiul dumneavoastră, nu vreau decât să vorbesc cu Eliza.

— Nu sunt împreună, credeți-mă.

— Ştiu că Eliza s-a dus după el.

— Nu putea să se ducă după el, doamnă. Băiatul meu a plecat în California.

În ziua în care căpitanul John Sommers s-a întors la Valparaíso cu Fortuna încărcată cu gheață albastră, frații îl aşteptau pe chei, ca de obicei, dar numai văzându-le figurile şi-a dat seama că se întâmplase ceva foarte grav. Rose era slăbită şi după ce l-a îmbrățişat a început să plângă necontrolat.

— Eliza a dispărut, l-a informat Jeremy cu atâta furie că abia putea articula cuvintele.

Când au reuşit să se găsească între patru ochi, Rose i-a povestit lui John ce aflase de la mama lui Joaquín Andieta. Pe parcursul acestor zile interminabile aşteptându-şi fratele preferat şi încercând să lege cumva lucrurile, se convinsese că fata îşi urmase iubitul în California, pentru că aşa ar fi făcut şi ea. A doua zi John Sommers a făcut cercetări prin port şi a aflat că Eliza nu cumpărase bilet pe niciun vas şi nu figura pe nicio listă de pasageri, în schimb autoritățile înregistraseră un anume Joaquín Andieta, îmbarcat în decembrie. A presupus că fata îşi dăduse alt nume pentru a nu fi descoperită şi a refăcut traseul descriind-o în detaliu, dar nimeni nu o văzuse. O tânără, aproape o fetiță, care călătoreşte singură sau însoțită doar de o indiancă, ar fi atras imediat atenția, i s-a spus; în plus, foarte puține femei plecau la San Francisco, doar cele uşoare şi din când în când soția unui căpitan sau comerciant.

— Nu putea să se îmbarce fără să lase nici o urmă, Rose.

— Dar Andieta?

— Mama lui nu te-a mințit. Numele lui apare pe o listă.

— A pus mâna pe nişte produse ale Companiei Britanice. Sunt sigură că a făcut-o pentru că altfel n-avea cum să plătească biletul. Jeremy habar nu are că

hoțul pe care îl caută e iubitul Elizei, şi sper să nu afle vreodată.

— N-ai obosit de atâtea secrete, Rose?

— Şi ce vrei să fac? Viața mea e făcută din aparențe, nu din adevăruri. Jeremy e ca o piatră, îl cunoşti la fel de bine ca şi mine. Ce facem cu fata?

— Mâine plec în California, vaporul e încărcat. Dacă acolo sunt atât de puține femei după cum se spune, nu va fi greu să dau de ea.

— Nu e de ajuns, John!

— Ai vreo idee mai bună?

Seara, la cină, Miss Rose a insistat din nou pe ideea de a mobiliza toate resursele disponibile pentru a da de urma fetei. Jeremy, care nu luase parte la activitatea frenetică a surorii sale, nu dăduse nici un sfat şi nu-şi manifestase nici un sentiment în afară de neplăcerea de a se afla în mijlocul unui scandal social, a fost de părere că Eliza nu merita atâta zarvă.

— Ambianța asta isterică e foarte neplăcută. Sugerez să vă potoliți. La ce o căutați? Chiar dacă o găsiți, nu mai pune piciorul în casa asta.

— Eliza nu înseamnă nimic pentru tine? se repezi Miss Rose.

— Nu asta e problema. A făcut o greşeală irevocabilă şi trebuie să plătească consecințele.

— Aşa cum le-am plătit şi eu de douăzeci de ani încoace? O tăcere de gheață s-a lăsat peste sufragerie. Niciodată nu vorbiseră deschis despre trecut iar Jeremy nici măcar nu ştia dacă John era la curent cu cele petrecute între sora lor şi tenorul vienez, pentru că el nu îi spusese nimic.

— Ce consecințe, Rose? Ai fost iertată şi reprimită. Nu ai ce să-mi reproşezi.

— De ce ai fost atât de generos cu mine şi nu poți fi şi cu Eliza?

— Pentru că eşti sora mea şi datoria mea e să te apăr.

— Eliza e ca şi fiica mea, Jeremy!

— Dar nu este. Nu avem nicio obligație față de ea, nu face parte din familie.

— Ba face! țipă Miss Rose.

— Ajunge! întrerupse căpitanul trântind un pumn în masă de se zgâlțâiră farfuriile şi paharele.

— Ba face, Jeremy. Eliza face parte din familie, repetă Miss Rose suspinând cu fața ascunsă în mâini. Este fiica lui John...

Atunci Jeremy află de la frații lui secretul pe care îl păstraseră timp de şaptesprezece ani. Omul acesta scump la vorbă, atât de controlat încât părea invulnerabil la emoțiile omeneşti, a explodat pentru prima dată în viață şi tot ce tăcuse timp de patruzeci şi şase de ani de perfectă flegmă britanică a țâşnit într-un torent de bolboroseli de reproşuri, furie şi umilință, ca să vezi ce idiot am fost, Dumnezeule mare, trăind sub acelaşi acoperiş într-un cuib de minciuni fără să bănuiesc nimic, convins că frații mei sunt persoane decente şi între noi domneşte încrederea, când toate nu sunt decât urzeli, minciuni, cine ştie câte alte lucruri mi-ați ascuns sistematic, dar asta e culmea, de ce dracu nu mi-ați spus, ce-am făcut ca să fiu tratat ca un monstru, ca să mă manipulați aşa, ca să profitați de generozitatea mea şi în acelaşi timp să mă disprețuiți, căci nu pot numi decât dispreț maniera asta de a mă încurca în minciuni şi a mă exclude, aveți nevoie de mine doar ca să plătiți facturile, toată viața a fost aşa, de când eram copii voi vă băteați joc de mine pe la spate...

Amuțiți, neştiind cum să se justifice, John şi Rose au suportat duşul şi când Jeremy şi-a terminat litania a urmat o lungă tăcere. Toți trei erau epuizați. Pentru prima dată în viață se înfruntau fără masca bunelor maniere şi a curtoaziei. Ceva fundamental, care îi susținuse ca echilibrul fragil al unei mese cu trei picioare, părea să se fi rupt iremediabil; şi totuşi, pe măsură ce lui Jeremy îi revenea suflul, trăsăturile lui îşi recăpătau expresia impenetrabilă şi arogantă dintotdeauna, în timp ce îşi aranja o şuviță de păr deplasată şi cravata care se strâmbase. Atunci

Miss Rose s-a ridicat, s-a apropiat de scaunul lui şi i-a pus o mână pe umăr, singurul gest de intimitate pe care a îndrăznit să-l facă, în timp ce pieptul o durea de duioşie pentru acest frate singuratic, acest om tăcut şi melancolic care semăna cu tatăl lor şi pe care nu se ostenise vreodată să-l privească în ochi. De fapt nu ştia nimic despre el şi nu-l atinsese niciodată.

Cu şaisprezece ani în urmă, în dimineaţa zilei de 15 martie a anului 1832, Mama Fresia ieşise în grădină şi se împiedicase de o ladă ordinară de săpun de rufe acoperită cu o hârtie de ziar. Intrigată, se apropiase să vadă ce era înăuntru şi când a ridicat hârtia a văzut un prunc nou-născut. A fugit în casă ţipând şi o clipă mai târziu Miss Rose se apleca deasupra bebeluşului. Pe atunci avea douăzeci de ani, era proaspătă şi frumoasă ca o piersică, era îmbrăcată cu o rochie de culoarea topazului şi vântul îi ciufulea părul lăsat liber, aşa cum Eliza îşi amintea sau îşi imagina. Cele două femei au ridicat lada şi au dus-o în camera de cusut, unde au dat deoparte hârtiile şi au scos o fetiţă neglijent învelită într-o vestă de lână. Nu stătuse prea mult afară, au dedus, pentru că în ciuda vântului rece al dimineţii avea trupuşorul cald şi dormea liniştită. Miss Rose îi porunci indiencei să aducă o pătură curată, cearşafuri şi foarfeci ca să facă scutece. Când Mama Fresia a revenit, vesta dispăruse iar plodul ţipa gol în braţele lui Miss Rose.

— Am recunoscut imediat vesta. O tricotasem eu însămi pentru John cu un an în urmă. Am ascuns-o pentru că ai fi recunoscut-o şi tu, i-a explicat lui Jeremy.

— Cine e mama Elizei, John?

— Nu-mi amintesc cum o chema...

— Nu-ţi aminteşti! Câţi bastarzi ai semănat prin lume?

— Era o fată din port, o tânără chiliana, îmi amintesc că era foarte drăguţă. Nu am mai văzut-o niciodată şi nu am ştiut că era însărcinată. După vreo doi ani, când Rose mi-a arătat vesta, mi-am amintit că i-o pusesem pe umeri acelei fete pe plajă pentru că era frig şi am uitat să i-o cer înapoi. Trebuie să înţelegi, Jeremy, asta-i viaţa de marinar. Nu sunt o bestie...

— Erai beat.

— Posibil. Când am înţeles că Eliza e fata mea am încercat să dau de mama ei, dar dispăruse. O fi murit, nu ştiu.

— Femeia a avut un motiv când a decis că noi trebuie să creştem fetiţa, Jeremy, şi niciodată nu mi-a părut rău că am făcut-o. I-am dat iubire, o viaţă bună, educaţie. Poate că maică-sa nu îi putea da toate astea, de aceea ne-a adus-o pe Eliza învelită în vestă, ca să ştim cine e tatăl, adăugă Miss Rose.

— Atâta tot? O vestă nenorocită? Dar asta nu dovedeşte absolut nimic! Oricine poate fi tatăl. Femeia aia a scăpat de plod cu multă viclenie.

— Mă temeam că ai să reacţionezi aşa, Jeremy. Uite de aia nu ţi-am spus atunci, a răspuns sora lui.

Trei săptămâni după ce se despărţise de Tao Chi'en, Eliza spăla aur împreună cu cinci mineri pe malul râului Americano. Nu călătorise singură. La plecarea din Sacramento se alăturase unui grup de chilieni care plecau la mine. Cumpăraseră cai, dar nici unul nu se pricepea la animale iar fermierii mexicani ştiau să mascheze cu dibăcie vârsta şi defectele cailor şi catârilor. Erau nişte gloabe lamentabile cu rosăturile ascunse cu vopsea şi drogate, care după câteva ore de mers şi-au pierdut alura şi se târau şchiopătând. Fiecare călăreţ avea cu el unelte, arme şi veselă de alamă, astfel încât caravana avansa încet într-un acompaniament strident de metale zdrăngănitoare. Pe drum au început să abandoneze din încărcătură, lăsând destule lucruri lângă crucile semănate pe drum ca să indice locul celor decedaţi. Ea s-a prezentat ca Elfas Andieta, recent sosit în Chile la rugămintea mamei de a-şi căuta fratele Joaquín şi dispus pentru asta să bată California în lung şi în lat.

— Câţi ani ai, puştiule?

— Optsprezece.

— Pari de paisprezece. Nu eşti prea tânăr ca să cauți aur?

— Am optsprezece şi nu caut aur, ci pe fratele meu Joaquín. Chilienii erau tineri, veseli şi încă nu-şi pierduseră entuziasmul care îi făcuse să se aventureze atât de departe de casă, deşi începeau să priceapă că străzile nu erau pavate cu comori, cum li se povestise. La început Eliza nu se uita direct în ochii lor şi stătea cu borurile pălăriei trase pe frunte, dar foarte repede a constatat că bărbații nu se prea uită unii la alții. Au luat-o drept un băiețandru şi nu i-a interesat cum arată la trup, ce fel de voce are sau ce obiceiuri. Ocupați cu ale lor, nu au dat importanță faptului că nu urina cu ei sau că atunci când ajungeau la un lac ca să se răcorească, în timp ce ei se dezbrăcau ea se bălăcea îmbrăcată, ba chiar şi cu pălăria pe cap, spunând că astfel îşi spăla şi hainele totodată. Pe de altă parte, curățenia era ultimul lucru şi după câteva zile era la fel de răpănoasă şi transpirată ca şi ei. A descoperit că jegul înfrățeşte în aceeaşi mizerie; nasul ei de copoi abia putea distinge mirosul corpului ei de al celorlalți. Pânza groasă a pantalonilor îi zgâria picioarele, nu era obişnuită să călărească pe distanțe lungi şi după o zi abia mergea şi fundul îi era o rană vie, dar şi ceilalți erau oameni de oraş şi sufereau tot atât. Clima uscată şi caldă, setea, oboseala şi asaltul necontenit al țânțarilor le-au tăiat repede cheful de glume. Mergeau tăcuți în zdrăngănitul calabalâcului, regretând înainte de a fi început. Au căutat cu săptămânile un loc potrivit pentru a se instala şi a căuta aur, timp pe care Eliza l-a folosit întrebând de Joaquín Andieta. Nici datele hărților prost desenate nu le erau de folos, astfel că ajungând la un loc favorabil dădeau nas în nas cu sute de mineri veniți mai înainte. Fiecare avea dreptul la o suprafață de o sută de picioare pătrate, îşi marca locul muncind în fiecare zi şi lăsându-şi uneltele acolo când pleca, dar dacă lipsea mai mult de zece zile îl ocupau alții şi îl treceau pe numele lor. Delictele cele mai grave precum invadarea unei proprietăți străine înainte de termen sau furtul se pedepseau cu spânzurătoarea sau biciuirea, în urma unei judecăți sumare în care minerii erau judecători, jurați şi călăi. Au întâlnit grupuri de chilieni la tot pasul. Se recunoşteau după îmbrăcăminte şi accent, se îmbrățişau cu entuziasm, împărțeau ceaiul mate, rachiul şi pastrama, charqui, îşi povesteau ghinioanele în culori vii şi cântau cântece nostalgice sub cerul plin de stele, dar a doua zi se despărțeau fără multă vorbă. După accentul de fante de oraş şi după conversații, Eliza a dedus că unii erau domnişori din Santiago, filfizoni aproape aristocrați care cu doar câteva luni înainte purtau jiletcă, cizme de lac, mănuşi din piele de căprioară şi părul gominat, dar la exploatările de aur era imposibil să-i deosebeşti de mitocanii cei mai din topor, lângă care munceau umăr la umăr. Mofturile şi prejudecățile de clasă se transformau în fum în contact cu realitatea brutală a minelor, nu şi ura de rasă, care izbucnea în bătăi la cel mai mic pretext. Chilienii, mai numeroşi şi mai întreprinzători decât alți hispanici, atrăgeau ura anglo-saxonilor. Eliza a aflat că la San Francisco un grup de australieni beți atacase Chilecito, dezlănțuind o adevărată bătălie în câmp deschis. La nisipurile aurifere funcționau mai multe companii chiliene care aduseseră peoni de la țară, iobagi care de generații trăiseră într-un sistem feudal şi munceau pentru un salariu infim fără a se mira că aurul nu aparținea găsitorului, ci patronului. Pentru yankei asta era sclavie în toată regula. Legile americane favorizau individul: fiecare proprietate se reducea la spațiul pe care îl putea exploata un singur om. Companiile chiliene încălcau legea înregistrând drepturile pe numele tuturor peonilor pentru a ocupa mai mult spațiu.

Erau albi de mai multe naționalități, cu cămăşi de flanel, pantalonii vârâți în cizme şi câte două pistoale la brâu; chinezi cu hainele lor văruite şi pantaloni largi; indieni cu tunici militare jerpelite şi fundul gol; mexicani îmbrăcați în bumbac alb şi enorme sombrero-uri; sud-americani cu poncho-uri scurte şi cingători late de piele în care țineau cuțitul, tutunul, praful de puşcă şi banii; călători din Insulele

Sandwich desculți dar cu eşarfe din mătăsuri strălucitoare toți într-un amestec de culori, culturi, religii şi limbi, dar o singură obsesie comună. Eliza îi întreba pe toți de Joaquín Andieta şi îi ruga să dea de ştire că fratele lui Elias îl caută. Pe măsură ce se afundau în acest teritoriu înțelegea cât de greu îi va fi să dea de urma iubitului ei printre cincizeci de mii de străini care mişunau dintr-un loc într-altul.

În fine, grupul de chilieni obosiți s-a instalat. Ajunseseră în valea râului Americano pe o căldură de cuptor, doar cu doi catâri şi calul Elizei, celelalte animale muriseră pe drum. Pământul era uscat şi crăpat, fără altă vegetație decât pinii şi stejarii, dar cu un râu limpede şi năvalnic care cobora din munți şi traversa valea ca un cuțit. Pe ambele maluri erau rânduri multe de bărbați care săpau şi umpleau găleți cu pământ fin, pe care după aceea îl cerneau printr-o instalație care semăna cu un leagăn de copil. Munceau cu capul în soare, picioarele în apa rece ca gheata şi hainele ude; dormeau pe jos cu mâna pe arme, mâncau pâine uscată şi carne sărată, beau apa contaminată de sutele de excavații din amonte şi un basamac atât de falsificat încât unora le crăpa ficatul iar alții înnebuneau. Eliza i-a văzut pe doi dintre ei murind în câteva zile, zvârcolindu-se de durere şi plini de spume şi a fost recunoscătoare înțelepciunii lui Tao Chi'en care nu îi dădea voie să bea apă nefiartă. Oricât de mare ar fi fost setea, aştepta până seara, când poposeau, pentru a fierbe ceai sau mate. Din când în când se auzeau strigăte de bucurie: cineva găsise o pepită de aur, dar majoritatea se mulțumea să separe câteva grame prețioase din tone de pământ inutil. Cu luni în urmă încă se puteau vedea sclipind în apa limpede firişoare de aur, dar acum natura era dată peste cap de lăcomia omenească, peisajul urâțit de movile de pământ şi piatră, gropi uriaşe, râuri şi iazuri deviate de la cursurile lor şi apa împărțită în nenumărate bălți şi mii de trunchiuri tăiate acolo unde înainte fusese pădure. Era nevoie de forță de titani ca să ajungi la metal.

Eliza nu voia să rămână, dar era epuizată şi nu s-a simțit în stare să călărească de una singură la întâmplare. Tovarăşii ei au ocupat o bucată de teren la capătul şirului de mineri, destul de departe de sătucul care începea să se nască, cu taverna şi magazinul destinate a satisface necesitățile primordiale. Vecini le erau trei oregonezi care munceau şi beau alcool cu o rezistență ieşită din comun şi care nu şi-au pierdut vremea salutându-i pe nou-veniți, dimpotrivă, i-au anunțat imediat că nu recunoşteau dreptul unsuroşilor de a exploata solul american. Unul dintre chilieni i-a înfruntat cu argumentul că nici ei nu erau de aici, pământul fiind al indienilor, şi ar fi ieşit bătaie dacă nu ar fi intervenit ceilalți să-i calmeze. Zgomotul de fond era o rumoare permanentă de târnăcoape, lopeți, apă, pietre care cădeau şi înjurături, dar cerul era limpede şi aerul mirosea a laur. Chilienii s-au lăsat să cadă la pământ, rupți de oboseală, în timp ce falsul Elias Andieta făcea focul pentru cafea şi îşi adăpa calul. De milă, a adăpat şi catârii care nu erau ai ei şi le-a scos calabalâcul pentru a se putea odihni. Oboseala îi începtoşa privirea şi genunchii îi tremurau, a înțeles că Tao Chi'en avusese dreptate spunându-i că trebuia să se înzdrăvenească înainte de a se lansa în aventura asta. S-a gândit la căsuța de scânduri şi prelată din Sacramente, unde la ceasul acesta el probabil medita sau scria cu tuş în frumoasa lui caligrafie. A zâmbit, mirată că nostalgia nu îi evoca liniştita cameră de cusut a lui Miss Rose sau bucătăria călduță a Mamei Fresia. Ce mult m-am schimbat, suspină, privindu-şi mâinile arse de soare şi pline de băşici.

A doua zi, ceilalți au trimis-o la magazin să cumpere necesarele pentru a supraviețui şi unul din acele leagăne de cernut pământul, după ce văzuseră cât de eficient era artefactul acela în comparație cu albiile lor umile. Singura stradă a sătucului, de fapt un cătun, era un fel de mocirlă plină de gunoaie. Magazinul, o cabană din trunchiuri de copac şi scânduri, constituia centrul vieții sociale al acestei comunități de bărbați singuri. Vindea de toate, mai ales băutură şi ceva

mâncare; seara, când minerii veneau să bea, un violonist anima atmosfera cu melodiile lui; atunci câțiva bărbați îşi legau o batistă la brâu, semn că îşi asumau rolul de femei, iar ceilalți îi invitau pe rând la dans. Nu exista nici o femeie pe o rază de multe mile în jur, dar uneori trecea un vagon tras de catâri plin cu prostituate. Erau aşteptate cu nerăbdare şi plătite generos. Patronul magazinului era un mormon vorbăreț şi bonom, cu trei soții în Utah şi care vindea pe credit cui se convertea la credința lui. Era abstinent şi în timp ce vindea băutură predica împotriva viciului de a o bea. Ştia de un oarecare Joaquín, parcă numele de familie era Andieta, i-a răspuns Elizei, dar trecuse de mult pe aici şi nu ştia încotro o luase. Şi-l amintea pentru că fusese amestecat într-un conflict între americani şi spanioli iscat dintr-o proprietate. Chilieni? Posibil, era sigur doar că vorbea spaniola, poate era mexican, oricum, pentru el toți unsuroşii erau la fel.

— Şi cum s-a terminat?

— Americanii au rămas cu prada şi ceilalți au trebuit să plece. Cum altfel? Joaquín şi încă unul au rămas două sau trei zile aici, în magazin. Am pus nişte pături într-un colț şi i-am lăsat să se odihnească, erau tare cotonogiți. Nu erau băieți răi. Îmi aduc aminte de fratele tău, era un băiat cu părul negru şi ochi mari, destul de drăguț.

— El era, a spus Eliza cu inima bătându-i să iasă din piept.

PARTEA A TREIA 1850-1853

El Dorado

Patru oameni au adus ursul, doi de fiecare parte, trăgând de frânghiile groase în asistența unei mulțimi zgomotoase. L-au târât până în centrul arenei şi l-au legat de un stâlp de o labă, cu un lanț lung de douăzeci de picioare, apoi le-a trebuit un sfert de oră să-l dezlege, în timp ce animalul zgâria şi muşca furios. Cântărea peste şase sute de kilograme, avea blana brun închis, era chior de un ochi, spatele era plin de rosături şi cicatrice de la luptele precedente, dar era încă tânăr. Botul cu dinți galbeni enormi era plin de bale spumoase. Ridicat pe labele din spate, dădea inutil cu laba înarmată cu gheare preistorice, trăgea cu disperare de lanț scrutând mulțimea cu ochiul sănătos.

Era un sat apărut în câteva luni din nimic, ridicat de transfugi într-o clipă şi fără ambiția de a dăinui, în loc de arenă pentru lupte cu tauri, aşa cum avea fiecare sat mexican din California, aveau un loc rotund şi mare de pământ curățat care servea la îmblânzitul cailor şi la ținutul catârilor, întărit cu scânduri şi prevăzut cu galerii pentru public. În seara aceea de noiembrie cerul de culoarea oțelului anunța ploaie, dar nu era frig şi pământul era uscat. În spatele palisadei, sute de spectatori răspundeau răgetelor ursului cu un cor de zeflemele. Singurele femei, vreo şase tinere mexicane cu rochii albe brodate şi fumând eternele lor țigări, erau la fel de importante ca şi ursul, iar bărbații le salutau şi pe ele cu strigăte de „ole", în timp ce sticlele de băutură şi pungile cu aur pentru pariuri circulau din mână în mână. Cartoforii, cu haine de oraş, veste fantezii, cravate late şi pălării înalte ieşeau în evidență în masa rustică şi nețesălată. Trei muzicanți cântau la vioară cântecele preferate şi când au atacat cu brio „Oh, Susana", imnul minerilor, doi comici bărboşi dar îmbrăcați în straie femeieşti au sărit în arenă şi au făcut un tur olimpic plin de obscenități şi pipăieli, ridicându-şi fustele şi arătându-şi picioarele păroase şi chiloții cu volane. Publicul i-a recompensat cu o ploaie generoasă de monede şi un vuiet de aplauze şi hohote de râs. Când s-au retras, un sunet solemn de corn şi o bătaie de tobe au anunțat începutul luptei, după care mulțimea electrizată a scos un muget de plăcere.

Pierdută în mulțime, Eliza urmărea spectacolul cu fascinație şi oroare. Pariase puținii bani care-i rămăseseră cu speranța de a-i înmulți în următoarele minute. După al treilea sunet de corn s-a ridicat o poartă de lemn şi în arenă a intrat pufnind un taur tânăr, negru şi lucios. A fost un moment de linişte uimită a galeriilor, apoi un „ole" strigat din toată inima a salutat animalul. Taurul s-a oprit nedumerit, ținându-şi ridicat capul încununat de coarne mari şi nepilite, măsurând cu ochi atenți distanțele, scurmând nisipul cu copitele dinainte, până când atenția i-a fost atrasă de un mormăit al ursului. Adversarul lui îl văzuse şi săpa repede o groapă la câțiva paşi de stâlp, unde s-a ghemuit, una cu pământul. La urletele publicului, taurul şi-a înclinat greabănul, şi-a încordat muşchii şi a pornit-o în goană stârnind un nor de nisip, orb de furie, pufnind şi scoțând abur pe nări şi bale pe gură. Ursul îl aştepta. Prima lovitură de corn a primit-o în spinare şi imediat a țâşnit sângele, dar nu s-a clintit din loc nici cu o palmă. Nedumerit, taurul a dat un ocol arenei la trap mic, în timp ce gloata îl stimula cu insulte, apoi a atacat din nou, încercând să ridice ursul în coarne, dar acesta a rămas ghemuit şi a primit lovitura fără să crâcnească, aşteptând ocazia, apoi, dintr-o mişcare sigură i-a sfâşiat botul. Cu sângele curgând, zăpăcit de durere şi pierzându-şi direcția, animalul a început să atace lovind supărat, i-a mai făcut ursului câteva

răni dar n-a reuşit să-l scoată din groapă. Deodată ursul s-a ridicat şi l-a apucat de gât într-o îmbrățişare teribilă, muşcându-l de ceafă. Câteva minute bune au dansat împreună în cerc, atât cât permitea lanțul, în timp ce nisipul se îmbiba de sânge şi galeriile răgeau. În cele din urmă, taurul a reuşit să se desprindă, a făcut câțiva paşi nesiguri, cu picioarele moi şi pielea de obsidiană strălucitoare vopsită în roşu, a căzut în genunchi şi dus a fost. Atunci un strigăt general a salutat victoria ursului. În arenă au intrat doi oameni călări, au tras un foc de armă între ochi învinsului, l-au prins cu lasoul de picioarele din spate şi l-au târât afară. Eliza şi-a făcut drum spre ieşire, scârbită. Pierduse ultimii patruzeci de dolari.

În vara şi toamna anului 1849, Eliza a cutreierat călare Filonul Principal de la sud la nord, de la Mariposa la Downieville şi înapoi, urmând pista tot mai confuză a lui Joaquín Andieta prin povârnişuri abrupte, din albia râurilor până la poalele Sierrei Nevada. La început, când întreba de el, puțini îşi aminteau de o persoană astfel numită sau descrisă, dar spre sfârşitul anului figura lui începea să dobândească contururi reale, ceea ce o făcea să continue căutarea. Dăduse de veste că era căutat de fratele lui Elias şi de câteva ori în timpul acelor luni ecoul i-a întors propriul glas. De mai multe ori, tot întrebând de Joaquín, a fost identificată ca fratele lui chiar înainte de a deschide gura. În această regiune sălbatică poşta întârzia cu lunile, ziarele cu săptămânile, dar ştirile purtate din gură în gură nu dădeau greş. Cum de nu auzise Joaquín că era căutat? Neavând frați, trebuia să se fi întrebat cine era Elias ăla şi dacă avea un dram de intuiție ar fi putut asocia numele cu al ei, se gândea, iar dacă nu bănuia, măcar să fi fost curios să vadă cine pretindea că îi este rudă. Noaptea abia mai dormea, pradă presupunerilor de tot felul şi bănuind tot mai mult că tăcerea iubitului ei nu se putea explica decât prin moarte sau pentru că nu dorea să o întâlnească. Şi dacă într-adevăr fugea de ea, cum insinuase Tao Chi'en? Ziua mergea călare, dormea trântită pe jos, învelită cu pledul de Castilia şi cu cizmele sub cap, îmbrăcată. Murdăria şi sudoarea nu o mai deranjau, mânca ce putea şi singurele precauții erau să fiarbă apa pe care o bea şi să nu-i privească pe gringos în ochi.

Pe atunci veniseră mai mult de o sută de mii de argonauți şi continuau să sosească, împrăştiați de-a lungul Filonului Principal, întorcând lumea pe dos, mutând munții, deviind râuri, distrugând păduri, pulverizând roci, mutând tone de nisip şi săpând gropi uriaşe. Acolo unde se găsea aur, pământul idilic care rămăsese neschimbat de la începutul timpurilor se transformase într-un coşmar selenar. Eliza era extenuată, dar îşi recăpătase forțele şi scăpase de frică. Menstruația i-a revenit când se aştepta mai puțin şi era greu de disimulat în compania bărbaților, dar a luat-o ca pe un semn că trupul i se însănătoşise în sfârşit şi a fost mulțumită. „Acele tale de acupunctura mi-au folosit, Tao. Am să pot avea copii", i-a scris prietenului ei, convinsă că va înțelege fără alte explicații.

Niciodată nu se despărțea de arme, deşi nu le ştia folosi şi spera să nu se găsească în situația de a trebui s-o facă. O singură dată a tras în aer ca să sperie nişte băieți indieni care se apropiaseră prea mult şi i se păreau amenințători, dar dacă ar fi trebuit să se lupte cu ei nu ar fi avut nici o şansă, căci nu era în stare să nimerească un măgar de la cinci paşi. Dacă nu îşi perfecționase tirul în schimb ajunsese la performanța de a deveni invizibilă. Intra în sate fără a atrage atenția, amestecându-se printre hispanici, unde un băiat cu înfățişarea ei putea trece neobservat. Imita la perfecție accentul peruvian şi mexican, astfel că era luată drept unul din ei atunci când căuta ospitalitate. Şi-a mai schimbat şi engleza britanică cu cea americană şi a adoptat o serie de cuvinte grele, indispensabile pentru a fi acceptată printre gringos. Şi-a dat seama că dacă vorbea ca ei era respectată; important era să nu dea explicații, să spună cât mai puțin posibil, să nu ceară nimic, să muncească pentru mâncare, să facă față provocărilor şi să nu se despartă de o mică Biblie pe care o cumpărase la Sonora. Până şi cei mai mitocani aveau o

rezervă superstiţioasă în prezenţa acestei cărţi. Se mirau de puştiul acesta imberb cu glas de femeie care citea Scrierile Sfinte după-amiezile, dar nu îşi băteau joc de el, dimpotrivă, unii au început să-l apere, gata să sară la bătaie dacă cineva ar fi îndrăznit să râdă de el. În aceşti bărbaţi solitari şi brutali, care plecaseră în căutarea norocului precum eroii mitici din vechea Grecie, ajungând să trăiască reduşi la elementar, adesea bolnavi, dedaţi violenţei şi alcoolului, sălăşluia o aspiraţie nemărturisită pentru duioşie şi ordine. Cântecele romantice le umezeau ochii, erau dispuşi să plătească oricât pentru o bucăţică de tartă cu mere care le oferea un moment de consolare pentru dorul de căminele lor, făceau ocoluri largi pentru a se apropia de o casă în care era un copil şi îl priveau îndelung, ca pe o minune.

„Nu te teme, Tao, nu călătoresc singură, ar fi o nebunie", îi scria Eliza prietenului ei. „Trebuie mers în grupuri mari, bine înarmate şi în alertă, pentru că în ultimele luni s-au înmulţit bandele de tâlhari. Indienii sunt mai curând paşnici, în ciuda aspectului înfiorător, dar dacă dau de un călăreţ lipsit de apărare îl pot jefui de posesiunile cele mai râvnite: cal, arme, cizme. Mă alătur altor călători: negustori care merg din sat în sat să-şi vândă marfa, mineri care caută filoane noi, familii de fermieri, vânători, întreprinzători şi agenţi de terenuri care încep să invadeze California, jucători, pistolari, avocaţi şi alte canalii, care de regulă sunt cei mai amuzanţi şi generoşi tovarăşi de drum. Mai merg şi predicatori pe drumurile astea, toţi sunt tineri şi cam fanatici. Imaginează-ţi câtă credinţă trebuie să ai ca să străbaţi trei mii de mile prin câmpiile virgine şi să lupţi împotriva viciilor străine. Vin de prin satele lor plini de forţă şi pasiune, hotărâţi să aducă cuvântul lui Cristos în smârcurile astea, fără a fi deranjaţi de piedicile şi necazurile de pe drum pentru că Dumnezeu păşeşte alături de ei. Pe mineri îi numesc 'adoratorii lânii de aur'. Trebuie să citeşti Biblia, Tao, altfel n-ai să-i înţelegi niciodată pe creştini. Aceşti pastori nu se lasă doborâţi de greutăţile materiale, dar multora li se rupe sufletul văzând că sunt neputincioşi în faţa puterii înrobitoare a lăcomiei. E reconfortant să-i cunoşti când abia au sosit, inocenţi încă, şi trist să-i vezi părăsiţi de Dumnezeu, târându-se cu greu dintr-o tabără în alta, cu soarele nemilos bătându-i în cap şi însetaţi, predicând în piepte şi cârciumi în faţa unui public indiferent care îi ascultă fără a-şi scoate pălăriile de pe cap şi după cinci minute îmbătându-se cu târfele. Am cunoscut un grup de artişti ambulanţi, Tao, nişte amărâţi care se opreau prin sate să distreze lumea cu pantomimă, cântece picareşti şi comedii grosolane. Am mers cu ei câteva săptămâni şi m-au băgat şi pe mine în spectacol. Dacă făceam rost de un pian, cântam, dacă nu, eram doamna tânără a companiei teatrale şi toată lumea se mira cât de bine joc rolul de femeie. A trebuit să-i părăsesc pentru că eram total confuză, nu mai ştiam dacă sunt femeie îmbrăcată în haine bărbăteşti, bărbat în straie de muiere sau o aberaţie a naturii."

S-a împrietenit cu poştaşul şi de câte ori avea ocazia călărea împreună cu el, pentru că se deplasa rapid şi avea multe legături; dacă cineva era în stare să-l găsească pe Joaquín Andieta, el era acela. Omul venea cu scrisorile pentru mineri şi se întorcea cu săculeţii cu aur pe care îi depunea în bănci. Făcea parte din mulţii vizionari îmbogăţiţi de febra aurului, deşi nu ţinuse în viaţa lui o lopată sau un târnăcop în mână. Încasa doi dolari şi jumătate pentru a duce o scrisoare la San Francisco şi, profitând de nerăbdarea minerilor de a primi veşti de acasă, cerea o uncie de aur pentru a înmâna scrisorile care soseau. Câştiga o avere cu afacerea asta, avea clienţi din belşug şi nimeni nu se plângea de preţ, neexistând alternativă, nu puteau părăsi mina pentru a pleca să-şi ridice corespondenţa sau a-şi depune câştigurile la o sută de mile distanţă. Eliza mai căuta şi tovărăşia lui Charley, un omuleţ plin de poveşti, care făcea concurenţă căruţaşilor mexicani transportându-şi marfa cu catârii. Cu toate că nu se temea nici de dracul, era recunoscător oricărei companii, pentru că avea nevoie de public pentru poveştile

lui. Cu cât îl observa mai atent, cu atât mai convinsă era Eliza că era vorba de o femeie deghizată în bărbat, ca şi ea. Charley avea pielea arsă de soare, mesteca tutun, înjura ca un bandit şi nu se despărțea de pistoale şi nici nu-şi scotea mănuşile, dar o dată a apucat să-i vadă mâinile şi erau mici şi albe, ca de domnişoară.

S-a îndrăgostit de libertate. Trăise între patru pereți acasă la familia Sommers, într-o ambianță neschimbată, unde timpul se învârtea în cerc iar linia orizontului abia se zărea prin geamuri; crescuse în armura impenetrabilă a bunelor maniere şi a convențiilor, antrenată dintotdeauna să facă pe plac şi să servească, limitată de corset, rutină, norme sociale şi teamă. Frica o însoțise tot timpul: frică de Dumnezeu şi de justiția lui imprevizibilă, de autoritate, de părinții adoptivi, de boală şi blestem, de necunoscut şi de ce era diferit, de a ieşi din casa protectoare şi a înfrunta pericolele străzii; frică de propria ei fragilitate feminină, de dezonoare şi de adevăr. Realitatea ei fusese una însiropată, făcută din omisiuni, tăceri politicoase, secrete bine păzite, ordine şi disciplină. Aspirase către virtute, dar acum se îndoia de semnificația acestui cuvânt. Dăruindu-se lui Joaquín Andieta în camera cu dulapuri făcuse o greşeală de neiertat pentru ochii lumii, dar pentru ai ei justificată de dragoste. Nu ştia ce pierduse sau ce câştigase cu pasiunea aceea. Plecase din Chile pentru a-şi găsi iubitul şi a deveni sclava lui pe vecie, crezând că astfel îşi va împlini setea de supunere şi năzuința ascunsă de posesiune, dar acum nu se mai simțea în stare să renunțe la aripile noi care începeau să-i crească pe umeri. Nu îi părea rău de nimic din cele trăite cu iubitul ei şi nici nu se ruşina de rugul de pasiune care o tulburase, dimpotrivă, simțea că o întărise dintr-un foc, îi dăruise curajul de a lua decizii şi de a plăti pentru urmări. Nu datora explicații nimănui, dacă greşise fusese pedepsită cu vârf şi îndesat prin pierderea familiei, chinul îngropat în cala corăbiei, copilul mort şi nesiguranța absolută a viitorului. Când rămăsese însărcinată şi s-a văzut într-o situație fără ieşire a scris în jurnal că-şi pierduse dreptul la fericire, dar în aceste luni din urmă, călărind prin peisajul auriu al Californiei, a simțit că zboară ca un condor. Într-o dimineață s-a trezit de nechezatul calului şi de soarele care îi bătea pe față şi s-a văzut înconjurată de arbori măreți de sequoia, care îi vegheaseră somnul precum nişte paznici centenari, de coline blânde şi, departe, munții vineții; atunci a invadat-o o fericire atavică necunoscută înainte. Şi-a dat seama că îi dispăruse senzația de panică tot timpul prezentă în capul pieptului, ca un şobolan gata să o muşte. Temerile i se topiseră în grandoarea copleşitoare a acestor meleaguri. Pe măsură ce înfrunta riscurile curajul îi creştea: nu-i mai era frică de frică. „Descopăr puteri noi în mine, poate că le-am avut mereu, dar nu le cunoşteam pentru că până acum nu a trebuit să le folosesc. Nu ştiu exact unde, în care cotitură a drumului am pierdut persoana care eram, Tao. Acum nu sunt decât încă unul din nenumărații aventurieri răspândiți pe malurile acestor râuri translucide şi la poalele acestor munți eterni. Sunt bărbați mândri, nu au decât cerul deasupra pălăriilor şi nu se pleacă în fața nimănui pentru că sunt pe cale să inventeze egalitatea. Iar eu vreau să fiu unul din ei. Unii păşesc victorioşi cu un sac de aur în spate, alții nu-şi poartă decât dezamăgirile şi datoriile, dar cu toții se simt stăpâni pe propria lor soartă, pe pământul pe care calcă, pe viitor, pe demnitatea lor irevocabilă. După ce i-am cunoscut nu mai pot fi o domnişoară aşa cum voia Miss Rose. II înțeleg în sfârşit pe Joaquín care răpea ore prețioase dragostei noastre ca să-mi vorbească de libertate. Deci asta era... Această euforie, această lumină la fel de intensă ca aceea a rarelor clipe de dragoste împărtăşită pe care mi le amintesc. Mi-e dor de tine, Tao. Nu am cu cine vorbi despre ce văd şi ce simt. Nu am nici un prieten în pustietățile astea şi în rolul meu masculin am mare grijă ce spun. Merg încruntată, ca să mă creadă un tip dur. E greu să fii bărbat, dar mult mai greu să fii femeie. "

Tot mergând dintr-un loc într-altul, a ajuns să cunoască terenul accidentat

de parcă acolo s-ar fi născut, se putea orienta şi calcula distanţele, deosebea şerpii veninoşi de cei inofensivi şi grupurile ostile de cele prietenoase, ghicea cum va fi vremea după forma norilor şi ora după unghiul pe care îl făcea propria ei umbră, ştia ce să facă atunci când se întâlnea cu un urs şi cum să se apropie de o cabană pentru a nu fi primită cu gloanţe. Uneori întâlnea tineri abia sosiţi care cărau după ei maşinării de minerit complicate, abandonate în cele din urmă pentru că nu serveau la nimic, sau se încrucişa cu grupuri de oameni bolnavi, cu febră, care coborau de pe dealuri după luni de trudă inutilă. Nu-i ieşea din minte cadavrul acela ciugulit de păsări atârnând de un stejar şi însoţit de un anunţ de avertizare... În peregrinările ei a văzut americani, europeni, kanaci, mexicani, chilieni, peruvieni, precum şi lungi şiruri de chinezi tăcuţi conduşi de un vătaf care, deşi de aceeaşi rasă cu ei, îi trata ca pe sclavi şi îi plătea cu te miri ce. Aveau o legătură în spate şi îşi duceau cizmele în mână, picioarele lor care fuseseră încălţate doar cu târlici nu suportau greutatea. Erau economi, trăiau cu mai nimic şi nu cheltuiau aproape deloc, cumpărau cizmele mai mari crezând că sunt mai valoroase şi se mirau aflând că preţul era acelaşi ca pentru cele mici. Eliza şi-a perfecţionat instinctul de a evita pericolele. A învăţat să trăiască clipa şi să nu-şi facă planuri, aşa cum o sfătuise Tao Chi'en. Se gândea des la el şi îi scria tot timpul, dar nu putea trimite scrisorile decât când ajungea într-o localitate cu poştă care ajungea la Sacramento. Era ca şi cum ar fi aruncat mesaje în sticle în mare, căci nu ştia dacă mai locuia acolo şi singura adresă sigură era cea a restaurantului chinezesc din oraş. Dacă ajungeau acolo, precis că i le dădeau.

Îi povestea despre peisajul magnific, despre căldură şi sete, colinele curbate voluptuos, stejarii groşi şi pinii zvelţi, râurile îngheţate cu apă atât de limpde că vedeai sclipind aurul în albie, gâştele sălbatice care ţipau trecând în zbor, căprioriii şi urşii cei mari, viaţa aspră a minerilor şi mirajul îmbogăţirii uşoare, îi spunea ceea ce ambii ştiau: că nu merita să-ţi strici viaţa căutând un praf galben. Şi ghicea răspunsul lui Tao: n-avea sens nici să ţi-o strici umblând după o dragoste iluzorie. Dar ea continua, nu se putea opri. Joaquín Andieta începea să-şi piardă conturul, memoria ei bună nu o mai ajuta să găsească cu exactitate trăsăturile iubitului, trebuia să recitească scrisorile pentru a fi sigură că existase cu adevărat, că se iubiseră şi că nopţile din odaia cu dulapuri nu erau o invenţie a imaginaţiei sale. Şi aşa chinul dulce al dragostei solitare reîncepea. Lui Tao Chi'en îi descria oamenii pe care îi cunoştea pe drum, mulţimile de emigranţi mexicani instalate la Sonora, singura localitate unde copiii alergau pe străzi, femeile umile care o găzduiau în casele lor de paiantă fără a bănui că era una de-a lor, miile de tineri americani care veneau la mine în toamna aceea, după ce străbătuseră pe uscat continentul de la Atlantic la Pacific. Se spunea că erau cam patruzeci de mii nou-sosiţii, toţi gata să se îmbogăţească cât ai clipi din ochi şi să se întoarcă triumfători în satele lor. Li se spunea „contingentul lui '49", nume care a devenit popular şi pe care l-au adoptat şi cei sosiţi înainte sau după ei. În est au rămas sate întregi fără bărbaţi, populate doar de femei, copii şi deţinuţi.

„Văd foarte puţine femei la mine, dar sunt unele cu destul curaj pentru a-şi însoţi bărbaţii în viaţa asta de câine. Copiii mor în epidemii sau accidente, ele îi îngroapă, îi plâng şi continuă să trudească din zori şi până-n noapte pentru ca barbaria să nu distrugă orice urmă de decenţă, îşi suflecă fustele şi intră în apă să caute aur, dar altele descoperă că a spăla rufe sau a coace pesmeţi şi a-i vinde e mai productiv, câştigă astfel mai mult într-o săptămână decât bărbaţii lor într-o lună, rupându-şi spinările. Un bărbat singur plăteşte cu dragă inimă de zece ori mai mult pentru o pâine frământată de mâini de femeie, dar când eu încerc să fac acelaşi lucru în chip de Elias Andieta, dacă primesc câţiva cenţi amărâţi, Tao. Bărbaţii sunt în stare să străbată multe mile doar ca să vadă o femeie de aproape. O fată care se soreşte în faţa unei cârciumi are în câteva minute poala plină de

pungute cu aur, darul celor zăpăciți de vederea evocatoare a unei fuste. Şi prețurile cresc, minerii sunt tot mai săraci şi comercianții tot mai bogați, într-un moment de disperare am dat un dolar pe un ou şi l-am mâncat crud, cu un pic de brandy, sare şi piper, aşa cum m-a învățat Mama Fresia: leacul cel mai sigur pentru dezolare. Am cunoscut un băiat din Georgia, un biet nebun, dar am aflat că nu tot timpul a fost aşa. La începutul anului a descoperit un filon de aur şi a scos preț de nouă mii de dolari pe care i-a pierdut într-o seară jucând monte. Vai, Tao, nici nu-ți imaginezi ce chef am să fac baie, să pregătesc ceaiul şi să stau cu tine de vorbă. Mi-ar plăcea să îmbrac o rochie curată şi să-mi pun cerceii dăruiți de Miss Rose, ca să mă vezi că sunt drăguță, să nu crezi că sunt un băiețoi. Notez în jurnal tot ce mi se întâmplă, ca să-ți povestesc amănunțit când ne-om vedea, pentru că asta ştiu sigur, într-o bună zi vom fi din nou împreună. Mă gândesc la Miss Rose şi la cât de supărată o fi pe mine, dar nu îi pot scrie până nu dau de Joaquín, până atunci nimeni nu trebuie să ştie unde mă aflu. Dacă ar bănui Miss Rose ce am văzut şi am auzit, ar muri. Ăsta e pământul păcatului, ar spune Mr. Sommers, aici nu există morală nici lege, domnesc viciile jocului, băuturii şi bordelurilor, dar pentru mine țara asta e o pagină albă, aici îmi pot scrie noua mea viață, deveni ce vreau eu, nimeni nu mă cunoaşte în afară de tine, nimeni nu-mi ştie trecutul, mă pot naşte din nou. Aici nu sunt stăpâni şi servitori, doar oameni care muncesc. Am văzut foşti sclavi care au adunat destul aur pentru a finanța ziare, şcoli şi biserici pentru rasa lor, luptă din California împotriva sclaviei. Am cunoscut pe unul care şi-a răscumpărat mama; sărmana femeie a ajuns aici bolnavă şi îmbătrânită, dar acum câştigă cât vrea vânzând mâncare, a cumpărat o fermă şi duminica merge la biserică în rochie de mătase şi într-o caleaşca trasă de patru cai. Ştii că mulți marinari negri au dezertat nu numai pentru aur, ci pentru că aici găsesc un fel unic de libertate? Mi-aduc aminte de sclavele chineze pe care mi le-ai arătat la San Francisco în spatele unor zăbrele, nu le pot uita, mă urmăresc ca nişte stafii. Şi pe aici viața prostituatelor e dură, unele se sinucid. Bărbații aşteaptă cu orele să o salute respectuos pe noua învățătoare, dar se poartă rău cu fetele din saloons. Ştii cum le numesc? Porumbițe pângărite. Se sinucid şi indienii, Tao. Sunt alungați de peste tot, umblă flămânzi şi disperați. Nimeni nu îi angajează, apoi îi acuză de vagabondaj şi sunt trimişi în lanțuri la muncile forțate. Primarii plătesc cinci dolari pe un indian mort, sunt omorâți din sport şi câteodată li se smulge scalpul. Există gringos care fac colecție de astfel de trofee şi se mândresc cu ele atârnate de şa. Poți să te bucuri aflând că unii chinezi s-au dus să trăiască împreună cu indienii. Se duc departe, în pădurile din nord, unde se mai găseşte vânat. Se spune că în preerii au rămas foarte puțini bivoli."

Eliza a plecat de la lupta cu ursul fără bani şi flămândă, nu mâncase din ziua precedentă şi şi-a spus că nu va mai face niciodată pariuri pe inima goală. Când n-a mai avut ce vinde a stat vreo două zile întrebându-se ce să facă, apoi a căutat de lucru şi a descoperit că să-ți câştigi viața e mai uşor decât crezuse, în orice caz preferabil trudei de a găsi pe cineva care să plătească pentru tine. Fără un bărbat care să o protejeze şi să o întrețină, o femeie este pierdută, o bătuse la cap Miss Rose, dar a descoperit că nu era mereu aşa. În rolul lui Elias Andieta găsea slujbe pe care le-ar fi putut face şi în haine femeieşti. Era imposibil să se angajeze ca salahor sau văcar, nu ştia cum să umble cu uneltele sau lasoul, nu avea putere să ridice o lopată sau să prindă un tăuraş, dar avea şi alte ocupații la îndemână. De exemplu condeiul, ca de atâtea ori înainte. Ideea de a scrie scrisori a fost un sfat bun pe care i l-a dat amicul ei, poştaşul. Dacă nu putea să o facă într-o cârciumă, întindea pledul de Castilia în mijlocul pieței, aşeza pe el hârtie şi cerneală şi începea să-şi strige în gura mare meseria. Mulți mineri abia de ştiau să citească curent sau să se iscălească, nu scriseseră o scrisoare în viața lor, dar cu toții aşteptau poşta cu o vehemență mişcătoare, era singurul contact cu familia lor de

departe. Vapoarele companiei Pacific Mail ajungeau la San Francisco din două în două săptămâni cu sacii de corespondență şi de cum se zăreau la orizont oamenii fugeau să facă coadă în fața oficiului poştal. Funcționarilor le trebuiau zece sau douăsprezece ore ca să sorteze conținutul sacilor, dar nimeni nu se supăra dacă aştepta şi ziua întreagă. Iar de acolo şi până la mine, mai treceau câteva săptămâni. Eliza îşi oferea serviciile în spaniolă şi engleză, citea scrisorile şi răspundea la ele. Dacă clientului cu greu îi veneau în minte două fraze laconice în care spunea că e în viață şi trimitea salutări alor săi, ea îl chestiona răbdător şi compunea o poveste mai înflorită, umplând măcar o pagină. Cerea doi dolari pe scrisoare, lungimea nu avea importanță, dar dacă adăuga nişte fraze sentimentale la care omul nu ar fi ajuns niciodată primea un bacşiş bun. Unii veneau la ea să le citească scrisorile de acasă, şi le înflorea puțin şi pe acelea, astfel ca amărâtul să audă mângâierea unor cuvinte drăgăstoase. Nevestele, obosite să tot aştepte pe coasta cealaltă a continentului, obişnuiau să scrie doar lamentări, reproşuri sau o grămadă de sfaturi creştineşti, fără a-şi aminti că bărbații lor erau bolnavi de singurătate. Într-o tristă zi de luni, şeriful a căutat-o pentru a scrie ultimele cuvinte ale unui condamnat la moarte, un tânăr din Wisconsin acuzat în chiar dimineața aceea de furtul unui cal. Imperturbabil, în ciuda celor nouăsprezece ani abia împliniți, i-a dictat Elizei: „Dragă mamă, sper să fii sănătoasă când primeşti această veste şi le spui lui Bob şi lui James că astăzi mă spânzură. Toate cele bune, Theodore. " Eliza a încercat să îndulcească puțin mesajul pentru ca nefericita mamă să nu facă un atac de inimă, dar şeriful i-a spus că nu e timp de mofturi. După câteva minute, mai mulți cetățeni oneşti au dus condamnatul în inima aşezării, l-au pus pe un cal cu o frânghie de gât, au legat capătul celălalt de creanga unui copac, au pocnit animalul în crupă şi Theodore a rămas atârnat fără altă ceremonie. Nu era primul spânzurat pe care îl vedea Eliza. Cel puțin pedeapsa era rapidă, dar dacă acuzatul era de altă rasă era mai întâi biciuit; chiar dacă se îndepărta cât putea, țipetele lui şi gălăgia spectatorilor o urmăreau săptămâni întregi.

În ziua aceea se pregătea să întrebe la cârciumă dacă putea să-şi instaleze negoțul de scrib, când o zarvă mare i-a atras atenția. În timp ce publicul care asistase la lupta cu ursul ieşea, pe singura stradă a cătunului veneau nişte vagoane trase de catâri şi precedate de un puşti indian care bătea toba. Nu erau nişte vehicule obişnuite, prelatele erau pictate, de coviltire atârnau ciucuri, pampoane şi lămpi chinezeşti, catârii erau împodobiți ca animalele de circ şi totul era învăluit într-un zgomot imposibil de tălăngi de aramă. Aşezată pe capra primului echipaj stătea o muiere cu sâni uriaşi, haine bărbăteşti şi pipă de pirat între dinți. A doua căruță era mânată de un tip enorm, acoperit cu nişte piei tocite de lup, cu capul ras, cercei în urechi şi înarmat ca pentru război. Fiecare vagon remorca altă căruță, unde călătorea restul grupului, adică patru tinere gătite cu catifele ciuruite şi brocarturi ofilite care trimiteau sărutări asistenței mirate. Stupoarea a ținut doar o clipă; de cum au recunoscut căruțaşii, o salvă de strigăte şi împuşcături în aer a animat ziua. Până atunci, porumbițele pângărite domniseră fără vreo concurență feminină, dar situația s-a schimbat când în satele nou-apărute s-au instalat primele familii şi predicatorii, care zguduiau conştiințele cu amenințări de pedeapsă eternă. Neexistând biserici, îşi organizau serviciile religioase în aceleaşi saloons în care înfloreau viciile. Se oprea pentru un ceas vânzarea băuturii, se puneau bine cărțile de joc şi se întorceau cu fața la perete tablourile lascive, în timp ce bărbații înghițeau admonestările pastorului pentru ereziile şi desfrânarea lor. La balconul de la etaj, fetele primeau cu filozofie bălăcăreala, consolându-se cu ideea că peste un ceas totul va reveni la normal. Cât timp treaba mergea nu conta că aceia care le plăteau după aceea le criticau, de parcă viciul nu era al lor, ci al celor care îi tentau. Aşa se stabilea o graniță clară

între femeile decente şi cele uşuratice. Obosite să tot mituiască autoritățile şi să înghită umilințe, unele îşi luau calabalâcul şi se mutau în altă parte, unde mai devreme sau mai târziu ciclul se repeta. Ideea unui serviciu itinerant avea avantajul de a scăpa de asediul soțiilor şi oamenilor bisericii, şi în plus orizontul se lărgea la distanțe apreciabile, unde se plătea dublu. Afacerea prospera când era vreme frumoasă, dar acum iarna era aproape, în curând avea să ningă şi drumurile deveneau impracticabile; acesta era unul din ultimele drumuri ale caravanei.

Căruțele au străbătut strada şi s-au oprit la ieşirea din sat, urmate de o procesiune de bărbați plini de vitejie după atâta băutură şi după lupta cu ursul. A mers şi Eliza după ei, ca să vadă de aproape noutatea. Şi-a dat seama că nu va avea clienți pentru negoțul epistolar, trebuia să găsească altceva ca să mănînce de cină. Profitând de cerul fără nori, câțiva voluntari s-au oferit să descarce catârii şi să ajute la coborârea unui pian rablagit, pe care l-au instalat pe iarbă la ordinele madamei, care era cunoscută sub superbul nume de Joe Rupe-Oase. Cât ai clipi din ochi au curățat o suprafață de teren, au aşezat mese pe care au apărut ca prin minune sticle cu rom şi teancuri de cărți poştale ilustrate cu femei goale. Plus două lăzi cu cărți în ediții ordinare, care au fost anunțate drept „romane de alcov cu scenele cele mai fierbinți din Franța". Se vindeau cu zece dolari bucata, un adevărat chilipir, pentru că se puteau excita cu ele de câte ori doreau şi să le mai împrumute şi la prieteni, erau mult mai rentabile decât o femeie adevărată, explica Rupe-Oase, şi ca dovadă a citit un fragment pe care publicul l-a ascultat într-o linişte sepulcrală, de parcă ar fi fost o revelație profetică. Un cor de râsete şi glume s-a iscat la finalul lecturii şi în câteva minute lăzile erau goale, între timp se lăsase seara şi au fost aprinse torțe. Madama a anunțat prețul exorbitant al sticlelor de rom, dar ca să dansezi cu fetele costa pe sfert. E cineva care să ştie să cânte la pianul ăsta nenorocit, a întrebat, şi atunci Eliza, căreia îi chiorăiau mațele de foame, s-a apropiat fără a se gândi de două ori şi s-a aşezat în fața instrumentului dezacordat, invocând-o pe Miss Rose. Nu mai cântase de zece luni şi nu avea ureche foarte bună, dar anii de antrenament cu vergeaua metalică în spate şi palmele profesorului belgian i-au venit în ajutor. A atacat unul din acele cântecele picareşti pe care Miss Rose şi fratele ei, căpitanul) le cântau în duet pe vremea inocentelor serate muzicale, înainte ca destinul să lovească şi lumea să se întoarcă pe dos. A constatat mirată cât de bine era primită execuția ei plină de greşeli. N-au trecut două minute şi a apărut o scripcă menită să o acompanieze, dansul a început şi cele patru fete treceau din om în om pe ringul improvizat. Căpcăunul în piele de lup i-a scos Elizei pălăria de pe cap şi a pus-o pe pian cu un gest atât de hotărât încât nimeni nu s-a făcut că nu înțelege şi în curând s-a umplut de bacşişuri.

O căruță era dormitorul madamei şi al fiului ei adoptiv, puştiul cu toba, în cealaltă călătoreau grămadă celelalte femei, iar cele două remorci erau transformate în alcov. Fiecare, căptuşită cu şaluri multicolore, conținea un pat cu patru stâlpi şi baldachin cu plasă pentru țânțari, o oglindă în ramă aurită, un spălător cu cană şi lavoar de faianță, covoare persane decolorate şi cam mâncate de molii, dar încă frumoase, şi sfeşnice cu lumânări groase pentru lumină. Decorul teatral entuziasma bărbații, disimula praful adunat pe drum şi gradul de uzură, în timp ce două femei dansau în sunetul muzicii, celelalte două îşi făceau rapid treaba în căruțe. Madama, care avea degete de aur pentru jocul de cărți, era atentă la mesele de joc şi avea grijă să ia banii înainte pentru serviciile porumbițelor, să vândă rom şi să anime petrecerea, cu nelipsita pipă între dinți. Eliza a cântat toate cântecele pe care le ştia pe de rost, apoi lua repertoriul de la capăt, fără ca cineva să prindă de veste, până i s-au împăienjenit ochii de oboseală. Văzând că e gata să cadă, colosul a anunțat o pauză, a strâns banii din pălărie şi i-a băgat în buzunarul pianistului, apoi a luat-o de braț şi a dus-o aproape pe sus în prima

căruță, unde i-a pus în mână un pahar cu rom. A refuzat cu un gest leşinat, să bea pe inima goală ar fi însemnat să cadă lată; atunci el a scotocit prin dezordinea de lăzi şi vase şi a scos o pâine şi nişte bucăți de ceapă, pe care le-a devorat tremurând. Apoi a ridicat privirile spre uriaşul acela care se uita la ea de la mare înălțime. Un zâmbet inocent lumina dinții cei mai albi şi mai regulați din lume.

— Ai chip de femeie, i-a spus şi ea a tresărit împotrivindu-se.

— Mă cheamă Elias Andieta, a răspuns punând mâna pe pistol, de parcă ar fi fost gata să-şi apere numele bărbătesc cu focuri de armă.

Eu sunt Babalu, Cel-Rău.

— Există şi un Babalu bun?

— Exista.

— Ce a pățit?

— S-a întâlnit cu mine. De unde eşti, copile?

— Din Chile. Umblu să-mi găsesc fratele. Nu ai auzit de unul, Joaquín Andieta?

— N-am auzit de nimeni. Dar dacă fratele tău are boaşele la locul lor, mai devreme sau mai târziu va veni să ne viziteze. Toată lumea ştie de fetele lui Joe Rupe-Oase.

Afaceri

Căpitanul John Sommers a aruncat ancora în golful San Francisco, destul de departe de țărm pentru ca nimeni să nu îndrăznească să se arunce în apă şi să înoate până la mal. Avertizase echipajul că apa rece şi curenții i-ar fi terminat în douăzeci de minute, asta dacă nu ajutau şi rechinii. Era al doilea transport de gheață şi era mai sigur de el. Înainte de a intra în culoarul îngust de la Golden Gate a ordonat să fie deschise câteva butoiaşe cu rom pe care le-a împărțit generos marinarilor, iar când au fost beți a scos pistoalele şi i-a obligat să se culce cu fața în jos. Secundul i-a legat cu lanțuri cu butuci la picioare, spre nedumerirea pasagerilor îmbarcați la Valparaíso care urmăreau scena de pe coverta de sus, nepricepând ce dracu se întâmplă. Între timp, familia Rodríguez de Santa Cruz trimisese o flotilă de bărci pentru a prelua pasagerii şi prețioasa încărcătură a vaporului. Echipajul urma să fie eliberat pentru a efectua manevrele de întoarcere, după altă doză de băutură plus un bonus în monezi adevărate de aur şi argint, în valoare dublă față de salariu. Ceea ce nu compensa faptul că nu puteau fugi în căutarea minelor, aşa cum plănuiseră, dar măcar era o consolare. Folosise aceeaşi metodă la prima călătorie, cu rezultate excelente; se lăuda că este căpitanul unuia din puținele vapoare comerciale care nu fusese abandonat în demența aurului. Nimeni nu avea curajul să-l înfrunte pe piratul englez, fiul unei mame afurisite şi al lui Francis Drake, cum ziceau, pentru că neîndoielnic era în stare să-şi descarce flinta în pieptul primului om care s-ar fi revoltat.

Pe cheiurile din San Francisco se îngrămădeau produsele trimise de Paulina de la Valparaíso: ouă şi brânzeturi proaspete, zarzavaturi şi fructe ale verii chiliene, unt, cidru, peşte şi fructe de mare, mezeluri de cea mai bună calitate, carne de vită şi tot felul de păsări umplute şi condimentate gata să fie gătite. Paulina comandase călugărițelor prăjituri coloniale cu cremă de lapte şi tarte mille-feuilles, cât şi felurile cele mai populare din bucătăria creolă, care au călătorit congelate în compartimentele de gheață albastră. Primul transport se vânduse în mai puțin de trei zile cu un profit atât de năucitor încât frații şi-au neglijat celelalte afaceri pentru a se concentra pe miracolul gheții. Sloiurile se topeau încet pe drum, dar tot mai rămânea destulă gheață şi la întoarcere căpitanul se gândea să o vândă la preț

de speculă în Panama. A fost imposibil să nu se afle de succesul fenomenal al primului transport şi vestea că existau nişte chilieni care navigau cu bucăţi dintr-un ghețar la bord s-a împrăştiat ca din puşcă. Imediat s-au format societăţi care intenționau să facă acelaşi lucru cu icebergurile din Alaska, dar le-a fost imposibil să găsească echipaje şi produse proaspete care să le concureze pe cele din Chile, şi Paulina şi-a putut continua negoțul fără rivali, în timp ce cumpăra încă un vapor pentru a-şi mări afacerea.

Şi lăzile cu cărți erotice ale căpitanului Sommers s-au vândut cât ai clipi din ochi, dar învăluite în discreție şi fără a trece prin mâinile fraților Rodríguez de Santa Cruz. Căpitanul trebuia să evite cu orice preț apariția glasurilor virtuoase, aşa cum păţise în alte oraşe, când cenzura i le-a confiscat ca imorale şi cărțile au sfârşit arse în piață. În Europa cărțile circulau în secret în ediții de lux pentru bogătaşi şi colecționari, dar câştigurile cele mai mari se obțineau din edițiile populare. Se tipăreau în Anglia, unde se vindeau clandestin pe câteva parale, dar în California căpitanul obținea de cincizeci de ori mai mult. Constatând entuziasmul pe care îl trezea acest gen de literatură, i-a venit ideea să includă şi ilustrații, dat fiind că majoritatea minerilor erau în stare să citească doar titlurile ziarelor. Noile ediții se tipăreau deja la Londra cu desene vulgare, dar explicite, în fond asta era important.

Seara, instalat în salonul celui mai bun hotel din San Francisco, John Sommers cina cu frații Rodríguez de Santa Cruz, care în câteva luni îşi recăpătaseră aspectul de cavaleri. Nu mai rămânea nimic din păroşii oameni ai cavernelor care căutau aur. Averea era la îndemână, în tranzacții clare care se puteau face din fotoliile comode ale hotelului, cu un whisky în mână, ca nişte oameni civilizați, nu ca bădăranii, cum obişnuiau să spună. Celor cinci mineri chilieni pe care îi aduseseră cu ei la sfârşitul anului 1848 li se adăugaseră optzeci de zilieri de la țară, oameni umili şi supuşi, care nu aveau habar de minerit, dar învățau repede, îndeplineau ordinele şi nu se revoltau. Munceau pe malurile Râului Americano sub comanda unor vătafi credincioşi, în timp ce frații se ocupau cu transportul şi cu comerțul. Au cumpărat două ambarcațiuni pentru a face drumul dintre San Francisco şi Sacramento şi două sute de catâri pentru a duce marfa la minele de aur, pe care o vindeau direct, fără a o trece prin magazine. Sclavul fugit, care înainte făcea pe garda de corp, s-a dovedit un as al cifrelor şi acum ținea contabilitatea, îmbrăcat ca un domn şi mereu cu un pahar în mână şi cu trabucul în gură, în ciuda bombănelilor celorlalți gringos, care nu-i sufereau culoarea pielii, dar n-aveau încotro şi trebuiau să negocieze cu el.

— Doamna vă transmite că la următorul drum al Fortunei vine şi ea cu copiii, cu servitoarele şi cățelul. A zis să vă gânditi unde să vă instalați, căci nu vrea să locuiască la hotel, i-a comunicat căpitanul lui Feliciano Rodríguez de Santa Cruz.

— Ce idee trăznită! Explozia aurului nu va mai ține mult şi oraşul va redeveni satul care a fost cu ani în urmă. Sunt deja semne că metalul s-a împuținat, s-a terminat cu pepitele de aur cât pietrele. Iar când totul se va termina, cui o să-i mai pese de California?

— Când am venit eu aici prima dată arăta ca o tabără de refugiați, dar s-a transformat într-un oraş în toată regula. Sincer, nu cred să dispară dintr-un foc, este poarta Occidentului către Pacific.

— Aşa spune şi Paulina în scrisoare.

— Urmează sfatul soției tale, Feliciano, doar ştii că are ochi de linx, spuse fratele lui.

— Oricum, nu e chip să o opreşti. La următoarea călătorie vine cu mine. Să nu uităm că ea e stăpâna Fortunei, zâmbi căpitanul.

Au fost serviți cu stridii proaspete de Pacific, unul din puținele luxuri

gastronomice din San Francisco, turturele umplute cu migdale şi pere confiate din transportul Paulinei, pe care hotelul le-a cumpărat imediat. Vinul negru era şi el din Chile iar şampania din Franța. Se aflase de venirea chilienilor cu gheața şi toate restaurantele şi hotelurile din oraş se umpluseră de oameni nerăbdători să se delecteze cu bunătățile proaspete înainte de a se termina. Tocmai aprindeau havane la cafea şi brandy, când John Sommers primi o palmă peste umăr gata să-i răstoarne paharul. S-a întors şi s-a trezit în fața lui Jacob Todd, pe care nu îl văzuse de mai bine de trei ani, de când îl debarcase în Anglia, sărac şi umilit. Era ultimul om pe care se aştepta să-l vadă şi i-a trebuit un moment ca să-l recunoască: falsul misionar de odinioară semăna cu o caricatură de yankeu. Pierduse din greutate şi din păr, doi favoriți lungi îi îmbrăcau obrazul, purta un costum cadrilat puțin prea strâmt, cizme din piele de crocodil şi o nepotrivită pălărie albă de Virginia, iar din toate cele patru buzunare ale hainei ieşeau creioane, carnețele şi pagini de ziar. S-au îmbrățişat ca nişte vechi prieteni. Jacob Todd era de cinci luni la San Francisco şi scria articole de presă despre febra aurului, care i se publicau regulat în Anglia, cât şi la Boston şi New York. Ajunsese aici grație generoasei intervenții a lui Feliciano Rodríguez de Santa Cruz, care nu uitase ce îi datora englezului. Ca bun chilian, nu uita nicicând un serviciu nici o insultă şi, aflând de necazurile lui în Anglia, i-a trimis bani, bilet de călătorie şi o scrisoare în care îi spunea că locul cel mai îndepărtat unde puteai merge înainte de a te întoarce pe partea cealaltă era California. În 1845 Jacob Todd debarcase de pe nava căpitanului John Sommers însănătoşit şi plin de energie, gata să uite neplăcutul incident din Valparaíso şi să dedice trup şi suflet implantării în țara sa a comunității utopice la care visa. Avea caietul cel gros şi îngălbenit de folosință şi de aerul marin plin de note. Studiase şi plănuise chiar şi ultimul amănunt al comunității, convins că mulți tineri bătrânii nu-l interesau şi-ar fi abandonat existența plicticoasă pentru a se uni în fraternitatea ideală de bărbați şi femei libere, într-un regim de egalitate absolută, fără autorități, poliție sau religie. Potențialii candidați la experiment s-au dovedit mult mai încuiați decât a presupus, dar după câteva luni conta pe vreo doi sau trei dispuşi să încerce. Mai lipsea un Mecena pentru a finanța costisitorul proiect, era nevoie de un teren mare, căci comunitatea avea pretenția să trăiască departe de aberațiile lumii şi să îşi satisfacă toate trebuințele. Todd tocmai începuse discuțiile cu un lord cam nebun, care avea o imensă proprietate în Irlanda, când ecoul scandalului din Valparaíso l-a ajuns din urmă la Londra, încolțindu-l ca un câine furios. I s-au închis şi aici uşile şi şi-a pierdut prietenii, discipolii şi nobilul l-au repudiat şi visul utopic s-a dus dracului. A căutat din nou alinare în băutură şi s-a scufundat în coşmarul amintirilor negre. Trăia ca un şobolan într-o pensiune de doi bani când a sosit mesajul salvator al prietenului său. Nu s-a gândit de două ori. şi-a schimbat numele şi s-a îmbarcat pentru Statele Unite, gata să înceapă un destin nou-nouț. Tot ce dorea era să îngroape ruşinea şi să trăiască în anonimat până se va ivi ocazia de a resuscita proiectul cel idilic. Dar mai întâi trebuia să găsească ceva de lucru: pensia i se micşorase şi glorioasele timpuri ale huzurului se terminaseră. Ajungând la New York s-a prezentat la vreo două ziare oferindu-se să fie corespondentul lor în California, apoi a plecat spre vest prin Istmul Panama, neavând curaj să călătorească prin Strâmtoarea lui Magellan şi să ajungă iar la Valparaíso, unde ruşinea îl aştepta intactă şi frumoasa Miss Rose i-ar fi auzit iar numele pătat, în California prietenul Feliciano Rodríguez de Santa Cruz l-a ajutat să se instaleze şi să găsească de lucru la ziarul cel mai vechi din San Francisco. Jacob Todd, acum devenit Jacob Freemont, a început să muncească pentru prima dată în viața lui, descoperind cu uimire că îi plăcea. Bătea regiunea scriind despre orice îi atrăgea atenția, inclusiv masacrele indienilor, emigranții veniți din toate colțurile lumii, specula neruşinată a negustorilor, justiția expeditivă a minerilor şi viciul

generalizat. Un reportaj era gata să-l coste viața. A descris cu eufemisme, dar perfect de limpede, modul în care procedau unele tripouri cu zaruri măsluite, cărți de joc unse, băutură falsificată, droguri, prostituție, cât şi practica de a intoxica femeile cu alcool până ajungeau inconştiente, pentru a fi violate pentru un dolar de oricine dorea să ia parte la distracție. „Totul se petrece sub protecția autorităților care ar trebui să lupte împotriva acestor vicii", sunase concluzia articolului. S-a pomenit cu gangsterii pe cap, cu şeful poliției şi oamenii politici, a trebuit să dispară câteva luni până s-au potolit spiritele, în ciuda acestui incident, articolele îi apăreau cu regularitate şi era pe cale de a deveni o voce respectată. Cum i-a spus amicului John Sommers: tot căutând anonimatul, găsise celebritatea.

După cină, Jacob Freemont şi-a invitat prietenii la spectacolul zilei: o chinezoaică pe care o puteai privi, dar nu atinge. Se numea Ah Toy şi se îmbarcase pe un cliper cu soțul ei, un negustor în vârstă care avusese bunul-simț să moară pe mare şi să o lase liberă. N-a pierdut timpul cu lamentări de văduvă şi ca să nu se plictisească a devenit amanta căpitanului, care s-a dovedit generos. Coborând la San Francisco, elegantă şi bogată, a observat privirile lascive pe care i le aruncau trecătorii şi i-a venit ideea strălucită de a încasa bani pentru ele. A închiriat două camere, a făcut găuri în peretele despărțitor şi pentru o uncie de aur vindea privilegiul de a fi contemplată. Amicii l-au urmat pe Jacob Freemont bine dispuşi şi cu câțiva dolari bine plasați au sărit peste coadă şi au intrat printre primii. Au fost conduşi într-o cămăruță plină de fum de țigară în care se înghesuiau cam o duzină de bărbați cu nasul lipit de perete. S-au uitat pe găurile incomode, simțindu-se ca nişte şcolari caraghioşi şi au văzut dincolo o tânără frumoasă într-un kimono de mătase deschis pe ambele părți de la mijloc în jos. Dedesubt era goală. Spectatorii mugeau la fiecare mişcare languroasă care mai arăta ceva din trupul ei delicat. John Sommers şi frații Rodríguez de Santa Cruz se prăpădeau de râs, nevenindu-le să creadă cât de mare era nevoia de femei. S-au despărțit, iar căpitanul şi ziaristul au plecat să bea un ultim pahar. După ce a ascultat încă o dată peregrinările şi aventurile lui Jacob, căpitanul s-a hotărât să aibă încredere în el.

— Îți aminteşti de Eliza, fata care locuia cu frații mei la Valparaíso?

— Perfect.

— A fugit de acasă acum vreun an şi am toate motivele să cred că este în California. Am încercat să o găsesc, dar nimeni nu a auzit de ea sau de cineva care să-i semene.

— Singurele femei care au venit aici neînsoțite sunt prostituate.

— Nu ştiu cum a venit, dacă a venit. Singurul lucru cert este că a plecat în căutarea iubitului ei, un tânăr chilian pe nume Joaquín Andieta.

— Joaquín Andieta! Dar îl cunosc, a fost prietenul meu în Chile.

— Fuge de judecată, e acuzat de furt.

— Nu cred. Andieta era un tânăr plin de noblețe. De fapt, era atât de orgolios şi cu simț al onoarei că era greu să te apropii de el. Şi spui că era în dragoste cu Eliza?

— Ştiu doar că a plecat în California în decembrie 1848. După două luni fata a dispărut. Soră-mea crede că a venit după Andieta, dar nu-mi imaginez cum a făcut că nu a lăsat nici o urmă. Dumneata umbli prin taberele şi satele din nord, poate afli ceva...

— Am să fac tot ce-mi stă în puteri, căpitane.

— Frații mei şi cu mine îți vom fi etern recunoscători, Jacob.

Eliza Sommers a rămas cu caravana lui Joe Rupe-Oase, unde cânta la pian şi împărțea pe din două bacşişurile cu madama. A cumpărat o colecție de cântece americane şi alta de cântece latino pentru a anima petrecerile şi în ceasurile de răgaz, care erau multe, îl învăța să citească pe băiețelul indian, ajuta la treburile de zi cu zi şi gătea. Membrii grupului spuneau că niciodată nu mâncaseră mai bine.

Cu carnea uscată, fasolea şi slănina dintotdeauna pregătea nişte feluri savuroase la inspirația momentului; cumpăra condimente mexicane pe care le încorpora rețetelor chiliene ale Mamei Fresia cu rezultate delicioase; făcea tarte numai din făină, grăsime şi fructe conservate, dar dacă făcea rost de lapte şi ouă inspirația ei gastronomică atingea înălțimi celeste. Babalu Cel-Rău era de părere că un bărbat nu trebuie să gătească, dar era primul la devorat la banchetele tânărului pianist, aşa că a preferat să-şi înghită comentariile sarcastice. Obişnuit să stea de veghe în timpul nopții, uriaşul dormea dus o mare parte din zi, dar imediat ce mirosul din crătiți îi gâdila nările, sărea în picioare şi se instala lângă bucătărie. Avea o poftă de mâncare de nepotolit şi nu exista cantitate destul de mare pentru a-i umple burdihanul. Până la sosirea lui Chilenito, cum i se spunea falsului Elias Andieta, dieta lui de bază consta în animalele pe care reuşea să le vâneze, pe care le despica, le presăra cu un pumn de sare grunjoasă şi le punea la fript până se făceau scrum. Termina un cerb în două zile. Dar în contact cu felul de a găti al pianistului gustul i s-a rafinat, pleca zilnic să vâneze, alegea animalele cele mai gustoase şi le aducea gata curățate şi jupuite.

La drum, Eliza mergea în fruntea caravanei călare pe gloaba ei robustă, care în ciuda aspectului amărât s-a dovedit la fel de bună ca un alazan pur sânge, cu flinta inutilă de-a curmezişul şeii şi copilul cu toba în față. Se simțea atât de bine în hainele bărbăteşti încât se întreba dacă se va mai îmbrăca vreodată femeieşte. Ceva era sigur: corset n-o să-şi mai pună nici în ziua căsătoriei cu Joaquín Andieta. Dacă ajungeau la un râu, femeile profitau pentru a umple butoaiele, a spăla rufe şi a se scălda; erau momentele cele mai dificile pentru ea, trebuia să inventeze pretexte tot mai complicate pentru a-şi face toaleta fără martori.

Joe Rupe-Oase era o olandeză robustă din Pennsylvania, care-şi găsise destinul în imensitatea Vestului. Avea talent de iluzionist la cărți şi zaruri, o pasiona trişatul. Îşi câştigase viața cu pariuri până a-i veni ideea de a pune la punct afacerea cu fete şi a străbate Filonul Principal „căutând aur", cum numea forma aceasta de minerit. Era sigură că pianistul cel tânăr era homosexual şi totuşi l-a înconjurat cu o dragoste asemănătoare celei pentru puiul de indian. Nu permitea ca fetele să-şi bată joc de el sau ca Babalu să-l poreclească în fel şi chip: nu era vina bietului băiat că se născuse fără păr în barbă şi cu înfățişarea asta subțirică, aşa cum nu era vina ei că se născuse cu trup de femeie. Erau glume pe care le făcea Dumnezeu ca să se distreze. Cumpărase puiul de indian cu treizeci de dolari de la nişte yankei vigilenți care exterminaseră tot tribul. Avea patru sau cinci ani, era scheletic şi plin de paraziți în burtă, dar după câteva luni în care l-a hrănit cu forța, l-a ținut să nu distrugă totul în jur în momentele lui de furie şi să nu se dea cu capul de roțile căruțelor, copilul a crescut cu o palmă şi şi-a arătat adevărata natură de războinic: era stoic, ermetic şi răbdător. L-a numit Tom Fără-Trib, ca să nu uite datoria lui de a se răzbuna. „Numele e legat inseparabil de cel care îl poartă", spuneau indienii, şi Joe credea, de asta îşi inventase propriul nume.

Porumbițele pângărite ale caravanei erau două surori din Missouri, care făcuseră un drum lung pe uscat şi în timpul căruia îşi pierduseră familia; Esther, o tânără de optsprezece ani, care fugise de tatăl ei, un fanatic religios care o biciuia, şi o frumoasă mexicană, din tată gringo şi mamă indiancă, care trecea drept albă şi învățase câteva fraze franțuzeşti pentru a-i păcăli pe destrăbălați, pentru că mitul popular spunea că franțuzoaicele sunt mai experte. În societatea aceea de bandiți şi aventurieri funcționa un fel de aristocrație rasială, albii acceptau metişii de culoarea scorțişoarei, dar disprețuiau orice amestec cu pielea neagră. Cele patru femei mulțumeau sortii că se întâlniseră cu Joe Rupe-Oase. Esther era singura fără experiență anterioară, celelalte lucraseră la San Francisco şi cunoşteau viața. Nu avuseseră parte de saloane de lux, cunoscuseră bătăile, bolile, drogurile şi răutatea peştilor, contractaseră infecții nenumărate, suportaseră leacuri brutale şi atâtea

avorturi că deveniseră sterile, dar departe de a le părea rău, socoteau că era o binecuvântare. Din universul acela de infamii, Joe le salvase ducându-le departe, întâi le-a ținut într-un post lung pentru a le lecui de obișnuința cu opiul şi alcoolul. Femeile au recompensat-o cu o lealitate de fiice, pentru că în plus le trata cu dreptate şi nu le fura. Prezența fioroasă a lui Babalu descuraja clienții violenți şi bețivii scârboşi, mâncau bine şi căruțele itinerante le făceau bine la suflet şi la sănătate. Se simțeau libere în imensitatea de dealuri şi păduri. Viețile lor nu aveau nimic uşor sau romantic, dar strânseseră ceva bani şi puteau să plece, dacă voiau, însă nu o făceau pentru că acest mic grup uman era singurul lucru care semăna cu o familie.

Şi ele erau convinse că tânărul Elias Andieta, subțirel şi cu voce de flaut, era homosexual. Asta le făcea să se dezbrace, să se spele şi să vorbească orice în prezența lui, de parcă ar fi fost una de-a lor. L-au acceptat cu atâta naturalețe că Eliza aproape că uita de rolul ei de băiat, dar Babalu avea grijă să-i amintească, îşi pusese în gând să transforme pirpiriul ăsta într-un bărbat şi se ținea de capul lui şi îl corecta să nu se aşeze cu picioarele lipite sau să-şi scuture părul cu un gest deloc viril. L-a învățat să-şi curețe şi să-şi ungă armele, dar şi-a pierdut răbdarea încercând să-l învețe să țintească: de câte ori apăsa trăgaciul, elevul închidea ochii. Nu îl impresiona Biblia lui Elias Andieta, dimpotrivă, bănuia că o ținea ca să-şi justifice neroziile şi era de părere că dacă băiatul nu avea de gând să devină un afurisit de predicator la ce dracu mai citea prostii, mai bine trecea la cărți porcoase, poate că îi vor veni idei mai bărbăteşti. Abia se ştia iscăli şi citea cu mare greutate, dar nu o admitea nici mort. Spunea că nu vede bine şi nu poate vedea literele, deşi nimerea un iepure între ochi de la o sută de metri, îi cerea lui Chilenito să-i citească cu voce tare ziarele întârziate şi cărțile erotice de la Rupe-Oase, nu atât pentru părțile porcoase, cât pentru povestea romanțioasă, care îl emoționa negreşit. Invariabil, era vorba de amorul incendiar dintre un personaj din nobilimea europeană şi o plebee, sau invers, o doamnă aristocratică îşi pierdea capul după un bărbat rustic, dar cinstit şi mândru. În poveştile acelea femeile erau întotdeauna frumoase şi amorezii lor neobosiți în ardoare. Decorul era un şir nesfârşit de orgii, dar spre deosebire de alte nuvelușe pornografice care se vindeau la zece cenți, acestea aveau un subiect. Eliza citea cu voce tare fără a manifesta vreo surpriză, de parcă ar fi venit din cuibul celor mai teribile vicii, în timp ce Babalu şi trei porumbițe ascultau cu gurile căscate. Esther nu participa la lectură: i se părea un păcat mai mare să descrii faptele decât să le comiți. Elizei îi ardeau urechile, dar nu putea să nu recunoască eleganța cu care erau scrise acele porcării: unele fraze îi aduceau aminte de stilul impecabil al lui Miss Rose. Joe Rupe-Oase, pe care pasiunile carnale nu o interesau sub nici o formă, drept care lecturile acestea o plictiseau, avea mare grijă ca urechile micului Tom Fără-Trib să nu fie rănite de cuvintele tari. Îl cresc ca să ajungă şef indian, nu peşte, spunea, şi pentru a-l determina să devină cât mai repede bărbat nu îi dădea voie să-i spună bunică.

— Nu sunt bunica nimănui, ce dracu! Sunt Rupe-Oase, ai înțeles, mucos nenorocit?

— Da, bunico.

Babalu Cel-Rău, un fost puşcăriaş de la Chicago, străbătuse continentul pe jos cu mult timp înainte de febra aurului. Vorbea limbile indienilor şi făcuse cam de toate în viață, de la uriaşul de circ, unde ridica un cal deasupra capului sau trăgea cu dinții o căruță plină de nisip, până la hamal în portul San Francisco. Acolo l-a descoperit Rupe-Oase şi l-a angajat la caravana ei. Făcea treaba mai multor bărbați şi paza era asigurată. Cu el puteau pune pe fugă oricâți duşmani, aşa cum s-a dovedit în mai multe rânduri.

— Trebuie să fii tare, Chilenito, dacă nu eşti, te doboară. Să nu crezi că am fost mereu aşa cum mă vezi acum. Odinioară eram ca tine, pirpiriu şi cam tembel,

dar m-am apucat să ridic greutăți şi vezi şi tu ce muşchi am. Nimeni nu se pune cu mine.

— Dar tu ai doi metri şi cântăreşti cât o vacă, Babalu. Eu n-o să fiu niciodată ca tine.

— Nu mărimea contează, omule, ci boaşele. Mare am fost mereu, dar tot râdeau de mine.

— Cine râdea de tine?

— Toată lumea, chiar şi maică-mea, odihnească-se în pace. Am să-ți spun un secret... Ții minte că ți-am spus de Babalu Cel-Bun?... Eu eram ăla. Dar de douăzeci de ani sunt Babalu Cel-Rău şi-mi merge mult mai bine.

Porumbiţe pângărite

În decembrie iarna a coborât dintr-o dată la poalele munților şi mii de mineri au trebuit să-şi lase treburile şi să se mute în sate în aşteptarea primăverii. Zăpada a acoperit cu o mantie pioasă vastul teritoriu scurmat de furnicile cele lacome şi aurul rămas s-a odihnit din nou în liniştea naturii. Joe Rupe-Oase şi-a dus caravana într-unul din satele recent apărute de-a lungul Filonului Principal şi a închiriat un şopron unde urmau să treacă iarna. A vândut catârii, a cumpărat o albie mare de lemn pentru baie, o maşină de gătit, două sobe, pânză groasă şi cizme ruseşti pentru toți, lucruri indispensabile având în vedere frigul şi ploile. Şi-a pus oamenii să curețe bine şopronul şi să confecționeze draperii pentru a despărți odăile, a instalat paturile cu baldachin, oglinzile aurite şi pianul. Apoi a plecat în vizită de curtoazie la cârciumi, la magazin şi la fierărie, centrele activității sociale. Pe post de presă, localitatea avea o foaie de ştiri trasă la o vetustă tiparniță care traversase continentul ca vai de ea, de care Joe s-a folosit pentru a-şi anunța cu discreție negoțul, în afară de fete, oferea sticle cu cel mai bun rom din Cuba şi Jamaica, cum suna anunțul, deşi în realitate era vorba de un basamac bun pentru canibali în stare să-ți ia mințile, cărți „fierbinți" şi mese de joc. Clienții s-au înființat rapid. Mai exista un bordel, dar noutatea era bine venită. Madama celuilalt stabiliment a declarat rivalilor un război al calomniilor, dar s-a abținut de la o confruntare deschisă cu formidabilul cuplu format din Rupe-Oase şi Babalu Cel-Rău. În şopron se făcea amor în spatele draperiilor improvizate, se dansa la sunetul pianului şi se jucau sume considerabile sub custodia patroanei, care nu accepta bătăi şi nici alte trişerii decât cele proprii sub acoperişul ei. Eliza a văzut oameni pierzând în două nopți câştigul multor luni de efort titanic şi plângând la pieptul fetelor care îi ajutaseră să fie curățați. În scurt timp minerii au prins drag de Joe. În ciuda aspectului de corsar, femeia avea o inimă de mamă, lucru dovedit în acea iarnă. Se declanşase o epidemie de dizenterie care a afectat jumătate din locuitori şi a omorât câțiva. Îndată ce afla că cineva e grav bolnav în vreo cabană depărtată, Joe cerea doi cai la fierărie şi pleca împreună cu Babalu să-l ajute pe nefericit. Fierarul obişnuia să vină şi el, era un quaker înverşunat care dezaproba negoțul zdrahoancei, dar era mereu gata să-şi ajute aproapele. Joe îi făcea de mâncare bolnavului, îl curăța, îi spăla hainele şi îl consola recitindu-i pentru a suta oară scrisorile familiei sale de departe, în timp ce Babalu şi fierarul dădeau zăpada, aduceau apă, spărgeau lemne şi le stivuiau lângă sobă. Dacă starea era gravă, Joe îl înfăşură în pături, îl aşeza ca pe un sac pe cal şi-l aducea acasă, unde femeile îl îngrijeau cu vocație de infirmiere, mulțumite că aveau ocazia să se simtă virtuoase. Mare lucru nu puteau face, decât să le dea să bea litri întregi de ceai îndulcit pentru a nu se deshidrata de tot, să-i țină curați, la adăpost şi odihnă, sperând că diareea nu îi va omorî şi febra nu îi va topi de tot. Unii mureau, alții îşi reveneau

după câteva săptămâni. Joe era singura care îşi bătea capul să înfrunte iarna şi să ajungă la cabanele cele mai izolate, drept care a descoperit trupuri transformate în statui de gheaţă. Nu toţi erau victime ale boli, uneori omul îşi trăgea un glonţ în gură nemaiputând să suporte durerea de burtă, singurătatea şi delirul. De câteva ori Joe a trebuit să închidă afacerea, pentru că şopronul era plin de rogojini pe jos şi porumbiţele nu pridideau cu îngrijitul bolnavilor. Pe şeriful orăşelului îl apuca tremuratul când Joe îşi făcea apariţia cu pipa olandeză şi glasul de profet ca să ceară ajutor. Nimeni nu o refuza. Aceiaşi bărbaţi care prin destrăbălările lor dăduseră nume rău localităţii s-au pus cuminte în serviciul ei. Nu exista nimic care să semene cu un spital, singurul medic era copleşit, aşa că ea îşi asuma cu naturaleţe sarcina de a mobiliza resurse în cazul unei urgenţe. Norocoşii cărora le salvase viaţa deveneau debitorii ei devotaţi şi astfel şi-a ţesut ea în iarna aceea reţeaua de legături care avea să o susţină în timpul incendiului.

Fierarul se numea James Morton şi era un exemplar rar de om bun. Avea o iubire certă pentru toată omenirea, chiar şi pentru duşmanii ideologici, pe care îi considera rătăciţi din ignoranţă, nu din răutate intrinsecă. Pentru că nu era în stare să facă rău nu-şi imagina că aproapele lui ar fi fost, prefera să creadă că răutatea şi perversitatea altora era o deviere a caracterului care se putea remedia prin lumina pietăţii şi a dragostei. Provenea dintr-o lungă stirpe de quakeri din Ohio, unde participase împreună cu fraţii săi la o reţea de solidaritate clandestină cu sclavii fugiţi, îi ascundeau şi îi duceau în statele libere sau în Canada. Aceste activităţi au atras furia stăpânilor de sclavi, astfel că într-o noapte s-au trezit cu o ceată care le-a incendiat ferma, în timp ce familia privea nemişcată, credinţa nu le permitea să ridice arma împotriva semenilor lor. Au trebuit să-şi părăsească pământul şi s-au risipit, dar au rămas foarte legaţi pentru că făceau parte din reţeaua umanitară a abolиţionişţilor. Lui James căutarea aurului nu i se părea un mijloc cinstit de a-şi câştiga existenţa, pentru că nu producea nimic. Bogăţia strică sufletul, complică viaţa şi produce nefericire, obişnuia să spună, în plus, aurul este un metal moale, din care nu se pot face unelte; nu putea pricepe fascinaţia pe care o exercita asupra celorlalţi, înalt şi solid, cu o barbă deasă de culoarea alunei, ochi albaştri şi braţe puternice pline de arsuri, era reîncarnarea zeului Vulcan luminat de focul fierăriei. Nu erau decât trei quakeri în sat, oameni muncitori şi cu familie, trăind mulţumiţi de soarta lor, singurii care nu înjurau, erau abstinenţi şi evitau bordelurile. Se întruneau regulat pentru a-şi practica credinţa fără zarvă, predicând cu puterea propriului exemplu, în timp ce aşteptau răbdători sosirea unui grup de prieteni din est să le mărească comunitatea. Morton venea la şopronul lui Rupe-Oase ca să ajute la îngrijitul victimelor epidemiei şi acolo a cunoscut-o pe Esther. O vizita, plătind pentru serviciul complet, dar se aşeza lângă ea şi stăteau de vorbă. Nu înţelegea de ce alesese acest fel de viaţă.

— Între bătăile tatălui meu şi asta, prefer de mii de ori viaţa pe care o duc acum.

— De ce te bătea?

— Mă acuza că provoc desfrâul şi incit la păcat. Credea că Adam ar fi şi acum în Paradis dacă Eva nu l-ar fi ispitit. Poate că avea dreptate, vezi şi tu cum îmi câştig viaţa...

— Sunt şi alte munci, Esther.

— Aceasta nu e atât de grea, James, închid ochii şi nu mă gândesc la nimic. Sunt doar câteva minute şi trec repede.

În ciuda vicisitudinilor profesiei, tânăra avea prospeţimea celor douăzeci de ani şi în modul ei discret şi neostentativ de a se purta era un fel de vrajă pe care celelalte nu o aveau. Nu era cochetă, era plinuţă, cu un chip placid de viţică şi mâini puternice de ţărancă. În comparaţie cu celelalte era cea mai puţin frumoasă, dar pielea îi era luminoasă şi privirea blândă. Fierarul nu şi-a dat seama când a

început să o viseze, să o vadă în scânteile forjei, în lumina metalului cald şi în cerul fără nori, dar la un moment dat nu a mai putut ignora apăsarea aceea din inimă care amenința să îl sufoce. Nenorocire mai mare decât să se îndrăgostească de o femeie uşoară nu i se putea întâmpla, cum să se justifice în fața lui Dumnezeu şi a comunității sale. S-a hotărât să învingă ispita prin sudoare şi se închidea în fierărie unde muncea ca un dement. Câteodată loviturile nebuneşti ale ciocanului nu se opreau până în zori.

De îndată ce a avut o adresă fixă, Eliza i-a scris lui Tao Chi'en la restaurantul chinezesc din Sacramente, anunțându-l de noul ei nume, Elias Andieta, şi cerându-i sfatul pentru a lupta împotriva dizenteriei, singurul leac pe care îl ştia împotriva contaminării fiind o bucată de carne crudă legată peste buric cu o fâşie de lână roşie, aşa cum proceda Mama Fresia în Chile, dar fără a da rezultatele aşteptate, îi era dureros de dor de el, câteodată se trezea strângându-l în brațe pe Tom Fără-Trib crezând că este Tao, dar mirosul de fum al copilului o aducea la realitate. Nimeni nu avea acea aromă proaspătă de mare a prietenului ei. Distanța dintre ei era scurtă în mile, dar clima aspră făcea ca drumul să fie greu şi periculos. S-a gândit să-l însoțească pe poştaş pentru a continua să-l caute pe Joaquín Andieta, aşa cum făcuse şi înainte, dar tot aşteptând o ocazie potrivită au trecut mai multe săptămâni. Nu numai iarna se împotrivea planurilor ei. Pe atunci izbucnise un conflict între minerii yankei şi chilieni la sud de Filonul Principal. Americanii, sătui de prezența străinilor, s-au adunat să-i gonească, dar ceilalți au rezistat, mai întâi prin forța armelor, apoi cu ajutorul unui judecător, care le-a recunoscut drepturile. Departe de a-i intimida pe agresori, decizia judecătorului mai mult i-a îndârjit, câtiva chilieni au fost spânzurați sau azvârliți de pe stânci, iar supraviețuitorii au trebuit să fugă. Ca răspuns s-au format bande puse pe luptă, după modelul multor mexicani. Eliza a înțeles că nu putea risca, deghizarea ei de băiat „latino" era de ajuns ca să fie acuzată de orice delict inventat.

La sfârşitul lunii ianuarie a anului 1850 a fost un îngheț cum nu se mai văzuse pe aceste locuri. Nimeni nu îndrăznea să iasă din casă, satul părea mort şi mai bine de zece zile nu a venit nici un client la şopron. Era atât de frig că apa din lighean îngheța peste noapte, în ciuda sobelor care nu se stingeau, şi au fost nopți când au trebuit să aducă înăuntru calul Elizei pentru a nu avea soarta celorlalte animale pe care dimineața le găseau transformate în blocuri de gheață. Femeile dormeau câte două în pat, ea cu băiețelul, pentru care avea o duioşie zeloasă şi teribilă, pe care puştiul i-o întorcea cu o constanță încăpățânată. Singura persoană din grup care concura cu Eliza în ce priveşte iubirea pentru copil era Rupe-Oase. „într-o zi o să am un fiu puternic şi curajos ca Tom Fără-Trib, dar mult mai vesel. Plodul ăsta nu râde niciodată", îi povestea lui Tao Chi'en în scrisori. Babalu Cel-Rău nu putea dormi nopțile şi se plimba cu orele în întuneric, mergând dintr-o parte în alta a şopronului cu cizmele lui ruseşti, blănurile lui roase şi o pătură pe umeri. Nu s-a mai ras în cap şi acum avea o coamă ca de lup, exact ca haina. Esther îi tricotase o căciulă de lână galbenă ca bobocul de rață care îl acoperea până la urechi şi îl făcea să pară un bebeluş monstruos. El a fost cel care a auzit în dimineața aceea bătăile slabe şi a ştiut că erau altceva decât zgomotele viscolului. A întredeschis uşa cu pistolul pregătit şi a văzut o mogâldeață căzută în zăpadă. Alarmat, a chemat-o pe Joe şi împreună, luptându-se ca vântul să nu smulgă uşa din țâțâni, au tras omul înăuntru. Era pe jumătate degerat.

Nu a fost uşor să-l readucă la viață, în timp ce Babalu îl frecționa şi încerca să-i toarne brandy în gură, Joe a sculat femeile, au ațâțat focul în sobe şi au pus apă la încălzit pentru baie, l-au scufundat în albie şi, încet-încet, şi-a revenit, culoarea albastră a pielii a dispărut şi a putut articula câteva vorbe. Nasul, picioarele şi mâinile le avea degerate. Era un țăran din statul mexican Sonora, care venise ca mii de alți compatrioți de-ai săi la zăcămintele de aur din California. Se

numea Jack, un nume gringo care precis nu era al lui, dar nici ceilalți din casă nu-şi foloseau propriile lor nume. În ceasurile care au urmat, a fost de mai multe ori în pragul morții, dar când se părea că nu mai e nimic de făcut, se întorcea de pe lumea cealaltă şi mai trăgea un gât de băutură. Pe la opt, când viscolul se mai potolise, Joe i-a poruncit lui Babalu să se ducă după doctor. Auzind-o, mexicanul care părea nemişcat şi respira ca peştele pe uscat a deschis ochii şi a răcnit un „nu!" care i-a speriat pe toți. Nimeni nu trebuia să afle că se găseşte aici, spuse cu atâta ferocitate că nimeni nu a îndrăznit să-l contrazică. Nu era nevoie de multe explicații: era clar că avea probleme cu justiția iar satul acesta cu spânzurătoarea instalată în piață era ultimul loc din lume în care un fugar ar fi dorit să caute adăpost. Doar vitregia timpului îl obligase să se apropie de locul acela. Eliza nu a spus nimic, dar reacția bărbatului nu o mirase: mirosea a răutate.

După trei zile, Jack se mai înzdrăvenise, dar i-a căzut vârful nasului şi două degete de la mână se cangrenaseră. Nici aşa nu l-au convins să se lase văzut de doctor; prefera să putrezească puțin câte puțin decât să moară spânzurat, le-a spus. Joe Rupe-Oase şi-a chemat oamenii în capătul opus al şopronului şi au deliberat în şoaptă: trebuiau să-i taie degetele. Toți ochii s-au întors către Babalu Cel-Rău.

— Eu? Nici mort!

— Babalu, fecior de curvă, termină cu prostiile, s-a supărat Joe.

— Fă-o tu, Joe, eu nu sunt bun pentru aşa ceva.

— Dacă poți spinteca un cerb poți să faci şi asta. Ce mare lucru două degete amărâte?

— Una e un animal şi cu totul alta un creştin.

— Nu pot să cred! Feciorul ăsta de curvă, cu permisiunea voastră, fetelor, nu e în stare să-mi facă un serviciu atât de neînsemnat! După câte am făcut pentru tine, nenorocitule!

— Iartă-mă, Joe. Nu am făcut niciodată rău unei ființe omeneşti...

— Nu mai spune! Păi nu eşti un asasin? Nu ai stat la închisoare?

— Dar pentru că am furat vite, mărturisi uriaşul gata să plângă de umilință.

— Am s-o fac eu, spuse Eliza, palidă dar hotărâtă.

Au privit-o neîncrezători. Chiar şi Tom Fără-Trib li se părea mai potrivit pentru operația asta decât Chilenito cel delicat.

— Am nevoie de un cuțit bine ascuțit, de un ciocan, ac, ață şi cârpe curate.

Babalu s-a lăsat la pământ cu țeasta între mâini, îngrozit, în timp ce femeile pregăteau cele necesare într-o tăcere plină de respect. Eliza a recapitulat cele învățate alături de Tao Chi'en pe când extrăgeau gloanțe şi coseau răni la Sacramento. Dacă atunci o făcea fără a clipi din ochi, o putea face şi acum. Ştia de la prietenul ei că lucrul cel mai important este să eviți hemoragia şi infecția. Nu îl văzuse vreodată amputând, dar în timp ce le dădea îngrijire nenorociților care ajungeau fără urechi, îi spunea că în alte locuri ale lumii se tăiau mâini şi picioare pentru acelaşi delict. „Securea călăului e rapidă, dar nu lasă țesut pentru a acoperi montul osului", spusese Tao Chi'en. Şi i-a explicat lecțiile lui Ebanizer Hobbs, care avea practică la răniți de război şi îi spusese cum trebuie procedat. Măcar acum am de-a face doar cu degete, şi-a spus Eliza.

Rupe-Oase a turnat la băutură în pacient până l-a lăsat inconştient, în timp ce Eliza dezinfecta cuțitul înroşindu-l în foc. L-a aşezat pe Jack pe un scaun, i-a muiat mâna într-un lighean cu whisky apoi i-a pus-o pe colțul mesei, cu degetele bolnave depărtate. A murmurat una din incantațiile magice ale Mamei Fresia, iar când a fost gata le-a făcut un semn femeilor să-l țină bine. A pus cuțitul peste degete şi a aplicat o lovitură sigură cu ciocanul, în aşa fel încât lama se înfipse în tăblia mesei iar oasele fură tăiate perfect. Jack scoase un urlet din rărunchi, dar era atât de beat că nu şi-a dat seama că era cusut, apoi Esther l-a pansat, în

câteva minute supliciul luase sfârşit. Eliza a rămas uitându-se la degetele amputate încercând să nu vomite, în timp ce femeile îl culcau pe Jack. Babalu, care privise spectacolul de cât mai departe, se apropie timid, cu căciula în mână.

— Eşti un bărbat în toată regula, Chilenito, şopti plin de admiraţie.

În martie, Eliza a împlinit pe tăcute optsprezece ani, aşteptând ca mai devreme sau mai târziu Joaquín al ei să apară în faţa uşii, aşa cum ar fi făcut orice bărbat care s-ar fi aflat pe o rază de o sută de mile în jur, ca să-l citäm pe Babalu. Jack mexicanul şi-a revenit în câteva zile şi a şters-o într-o noapte fără a-şi lua rămas-bun, înainte ca degetele să se fi cicatrizat. Era un tip sinistru şi s-au bucurat cu toţii când a plecat. Vorbea foarte puţin şi era tot timpul pe jar, neîncrezător, gata să atace la cea mai mică umbră de provocare închipuită. Nu şi-a arătat gratitudinea, dimpotrivă, când s-a trezit din beţie şi a constatat că rămăsese fără degetele cu care apăsa pe trăgaci s-a lansat într-un şir de blesteme şi ameninţări, jurând ca feciorul de curvă care îi nenorocise mâna avea să plătească cu viaţa. Atunci Babalu n-a mai răbdat. L-a ridicat ca pe o păpuşă, l-a privit ţintă în ochi şi i-a spus cu glasul acela suav pe care îl avea când era pe punctul de a exploda. Eu am fost ăla, Babalu Cel-Rău. Ai vreo problemă? Cum i-a trecut febra, Jack avusese chef de o porumbiţă, dar l-au refuzat în cor: nu erau dispuse să dea ceva pe gratis, iar el avea buzunarele goale, după cum constataseră când l-au dezbrăcat ca să-l bage în baie în noaptea în care apăruse îngheţat. Joe Rupe-Oase îşi dădu osteneala să-i explice că dacă nu i-ar fi tăiat degetele şi-ar fi pierdut braţul sau chiar viaţa, aşa că mai bine să mulţumească cerului că ajunsese sub acoperişul ei. Eliza nu îi permitea lui Tom Fără-Trib să se apropie de tip, doar ea îi aducea de mâncare şi îi schimba bandajele, iar mirosul răutăţii lui o deranja ca o prezenţă aproape tangibilă. Nici Babalu nu îl putea suferi şi nu vorbea deloc cu el. Pe femei le considera ca pe surorile lui şi îl apucau furiile când Jack făcea comentarii obscene. Nu ar fi apelat la serviciile lor profesionale nici în caz de extremă urgenţă, pentru el ar fi însemnat un incest, iar dacă natura îşi cerea drepturile se ducea la stabilimentele rivale, învăţându-l şi pe Chilenito să facă la fel în improbabilitatea că s-ar fi lecuit de proastele lui obiceiuri de domnişoară.

În timp ce îi dădea lui Jack o farfurie cu supă, Eliza l-a întrebat într-un târziu de Joaquín Andieta.

— Murieta? spuse bănuitor.

— Andieta.

— Nu-l cunosc.

— Poate că e acelaşi, sugeră Eliza.

— Ce treabă ai cu el?

— E fratele meu. Am venit din Chile ca să-l găsesc.

— Cum arată fratele tău?

— Nu foarte înalt, cu părul şi ochii negri, pielea albă ca a mea, dar nu semănăm. E slab, musculos, curajos şi pasionat. Când vorbeşte el toţi tac.

— Aşa e Joaquín Murieta, dar nu e chilian, e mexican.

— Eşti sigur?

— Nu sunt sigur de nimic, dar dacă îl văd pe Murieta am să-i spun că îl cauţi.

În noaptea următoare a plecat şi n-au mai ştiut de el, dar după două săptămâni au găsit în uşa şopronului o pungă cu două livre de cafea. Ceva mai târziu, când Eliza a deschis-o ca să pregătească micul dejun, a văzut că nu era cafea, ci praf de aur. Joe Rupe-Oase a spus că putea fi de la oricare dintre minerii bolnavi pe care îi îngrijiseră în perioada aceea, dar Eliza avu intuiţia că Jack o adusese în chip de plată. Era genul care nu vrea să rămână dator nimănui. Duminică au aflat că şeriful organiza un grup pentru a porni în căutarea asasinului unui miner: fusese găsit în cabana lui, unde petrecea iarna singur, cu

nouă lovituri de pumnal în piept şi ochii dati peste cap. Nu găsiseră nici strop de aur şi, socotind după brutalitatea crimei, au aruncat vina pe indieni. Joe Rupe-Oase nu avea chef de încurcături, a îngropat cele două livre de aur sub un stejar şi le-a spus alor săi să nu deschidă gura şi să nu pomenească nici în glumă de mexicanul cu degetele tăiate nici de punga de cafea. În următoarele două luni potera a omorât cam jumătate de duzină de indieni şi afacerea a fost uitată, existând probleme mai urgente, iar când şeful de trib s-a arătat plin de demnitate şi a cerut explicații, l-au expediat urgent. Indienii, chinezii, negrii sau mulatrii nu puteau depune mărturie împotriva unui alb. James Morton şi ceilalți trei quakeri din sat au fost singurii care au avut curajul să înfrunte mulțimea dispusă la linşaj. S-au aşezat neînarmați în jurul condamnatului, recitind pe dinafară pasaje din Biblie care interziceau omorârea unui seamăn, dar gloata i-a împins la o parte.

Nimeni nu a ştiut de ziua de naştere a Elizei, drept care nu a fost sărbătorită, dar noaptea de 15 martie a fost oricum memorabilă pentru ea şi pentru ceilalți. Clienții reveniseră la şopron, porumbițele erau ocupate, Chilenito zdrăngănea la pian cu entuziasm sincer şi Joe făcea calcule optimiste. Până la urmă, iarna nu fusese atât de rea, greul epidemiei trecuse şi nu mai aveau bolnavi de îngrijit, în seara aceea aveau cam o duzină de mineri care beau zdravăn în timp ce afară vântul se chinuia să scoată copacii din rădăcină. Pe la unsprezece s-a dezlănțuit infernul. Nimeni nu a putut explica cum a început incendiul, Joe a bănuit-o tot timpul pe cealaltă madamă. Scândurile s-au aprins ca petardele şi după o clipă au început să ardă perdelele, şalurile de mătase şi aşternuturile. Au ieşit cu toții, unii apucând chiar să-şi arunce o pătură pe spate, iar Eliza a apucat din zbor cutia de tablă cu prețioasele-i scrisori. Flăcările şi fumul au umplut repede localul care în zece minute ardea ca o torță în timp ce femeile pe jumătate dezbrăcate şi clienții amețiți priveau spectacolul total neputincioşi. Eliza i-a numărat şi a fost îngrozită nevăzându-l pe Tom Fără-Trib. Copilul rămăsese dormind în patul pe care îl împărțeau amândoi. N-a ştiut când a smuls un țol de pe umerii lui Esther, când şi-a acoperit capul şi a trecut dintr-un pas prin peretele subțire de lemn care ardea, urmată de Babalu, care încerca să o oprească cu strigăte şi nu înțelegea de ce se aruncă în foc. L-a găsit pe copil în picioare în fumul gros, avea ochii speriați dar era cât se poate de calm. I-a aruncat pătura peste el şi a încercat să-l ia în brațe, dar era prea greu şi un acces de tuse a făcut-o să se îndoaie de mijloc. A căzut în genunchi împingându-l pe Tom ca să iasă afară, dar el nu s-a mişcat de lângă ea şi ar fi ajuns cenuşă dacă nu ar fi apărut Babalu ridicându-i pe amândoi ca pe nişte pachete şi scoțându-i în ovațiile celor de afară.

— Copil afurisit! Ce făceai înăuntru? l-a certat Joe pe puiul de indian în timp ce-l îmbrățişa, îl săruta şi îi căra pumni în spate ca să respire.

Şopronul fiind izolat nu a ars jumătate din sat, după cum le-a spus mai târziu şeriful, care avea experiență la incendiile care izbucneau destul de des prin aceste locuri. Atraşi de pojar au venit vreo duzină de voluntari în frunte cu fierarul ca să stingă flăcările, dar era prea târziu şi au reuşit să salveze doar calul Elizei, de care uitaseră toți în vălmăşagul primelor minute şi care stătea şi acum legat în grajd, înnebunit de frică. Joe Rupe-Oase a pierdut în noaptea aceea tot ce avea pe lume şi a fost prima dată când au văzut-o şovăind. Cu copilul în brațe a asistat la distrugere fără a-şi putea stăpâni lacrimile, iar când au rămas doar tăciuni fumegând şi-a ascuns fața în pieptul enorm al lui Babalu, care avea genele şi sprâncenele pârlite. Văzând slăbiciunea acestei mame bune, pe care o credeau invulnerabilă, cele patru femei au izbucnit în plâns într-un glas, tremurând toate într-un ciorchine de jupoane şi plete învălmăşite. Dar rețeaua solidarității a intrat în funcțiune chiar înainte de a se stinge flăcările şi în mai puțin de un ceas se găsise găzduire pentru toți în câteva case din sat, iar un miner pe care Joe îl scăpase de dizenterie, a inițiat o colectă. Chilenito, Babalu şi copilul cei trei bărbați

ai grupului au înnoptat la fierărie. James Morton a aşezat două saltele cu învelitori groase lângă forja mereu caldă şi i-a ospătat pe oaspeții săi cu o cină delicioasă, pregătită cu grijă de soția predicatorului care duminicile vitupera împotriva exercitării neruşinate a viciului, cum numea activitatea celor două bordeluri.

— Acum nu e timp de mofturi, amărâții ăştia tremură de frig, a zis nevasta reverendului intrând în fierărie cu un iepure gătit, o cană de ciocolată şi biscuiți cu scorțişoară.

Tot ea a fost cea care a mers prin tot satul cerând îmbrăcăminte pentru porumbițele care rămăseseră în jupon, iar răspunsul doamnelor a fost pe măsură. Evitau să treacă prin fața stabilimentului celeilalte madame, dar în timpul epidemiei trebuiseră să intre în relații cu Joe Rupe-Oase şi o respectau. Şi astfel cele patru prostituate au umblat mult timp îmbrăcate precum nişte doamne modeste, acoperite de la gât până la picioare, înainte de a reveni la veşmintele ostentative. În noaptea incendiului soția pastorului a vrut să-l ia la ea pe Tom Fără-Trib, dar copilul s-a apucat atât de tare de gâtul lui Babalu că nu a fost chip să-l smulgă cineva. Uriaşul stătuse treaz ore în şir cu Chilenito sub o aripă şi cu copilul sub cealaltă, destul de iritat de privirile ciudate ale fierarului.

— Scoate-ți ideea asta din cap, omule. Nu sunt homosexual, mârâi, dar fără a da drumul din brațe celor doi adormiți.

Colecta minerilor şi punga de cafea îngropată au servit la instalarea sinistraților într-o casă atât de comodă şi decentă, că Joe Rupe-Oase s-a gândit să renunțe la comerțul ei itinerant şi să se stabilească aici. În timp ce alte aşezări dispăreau de îndată ce minerii plecau spre alte zăcăminte, aceasta se dezvolta, ba chiar se gândeau să-i schimbe numele cu unul mai demn. La terminarea iernii urmau să urce spre poalele munților alte valuri de aventurieri, madama cealaltă se pregătea deja. Joe Rupe-Oase nu avea decât trei fete, căci era evident că fierarul avea de gând să i-o răpească pe Esther, dar se va descurca ea. Dobândise oarecare considerație cu operele ei de binefacere şi nu dorea să o piardă: pentru prima dată în agitata ei existență se simțea acceptată într-o comunitate. Era mult mai mult decât avusese printre olandezii din Pennsylvania iar ideea de a prinde rădăcini nu era chiar rea la vârsta ei. Aflând de proiectele ei, Eliza a hotărât că dacă Joaquín Andieta sau Murieta nu apare în primăvara asta trebuia să-şi ia rămas-bun de la prietenii ei şi să continue să-l caute.

Dezamăgiri

La sfârşitul toamnei, Tao Chi'en a primit ultima scrisoare a Elizei, care trecuse din mână în mână mai multe luni mergându-i pe urme până la San Francisco. Părăsise Sacramento în aprilie. Şi în acest oraş iarna se eternizase, tot ce îl susținea erau scrisorile Elizei, care ajungeau sporadic, speranța de a fi găsit de spiritul lui Lin şi prietenia cu celălalt zhong yi. Făcuse rost de cărți de medicină occidentală şi îşi asuma cu plăcere răbdătoarea sarcină de a i le traduce rând cu rând prietenului său, astfel amândoi absorbeau în acelaşi timp aceste cunoştințe atât de diferite de ale lor. Au aflat că Occidentul nu ştia mai nimic despre plantele fundamentale, despre cum să previi bolile sau despre yi, energia corpului nu era deloc menționată în aceste texte, dar erau mult mai avansați în alte privințe. Petrecea zile întregi cu prietenul lui comparând şi discutând, totuşi studiul nu îi oferea destulă alinare; singurătatea şi izolarea îl apăsau atât de mult încât şi-a abandonat căsuța de scânduri şi grădina cu plante medicinale şi s-a dus să locuiască într-un hotel pentru chinezi, unde măcar auzea limba şi mânca după

pofta inimii. Cu toate că clienții lui erau foarte săraci şi de multe ori îi îngrijea gratis, economisise nişte bani. Dacă Eliza se va întoarce, se vor instala într-o casă bună, se gândea, dar cât timp era singur hotelul era îndeajuns. Celălalt zhong yi avea de gând să comande o soție tânără în China şi să rămână definitiv în Statele Unite: deşi era străin, aici putea trăi mai bine decât în țara sa. Tao Chi'en l-a avertizat în legătură cu deşertăciunea crinilor aurii, mai ales în America, unde se mergea mult pe jos şi unde yang guizi-ii ar fi râs de o femeie cu picioare de păpuşă.

„Cere-i agentului să-ți aducă o nevastă zâmbitoare şi sănătoasă, restul nu are importanță", l-a sfătuit, gândindu-se la scurta trecere pe această lume a neuitatei sale Lin şi la cât de fericită ar fi fost dacă ar fi avut picioarele şi plămânii sănătoşi ai Elizei. Soția lui se rătăcise, nu se putea orienta pe pământul acesta străin. O invoca în ceasurile lui de meditație şi în poezii, dar nu i se mai arătase nici măcar în vis. Ultima oară când fusese cu ea se întâmplase atunci, în cala vasului, când venise în rochia verde de mătase şi cu bujorii în păr pentru a-i cere să o salveze pe Eliza, dar atunci erau în dreptul Peru-ului iar de-atunci străbătuse atâta apă, pământ şi timp că Lin precis se rătăcise, îşi imagina dulcele ei spirit căutându-l fără succes pe vastul continent necunoscut. La sugestia prietenului chinez i-a comandat un portret al ei unui artist recent sosit de la Shanghai, un adevărat geniu al tatuajului şi al desenului, care a urmat instrucțiunile lui exacte, dar rezultatul nu a fost la înălțimea transparentei frumuseți a lui Lin. Tao Chi'en a aşezat tabloul într-un mic altar, în fața căruia obişnuia să o cheme. Nu înțelegea de ce singurătatea, pe care înainte o considera o binecuvântare şi un lux, ajunsese să-i fie de nesuferit. Inconvenientul major în anii petrecuți pe mare fusese lipsa unui loc al lui pentru linişte şi pace, iar acum, având-l, suferea că e singur. Cu toate astea, ideea de a comanda o soție i se părea o nerozie. Spiritele strămoşilor îi aduseseră o dată o soție perfectă, dar în spatele norocului aparent era un blestem ascuns. Cunoscuse dragostea împărtăşită iar vremurile inocenței, când orice femeie cu picioare mici şi caracter bun i se părea de ajuns, nu aveau să se întoarcă. Credea că e condamnat să trăiască din amintirea lui Lin, nicio altă femeie nu o putea înlocui cu demnitate. Nu dorea o servitoare sau o concubină. Nici chiar nevoia de a avea fii care să-i onoreze numele şi să se îngrijească de mormântul lui nu îl mai îmboldea. A încercat să-i explice toate astea prietenului, dar s-a încurcat în cuvinte, negăsind cele potrivite care să-i exprime tulburarea. Femeia este o ființă bună pentru muncă, maternitate şi plăcere, dar nici un bărbat cult şi inteligent nu ar dori să o transforme în camarada şi prietena lui, îi spusese doctorul singura dată când încercase să-i împărtăşească ce simțea, în China ajungea o simplă privire pentru a înțelege asemenea raționament, dar în America relațiile dintre soți păreau altele. De la bun început, nimeni nu avea concubine, cel puțin la vedere. Puținele familii de yang guizi pe care Tao le cunoscuse în această țară de bărbați singuri i se păreau impenetrabile. Nu îşi putea imagina cum funcționau în intimitate, pentru că, aparent, soții le tratau pe soțiile lor pe picior de egalitate. Era un mister de explorat, ca atâtea altele din țara asta extraordinară.

Primele scrisori de la Eliza au ajuns la restaurant şi, cum Tao Chi'en era cunoscut de comunitatea chineză, i-au parvenit repede. Aceste scrisori lungi, pline de detalii, au ajuns să-i fie compania cea mai bună. Îşi amintea de Eliza mirat de dorul pe care îl simțea, niciodată nu crezuse posibilă prietenia cu o femeie, cu atât mai puțin cu una de altă cultură. O văzuse mai tot timpul în straie bărbăteşti, dar i se părea extrem de feminină şi se mira că ceilalți o acceptau aşa fără să pună întrebări. „Bărbații nu se uită la bărbați, iar femeile cred că sunt un băiat efeminat", îi spusese în una din scrisori. Pentru el, în schimb, era fata îmbrăcată în alb căreia îi scosese corsetul într-o cocioabă de pescar din Valparaíso, era bolnava care se lăsase fără oprelişti în grija lui în cala vaporului, era corpul cald lipit de al lui din nopțile reci sub un acoperiş de prelată, era vocea veselă care fredona gătind

şi expresia gravă cu care îl ajuta să vindece răniții. De-acum nu o mai vedea ca pe o copilă, ci ca pe o femeie, în ciuda oaselor ca de pui şi a chipului copilăros. Se gândea cum o fi arătând cu părul scurt şi îi părea rău că nu păstrase coada, idee care îi venise atunci dar pe care o alungase ca pe o formă ruşinoasă de sentimentalism. Acum ar fi putut să o țină în mână pentru a invoca prezența acestei prietene atât de speciale, în practicile lui de meditație nu omitea să îi trimită energie protectoare destinată a o ajuta să treacă prin tot felul de pericole şi nenorociri pe care nu le formula, ştiind că dacă te gândesti la rău, până la urmă îl aduci. Uneori o visa şi se trezea transpirat, atunci întindea beţişoarele de Yi Qin ca să vadă nevăzutul. Mesajele ambigue o arătau pe Eliza mergând spre un munte, şi asta îl mai liniştea un pic.

În septembrie 1850 a participat la o zgomotoasă sărbătoare patriotică atunci când California devenise încă un stat al Uniunii. Acum națiunea americană cuprindea întreg continentul, de la Atlantic până la Pacific. Febra aurului începea să se transforme într-o uriaşă dezamăgire colectivă şi Tao vedea mulțimi de mineri slăbiți şi săraci care aşteptau să se îmbarce pentru a se întoarce în satele lor. Ziarele apreciau că ar fi mai mult de nouăzeci de mii. Marinarii nu mai dezertau, dimpotrivă, nu erau destule vapoare pentru a-i căra pe toți cei ce plecau. Unul din cinci mineri murise înecat în râu, de boală sau de frig; multi erau asasinați sau îşi trăgeau un glonte în tâmplă. Străinii continuau să vină, cei care se îmbarcaseră cu luni în urmă, dar aurul nu mai era la îndemâna oricărui aventurier prevăzut cu o albie, o lopată şi o pereche de cizme, epoca eroilor solitari era pe sfârşite iar în locul lor apăreau companii puternice care aduceau maşini în stare să taie muntele. Minerii lucrau pe salariu, de îmbogățit se îmbogățeau întreprinzătorii, la fel de lacomi ca şi aventurierii din '49, dar mult mai isteți, precum croitorul acela evreu pe numele lui Levy, care producea pantaloni din pânză groasă cu dublă cusătură şi ținte metalice, uniforma obligatorie pentru muncitori. Dar dacă mulți plecau, chinezii în schimb continuau să vină ca furnicile. Deseori, Tao Chi'en îi traducea ziarele scrise în engleză amicului zhong yi, căruia îi plăceau mai ales articolele unui anume Jacob Freemont, pentru că coincideau cu propriile sale păreri.

„Mii de argonauți se întorc învinşi la casele lor, căci nu au găsit Lâna de Aur şi Odiseea lor s-a transformat în tragedie, dar mulți alții, deşi săraci, rămân pentru că nu mai pot trăi în altă parte. Doi ani petrecuți pe acest frumos şi sălbatic pământ îi schimbă pe oameni. Pericolele, aventura, sănătatea şi forța vitală de care se bucură în California nu se întâlnesc nicăieri. Aurul şi-a îndeplinit misiunea: i-a atras aici pe oamenii care cuceresc acest teritoriu pentru a face din el Pământul Făgăduinței. E un fapt irevocabil... ", scria Freemont. Totuşi, Tao Chi'en socotea că trăiau într-un rai al lăcomiei, oameni materialişti şi nerăbdători, obsedați să se îmbogățească rapid. Nu exista hrană pentru spirit, dar prosperau violența şi ignoranța. De aici porneau toate relele, era convins. Văzuse multe în cei douăzeci şi şapte de ani ai săi, nu era ipocrit, dar era şocat de debandada moravurilor şi impunitatea crimelor. Locul era sortit să se scufunde în mlaştina propriilor vicii, susținea, îşi pierduse speranța de a găsi în America pacea atât de dorită, categoric nu era un loc pentru cineva care aspiră să devină înțelept. Şi atunci de ce îl atrăgea atâta? Trebuia să evite ca țara asta să-l vrăjească, aşa cum i se mai întâmplase şi în alte locuri; se gândea să se întoarcă în Hong Kong sau să-l viziteze pe amicul Ebanizer Hobbs în Anglia ca să studieze şi să practice împreună. De când fusese sechestrat pe Liberty îi scrisese de mai multe ori medicului englez dar răspunsul a venit târziu, pentru că bătea mările; abia la Valparaíso, în februarie 1849, căpitanul John Sommers primise scrisoarea aceea pe care i-a dat-o. Prietenul îi spunea acolo că se dedicase chirurgiei la Londra, deşi vocația lui reală erau bolile mintale, un domeniu nou ce abia începea să fie explorat de curiozitatea ştiințifică.

Dacă Ebanizer Hobbs nu îi răspundea repede la ultima scrisoare, plănuia să

lucreze un timp în Dai Fao, „oraşul cel mare", cum numeau chinezii San Francisco, apoi să se îmbarce pentru China. A fost mirat constatând cât se schimbase San Francisco în ceva mai mult de un an. În loc de tabăra gălăgioasă de căsuțe şi corturi pe care o cunoştea, l-a primit un oraş cu străzi bine croite şi clădiri cu mai multe etaje, organizat şi prosper, în care se construiau peste tot locuințe noi. Un incendiu năprasnic distrusese mai multe cvartaluri cu câteva luni în urmă, se mai vedeau resturi carbonizate, dar jarul nu se răcise bine şi reconstrucția deja începuse. Se vedeau hoteluri de lux cu terase şi balcoane, cazinouri, baruri şi restaurante, trăsuri elegante şi o mulțime cosmopolită, prost îmbrăcată şi neplăcută vederii, printre care vedeai din când în când pălăriile câtorva dandy. Ceilalți erau nişte tipi bărboşi şi murdari de noroi, cu aer de bandiți, dar acolo nimeni nu era ce părea să fie, hamalul de pe chei putea fi un aristocrat latino-american iar vizitiul un avocat din New York. După un minut de conversație cu oricare din oamenii aceştia cu mutre patibulare puteai descoperi un om fin şi educat, care la cel mai mic pretext scotea din buzunar o scrisoare de la nevastă-sa pentru a o arăta cu lacrimi în ochi. Sau invers: filfizonul gătit şi elegant ascundea o inimă de ticălos sub costumul bine tăiat. Nu a întâlnit şcoli pe drumul până în centru, în schimb a văzut copii care munceau ca nişte adulți săpând gropi, cărând cărămizi, mânând catâri şi lustruind pantofi, dar de îndată ce se ridica briza de pe mare o zbugheau să ridice zmeie. A aflat mai târziu că mulți erau orfani şi vagabondau în cete pe străzi furând mâncare pentru a supraviețui, încă erau puține femei, iar când una păşea mândră pe stradă, circulația se oprea pentru a o lăsa să treacă. La poalele colinei Telegraph, unde era un semafor cu steaguri care anunța proveniența vapoarelor care intrau în golf, se întindea un cartier nu prea mare unde femeile nu lipseau: era zona roşie, controlată de proxeneți din Australia, Tazmania şi Noua Zeelandă. Tao Chi'en auzise de ei şi ştia că nu era un loc în care un chinez se putea aventura singur după apusul soarelui. Trăgând cu ochiul prin prăvălii a văzut că se găseau cam aceleaşi produse pe care le văzuse la Londra. Totul venea pe mare, inclusiv un transport de pisici pentru a combate şobolanii, care se vindeau una câte una, ca nişte obiecte de lux. Pădurea de catarge ale corăbiilor abandonate se redusese la o zecime, multe fuseseră scufundate pentru a umple terenul ca să se poată construi pe el, sau deveniseră hoteluri, depozite, închisori şi chiar o casă de nebuni, unde erau trimişi să moară nenorociții care se pierdeau în iremediabilul delir al alcoolului. Era foarte necesar, căci până atunci aceştia erau legați de câte un copac.

Tao Chi'en s-a îndreptat spre cartierul chinezesc şi a constatat că zvonurile erau adevărate: compatrioții săi construiseră un oraş complet în inima San Francisco-ului, unde vorbeau dialectele mandarin şi cantonez, afişele erau scrise în chineză şi nu vedeai decât chinezi; iluzia de a se găsi în Celestul Imperiu era perfectă. A tras la un hotel decent şi avea de gând să-şi practice meseria de medic ca să mai strângă ceva bani, căci îl aştepta un drum lung. Dar s-a întâmplat ca planurile să-i fie date peste cap şi să rămână în acest oraş. „Karma mea nu a fost să-mi găsesc pacea într-o mânăstire din munți, cum am visat uneori, ci să lupt într-un război fără preget şi fără sfârşit", a spus mulți ani mai târziu, când a putut privi în urmă şi percepe limpede drumurile pe care le străbătuse şi pe care le mai avea de străbătut. După câteva luni a primit ultima scrisoare de la Eliza, într-un plic care trecuse prin multe mâini.

Paulina Rodríguez de Santa Cruz a coborât de pe Fortuna ca o împărătească, înconjurată de suita sa şi de un bagaj care era format din nouăzeci şi trei de cufere. Ultimul drum al căpitanului John Sommers cu gheața fusese un chin pentru el, pentru restul pasagerilor şi pentru echipaj. Paulina a dat clar de înțeles că vaporul era al ei şi ca s-o demonstreze îl contrazicea pe căpitan şi dădea ordine arbitrare marinarilor. Nici măcar nu au avut mângâierea să o vadă cu rău de mare, stomacul

ei de femelă de elefant a rezistat navigației fără alte consecințe decât o poftă de mâncare sporită. Copiii se rătăceau prin colțurile navei, deşi doicile nu-şi luau ochii de la ei, şi atunci sunau alarmele la bord şi trebuiau să se oprească din mers, mama disperată țipând că au căzut în mare. Căpitanul încerca să-i explice cu maximum de delicatețe că dacă era aşa trebuia să se resemneze, Pacificul îi înghițise de-acum, dar ea poruncea să coboare bărcile de salvare. Plozii îşi făceau apariția până la urmă şi după câteva ceasuri de tragedie puteau pleca, în schimb cățelul mic şi antipatic a alunecat într-o zi şi a căzut în apă sub ochii mai multor martori care au tăcut ca peştele. La San Francisco soțul şi cumnatul o aşteptau pe chei, împreună cu un şir de trăsuri pentru transportul familiei şi al bagajelor. Noua reşedință pe care o construise pentru ea, o casă victoriană elegantă, venise din Anglia în lăzi numerotate şi cu un plan de construcție; importaseră de asemenea hârtia de tapet, mobila, harfa, pianul, lămpile, ba chiar şi bibelourile de porțelan şi tablourile pe teme bucolice. Paulinei nu i-a plăcut, în comparație cu conacul ei de marmoră din Chile i se părea o casă de păpuşi, gata să se prăbuşească dacă se rezema de un perete, dar deocamdată nu exista alternativă. O singură privire asupra oraşului efervescent a fost de ajuns ca să-şi dea seama de posibilitățile lui.

— Aici rămânem, Feliciano. Primii sosiți ajung după câțiva ani aristocrații locului.

— Asta eşti şi în Chile, femeie.

— Eu da, nu şi tu. Crede-mă, va fi cel mai important oraş la Pacific.

— Compus din ticăloşi şi curve!

— Exact. Sunt cei mai setoşi de respectabilitate. Nimeni nu va fi mai respectabil decât familia Cross. Păcat că aceşti gringos nu îți pot pronunța numele adevărat. Cross sună a nume de fabricant de brânzeturi. Dar, mă rog, nu le poți avea pe toate...

Căpitanul John Sommers s-a dus la cel mai bun restaurant din oraş, decis să mănânce şi să bea bine ca să uite de cele cinci săptămâni petrecute în compania acestei femei. Aducea câteva lăzi cu noile ediții ilustrate de cărți erotice. Succesul celor precedente fusese fantastic şi spera ca soră-sa Rose să aibă din nou chef de scris. De la dispariția Elizei se scufundase în tristețe şi nu pusese mâna pe condei. Şi el se schimbase, îmbătrânesc, ce dracu, îşi spunea când se pierdea în nostalgii inutile. Nu avusese timp să se bucure de fiica lui, să o ducă în Anglia, cum plănuise; şi nici să-i spună că era tatăl ei. Era sătul de minciuni şi secrete. Negoțul acesta cu cărți era încă un secret de familie. Acum cincisprezece ani, când sora lui îi mărturisise că pe ascuns de Jeremy scria istorii impudice ca să nu moară de plictiseală, i-a venit ideea de a le publica la Londra, unde piața erotismului prosperase, laolaltă cu prostituția şi cluburile de flagelatori. Pe măsură ce se impunea rigida morală victoriană, într-o îndepărtată provincie din Chile, aşezată la un cochet birou de lemn alb, fără altă sursă de inspirație decât amintirile de mii de ori sporite şi perfecționate ale unicului ei amor, sora lui producea roman după roman, semnate „o doamnă anonimă". Nimeni nu credea că aceste poveşti arzătoare, unele cu ceva ce aducea a Marchizul de Sade, deja clasice în genul lor, ar fi scrise de o femeie. Sarcina lui era să ducă manuscrisele editorului, să verifice socotelile, să încaseze banii şi să-i depună în bancă la Londra pe numele surorii. Era felul în care înțelegea să-i răsplătească imensul serviciu pe care i-l făcuse luându-i fiica în grijă şi păstrând secretul. Eliza... Nu-şi amintea de mama ei, deşi de la ea avea trăsăturile fizice, de la el avea în mod sigur pofta de aventură. Unde o fi? Cu cine? Rose o ținea morțiş că plecase în California după un iubit, dar cu cât trecea timpul cu atâta credea mai puțin. Amicul Jacob Todd acum Freemont -, care îşi făcuse din căutarea Elizei o misiune personală, îl asigura că nu pusese niciodată piciorul în San Francisco.

Freemont s-a întâlnit cu căpitanul la cină apoi l-a invitat la un spectacol

frivol într-una din tavernele cu dans din zona roşie. I-a povestit de Ah Toy, chinezoaica pe care o zărise prin nişte găuri făcute în perete, şi care acum avea un lanț de bordeluri şi un „salon" foarte elegant, unde oferea cele mai bune fete orientale, unele de abia unsprezece ani, antrenate să satisfacă orice capriciu, dar nu acolo se duceau, ci ca să vadă dansatoarele unui harem din Turcia. Puțin mai târziu fumau şi beau într-un edificiu de două etaje, decorat cu tejghele de marmoră, bronzuri şlefuite şi tablouri cu nimfe mitologice urmărite de fauni. Femei de diferite rase serveau clientela, turnau băutură şi conduceau mesele de joc, sub privirile vigilente ale unor peşti înarmați şi îmbrăcați strident, în ambele laturi ale salonului principal, în nişte separeuri private, se paria zdravăn. Aici veneau marii jucători care riscau milioane într-o noapte: politicieni, judecători, comercianți, avocați şi criminali, uniți de aceeaşi patimă. Spectacolul oriental s-a dovedit a fi un fiasco pentru căpitan, care văzuse autenticul dans al buricului la Istanbul şi a bănuit că împiedicatele acelea proveneau din ultimul grup de prostituate sosite de la Chicago. Publicul, în majoritate mineri rustici care nu erau în stare să găsească Turcia pe hartă, înnebunea de entuziasm în prezența odaliscelor abia acoperite de nişte fustițe de mărgele. Plictisit, căpitanul s-a îndreptat către o masă de joc, unde o femeie distribuia cu o îndemânare incredibilă cărțile de monte. O alta s-a apropiat şi i-a şoptit la ureche o invitație, apucându-l de braț. S-a întors să o privească. Era o sud-americană durdulie şi vulgară, dar cu o expresie de veselie autentică. Era pe punctul de a o trimite la plimbare căci avea de gând să petreacă restul nopții într-un salon scump, unde fusese de fiecare dată când venea la San Francisco, când ochii i-au căzut pe decolteul femeii. Purta între sâni o broşa de aur cu turcoaze.

— De unde ai asta? a strigat apucând-o de umeri cu mâinile ca nişte cleşti.

— E a mea, am cumpărat-o, s-a bâlbâit speriată.

— Unde? şi a scuturat-o până s-a apropiat unul dintre paznici.

— Care e problema, mister, a spus cu voce amenințătoare. Căpitanul i-a făcut semn că o voia pe femeie şi a luat-o practic pe sus la o cameră de la etajul al doilea. A tras draperia şi cu o palmă peste față a trântit-o pe pat.

— Să-mi spui de unde ai broşa sau îți sparg dinții, ai înțeles?

— Nu am furat-o, domnule, vă jur. Am primit-o!

— De la cine?

— N-o să mă credeți...

— De la cine?

— De la o fată, de mult, pe un vapor...

Şi Azucena Placeres n-a avut încotro şi i-a povestit acestui căpcăun că broşa o primise de la un chinez, ca plată pentru că avusese grijă de o biată fată care era să moară de pe urma unui avort într-o cală de vapor în mijlocul Oceanului Pacific. Pe măsură ce vorbea, furia căpitanului se transforma în oroare.

— Ce s-a întâmplat cu ea? a întrebat John Sommers pierit, cu capul în mâini.

— Nu ştiu, domnule.

— Îți dau cât vrei, femeie, dar spune-mi ce s-a întâmplat cu ea, a implorat, scoțând un teanc de bani din buzunar.

— Cine sunteți?

— Tatăl ei.

— A murit pentru că pierduse prea mult sânge şi am aruncat trupul în mare. Vă jur că e adevărat, a răspuns fără şovăire Azucena Placeres, gândindu-se că dacă nefericita aceea străbătuse jumătate din lume ascunsă într-o gaură ca un şobolan, ar fi fost o mare măgărie din partea ei să-i trimită tatăl pe urme.

Eliza a petrecut vara în sat şi, luată cu treburile, timpul a trecut repede. Mai întâi Babalu Cel-Rău s-a îmbolnăvit grav de dizenterie, lucru care a produs panică, pentru că credeau că epidemia era sub control. De luni de zile nu mai fuseseră

cazuri serioase, doar un copil de doi ani murise, prima făptură care se năştea şi murea în acest loc de venetici şi aventurieri. Copilul acela a conferit o marcă de autenticitate satului, nu mai era o tabără oarecare cu o spânzurătoare în mijloc ca singur argument de a fi trecut pe hartă, de-acum avea un cimitir creştin cu micul mormânt al cuiva care trăise aici. Cât timp şopronul fusese transformat în spital au scăpat în mod miraculos de boală: Joe nu credea în molipsire, zicea că totul depinde de soartă, lumea e plină de boli, unii le iau, alții nu. De aceea nici nu se ferea, şi-a permis să ignore sfaturile de bun-simț ale medicului şi fierbea în silă apa de băut. Mutându-se într-o casă decentă s-au simțit cu toții în siguranță: dacă nu s-au îmbolnăvit înainte, acum cu atât mai puțin se vor îmbolnăvi. La câteva zile după Babalu, a venit rândul lui Rupe-Oase, al fetelor din Missouri şi al frumoasei mexicane. Erau la pământ, cu o diaree dezgustătoare, febră mare şi friguri necontrolabile, care în cazul lui Babalu făceau să se cutremure casa. Atunci şi-a găsit să vină James Morton, în haine de duminică, pentru a cere mână Estherei.

— Vai, fiule, nu puteai alege un moment mai prost, a suspinat Rupe-Oase, dar era prea bolnavă pentru a se opune şi le-a dat binecuvântarea printre suspine.

Esther şi-a împărțit lucrurile celorlalte fete, căci nu voia să ia nimic în noua ei viață, şi s-a căsătorit chiar în ziua aceea fără multe formalități, escortată de Eliza şi de Tom Fără-Trib, singurii sănătoşi din tot grupul. Un dublu şir compus din foştii ei clienți s-a format pe ambele laturi ale străzii la trecerea cuplului, care a fost salutat cu urale şi focuri de armă. S-a instalat la fierărie, hotărâtă să o transforme într-un cămin şi să uite trecutul, dar îşi dădea osteneala să treacă în fiecare zi pe la casa lui Joe, aducând mâncare caldă şi rufe curate pentru bolnavi. Eliza şi Tom Fără-Trib trebuiau să îndeplinească ingrata sarcină de a-i îngriji pe ceilalți locuitori ai casei. Doctorul satului, un tânăr din Philadelphia care de luni de zile îşi răcea gura de pomană spunându-le că apa e contaminată de la gunoaiele minerilor din susul râului, a pus în carantină locuința lui Joe. Banii s-au terminat repede, dar nu sufereau de foame grație Estherei şi darurilor anonime care apăreau misterios în fața uşii: un sac cu fasole, câteva livre de zahăr, tutun, punguțe cu praf de aur, câțiva dolari de argint.

Eliza îşi ajuta prietenii apelând la cele învățate în copilărie de la Mama Fresia şi de la Tao Chi'en la Sacramente, până când, unul după altul, s-au însănătoşit, deşi mult timp s-au mai simțit amețiți şi zăpăciți. Cel mai mult suferise Babalu, corpul lui de ciclop nu era obişnuit cu boala, slăbise şi pielea îi atârna atât de rău că până şi tatuajele îşi pierduseră forma. Chiar atunci a apărut în ziarul local o scurtă ştire despre un bandit chilian sau mexican, nu era sigur, pe numele său Joaquín Murieta, care începea să devină cunoscut de-a lungul şi de-a latul Filonului Principal. Erau vremuri în care domnea violența în regiunea aurului. Dezamăgiți că norocul îi lovise doar pe câțiva, americanii îi acuzau pe străini de lăcomie şi de faptul că se îmbogățeau fără a contribui la prosperitatea țării. Băutura îi făcea viteji şi impunitatea cu care aplicau pedepse le conferea o senzație irațională de putere. Un yankeu nu era niciodată condamnat pentru crime comise împotriva altor rase, mai rău, adesea un acuzat alb îşi alegea singur jurații. Ostilitatea rasială a devenit ură oarbă. Mexicanii nu admiteau pierderea pământului lor în război şi refuzau să se lase goniți din ferme şi din mine. Chinezii înghițeau calmi abuzurile, nu plecau şi continuau să exploateze aurul cu câştiguri minime, dar cu o tenacitate infinită, astfel că, gram după gram, adunau bogății. Mii de chilieni şi peruvieni, care fuseseră primii veniți când a izbucnit febra aurului, au decis să se întoarcă în țara lor, nu avea sens să-şi continue visul în astfel de condiții, în anul 1850, legislația din California a votat un impozit pe minerit, conceput să-i protejeze pe albi. Negrii şi indienii au rămas pe dinafară, sau muncind ca sclavi, iar străinii trebuiau să plătească douăzeci de dolari pe lună pentru reînnoirea registrului de proprietate, lucru imposibil în practică. Nu-şi

puteau părăsi exploatările pentru a călători săptămâni de zile la oraş, dar dacă nu o făceau, şeriful ocupa mina şi o transfera unui american. Cei însărcinaţi cu aplicarea măsurilor erau desemnaţi de guvernator şi îşi încasau salariile din impozite şi amenzi, metodă perfectă pentru a încuraja corupţia. Legea nu se aplica decât împotriva străinilor cu piele întunecată, cu toate că mexicanii aveau drept de cetăţenie americană, conform tratatului care pusese capăt războiului în 1848. Alt decret le-a pus capac la toate: proprietatea asupra fermelor în care trăiseră de generaţii trebuia ratificată de un tribunal din San Francisco. Procedeul se târăgăna cu anii şi costa o avere, în plus, judecătorii şi aprozii erau de multe ori aceiaşi care puseseră mâna pe acareturile lor. Văzând că justiţia nu îi apăra, unii se situau de-a dreptul în afara ei, asumându-şi până la capăt rolul de răufăcători. Cei care până atunci se mulţumiseră să fure vite, acum atacau minerii şi călătorii singuratici. Unele bande au devenit faimoase prin cruzime, nu numai că îşi jefuiau victimele, dar se şi distrau torturându-le înainte de a le ucide. Se vorbea de un bandit deosebit de sângeros, căruia i se atribuia, printre alte delicte, moartea înspăimântătoare a doi tineri americani. Trupurile au fost găsite legate de un copac şi era clar că slujiseră drept ţinte vii pentru aruncatul cuţitului; li se tăiase limba, li se scoseseră ochii şi fuseseră jupuiţi de piele înainte de a fi abandonaţi unei morţi lente. Se spunea că criminalul se numeşte Jack Trei-Degete şi este mâna dreaptă a lui Joaquín Murieta.

Dar nu totul era sălbăticie, oraşele se dezvoltau şi apăreau sate noi, se instalau familii, se năşteau ziare, companii de teatru şi orchestre, se construiau bănci, şcoli şi biserici, se trasau drumuri şi comunicaţiile se îmbunătăţeau. Exista un serviciu de diligenţă şi poşta se distribuia regulat. Soseau femeile şi înflorea o societate care aspira la ordine şi morală, nu mai era destrăbălarea de bărbaţi singuri şi prostituate de la început, se încerca instituirea legii şi întoarcerea la civilizaţia uitată în delirul aurului la vedere. Satul a primit un nume frumos într-o ceremonie solemnă cu fanfară şi defilare, la care a asistat Joe Rupe-Oase pentru prima dată îmbrăcată în veşminte femeieşti şi sprijinită de întreaga companie. Soţiile recent sosite făceau mofturi văzând „feţele sulemenite", dar Joe şi fetele ei salvaseră atâtea vieţi în timpul epidemiei încât ocupaţiile lor treceau pe planul al doilea, împotriva celuilalt bordel însă, au declarat un război inutil, pentru că în continuare nu era decât o femeie la nouă bărbaţi. La finele anului James Morton le-a urat bun venit celor cinci familii de quakeri, care traversaseră continentul în căruţe trase de boi şi nu veneau pentru aur, ci atraşi de imensitatea acelui pământ virgin.

Eliza nu mai ştia ce drum să urmeze. Joaquín Andieta se topise în confuzia vremurilor şi în locul lui începea să prindă contur un bandit cu aceleaşi trăsături ca ale lui şi cu un nume asemănător, dar pe care nu îl putea identifica cu nobilul tânăr pe care îl iubea. Autorul scrisorilor pasionate pe care le păstra ca pe o comoară nu putea fi aceeaşi persoană căreia i se puneau în cârcă atâtea crime feroce. Bărbatul amorurilor ei nu s-ar fi asociat niciodată cu un nelegiuit ca Jack Trei-Degete, îşi spunea, dar certitudinea dispărea în nopţile în care Joaquín îi apărea sub mii de măşti diferite, aducându-i mesaje contradictorii. Se trezea tremurând, bântuită de fantomele coşmarului. Nu mai putea intra şi ieşi după bunul ei plac din vise, cum o învăţase în copilărie Mama Fresia, nici descifra vedenii şi simboluri care îi rămâneau în memorie făcând un zgomot de pietre de râu târâte de apă. Scria fără preget în jurnal, sperând că astfel imaginile vor dobândi un sens. Recitea scrisorile cuvânt cu cuvânt, căutând semne lămuritoare, dar rezultatul nu era decât o nedumerire şi mai adâncă. Epistolele erau singura dovadă a existenţei iubitului ei şi se agăţa de ele pentru a nu o lua razna de tot. Avea tentaţia irezistibilă de a se scufunda în apatie, pentru a scăpa de chinul de a continua căutarea. Se îndoia de toate: de îmbrăţişările din odaia cu dulapuri, de

lunile din cala vaporului, de copilul pe care îl pierduse în valuri de sânge.

Au fost atât de multe problemele financiare determinate de căsătoria Estherei cu fierarul, care a înghiţit un sfert din banii companiei, şi de săptămânile în care au zăcut sau şi-au revenit după dizenterie, că Joe a fost pe punctul de a pierde casa, dar ideea de a-şi vedea porumbiţele muncind pentru concurenţă i-a dat forţă să lupte cu neajunsurile. Trecuseră prin infern şi nu le putea împinge să se întoarcă în el pentru că, împotriva voinţei ei, le îndrăgise. Se considerase mereu o greşeală a Domnului, un bărbat băgat cu forţa într-un trup de femeie, drept care nu înţelegea genul ăsta de instinct matern care o apuca atunci când îi era lumea mai dragă. Pe Tom Fără-Trib îl îngrijea cu zel, dar avea grijă să spună că o făcea „ca un sergent". Nici un fel de răsfăţ, nu era genul, şi în plus băiatul trebuia să devină puternic precum strămoşii lui; izmenelile nu făceau altceva decât să-i strice virilitatea, îi atrăgea atenţia Elizei când o vedea cu copilul în braţe spunându-i poveşti chiliene. Duioşia asta nouă pentru porumbiţele ei era un inconvenient serios şi, culmea, ele îşi dădeau seama şi îi spuneau „mamă". Apelativul o înfuria, le interzisese să-i spună aşa, dar fără rezultat. „Avem o relaţie comercială, ce dracu. E limpede: cât timp lucraţi, aveţi venit, casă şi masă şi protecţie, dar în ziua în care cădeţi la pat, nu mai aveţi putere sau vă apar riduri şi păr alb, adio! Nimic mai uşor decât să vă înlocuiesc, lumea e plină de târfe", bombănea. Dar deodată o copleşea acel sentiment dulceag, pe care nici o proxenetă cu capul pe umeri nu şi-l putea permite. „Asta ţi se întâmplă pentru că eşti bună", râdea Babalu Cel-Rău. Aşa şi era, căci în timp ce ea pierduse un timp preţios îngrijind de bolnavi pe care nici măcar nu îi cunoştea, madama cealaltă nu lăsa nici un bolnav să se apropie de stabilimentul ei. Joe era tot mai săracă în timp ce aceea se îngrăşase, îşi vopsea părul blond şi avea un amant rus cu zece ani mai tânăr decât ea, cu muşchi de atlet şi un diamant încrustat într-un dinte, îşi mărise afacerea şi la sfârşit de săptămână bărbaţii făceau coadă la uşa ei cu banii într-o mână şi pălăria în alta, căci nici o femeie, oricât de jos ar fi ajuns, nu admitea pălăria pe cap. Categoric, nu exista un viitor în meseria asta, spunea Joe, legea nu le apăra, Dumnezeu le uitase şi înainte nu se zărea decât bătrâneţea, sărăcia şi singurătatea. I-a venit ideea să spele rufe şi să facă plăcinte pe care să le vândă, păstrând mesele de joc şi cărţile porcoase, dar fetele nu aveau chef să facă o muncă grea şi prost plătită.

— Asta e o meserie de căcat, fetelor. Căsătoriţi-vă, făceţi-vă învăţătoare, faceţi ceva cu viaţa voastră şi lăsaţi-mă dracului în pace, suspina plină de tristeţe.

Babalu se plictisise şi el să o facă pe proxenetul şi pe paznicul. Viaţa sedentară nu îi convenea, Rupe-Oase se schimbase atât de mult că nu mai avea sens să lucreze cu ea. Dacă ea îşi pierduse entuziasmul pentru meserie, lui ce-i rămânea? În clipele de deznădejde se confesa lui Chilenito şi amândoi făceau planuri fantastice de emancipare: o să organizeze un spectacol ambulant, o să cumpere un urs ca să-l dreseze la box şi-o să meargă din sat în sat incitând pe cei curajoşi să se bată în pumni cu animalul. Babalu căuta aventura şi Eliza credea că va avea astfel un pretext pentru a-l căuta mai departe pe Joaquín Andieta. În casa lui Rupe-Oase nu mai avea altă activitate în afară de gătit şi de cântat la pian, şi pe ea trândăveala o făcea morocănoasă. Tânjea după libertatea nesfârşită a drumurilor, dar prinsese drag de oamenii ăştia iar ideea de a se despărţi de Tom Fără-Trib îi sfâşia inima. Copilul citea deja cursiv şi scria silitor, Eliza îi băgase în cap că atunci când va fi mare trebuie să studieze pentru a deveni avocat şi să apere drepturile indienilor, în loc să răzbune morţii cu gloanţe, cum susţinea Joe. „Aşa ai să fii un războinic mult mai puternic şi albii se vor teme de tine", îi spunea. Tot nu râdea, dar de câteva ori, când venea lângă ea ca să-l scarpine pe cap, o umbră de zâmbet se ţitise pe chipul lui de indian supărat.

Tao Chi'en s-a prezentat acasă la Joe Rupe-Oase într-o zi de miercuri din luna decembrie, la orele trei după-amiază. A deschis Tom Fără-Trib, l-a poftit în

salonul gol la ceasul acela şi s-a dus să cheme porumbițele. La puțin timp după aceea, frumoasa mexicană a intrat în bucătărie, unde Chilenito frământa pâinea, anunțând că un chinez întreba de Elias Andieta, dar ea era atât de distrată cu treaba şi cu amintirea viselor din noaptea precedentă, în care se amestecau mese de loterie şi ochi scoşi, că nu a dat atenție.

— Îți spun că te aşteaptă un chinez, a repetat mexicana şi inima Elizei s-a zbătut ca izbită de o copită de catâr.

— Tao! a țipat şi a ieşit în fugă.

Numai că intrând în salon s-a văzut în fața unui bărbat atât de diferit, încât i-au trebuit câteva secunde să-şi recunoască prietenul. Nu mai avea coada, avea părul scurt, gominat şi pieptănat peste cap, purta nişte ochelari rotunzi cu rame metalice, costum închis la culoare cu jachetă, vestă cu trei nasturi şi pantaloni strâmți. Pe un braț avea paltonul şi o umbrelă, în mână cealaltă avea o pălărie înaltă.

— Dumnezeule, Tao! Ce ai pățit?

— În America trebuie să te îmbraci ca americanii, a zâmbit. La San Francisco fusese atacat de trei derbedei şi până să scoată cuțitul, l-au amețit cu o lovitură în cap ca să se distreze pe seama unui chinez. S-a trezit zăcând într-o fundătură, plin de murdării, cu coada tăiată şi pusă în jurul gâtului. Atunci a luat hotărârea de a purta părul scurt şi de a se îmbrăca precum un yang guizi. Noua înfățişare atrăgea atenția în cartierul chinezesc, dar a descoperit că era mult mai bine acceptat în afara acestuia şi că i se deschideau uşi până atunci interzise. Era probabil singurul chinez din oraş care arăta astfel. Coada era un lucru sacru iar decizia de a o tăia dovedea intenția de a nu se mai întoarce în China şi de a se instala definitiv în America, o trădare de neiertat față de împărat, patrie şi strămoşi. Cu toate acestea, costumul şi pieptănătura provocau şi oarece admirație, arătând că are acces la lumea americanilor. Eliza nu-şi putea lua ochii de la el: era un necunoscut cu care trebuia să redevină familiară. Tao Chi'en s-a înclinat de câteva ori în chip de salut şi ea nu a îndrăznit să dea curs impulsului de a-i sări de gât. Dormiseră de multe ori unul lângă celălalt, dar nu se atinseseră decât cu scuza somnului.

— Cred că-mi plăceai mai mult sub formă de chinez din cap până-n picioare, Tao. Acum nu te mai cunosc. Lasă-mă să te miros.

A rămas nemişcat şi tulburat în timp ce ea îl amuşina ca un câine de vânătoare, recunoscând în sfârşit aroma uşoară de mare, mirosul reconfortant din trecut. Tuns şi îmbrăcat aşa părea mai în vârstă, nu mai avea dezinvoltura tinerească de dinainte. Slăbise şi părea mai înalt, pomeții ieşeau în evidență pe chipul neted. Eliza i-a privit cu plăcere gura, îşi amintea perfect de zâmbetul molipsitor şi de dinții fără cusur, nu şi de forma voluptuoasă a buzelor. A zărit o expresie sumbră în privirea lui, dar a crezut că e doar un efect al lentilelor.

— Ce bine-mi pare să te văd, Tao! şi ochii i se umplură de lacrimi.

— Nu am putut să vin mai devreme, nu aveam adresa.

— Îmi placi şi aşa. Parcă eşti un cioclu, dar unul drăguț.

— Iată-mă şi cioclu, zâmbi. Când am aflat că trăieşti aici am crezut că s-au împlinit prorocirile Azucenei Placeres. Spunea că mai devreme sau mai târziu ai să ajungi ca ea.

— Ți-am spus în scrisoare că îmi câştig pâinea cântând la pian.

— Incredibil!

— De ce? Nu m-ai auzit niciodată. Şi dacă am făcut-o pe chinezul surdo-mut, pot s-o fac şi pe pianistul chilian.

Tao Chi'en a început să râdă surprins, era prima dată că se simțea mulțumit de multe luni încoace.

— Ți-ai găsit iubitul?

— Nu. Nu mai ştiu unde să-l caut.

— Poate că nici nu merită să-l găseşti. Vino cu mine la San Francisco.

— Nu am ce să fac la San Francisco...

— Şi aici? Iarna a venit deja, în două săptămâni drumurile vor fi impracticabile şi satul va fi izolat.

— E foarte plictisitor s-o fac pe frăţiorul tău cretin, Tao.

— Sunt multe de făcut la San Francisco, ai să vezi, şi nu mai trebuie să te îmbraci bărbăteşte, acum vezi femei peste tot.

— Şi planul tău de a te întoarce în China?

— L-am amânat. Nu pot pleca încă.

Sing song girls

În vara lui 1851 Jacob Freemont s-a hotărât să îi ia un interviu lui Joaquín Murieta. Bandiţii şi incendiile erau temele la modă în California, ţineau oamenii îngroziţi şi presa ocupată. Crimele se dezlănţuiseră iar corupţia poliţiei, compusă în majoritate din răufăcători interesaţi mai mult să-şi apere camarazii decât populaţia, era bine cunoscută. După încă un incendiu violent, care a distrus o mare parte din San Francisco, s-a creat un Comitet de Străjeri format din cetăţeni furibunzi şi condus de inefabilul Sam Brannan, mormonul care în 1848 difuzase vestea descoperirii aurului. Grupele de pompieri alergau târând în sus şi în jos tulumbele cu apă, dar până a ajunge la clădire vântul dusese deja flăcările la cea alăturată. Focul a început când ogarii australieni au îmbibat cu kerosen prăvălia unui comerciant care refuzase să le plătească taxă de protecţie apoi au aruncat în ea o torţă aprinsă. Dată fiind indiferenţa autorităţilor, Comitetul s-a hotărât să acţioneze pe cont propriu. Ziarele strigau: „Oare câte crime s-au comis în oraş în decursul unui an? şi cine a fost pedepsit sau spânzurat? Nimeni! Câţi oameni au murit de glonţ sau de cuţit, câţi au fost loviţi şi bătuţi şi cine a fost condamnat pentru asta? Nu aprobăm linşajul, dar cine poate şti la ce va recurge publicul indignat ca să se apere?" Linşajul, chiar asta a fost soluţia populaţiei. Străjerii s-au pus pe treabă şi l-au spânzurat pe primul suspect. Membrii Comitetului se înmulţeau pe zi ce trece şi acţionau cu un entuziasm atât de frenetic că pentru prima dată bandiţii se fereau să apară în plină zi. În acest climat de violenţă şi răzbunare, figura lui Joaquín Murieta era pe punctul de a se transforma în simbol. Jacob Freemont avea grijă să ţâţe focul celebrităţii banditului; articolele lui senzaţionaliste creaseră un erou pentru hispanici şi un diavol pentru yankei, îi atribuia o bandă numeroasă şi talentul unui geniu militar, spunea că duce un război de hărţuire în faţa căruia autorităţile se dovedeau neputincioase. Ataca cu repeziciune şi viclenie, cădea asupra victimei ca un blestem şi dispărea imediat fără să lase urmă, pentru a apărea puţin timp mai târziu la o sută de mile distanţă cu alt atac la fel de îndrăzneţ, explicabil doar prin arta magiei. Freemont bănuia că erau mai mulţi indivizi, nu doar unul, dar avea grijă să nu declare aceasta, ca să nu ştirbească legenda, în schimb, a avut ideea de a-l numi „un Robin Hood al Californiei", ceea ce a aprins imediat vâlvătaia controverselor rasiale. Pentru yankei, Murieta încarna partea cea mai detestabilă a unsuroşilor; dar se presupunea că mexicanii îl ascund, îl aprovizionează cu arme şi cu tot ce-i trebuie, pentru că fura de la americani ca să le dea celor din rasa lui. În război pierduseră teritoriile Texas, Arizona, New Mexico, Nevada, Utah, jumătate din Colorado şi California; pentru ei orice atentat împotriva unui gringo era un act de patriotism. Guvernatorul a avertizat în ziar împotriva imprudenţei de a transforma un criminal în erou, dar numele inflamase deja imaginaţia publicului. Freemont primea duzini de scrisori, printre ele una de la o tânără din Washington dispusă să străbată pe

mare jumătate din lume pentru a se căsători cu banditul, iar lumea îl oprea pe stradă să-i ceară detalii despre faimosul Joaquín Murieta. Deşi nu îl văzuse niciodată, ziaristul îl descria ca pe un tânăr cu aspect viril, trăsături de nobil spaniol şi curaj de toreador. Fără să vrea, nimerise peste o mină mai productivă decât multe de-a lungul Filonului Principal. De aceea i-a venit ideea de a-l intervieva pe Joaquín acela, dacă tipul exista cu adevărat, pentru a-i scrie biografia, iar dacă era o fabulă, tema era bună pentru un roman. Misiunea lui ca autor ar fi fost să îl scrie pur şi simplu într-o tonalitate eroică, pe gustul vulgului. California avea nevoie de propriile ei mituri şi legende, susținea Freemont, era un stat nou-apărut pentru americani, care voiau să şteargă dintr-o trăsătură de condei istoria anterioară, a indienilor, mexicanilor şi californienilor. Pentru acest teritoriu de spații nesfârşite şi oameni singuri, deschis cuceririi şi violului, ce erou putea fi mai potrivit decât un bandit? Şi-a pus cele necesare într-o valiză, s-a aprovizionat cu destule caiete şi creioane şi a pornit în căutarea personajului. Riscurile nici nu i-au trecut prin minte, cu dubla aroganță a englezului şi a ziaristului se credea la adăpost de toate relele. De altfel, se călătorea deja în condiții destul de comode, existau drumuri şi un serviciu regulat de diligență care făcea legătura între localitățile unde avea de gând să-şi facă cercetările, nu mai era ca înainte, când îşi începuse activitatea de reporter şi se deplasa pe catâri deschizându-şi drum printre dealuri şi păduri, singurul ghid fiindu-i nişte hărți fantasmagorice, după care te puteai învârti în cerc la infinit. Pe drum a constatat schimbările din regiune. Puțini se îmbogățiseră pe seama aurului, dar grație aventurierilor sosiți cu miile, California se civiliza. Fără febra aurului cucerirea Vestului ar fi întârziat vreo două secole, şi-a notat ziaristul în caiet.

Temele nu îi lipseau, de exemplu povestea tânărului miner de optsprezece ani care, după ce a tras mâța de coadă un an întreg, a reuşit să strângă zece mii de dolari ca să se întoarcă în Oklahoma şi să le cumpere părinților o fermă. Cobora spre Sacramente pe coastele Sierrei Nevada cu desaga în care avea comoara în spate, când a fost surprins de un grup de mexicani sau chilieni deosebit de cruzi. Se ştia doar că vorbeau spaniola, pentru că avuseseră neobrăzarea să lase un mesaj în această limbă, scrijelit cu cuțitul pe o bucată de lemn: „moarte yankeilor". Nu s-au mulțumit să-l ciomăgească şi să-l fure, l-au legat gol de un copac şi l-au uns cu miere. După două zile, când l-a găsit o patrulă, înnebunise. Țânțarii îi devoraseră pielea.

Freemont şi-a exersat talentul pentru jurnalismul morbid cu tragicul sfârşit al Josefei, o frumoasă mexicană care lucra într-un salon de dans. Ziaristul a intrat în localitatea Downevielle în Ziua Independenței, trezindu-se în toiul serbării conduse de un candidat la postul de senator şi udată de râuri de băutură. Un miner beat pătrunsese cu forța în camera Josefei şi ea îl respinsese înfigându-i cuțitul direct în inimă. Când a ajuns Jacob Freemont, trupul zăcea pe masă, acoperit cu steagul american, şi o mulțime de două mii de fanatici încinşi de ură rasială cereau spânzurătoarea pentru Josefa. Impasibilă, femeia fuma de parcă zarva n-avea nici o legătura cu ea, cu bluza albă pătată de sânge, privind chipurile bărbaților cu un dispreț adânc, conştientă de amestecul incendiar de agresiune şi dorință pe care îl trezea în ei. Un medic a deschis gura în favoarea ei, explicând că acționase în legitimă apărare şi că dacă o executau omorau şi pruncul pe care îl purta în pântec, dar mulțimea l-a făcut să tacă, amenințând că îl spânzură şi pe el. Au fost aduşi trei doctori speriați pentru a o examina pe Josefa şi toți trei au declarat că nu era însărcinată, drept care tribunalul improvizat a condamnat-o în câteva minute. „Nu e bine ca unsuroşii să fie omorâți cu gloanțe, merită o judecată dreaptă şi să fie spânzurați cu toată măreția legii", a fost de părere un jurat. Freemont nu apucase să vadă un linşaj de aproape şi a descris în fraze exaltate cum au vrut să o târască pe Josefa la orele patru după-amiaza până la podul unde

pregătiseră ritualul execuției şi cum ea s-a smuls şi a mers singură şi mândră la spânzurătoare. S-a urcat fără ajutor, şi-a strâns fustele în jurul gleznelor, şi-a atârnat frânghia de gât, şi-a aranjat cozile negre şi s-a despărțit cu un „adio, domnilor", care l-a lăsat pe ziarist perplex şi pe ceilalți ruşinați. „Josefa nu a murit pentru că era vinovată, ci pentru că era mexicană. E prima dată când în California e linşată o femeie. Ce irosire, când sunt atât de puține!", a scris Freemont în articol.

Mergând pe urmele lui Joaquín Murieta a descoperit sate aşezate, cu şcoală, bibliotecă, biserică şi cimitir, şi altele ale căror unice semne de cultură erau bordelul şi închisoarea. Saloon aveau toate, erau centrul vieții sociale. Acolo se instala Jacob Freemont să pună întrebări şi astfel a început să construiască din câteva adevăruri şi o grămadă de minciuni traiectoria sau legenda lui Joaquín Murieta. Cârciumarii îl descriau ca pe un spaniol blestemat, îmbrăcat în piele şi catifea neagră, cu pinteni mari de argint şi pumnal la brâu, călare pe alazanul cel mai focos pe care îl văzuseră vreodată. Povesteau că intra în zdrăngănitul pintenilor şi urmat de o ceată de bandiți, arunca pe tejghea dolarii de argint şi comanda un rând de băutură pentru toți cei de față. Nimeni nu avea curajul de a refuza paharul, chiar şi cei mai viteji beau tăcuți sub privirile fulgerătoare ale ticălosului, în schimb, pentru oamenii legii personajul nu avea nimic special, nu era vorba decât de un asasin vulgar capabil de cele mai mari atrocități, care reuşise să scape de justiție pentru că îl protejau unsuroşii. Chilienii îl credeau de-al lor, că se născuse într-un loc numit Quillota, spuneau că era leal cu prietenii şi nu uita niciodată un serviciu ce i se făcuse, de aceea cel mai bine era să-l ajuți; dar mexicanii jurau că era din statul Sonora şi că era un tânăr educat, dintr-o familie veche şi nobilă, devenit răufăcător din răzbunare. Cartoforii îl considerau expert în monte, dar îl evitau pentru că avea un noroc chior la joc şi un pumnal sprinten care ieşea la vedere la cea mai mică provocare. Prostituatele albe mureau de curiozitate, pentru că se zvonea că băiatul, frumuşel şi generos, poseda o sculă de armăsar neobosit, dar hispanicele nu îl aşteptau: Murieta le dădea bacşişuri pe degeaba, căci nu le solicita serviciile, era credincios logodnicei sale. Îl descriau de statură mijlocie, cu părul negru şi ochi scânteietori ca tăciunii, adorat de bandă, netemător de primejdii, feroce cu duşmanii şi galanton cu femeile. Alții pretindeau că avea înfățişarea grosolană a unui criminal înnăscut şi o cicatrice înfricoşătoare care îi brăzda fața, nici gând să fi fost simpatic, elegant sau nobil. Jacob Freemont selecta părerile care se potriveau mai bine imaginii sale despre bandit şi astfel l-a reflectat în scrierile sale, cu destulă ambiguitate pentru a putea retracta în cazul în care ar fi dat nas în nas cu protagonistul. A umblat de colo-colo timp de patru luni, toată vara, fără a-l întâlni, dar cu ajutorul tuturor versiunilor şi variantelor a construit o biografie fantastică şi eroică. Cum nu voia să se declare învins, inventa în articolele lui scurte întâlniri între primul cântat al cocoşilor şi miezul nopții în peşteri din munți şi poieni din pădure, în definitiv, cine să-l contrazică? Oameni mascați îl conduceau călare cu ochii legați, nu putea să-i identifice, dar vorbeau spaniola, scria. Aceeaşi fervență elocință cu care odinioară, în Chile, descria indienii patagonezi din Țara de Foc, unde nu călcase în viața lui, acum îi folosea ca să scoată din mânecă un bandit imaginar. Ajunsese să se îndrăgostească de personaj, convins fiind că îl cunoştea, că întâlnirile clandestine din peşteri erau reale şi că fugarul însuşi îi încredințase misiunea de a scrie despre isprăvile lui, pentru că se considera răzbunătorul spaniolilor oprimați şi cineva trebuia să-şi asume sarcina de a-l situa, împreună cu cauza lui, în istoria născândă a Californiei. De jurnalism nu prea putea fi vorba, dar literatură era din belşug pentru romanul pe care Jacob Freemont avea de gând să-l scrie în iarna următoare.

Ajungând la San Francisco cu un an în urmă, Tao Chi'en a făcut demersurile necesare pentru a-şi exercita profesiunea de zhong yi timp de câteva luni. Avea

ceva bani, dar ideea era să-i întreiască rapid. Comunitatea chineză din Sacramento număra vreo şapte sute de bărbaţi şi nouă sau zece prostituate, dar la San Francisco erau mii de clienţi potenţiali, în plus, acum traversau în mod constant oceanul atâtea vapoare, încât unii domni îşi trimiteau cămăşile la spălat în Hawaii sau în China, oraşul neavând apă curentă, drept care putea comanda plantele şi leacurile la Canton fără nici o greutate. Aici nu avea să fie atât de izolat ca la Sacramente, existau mai mulţi medici chinezi cu care putea face schimb de pacienţi şi cunoştinţe. Nu avea de gând să-şi deschidă cabinet propriu, scopul era să facă economii, dar se putea asocia cu alt zhong yi. După ce a tras la un hotel a plecat prin cartierul care crescuse în toate direcţiile ca o caracatiţă uriaşă. Acum era un oraş cu clădiri solide, hoteluri, restaurante, spălătorii, localuri pentru fumat opiu, bordeluri, pieţe şi fabrici. Unde înainte se găsea numai marfă de calitate proastă, acum se înşirau prăvălii de antichităţi orientale, porţelanuri, emailuri, bijuterii, mătăsuri şi fildeş. Acolo veneau negustorii bogaţi, nu doar chinezi ci şi americani, care cumpărau pentru a vinde în alte oraşe. Marfa se expunea într-o dezordine bălţată, dar lucrurile cele mai bune, demne de cunoscători şi colecţionari, nu erau la vedere, ci erau arătate în camera din spatele magazinului numai clienţilor serioşi, în alte localuri existau camere ascunse unde funcţionau tripouri în care se întâlneau jucătorii îndrăzneţi. La acele mese exclusive, departe de curiozitatea publicului şi de ochiul autorităţilor, se pariau sume exorbitante, se făceau afaceri tulburi şi se exercita puterea. Guvernul americanilor nu controla chinezii, care trăiau în lumea lor, în limba lor, în obiceiurile şi legile lor străvechi. Locuitorii „Celestului Imperiu" nu erau bine văzuţi, americanii îi considerau cei mai abjecţi dintre nedoriţii străini care invadau California şi nu se împăcau cu gândul că prosperau, îi exploatau cum puteau, îi agresau pe stradă, îi furau, le incendiau prăvălile şi casele, îi omorau nepedepsiţi, dar nimic nu îi intimida pe chinezi. Existau cinci tongs care îşi împărţeau populaţia: orice chinez nou-venit intra în una din aceste frăţii, unica formă de a se bucura de protecţie, de a găsi de lucru şi de a fi sigur că după moarte trupul îi va fi repatriat în China. Tao, care până acum evitase asocierea la o astfel de frăţie, acum nu a mai avut încotro şi a ales-o pe cea mai numeroasă, cea a cantonezilor. Curând l-au pus în legătură cu alţi zhong yi şi i-au arătat regulile jocului. În primul rând, tăcere şi lealitate: ceea ce se întâmpla în cartier trebuia să rămână în cartier. Nu se apela la poliţie, nici dacă era vorba de o problemă de viaţă sau moarte; conflictele se rezolvau în sânul comunităţii, doar pentru asta existau acele tongs. Duşmanul comun erau yang guizi-ii, întotdeauna. Tao Chi'en s-a trezit iarăşi prizonierul cutumelor, ierarhiilor şi restricţiilor pe care le cunoscuse la Canton. După două zile îl cunoşteau toţi şi clienţii au început să curgă, mai mulţi decât putea îngriji. Atunci a decis că nu trebuie să caute un asociat, putea să-şi deschidă cabinet şi să facă bani mai repede decât crezuse. A închiriat două odăi deasupra unui restaurant, una pentru el şi alta pentru lucru, a pus un afiş în geam şi a angajat un ajutor care să-i facă publicitate şi să primească clienţii. De data aceasta a recurs la sistemul doctorului Ebanizer Hobbs pentru a ţine evidenţa bolnavilor. Până acum se bazase pe memorie şi intuiţie, dar numărul mare al clienţilor făcea necesară arhivarea tratamentelor prescrise fiecăruia.

Într-o seară pe la începutul toamnei asistentul i-a adus o adresă scrisă pe o hârtie şi rugămintea de a veni cât mai degrabă. Şi-a terminat treburile zilei şi a plecat. Casa de lemn cu două etaje, decorată cu dragoni şi lămpi de hârtie, era chiar în centrul cartierului. A dedus de la bun început că era vorba de un bordel. De ambele laturi ale intrării erau nişte ferestruici zăbrelite în spatele cărora apăreau chipuri infantile chemând în dialect cantonez: „Intraţi aici şi faceţi ce vreţi cu o fată chineză foarte drăguţă." Apoi repetau într-o engleză imposibilă, pentru vizitatorii albi şi marinarii de toate neamurile: „doi ca să priveşti, patru ca să atingi, şase ca să o faci", în timp ce-şi arătau sânişorii minusculi şi ispiteau trecătorii cu

nişte gesturi obscene care, venind de la fetiţele acelea, deveneau o pantomimă tragică. Tao Chi'en le văzuse de multe ori, trecea zilnic pe strada asta şi miorlăiturile acestor sing song girls îl urmăreau, făcându-l să-şi aducă aminte de sora lui. Ce s-o fi întâmplat cu ea? Ar fi trebuit să aibă douăzeci şi trei de ani, în ipoteza puţin probabilă că ar mai fi în viaţă. Prostituatele cele mai sărace dintre sărace începeau foarte devreme şi arareori ajungeau la optsprezece ani; la douăzeci, dacă avuseseră ghinionul să supravieţuiască, erau deja bătrâne. Amintirea surorii pierdute îl împiedica să apeleze la stabilimentele chinezeşti; dacă dorinţa îi da ghes, căuta femei de altă rasă. I-a deschis uşa o babă sinistră cu părul vopsit negru şi cu sprâncenele desenate cu cărbune, salutându-l în cantoneză. O dată lămurită că făceau parte din acelaşi tong, l-a poftit înăuntru. De-a lungul unui culoar urât mirositor a văzut cămăruţele fetelor, unele erau legate de pat cu lanţuri la picioare, în semiîntunericul coridorului s-a încrucişat cu doi bărbaţi, care ieşeau aranjându-şi pantalonii. Femeia l-a dus printr-un labirint de pasaje şi scări, au străbătut un cvartal întreg şi au coborât nişte scări roase de carii în plin întuneric. I-a făcut semn să aştepte şi asta a făcut o perioadă care i s-a părut interminabilă, stând în gaura aia neagră şi auzind zgomotele în surdină ale străzii. A auzit un chiţăit slab şi ceva l-a atins pe picior făcându-l să dea un şut căci credea că o fi fost un şobolan. Baba s-a întors cu o lumânare şi l-a condus prin alte coridoare întortocheate până la o uşă închisă cu lacăt. A scos cheia din buzunar şi s-a chinuit până a deschis. A ridicat lumina şi a arătat vederii o odaie fără ferestre, mobilată doar cu un pat de scânduri la câteva degete de duşumea. O duhoare fetidă i-a izbit în faţă şi au trebuit să-şi acopere nasul şi gura. Pe pat era un trupuşor ghemuit, o cană goală şi o lampă cu ulei stinsă. Vezi ce are, i-a poruncit femeia.

Tao Chi'en a întors trupul şi a constatat că era de-acum rigid. Era o fetiţă de vreo treisprezece ani, cu două pete de ruj cât o monedă mare pe obraji, cu braţele şi picioarele pline de cicatrice şi îmbrăcată doar cu o cămaşă subţire. Era numai piele şi os, dar era clar că nu murise de foame sau de boală.

— Otravă, a spus fără ezitare.

— Nu mai spune! a râs femeia ca de o glumă bună.

Tao Chi'en a trebuit să semneze o hârtie prin care declara că moartea se produsese din cauze naturale. Femeia a ieşit pe culoar, a lovit de mai multe ori într-un mic gong şi imediat a apărut un om, a băgat cadavrul într-un sac, l-a pus în spate şi a plecat fără o vorbă, în timp ce proxeneta vâra douăzeci de dolari în mână doctorului. Apoi l-a dus prin alte labirinturi şi în cele din urmă l-a lăsat în faţa unei uşi. Tao s-a trezit pe altă stradă şi i-a luat destul timp să se întoarcă acasă.

A doua zi s-a întors la aceeaşi adresă. Aceleaşi copile cu chip sulemenit şi ochi demenţi chemau în două limbi. Acum zece ani, la Canton, îşi începuse practica în medicină pe prostituate, le folosise ca material didactic şi experimental pentru acele de aur ale maestrului în acupunctura, dar niciodată nu se oprise să se gândească la ce o fi în sufletul lor. Le considera o nenorocire inevitabilă a universului, încă una din greşelile Creaţiei, făpturi josnice care sufereau pentru a plăti păcatele vieţilor anterioare şi a-şi spăla karma. Îi era milă de ele, dar nici prin gând nu-i trecuse că soarta li se putea schimba, îşi aşteptau nefericirea în odăiţele lor fără alternativă, precum găinile în cuştile din piaţă, era destinul lor. Asta era dezordinea lumii. Trecuse pe strada asta de mii de ori fără să vadă ferestruicile, chipurile de după gratii sau mâinile ridicate. Avea o noţiune vagă despre condiţia lor de sclave, dar în China cam asta erau toate, într-o măsură mai mare sau mai mică, cele mai norocoase sclave ale părinţilor, soţilor sau amanţilor, altele ale stăpânilor pentru care trudeau din zori şi până-n noapte şi multe erau ca fetiţele astea. Dar în dimineaţa aceasta nu le-a mai privit la fel de indiferent, căci ceva se

schimbase în el.

În noaptea precedentă nu încercase să doarmă. Plecând de la bordel, s-a dus la o baie publică, unde s-a spălat îndelung pentru a lepăda energia întunecată a bolnavilor şi neplăcerea teribilă care îl copleşea. Acasă i-a dat drumul asistentului şi şi-a făcut ceai de iasomie, pentru purificare. Nu mâncase de mult, dar nu era momentul. S-a dezbrăcat, a aprins tămâie şi o lumânare, a îngenuncheat cu fruntea la pământ şi a spus o rugăciune pentru sufletul fetiţei moarte. Apoi a meditat ore în şir absolut imobil, reuşind să scape de vacarmul străzii şi de mirosurile restaurantului şi să se scufunde în vidul şi tăcerea propriului spirit. Nu a ştiut cât timp a petrecut abstras chemând-o pe Lin până când în fine delicata fantomă l-a auzit în misterioasa imensitate în care locuia şi încet-încet a găsit drumul, apropiindu-se uşoară ca un suspin, mai întâi aproape imperceptibil, apoi mai pregnant, când a perceput-o limpede. Nu a văzut-o pe Lin între pereţii camerei, ci a simţit-o chiar în piept, chiar în inima lui de-acum liniştită. Tao Chi'en nu a deschis ochii şi nu s-a mişcat. Ceasuri întregi a rămas în aceeaşi poziţie, despărţit de propriul trup, plutind într-un spaţiu luminos, în perfectă comunicare cu ea. În zori, acum siguri că nu se vor mai pierde din vedere, Lin a plecat cu suavitate. Atunci a sosit maestrul de acupunctura, surâzător şi ironic ca în timpurile bune, înainte de a-l lovi neajunsurile senilităţii, şi a rămas cu el răspunzându-i la întrebări până a răsărit soarele, s-a trezit cartierul şi s-au auzit bătăile discrete în uşă ale asistentului. Tao Chi'en s-a ridicat, proaspăt şi reînnoit, ca după un somn odihnitor, s-a îmbrăcat şi s-a dus să deschidă uşa.

— Poţi să închizi cabinetul. Astăzi nu primesc pacienţi, am altceva de făcut.

În ziua aceea cercetările lui Tao Chi'en i-au schimbat sensul destinului. Fetiţele din spatele gratiilor proveneau din China, erau culese de pe stradă sau vândute de propriii lor părinţi cu promisiunea de a se căsători la Muntele Aurit. Agenţii le selectau pe cele mai puternice şi mai ieftine, nu pe cele mai frumoase, doar dacă era vorba de vreo comandă specială a clienţilor bogaţi, cei care le cumpărau să le fie concubine. Ah Toy, isteaţa care inventase spectacolul cu găurile din perete prin care să fie spionată, devenise cea mai mare importatoare de carne tânără din oraş. Pentru lanţul ei de stabilimente cumpăra fetele la pubertate, aşa erau mai uşor de dresat şi oricum durau puţin. Devenea tot mai faimoasă şi mai bogată, avea bani cu nemiluita şi îşi cumpărase un pălăţel în China unde să se retragă la bătrâneţe. Se lăuda că este madama orientală cu cele mai tari relaţii nu numai între chinezi, dar şi la americanii cu influenţă, îşi antrena fetele să scoată informaţii, ajungând astfel să cunoască secretele personale, manevrele politice şi slăbiciunile bărbaţilor de la putere. Dacă dădea greş cu seducţiile recurgea la şantaj. Nimeni nu îndrăznea să o sfideze, pentru că de la guvernator în jos toţi erau transparenţi ca sticla. Transporturile de sclave trăgeau la chei la San Francisco fără oprelişti şi în plină zi. Totuşi nu era ea singura traficantă, viciul făcea parte dintre afacerile cele mai rentabile şi sigure din California, la rând cu minele de aur. Cheltuielile erau minime, fetiţele erau ieftine şi călătoreau în cala vaselor în mari lăzi vătuite. Supravieţuiau aşa săptămâni întregi, neştiind unde se duc nici de ce, vedeau lumina soarelui doar când erau scoase să înveţe lecţiile meseriei lor. Pe mare, marinarii erau cei care le antrenau, astfel că o dată ajunse la San Francisco îşi pierduseră şi ultimul strop de inocenţă. Unele mureau de dizenterie, holeră sau dezhidratare; altele reuşeau să sară în apă când erau scoase pe covertă ca să fie spălate cu apă de mare. Celelalte rămâneau prinse, nu vorbeau engleza, nu cunoşteau ţara cea nouă, nu aveau la cine apela. Agenţii de la imigrări primeau mită, se făceau că nu văd cum arată fetele şi semnau documente false de adopţie sau căsătorie. Pe chei erau luate în primire de o fostă prostituată, căreia meseria îi transformase inima într-o piatră neagră. Le conducea mânându-le cu o vargă, ca pe vite, prin plin centru al oraşului, în ochii cui voia să vadă. De cum treceau hotarul

cartierului chinezesc dispăreau definitiv în labirintul subteran de camere ascunse, coridoare false, scări întortocheate, uşi disimulate şi pereți dubli, unde polițaii nu se aventurau nicicând, căci orice se întâmpla acolo era „ treaba galbenilor", o rasă de perverşi cu care mai bine să n-ai de a face. Într-un spațiu subpământean enorm, numit ironic „Sala Reginei", fetele dădeau piept cu destinul. Erau lăsate să se odihnească o noapte, li se făcea baie, erau hrănite şi uneori obligate să bea o ceaşcă de băutură ca să se amețească. La ceasul licitației erau aduse goale într-o încăpere ticsită de cumpărători de toate felurile, care le pipăiau, le căutau la dinți, îşi băgau degetele unde aveau chef şi în sfârşit îşi făceau oferta. Unele mergeau la bordeluri de categorie superioară sau ajungeau în haremurile celor bogați; cele mai zdravene ajungeau la fabricanți, mineri sau țărani chinezi, pentru care urmau să trudească tot restul scurtei lor existențe; majoritatea rămâneau în odăițele cartierului chinezesc. Bătrânele le învățau meserie: trebuiau să învețe a deosebi aurul de bronz, ca să nu fie trase pe sfoară la plată, să atragă clienții şi să nu se plângă, oricât de dureroase sau umilitoare ar fi exigențele acestora. Pentru a da tranzacției un aer de legalitate, semnau un contract pe care nu îl puteau citi, vânzându-se pentru cinci ani, dar totul era bine calculat ca să nu devină niciodată libere. Pentru fiecare zi în care erau bolnave li se adăugau două săptămâni de muncă, iar dacă încercau să fugă deveneau sclave pe vecie. Trăiau înghesuite în cămăruțe neaerisite, despărțite printr-o perdea groasă, făcându-şi meseria până la moarte. Aici a venit în dimineața aceea Tao Chi'en, însoțit de spiritul lui Lin şi al maestrului de acupunctura. O adolescentă îmbrăcată doar cu o bluză l-a tras de mână după perdea, unde era un mindir nenorocit, a întins mâna şi i-a cerut banii înainte. A primit cei şase dolari, s-a întins pe spate şi a desfăcut picioarele cu ochii ațintiți în tavan. Avea pupilele moarte şi respira greu; a înțeles că era drogată. S-a aşezat lângă ea, i-a coborât cămaşa şi a încercat să o mângâie pe cap, dar fata a scos un țipăt şi s-a ridicat arătându-şi dinții gata să-l muşte. Tao Chi'en s-a retras, i-a vorbit îndelung în cantoneză, fără a o atinge, până când litania glasului său a liniştit-o, în timp ce se uita la vânătăile ei proaspete. Până la urmă a început să răspundă întrebărilor lui, mai mult cu gesturi decât cu cuvinte, de parcă şi-ar fi pierdut uzul vorbirii, şi astfel a aflat câteva detalii despre captivitatea ei. Nu ştia să-i spună de când se găsea aici, a ține socoteala timpului scurs era inutil, dar pesemne că nu de foarte mult, pentru că îşi aducea aminte de familia din China cu o precizie înduioşătoare.

Tao Chi'en s-a retras calculând că minutele prezenței lui în spatele perdelei s-au scurs. La uşă aştepta bătrâna care îl primise în seara precedentă, dar nu părea să-l recunoască. De acolo a plecat tot întrebând prin taverne, localuri unde se fuma opiu şi săli de joc, apoi s-a dus la alți medici din cartier, punând cap la cap piesele acelui puzzle. Când micuțele sing song girls ajungeau prea bolnave pentru a mai lucra, erau aduse la „spital", cum erau numite cămăruțele secrete unde fusese cu o noapte în urmă, şi erau lăsate acolo cu o cană cu apă, puțin orez şi o lampă cu ulei care dura câteva ore. Uşa se mai deschidea după câteva zile, când veneau să constate decesul. Dacă erau găsite în viață, li se făcea de petrecanie: nici una nu mai apuca să vadă lumina soarelui, îl chemaseră pe Tao Chi'en pentru că zhong y-ul de serviciu lipsea.

Ideea de a ajuta fetele nu a fost a lui, îi va spune după nouă luni Elizei, ci a lui Lin şi a maestrului său de acupunctura.

— California e un stat liber, Tao, nu mai există sclavi. Ia legătura cu autoritățile americane.

— Libertatea nu ajunge pentru toți. Americanii sunt orbi şi surzi, Eliza. Fetele astea sunt invizibile, precum nebunii, cerşetorii şi crinii.

— Şi nici chinezilor nu le pasă?

— Unora da, mie de exemplu, dar nimeni nu e dispus să-şi rişte viața

înfruntând organizațiile criminale. Cei mai mulți cred că dacă în China s-a făcut aşa timp de secole, nu are sens să critici ce se întâmplă aici.

— Ce lume crudă!

— Nu e vorba de cruzime. Pur şi simplu, în țara mea viața omenească nu are valoare. Sunt mulți oameni şi mereu se nasc mai mulți copii decât pot fi hrăniți.

— Dar pentru tine fetele astea nu sunt de aruncat, Tao...

— Nu. Lin şi cu tine m-ați învățat multe despre femei.

— Ce ai de gând să faci?

— Trebuia să te ascult când îmi spuneai să caut aur, îți aminteşti? Dacă aş fi bogat le-aş răscumpăra.

— Dar nu eşti. În plus, tot aurul din California nu ar ajunge ca să le răscumperi pe toate. Trebuie împiedicat traficul.

— E imposibil, dar dacă mă ajuți putem salva unele din ele...

I-a povestit că în ultimele luni reuşise să răscumpere unsprezece fete, dar numai două supravietuiseră. Formula lui era riscantă şi nu prea eficientă, dar nu-i venea alta în minte. Se oferea să le îngrijească gratis când erau bolnave sau însărcinate, cu condiția să le primească pe cele în agonie. Le mituia pe madame ca să-l cheme în momentul în care o sing song girl urma să fie trimisă la „spital", venea atunci cu asistentul, puneau muribunda pe o targa şi o luau cu ei. „Pentru experiențe", explica Tao Chi'en, deşi era întrebat extrem de rar. Fata nu mai făcea nici cât o ceapă degerată iar extravaganta perversiune a acestui doctor le scutea de osteneala de a scăpa de ea. Tranzacția era profitabilă ambelor părți, înainte de a lua bolnava, Tao Chi'en înmâna un certificat de deces şi cerea să primească contractul semnat de fată, pentru a evita orice reclamații, în nouă din cazuri, fetele nu mai puteau fi salvate iar rolul său a fost doar să le ofere alinare în ultimele ceasuri, dar două supravietuiseră.

— Şi ce-ai făcut cu ele?

— Le țin la mine în cameră. Sunt încă slăbite şi una parcă e pe jumătate nebună, dar se vor face bine. Asistentul meu a rămas să aibă grijă de ele în timp ce eu veneam după tine.

— Înțeleg.

— Nu le mai pot ține mult timp închise.

— Poate le putem trimite înapoi la familiile lor din China.

— Nu, vor redeveni sclave, în țara asta se pot salva, dar nu ştiu cum.

— Dacă autoritățile nu ajută, oamenii de treabă o s-o facă ei. Facem turul bisericilor şi al misionarilor.

— Nu cred că creştinilor le pasă de fetele astea chineze.

— Ce puțină încredere ai tu în inima omului, Tao! Eliza l-a lăsat pe Tao să bea ceaiul cu Rupe-Oase, a învelit o pâine proaspăt scoasă din cuptor şi a plecat în vizită la fierar. L-a găsit pe James Morton pe jumătate gol, cu un şorț de piele şi o cârpă pe cap, asudând la forjă, înăuntru era o căldură insuportabilă, mirosea a fum şi a metal încins. Era un şopron de lemn cu duşumea de pământ şi uşi duble, care iarnă-vară rămâneau deschise pe timpul lucrului, în față era o tejghea pentru clienți şi în spate forja. De pereți şi de bârnele acoperişului atârnau unelte, scule şi potcoave făcute de Morton. În partea din spate, pe o scăriță ajungeai la etajul superior care era dormitorul, ferit de ochii clienților de o perdea de pânză cerată. Jos, singurul mobilier erau o cadă de baie şi o masă cu două scaune, iar singurele elemente decorative erau un steag american pe perete şi trei flori sălbatice într-un pahar pe masă. Esther călca un munte de rufe legănându-şi pântecul uriaş şi udă de transpirație, dar ridica fredonând plăcile grele cu cărbuni. Dragostea şi sarcina o făcuseră mai frumoasă şi un aer de pace o lumina ca un nimb. Spăla rufele altora, lucru la fel de greu ca acela al soțului ei la nicovală şi ciocan. De trei ori pe săptămână încărca o şaretă cu rufe murdare, se ducea la râu şi aproape toată ziua

stătea în genunchi săpunind şi frecând cu peria. Dacă era soare, rufele se uscau pe pietre, dar uneori se întorcea cu ele ude, după care trebuia să le scrobească şi să le calce. James Morton nu reuşise să o facă să renunțe la ocupația aceasta brutală, dar ea nu voia ca pruncul să se nască aici şi economisea fiecare bănuț pentru a se putea muta cu familia într-o casă din sat.

— Chilenito! a exclamat şi a primit-o pe Eliza cu o îmbrățişare zdravănă. De când n-ai mai venit pe la mine.

— Ce drăguță eşti, Esther. Dar de fapt am venit să vorbesc cu James, spuse dându-i pâinea.

Bărbatul şi-a lăsat sculele, şi-a şters sudoarea cu o cârpă şi a dus-o pe Eliza în curte, unde a venit şi Esther cu trei pahare cu limonadă. După-amiaza era răcoroasă şi cerul înnorat, dar încă nu se simțea iarna. Aerul mirosea a paie proaspete şi a pământ umed.

Joaquín

În iarna lui 1852 locuitorii din nordul Californiei au mâncat caise, piersici, struguri, porumb fraged, pepeni galbeni şi verzi, în timp ce la New York, la Washington, Boston şi în alte oraşe americane importante lumea se resemna la penuria sezonului. Vapoarele Paulinei aduceau din Chile în emisfera sudică deliciile verii, care ajungeau intacte în paturile lor de gheață albastră. Afacerea era mult mai profitabilă decât aurul soțului şi cumnatului, deşi nimeni nu mai plătea trei dolari pentru o piersică sau zece pentru o duzină de ouă. Peonii chilieni aduşi de frații Rodríguez de Santa Cruz la exploatările aurifere fuseseră decimați de gringos. Li s-a luat tot ce adunaseră timp de mai multe luni, vătafii au fost spânzurați, mulți au fost biciuiți sau li s-au tăiat urechile, restul au fost goniți. Povestea apăruse în ziare, dar amănuntele înfricoşătoare le-a povestit un copil de opt ani, fiul unuia dintre vătafi, care apucase să asiste la supliciul şi moartea tatălui. Vapoarele Paulinei mai aduceau şi trupe de teatru de la Londra, de operă de la Milano şi de „zarzuela" de la Madrid, care se prezentau mai întâi la Valparaíso apoi îşi continuau turneul în nord. Biletele se vindeau cu luni de zile înainte iar în zilele de spectacol lumea bună din San Francisco, gătită în hainele de gală, îşi dădea întâlnire la teatru, unde trebuiau să se aşeze cot la cot cu rusticii mineri în straie de lucru. Vapoarele nu se întorceau goale: duceau făină americană în Chile şi călători vindecați de fantezia aurului, care plecau la fel de săraci precum veniseră.

La San Francisco vedeai de toate, numai bătrâni nu; populația era tânără, puternică, gălăgioasă şi sănătoasă. Aurul atrăsese o legiune de aventurieri de douăzeci de ani, dar febra trecuse şi, aşa cum prevăzuse Paulina, oraşul nu recăzuse la condiția de sat, dimpotrivă, creştea cu aspirații de rafinament şi de cultură. Era o ambianță în care Paulina se simțea ca peştele în apă, îi plăceau dezinvoltura, libertatea şi ostentația acestei societăți născânde, exact opusă ipocriziei din Chile. Se gândea încântată la furia care l-ar fi cuprins pe taică-său dacă ar fi trebuit să stea la masă cu un parvenit corupt devenit judecător şi cu o franțuzoaică de proveniență suspectă dichisită ca o împărătească. Crescuse între zidurile groase şi ferestrele zăbrelite ale casei părinteşti, privind spre trecut, depinzând de părerile altora şi de pedeapsa divină; în California nu contau nici trecutul nici scrupulele, excentricitatea era bine venită iar vina nu exista, dacă ascundeai greşeala. Le trimitea scrisori surorilor ei, nu foarte convinsă că ar fi trecut de cenzura tatălui, în care le spunea de țara asta extraordinară în care era cu putință să-ți inventezi o viață nouă şi să devii milionar sau cerşetor cât ai clipi din ochi. Era pământul tuturor posibilităților, deschis şi generos. Prin poarta

Golden Gate intrau mase de oameni care fugeau de mizerie sau de violență, gata să şteargă trecutul şi să muncească. Nu era uşor, dar urmaşii lor vor fi americani. Minunea cu țara asta era că toți credeau că copiii lor vor avea o viață mai bună. „Adevăratul aur al Californiei este agricultura, privirile se pierd în imensitatea semănăturilor, totul creşte năvalnic din acest pământ binecuvântat. San Francisco a devenit un oraş minunat, dar nu şi-a pierdut caracterul de punct de frontieră, care pe mine mă încântă. Este în continuare leagănul liber-cugetătorilor, al vizionarilor, al eroilor şi al nemernicilor. Sosesc oameni din toate colțurile lumii, pe stradă auzi o sută de limbi, miroase a mâncare de pe cinci continente, vezi toate rasele", scria. Nu mai era vorba de o tabără de bărbați singuri, sosiseră nevestele şi, cu ele, societatea s-a schimbat. Erau la fel de neîmblânzite ca şi aventurierii veniți să caute aur; ca să traversezi continentul în căruțe trase de boi era nevoie de un spirit robust, iar aceste femei îl aveau. Nici gând de mofturoasele precum mama şi surorile ei, aici domneau amazoanele ca ea însăşi, îşi dovedeau tăria de caracter în fiecare zi, luându-se la întrecere, neobosite şi tenace, cu cei mai curajoşi; nimeni nu le spunea că sunt sexul slab, bărbații le respectau pe picior de egalitate. Făceau meserii care în alte locuri le-ar fi fost interzise: căutau aur, munceau ca văcărite, mânau catâri, vânau bandiți pentru a încasa recompensa, administrau tripouri, restaurante, spălătorii şi hoteluri. „Aici femeile pot stăpâni pământ, pot cumpăra şi vinde proprietăți, pot divorța dacă au chef. Feliciano trebuie să se poarte foarte atent, la prima măgărie pe care mi-o face îl las singur şi sărac", se amuza Paulina în scrisorile ei. Şi mai spunea că în California găseşti crema relelor: şobolani, purici, arme şi vicii.

„Se vine în Vest pentru a scăpa de trecut şi a o lua de la început, dar obsesiile ne urmăresc ca vântul", scria Jacob Freemont în ziar. Era un exemplu potrivit; degeaba îşi schimbase numele, devenise reporter şi se îmbrăca precum yankeii, era tot cel ce fusese. Păcăleala cu misiunea la Valparaíso rămăsese în urmă, dar acum plămădea alta, simțind, ca înainte vreme, că creația punea stăpânire pe el afundându-l în mod iremediabil în propria lui slăbiciune. Articolele despre Joaquín Murieta deveniseră obsesia presei. Apăreau în fiecare zi mărturii străine care îi confirmau spusele; zeci de indivizi asigurau că îl văzuseră şi îl descriau exact ca pe personajul de el inventat. Freemont nu mai era sigur de nimic. Ar fi vrut să nu fi scris niciodată aceste poveşti şi uneori avea tentația să le retracteze public, să-şi mărturisească falsurile şi să dispară, înainte ca afacerea să iasă din matcă şi să-i cadă în cap ca o furtună, aşa cum se întâmplase în Chile, dar nu avea curaj. Prestigiul i se urcase la cap, era amețit de celebritate.

Povestea pe care o construise Jacob Freemont avea toate trăsăturile unui roman-foileton. Povestea că Joaquín Murieta fusese un tânăr corect şi nobil, care muncea cinstit la exploatările aurifere de la Stanislau alături de logodnica sa. Aflând de prosperitatea la care ajunsese, nişte americani l-au atacat, i-au luat aurul, l-au bătut şi i-au necinstit logodnica sub ochii lui. Nefericita pereche a trebuit să fugă şi au plecat în nord, departe de minele de aur. S-au aşezat ca fermieri să cultive un idilic petic de pământ înconjurat de păduri şi scăldat de un pârâu limpede, scria Freemont, dar nici acolo nu au avut parte de linişte pentru că din nou au venit yankeii să-i prade, aşa că au trebuit să caute altă modalitate de subzistență. Puțin mai târziu Joaquín Murieta apărea la Calaveras în chip de jucător de monte, în timp ce logodnica se pregătea de nuntă acasă la părinții ei, în Sonora. Dar era scris ca tânărul să nu aibă parte de linişte. A fost acuzat de furtul unui cal şi fără să mai cerceteze nişte gringos l-au legat de un copac şi l-au biciuit cu sălbăticie în mijlocul pieței. Afrontul public a fost mai mult decât putea suporta un tânăr orgolios. Ceva mai târziu a fost descoperit un american tăiat în bucăți, ca un pui pregătit pentru a fi gătit, şi după ce au pus bucățile cap la cap l-au recunoscut pe unul dintre cei care îl umiliseră pe Murieta cu biciul, în săptămânile

următoare au pățit-o şi ceilalți, fiecare torturat şi omorât într-un chip original. Cum spunea Jacob Freemont în articolele lui: niciodată nu se văzuse atâta cruzime în țara asta de oameni cruzi. In următorii doi ani numele banditului apărea peste tot. Banda lui fura vite şi cai, ataca minerii şi călătorii, sfida oamenii legii, ucidea orice american neprevăzător şi îşi bătea joc de justiție. Lui Murieta i se atribuiau toate fărădelegile şi crimele rămase nepedepsite din California. Teritoriul era potrivit pentru a găsi ascunzători, era plin de peşte şi vânat în pădurile cele multe, printre coline şi prăpăstii, printre păşunile înalte în care un călăreț putea galopa ore în şir fără a lăsa vreo urmă, erau peşteri adânci în care te puteai adăposti, trecători secrete în munți pentru a te pierde de urmăritori. Patrulele care plecau în căutarea răufăcătorilor se întorceau cu mâna goală sau piereau în încercare. Toate astea le povestea Jacob Freemont, încurcat în propria sa retorică, şi nimănui nu-i trecea prin minte să-i ceară nume, date sau locuri.

Eliza Sommers era de doi ani la San Francisco, unde lucra împreună cu Tao Chi'en. În acest răstimp plecase de două ori, pe timp de vară, în căutarea lui Joaquín Andieta, folosind aceeaşi metodă: alăturându-se altor călători. Prima oară plecase cu gândul să meargă până îl va găsi sau până va veni iarna, dar după patru luni s-a întors extenuată şi bolnavă, în vara lui 1852 a plecat iar, dar după ce străbătuse acelaşi drum şi după ce a vizitat-o pe Joe Rupe-Oase, instalată definitiv în rolul de bunică a lui Tom Fără-Trib, şi pe James şi Esther, care aşteptau al doilea copil, a revenit după doar cinci săptămâni neputând suporta să stea departe de Tao Chi'en. Se simțeau atât de bine instalați în rutina lor, înfrățiți în muncă şi apropiați în spirit precum într-o căsnicie veche. Colecționa din ziare tot ce apărea despre Joaquín Murieta şi învăța textele pe de rost, aşa cum învăța în copilărie poeziile lui Miss Rose, dar prefera să ignore referințele la logodnica banditului. „Au inventat-o pe fata asta ca să-şi vândă ziarele, ştii cât de fascinată e lumea de poveştile de amor", îi explica lui Tao Chi'en. Pe o hartă flendurită trasa paşii lui Murieta cu o tenacitate de navigator, dar datele disponibile erau vagi şi contradictorii, drumurile se încrucişau ca o pânză de păianjen deranjată, fără să ducă nicăieri. Dacă la început respinsese posibilitatea ca Joaquín al ei să fie unul şi acelaşi cu autorul groaznicelor fapte, curând s-a convins că personajul se potrivea perfect cu tânărul din amintirile ei. Şi acela se revolta împotriva abuzurilor şi avea obsesia să-i ajute pe nefericiți. Poate că nu Murieta îşi tortura victimele, ci acoliții săi, precum acel Jack Trei-Degete despre care puteai credea tot ce era mai atroce.

Continua să se îmbrace în haine bărbăteşti pentru ca o ajutau să fie invizibilă, lucru atât de necesar pentru misiunea nebunească de salvare a acelor sing song girls în care o îmbarcase Tao Chi'en. De trei ani şi jumătate nu mai pusese o rochie pe ea, nu mai ştia nimic de Miss Rose, de Mama Fresia sau de unchiul John; avea impresia că trecuseră o mie de ani de când umbla după o himeră tot mai improbabilă. Vremea îmbrățişărilor grăbite cu iubitul ei rămăsese undeva departe, nu mai era sigură de sentimentele ei, nu ştia dacă îl mai aşteaptă din dragoste sau din orgoliu. Uneori treceau săptămâni la rând fără a-şi aminti de el, luată cu treaba, dar din când în când memoria o străfulgera brusc, făcând-o să tremure. Atunci privea în jur nedumerită, neştiind ce caută în lumea în care ajunsese. Ce căuta între chinezi şi îmbrăcată în pantaloni? Trebuia să facă un efort serios ca să se scuture şi să-şi aducă aminte că se găsea acolo din intransigența dragostei. Misiunea ei nu era nicidecum să-l asiste pe Tao Chi'en, ci să-l caute pe Joaquín, de asta venise de departe şi o va face, chiar de-ar fi să-i spună în față că era un fugar nenorocit care îi stricase tinerețea. Pentru asta plecase de trei ori până acum, dar îi lipsea voința de a porni din nou. Venea hotărâtă în fața lui Tao Chi'en pentru a-l anunța că era gata să-şi continue cercetările, dar cuvintele i se împotmoleau în gură. Nu mai avea inimă să se despartă de acest ciudat companion pe care i-l dăduse soarta.

— Ce-ai să faci dacă îl găseşti? o întrebase odată Tao Chi'en.

— Am să-mi dau seama dacă îl mai iubesc.

— Şi dacă nu-l găseşti niciodată?

— Am să trăiesc cu îndoiala, presupun.

Observase câteva fire albe la tâmplele prietenului ei. Uneori, tentația de a-şi cufunda degetele în părul negru şi aspru sau de a-şi lipi nasul de gâtul lui pentru a simți de aproape aroma lui marină devenea insuportabilă, dar nu mai avea scuza dormitului pe jos sub aceeaşi pătură iar şansele de a-l atinge erau nule. Tao muncea şi studia prea mult; ghicea cât era de obosit, deşi era mereu impecabil şi calm chiar în momentele cele mai critice. Tresărea doar când aducea cu el, ținând-o de braț, câte o fată înspăimântată. O examina pentru a vedea în ce stare se află şi i-o încredința cu instrucțiunile necesare, după care se închidea cu orele. „Este cu Lin", îşi spunea Eliza şi o durere inexplicabilă o împungea într-un loc ascuns al sufletului, într-adevăr, în tăcerea meditației, Tao încerca să redobândească echilibrul pierdut şi să se desprindă de tentația urii şi mâniei. Încet-încet, se elibera de amintiri, dorințe şi gânduri până ce trupul i se dizolva în neant, înceta să existe pentru un timp, reapărea transformat într-un vultur care zbura foarte sus fără nici un efort, susținut de un aer rece şi curat care-l ridica deasupra munților celor mai înalți. De acolo vedea câmpii întinse, păduri fără sfârşit şi râuri de argint curat. Atunci atingea armonia perfectă şi intra în rezonanță cu cerul şi pământul ca un instrument muzical perfect acordat. Plutea printre norii lăptoşi cu superbele aripi întinse şi deodată o simțea lângă el. Lin se materializa alături, alt vultur superb suspendat în cerul infinit.

— Unde îți este bucuria, Tao?

— Lumea e plină de suferință, Lin.

— Suferința are un scop spiritual.

— Nu e decât o durere inutilă.

— Aminteşte-ți că înțeleptul e bucuros, pentru că acceptă realitatea,

— Şi răutatea, şi ea trebuie acceptată?

— Singurul antidot este dragostea. Apropo: când ai de gând să te recăsătoreşti?

— Sunt căsătorit cu tine.

— Eu sunt o fantomă, nu voi putea veni mereu, Tao. E o osteneală uriaşă să vin de câte ori mă chemi, eu nu mai fac parte din lumea ta. Căsătoreşte-te sau vei îmbătrâni înainte de vreme, în plus, dacă nu practici cele două sute douăzeci şi două de poziții amoroase ai să le uiți, îl tachina cu râsul ei cristalin de neuitat.

Licitațiile erau cu mult mai rele decât vizitele la „spital". Erau atât de puține speranțe de a le ajuta pe fetele în agonie încât dacă reuşea să salveze una era ca un cadou minunat, dar ştia că la fiecare chinezoaică cumpărată la licitație rămâneau douăsprezece pradă infamiei. Se chinuia singur calculând pe câte le-ar fi putut salva dacă ar fi fost bogat, dar Eliza îi aducea aminte de cele pe care le salvase. Erau legați printr-o delicată țesătură de afinități şi secrete împărtăşite, dar în acelaşi timp despărțiți prin obsesiile lor. Fantasma lui Joaquín Andieta se depărta tot mai mult, în schimb cea a lui Lin era perceptibilă ca briza sau foşnetul valurilor pe plajă. Era de ajuns ca Tao Chi'en să o invoce şi ea venea, zâmbitoare, cum fusese în viață. Numai că, departe de a fi o rivală a Elizei, ajunsese aliata ei, deşi fata încă nu ştia. Lin a fost prima care şi-a dat seama că prietenia aceasta prea semăna a dragoste, şi când soțul ei i-a argumentat că nu exista vreun loc în China, în Chile sau în altă parte a lumii pentru o astfel de pereche, a râs iarăşi.

— Nu spune prostii, lumea e mare şi viata lungă. Totul e să îndrăzneşti.

— Tu nu poți înțelege ce e rasismul, Lin, mereu ai trăit între ai tăi. Aici nimănui nu-i pasă ce fac şi ce ştiu, în ochii americanilor nu sunt decât un chinez păgân scârbos şi Eliza este o unsuroasă, în Chinatown sunt un renegat fără coadă

şi îmbrăcat ca un yankeu. Locul meu nu e nicăieri.

— Rasismul nu e ceva nou, în China şi tu şi eu credeam că toţi yang guizi-ii erau nişte sălbatici.

— Aici se respectă doar banul şi după cum se vede eu nu voi avea niciodată destui.

— Te înşeli. E respectat şi cel care se face respectat. Priveşte-i în ochi.

— Dacă fac asta o să-mi tragă un glonţ în cap cu prima ocazie.

— Merită să încerci. Te văicăreşti prea mult, Tao, nu te recunosc. Unde e bărbatul curajos pe care l-am iubit?

Tao Chi'en trebuia să recunoască, era legat de Eliza prin nesfârşite fire subţiri, uşor de tăiat unul câte unul, dar, fiind împletite, deveniseră adevărate odgoane imposibil de rupt. Se cunoşteau de puţini ani, dar puteau deja privi în urmă ca să vadă lungul drum plin de obstacole pe care îl făcuseră împreună. Asemănările ajunseseră să şteargă diferenţele de rasă „Ai chip de chinezoaică drăguţă", îi spusese odată. „Ai o faţă de chilian de treabă", îi răspunsese ea imediat. Formau un cuplu bizar în cartier: un chinez înalt şi elegant şi un puşti hispanic şters. Dar în afara Chinatown-ului nimeni nu îi mai băga în seamă în mulţimea multicoloră din San Francisco.

— Nu poţi aştepta un bărbat la infinit, Eliza. E o formă de nebunie, e ca febra aurului. Stabileşte-ţi un termen.

— Şi ce mă fac dacă trece termenul?

— Te poţi întoarce în ţara ta.

— În Chile o femeie ca mine e ceva mai rău decât o sing song girl de-a ta. Tu te-ai întoarce în China?

— Era tot ce îmi doream, dar începe să-mi placă America. Acolo aş fi din nou Al Patrulea Fiu, aici îmi merge mai bine.

— Şi mie. Dacă nu îl găsesc pe Joaquín rămân aici şi deschid un restaurant. Am tot ce-mi trebuie pentru asta: memorie bună pentru reţete, talent la ingrediente, gust bun, instinct pentru garnituri...

— Şi modestie, a râs Tao Chi'en.

— De ce să fiu modestă dacă am talent? în plus, am un miros de copoi. La ceva trebuie să-mi folosească nasul, ajunge să miros o mâncare ca să-mi dau seama ce conţine şi să o fac mai bună.

— Nu dă rezultate la mâncarea chinezească...

— Dar voi mâncaţi chestii ciudate, Tao! Restaurantul meu va fi franţuzesc, cel mai bun din oraş.

— Îţi propun un târg, Eliza. Dacă după un an nu dai de Joaquín, te căsătoreşti cu mine, a spus Tao Chi'en şi amândoi au râs.

După această discuţie ceva s-a schimbat între ei. Se simţeau stânjeniţi când erau între patru ochi şi deşi ar fi dorit să fie împreună începeau să se evite. Dorinţa de a o urma în camera ei îl chinuia adesea pe Tao Chi'en, dar îl oprea un amestec de timiditate şi respect. Socotea că atâta timp cât mai era legată de amintirea fostului ei iubit nu trebuia să se apropie de ea, dar îi era din ce în ce mai greu să facă echilibristică pe o coardă moale o perioadă nedefinită. Şi-o imagina în pat, numărând orele în tăcerea plină de speranţă a nopţii, trează şi ea de dragoste, dar nu pentru el, ci pentru altul, îi cunoştea atât de bine trupul încât îl putea desena amănunţit până la aluniţa cea mai ascunsă, deşi nu o văzuse goală de când o îngrijise în cala corăbiei. Dacă s-ar fi îmbolnăvit, ar fi avut pretextul de a o atinge, chibzuia, dar apoi se ruşina de asemenea gânduri. Râsul spontan şi tandreţea discretă care înainte erau foarte frecvente între ei au fost înlocuite de o tensiune presantă. Dacă se atingeau din întâmplare, se depărtau tulburaţi; aerul era încărcat de presimţiri şi anticipări. În loc să se aşeze să citească sau să scrie într-o dulce complicitate, se despărţeau imediat după ce terminau lucrul la cabinet. Tao

Chi'en se ducea să viziteze bolnavi la pat, se întâlnea cu alți zhong yi pentru a vorbi de diagnostice şi tratamente sau se închidea să studieze texte de medicină occidentală. Avea ambiția să obțină un permis pentru a practica legal medicina în California, proiect pe care îl împărtăşise doar Elizei şi spiritelor lui Lin şi al maestrului său de acupunctura, în China, un zhong yi începea ca ucenic apoi era pe picioarele lui, de aceea medicina era neschimbată de secole, folosind aceleaşi metode şi aceleaşi leacuri. Diferența dintre un bun practician şi unul mediocru era că primul avea intuiție de diagnostician şi darul de a alina durerea cu mâna. Dar doctorii occidentali făceau studii foarte exigente, erau mereu în contact şi erau la curent cu ultimele cunoştințe, aveau laboratoare şi morgi pentru experiențe şi se supuneau legilor competiției. Ştiința îl fascina, dar entuziasmul lui nu trezea nici un ecou în comunitatea sa lipită de tradiție. Se ținea la curent cu ultimele noutăți şi cumpăra toate cărțile şi revistele de medicină pe care le găsea. Atât de mare era curiozitatea lui pentru tot ce era modern că a trebuit să-şi scrie pe perete preceptul venerabilului maestru: „Prea puțin serveşte cunoaşterea fără înțelepciune şi nu există înțelepciune fără spiritualitate." Nu totul este ştiință, îşi repeta ca să nu uite. În orice caz, avea nevoie de cetățenie americană, foarte greu de obținut de cineva din rasa lui, dar numai aşa putea rămâne în țară fără a fi un marginal, şi avea nevoie de o diplomă, astfel va putea face mult bine. Albii yang guizi nu auziseră de acupunctura sau de ierburile care în Asia se foloseau de secole, pe el îl considerau un fel de vraci sau de vrăjitor, disprețul față de alte rase era atât de mare că stăpânii de sclavi de pe plantațiile din sud preferau să cheme veterinarul când se îmbolnăvea un negru. Cam aceeaşi părere o aveau şi despre chinezi, dar existau nişte medici vizionari care călătoriseră sau citiseră despre alte culturi şi erau interesați de tehnicile şi nenumăratele leacuri ale farmacopeei orientale. Rămăsese în legătură cu Ebanizer Hobbs din Anglia şi în scrisorile lor se plângeau de distanța care îi despărțea. „Vino la Londra, doctore Chi'en, să faci o demonstrație de acupunctura la Royal Medical Society, ai să-i laşi cu gura căscată, te asigur", îi scria Hobbs. Dacă puneau cap la cap cunoştințele amândurora puteau învia morții, mai spunea.

O pereche neobişnuită

Gerurile iernii au făcut să moară de pneumonie mai multe sing song girls din cartierul chinezesc, Tao Chi'en nu a reuşit să le salveze. De câteva ori l-au chemat când încă erau în viață, le-a luat cu el, dar i-au murit în brațe după câteva ore delirând de febră. Pe atunci, tentaculele discrete ale compasiunii sale se întinseseră de-a lungul şi de-a latul Americii de Nord, de la San Francisco la New York, de la Rio Grande în Canada, dar acest efort ieşit din comun nu era decât un grăunte de sare în oceanul de nefericire, îi mergea bine cu medicina, iar ceea ce reuşea să strângă sau să primească de la clienții bogați se ducea pe răscumpăratul tinerelor făpturi la licitații. Ajunsese cunoscut în această sub-lume: avea faimă de degenerat. Nimeni nu văzuse supraviețuind pe vreuna din fetițele pe care le cumpăra „pentru experiențe", cum spunea, dar nimănui nu-i păsa ce se întâmpla la el acasă. Era cel mai bun zhong yi, cât timp nu făcea scandal şi se limita la copilele acelea, care oricum contau doar ceva mai mult decât animalele, era lăsat în pace. La întrebările curioşilor, asistentul fidel, singurul îndrituit să ofere informații, se mulțumea să explice că extraordinarele cunoştințe ale patronului său, atât de folositoare pacienților, proveneau din experiențele acelea misterioase. Între timp, Tao Chi'en se mutase într-o casă bună situată între două clădiri mari la marginea Chinatown-ului, la câteva cvartale de piața Uniunii, unde îşi avea cabinetul, îşi vindea leacurile

şi ascundea fetele până în momentul în care erau în stare să călătorească. Eliza învățase expresiile rudimentare în chineză pentru a se putea înțelege la un nivel primar, restul se improviza prin pantomimă, desene şi câteva vorbe englezeşti. Merita efortul, era mult mai bine decât să o facă pe fratele surdo-mut al doctorului. Nu putea să scrie sau să citească chineza, dar recunoştea medicamentele după miros şi pentru mai multă siguranță marca flacoanele printr-un cod de ea inventat. Pacienți erau tot timpul, îşi aşteptau rândul pentru acele de aur, ierburile miraculoase sau glasul alinător al lui Tao Chi'en. Nu puțini erau cei care se întrebau cum era posibil ca acest om atât de înțelept şi de blajin să fie una şi aceeaşi persoană cu cel care aduna cadavre şi concubine infantile, dar cum nu se cunoştea cu exactitate în ce constau viciile lui, comunitatea îl respecta. Nu avea prieteni, cu siguranță, dar nici duşmani. Renumele lui depăşea granițele cartierului chinezesc şi câțiva medici americani îşi făcuseră obiceiul de a-l consulta când cunoştințele lor se dovedeau fără folos, mereu în mare taină, căci ar fi fost o umilire publică să admită că puteau învăța ceva de la un chinez. A ajuns astfel să îngrijească câteva personaje importante ale oraşului şi să o cunoască pe celebra Ah Toy.

Femeia l-a chemat după ce a aflat că o vindecase pe nevasta unui judecător. Suferea de o boală de plămâni care amenința să o asfixieze. Prima pornire a lui Tao a fost să refuze, dar a învins curiozitatea de a o vedea de aproape şi a constata cu propriii săi ochi legenda care o înconjura. Pentru el era o viperă, duşmanca lui personală. Ştiind asta, Eliza i-a pus în geanta de doctor destul arsenic pentru a da gata o pereche de boi.

— Dacă e nevoie...

— Dacă e nevoie de ce?

— Păi, dacă e foarte bolnavă... Nu vei dori să sufere, nu? Câteodată trebuie să ajuți pe cineva să moară...

Tao Chi'en a râs din tot sufletul, dar a lăsat flaconul în geantă. Ah Toy l-a primit într-unul din „pensioanele" ei de lux, unde clienții plăteau o mie de dolari şedința dar plecau fericiți, în definitiv, spunea ea, „dacă simți nevoia să întrebi de preț, locul acesta nu e pentru dumneata". O servitoare neagră în uniformă scrobită i-a deschis uşa şi l-a condus prin mai multe saloane prin care se plimbau tinere frumoase îmbrăcate în mătăsuri, în comparație cu surorile lor mai puțin norocoase, trăiau ca nişte prințese, mâncau de trei ori pe zi şi făceau baie zilnic. Casa, un adevărat muzeu de antichități orientale şi noutăți americane, mirosea a tutun, parfumuri râncede şi pudră. Erau orele trei după-amiaza, dar draperiile groase rămâneau trase, în aceste încăperi aerul proaspăt nu intra niciodată. Ah Toy l-a primit într-un mic birou ticsit de mobilă şi colivii cu păsări. Era mai mică, mai tânără şi mai frumoasă decât îşi imaginase. Era machiată îngrijit, dar nu purta bijuterii, se îmbrăca simplu şi nu avea unghiile lungi, semn de bogăție şi trândăvie. I-a remarcat picioarele minuscule, ascunse în nişte papuci albi. Avea privirea dură şi pătrunzătoare, dar glasul mângâietor l-a făcut să-şi aducă aminte de Lin. Afurisita, suspină Tao Chi'en, învins de la primele ei cuvinte. A examinat-o impasibil, nearătând tulburare sau silă, neştiind ce să-i spună, căci a-i face reproşuri pentru traficul cu care se ocupa ar fi fost nu doar inutil, dar şi periculos, putând atrage atenția asupra propriilor sale activități. I-a prescris mahuang pentru astm şi alte leacuri pentru calmarea ficatului, avertizând-o sec că atâta timp cât va continua să trăiască închisă în spatele draperiilor fumând tutun şi opiu plămânii vor continua să-i dea de furcă. Ispita de a-i lăsa flaconul cu otravă, cu indicația de a lua o linguriță pe zi, l-a atins ca un fluture de noapte şi a tresărit, uimit de clipa de îndoială, pentru că până atunci crezuse că nu va ajunge să omoare pe cineva. A plecat grăbit, convins că din cauza purtării sale grosolane nu va mai fi chemat a doua oară.

— Ei? l-a întrebat Eliza când s-a întors.

— Nimic.

— Cum, nimic? Nici măcar un pic de tuberculoză? N-o să moară?

— Toți o să murim. Asta o să moară de bătrânețe. E tare ca un bivol.

— Aşa sunt oamenii răi.

În ce o privea, Eliza ştia că se află în fața unei cumpene definitive şi că drumul ales avea să-i hotărască restul vieții. Tao Chi'en avea dreptate: trebuia să-şi dea un termen. Nu mai putea ignora bănuiala că se îndrăgostise de ideea de dragoste şi că era prinsă într-o pasiune de legendă, fără nici o legătură cu realitatea, încerca să-şi amintească de sentimentele care o făcuseră să se arunce în aventura asta teribilă şi nu reuşea. Femeia care devenise aproape că nu mai avea nimic în comun cu copila nebună de amor de atunci. Valparaíso şi odaia cu dulapuri făceau parte din alte timpuri, dintr-o lume care se pierdea în ceață. Se întreba de mii de ori de ce tânjise atâta să fie cu trup şi suflet a lui Joaquín Andieta, când de fapt niciodată nu fusese cu adevărat fericită în brațele lui; singura explicație era că fusese prima dragoste. Fusese pregătită când el venise să descarce nişte pachete acasă, restul l-a făcut instinctul. Pur şi simplu, ascultase de chemarea cea mai puternică şi mai veche, dar asta fusese acum o eternitate şi la şapte mii de mile depărtare. Cine era ea pe atunci şi ce văzuse la el, nu putea spune, cert este că acum inima ei nu mai era acolo. Nu numai că obosise să-l caute, de fapt prefera să nici nu-l găsească, dar nici nu mai putea sta pradă îndoielilor. Avea nevoie de o concluzie pentru etapa aceasta pentru a începe pe curat o altă dragoste.

La începutul lui noiembrie nu a mai suportat neliniştea şi fără să-i spună o vorbă lui Tao s-a dus la ziar să vorbească cu celebrul Jacob Freemont. A fost condusă în redacție, acolo lucrau mai mulți ziarişti la birourile lor într-o dezordine năucitoare. I s-a indicat un mic birou cu uşă de sticlă şi s-a dus acolo. A rămas în picioare în fața mesei, aşteptând ca acel gringo cu favoriți roşcați să-şi ridice ochii din hârtii. Era un tip de vârstă mijlocie, cu pielea plină de pistrui şi în jurul lui plutea un miros uşor de lumânări. Scria cu stângă, cu dreapta îşi sprijinea fruntea şi chipul nu i se vedea, dar în clipa aceea, dincolo de aroma de ceară de albine, ea a simțit un miros cunoscut care i-a sugerat ceva vag din copilărie. S-a aplecat puțin spre el, amuşinând pe ascuns, exact în momentul în care el a ridicat capul. Surprinşi, s-au privit de aproape şi apoi s-au tras înapoi. Prin miros, ea l-a recunoscut în ciuda anilor, ochelarilor, favoriților şi hainelor de american. Era eternul pretendent al lui Miss Rose, acelaşi englez care venea punctual la seratele de miercuri de la Valparaíso. Paralizată, nici n-a mai putut să fugă.

— Ce pot face pentru tine, băiete? a întrebat Jacob Todd în timp ce îşi ştergea ochelarii cu batista.

Discursul pe care îl pregătise i-a zburat Elizei din minte. A rămas cu gura deschisă şi pălăria în mână, convinsă că dacă ea îl recunoscuse, o recunoscuse şi el; dar omul şi-a pus tacticos ochelarii pe nas şi a repetat întrebarea fără a se uita la ea.

— În legătură cu Joaquín Murieta... s-a bâlbâit şi glasul suna mai subțire ca niciodată.

— Ai vreo informație despre bandit?

— Nu, nu, dimpotrivă, am venit să aflu ceva despre el. Trebuie să-l văd.

— Ai un aer cunoscut, băiete. Ne cunoaştem?

— Nu cred, domnule.

— Eşti chilian?

— Da.

— Am trăit în Chile acum câțiva ani. Frumoasă țară. De ce vrei să-l vezi pe Murieta?

— E ceva foarte important.

— Mi-e teamă că nu te pot ajuta. Nimeni nu ştie unde se ascunde.

— Dar ați vorbit cu el!

— Numai când mă cheamă el. Intră în legătură cu mine doar atunci când vrea ca o ispravă de-a lui să apară în ziar. Nu e deloc modest, îi place celebritatea.

— În ce limbă vă înțelegeți?

— Spaniola mea e mai bună decât engleza lui.

— Spuneți-mi, domnule, are accent chilian sau mexican?

— N-aş putea să spun. Repet, băiete, nu te pot ajuta, a răspuns ziaristul ridicându-se în picioare pentru a pune punct interogatoriului, care începea să-l deranjeze.

Eliza a plecat repede şi el a rămas privind-o perplex cum se depărta prin harababura din sala de redacție. Tânărul i se părea cunoscut, dar nu ştia de unde. După câteva minute, când vizitatorul lui dispăruse deja, şi-a amintit de rugămintea căpitanului John Sommers şi imaginea copilei Eliza i-a trecut ca un fulger prin amintire. Atunci a făcut legătura între numele banditului şi cel al lui Joaquín Andieta şi a înțeles de ce îl căutase. Şi-a înăbuşit un strigăt şi a ieşit în fugă pe stradă, dar fata dispăruse.

Activitatea cea mai importantă a lui Tao Chi'en şi a Elizei Sommers începea la lăsarea nopții. La adăpostul întunericului se îngrijeau de trupurile nenorocitelor pe care nu reuşiseră să le salveze şi le duceau pe cele care scăpaseră cu viață în capătul celălalt al oraşului, la prietenii lor quakerii. Una câte una, fetele scăpau din infern pentru a se arunca orbeşte într-o aventură fără drum de întoarcere. Pierdeau speranța de a se întoarce în China sau a-şi revedea familia, unele nu mai apucau să vorbească niciodată limba sau să vadă chip de chinez, trebuiau să învețe o meserie şi să muncească din greu tot restul vieții, dar totul era un adevărat paradis în comparație cu viața pe care o duseseră înainte. Cele pe care Tao reuşea să le cumpere la licitație o duceau cel mai bine. Călătoriseră în cuşti şi fuseseră lăsate pradă desfrânării şi brutalității marinarilor, dar nu apucaseră să fie distruse pe de-a-ntregul şi mai aveau puterea de a se salva. Celelalte, eliberate în ultima clipă a morții din „spital", nu scăpau de teama care, ca o boală a sângelui, le mistuia până la ultima suflare. Tao Chi'en spera ca într-o zi să poată măcar învăța să zâmbească din nou. De îndată ce se înzdrăveneau puțin şi înțelegeau că niciodată nu vor trebui să se supună unui bărbat din obligație, dar trebuiau să se ascundă mereu, le ducea la căminul prietenilor săi aboliționişti, parte a rețelei underground railroad, cum era numită organizația clandestină destinată salvării sclavilor fugiți, din care făceau parte şi fierarul James Morton şi frații săi. Primeau refugiații din statele care nu aboliseră sclavia şi îi ajutau să se instaleze în California, dar în cazul de față trebuiau să procedeze invers, să scoată fetele chineze din California şi să le ducă departe de traficanți şi de bandele criminale, să le caute un cămin şi o modalitate de a-şi câştiga pâinea. Quakerii îşi asumau riscurile cu fervoare religioasă: pentru ei, era vorba de nişte nevinovate mânjite de răutatea omenească, pe care Dumnezeu le-o scosese în cale în chip de încercare. Le primeau cu atâta bunăvoință încât de multe ori ele reacționau cu violență sau spaimă; nu ştiau să primească afecțiunea, dar răbdarea acestor oameni buni le ningea cu timpul rezistența. Le învățau câteva fraze indispensabile în engleză, le dădeau o idee despre obiceiurile americane, le arătau o hartă ca să ştie cel puțin unde se află şi încercau să le învețe o meserie, în aşteptarea lui Babalu Cel-Rău care avea să le ducă mai departe.

Uriaşul îşi găsise în sfârşit modul ideal de a-şi folosi talentele: era un călător neobosit, nu dormea noaptea şi îi plăcea aventura. Când apărea, sing song girls fugeau îngrozite să se ascundă şi era nevoie de multă putere de convingere din partea protectorilor lor pentru a le linişti. Babalu învățase un cântec în chineză şi

trei scamatorii ca să le înveselească şi să îmblânzească primul contact, dar nu renunța nicicum la pieile de lup, la craniul ras, la cerceii de pirat şi la armamentul impresionant. Rămânea vreo două zile până convingea fetele că nu era un demon şi nu avea de gând să le mănînce, după care plecau noaptea. Distanțele erau bine calculate ca să ajungă dimineața la alt refugiu, unde se odihneau toată ziua. Plecau călare, o trăsură ar fi fost inutilă pentru că o mare parte din traseu se făcea în câmp deschis, evitând drumurile. Descoperise că era mult mai sigur să călătoreşti noaptea, dacă ştiai unde mergi, pentru că urşii, viperele, tâlharii şi indienii dormeau şi ei, ca toată lumea. Babalu le lăsa în siguranță pe mâna altor membri ai vastei rețele a libertății. Ajungeau în ferme din Oregon, spălătorii din Canada, ateliere de mesteşugărie din Mexic, altele se angajau ca servitoare de familie, unele se măritau. Tao Chi'en şi Eliza primeau din când în când veşti de la James Morton, care urmărea drumul fiecărui om salvat de organizația lui. Când ajungea câte un plic dintr-un loc îndepărtat cu un nume scris cu stângăcie şi câteva flori uscate sau un desen, se felicitau ştiind că încă o sing song girl se salvase.

Se întâmpla uneori ca Eliza să-şi împartă câteva zile camera cu o fată abia salvată, dar nici față de aceasta nu îşi dădea la iveală condiția de femeie, pe care doar Tao i-o cunoştea. Avea odaia cea mai bună din casă, după cabinetul prietenului ei. Era o încăpere mare cu două ferestre care dădeau spre o micuță curte interioară, unde cultivau plante medicinale pentru cabinet şi ierburi aromatice pentru gătit. Cochetau adesea cu ideea de a se muta într-o casă mai mare cu o grădină adevărată, nu numai pentru scopuri practice ci şi pentru bucuria ochilor şi plăcerea memoriei, un loc în care să crească cele mai frumoase plante din China şi din Chile şi să fie un chioşc sub al cărui acoperiş să te aşezi ca să iei ceaiul după-amiaza şi să admiri răsăritul soarelui deasupra golfului dimineața. Tao Chi'en remarcase dorința Elizei de a transforma casa într-un cămin adevărat, grija cu care curăța şi punea lucrurile în ordine, preocuparea constantă ca în fiecare cameră să fie flori proaspete, înainte vreme nu avusese ocazia să aprecieze astfel de rafinamente: crescuse într-o sărăcie lucie, în casa maestrului de acupunctura lipsea o mână de femeie care s-o transforme într-un cămin iar Lin era atât de fragilă că nu avea putere pentru a se ocupa de treburile casnice. Dar Eliza avea instinctul păsărilor de a-şi face cuib. Investea în casă o parte din ce câştiga cântând la pian două nopți pe săptămână într-un saloon şi vânzând empanadas şi prăjituri în cartierul chilienilor. Reuşi astfel să cumpere perdele, o față de masă din damasc, veselă pentru bucătărie, farfurii şi ceşti de porțelan. Bunele maniere în care fusese crescută erau esențiale pentru ea, făcea o ceremonie din unica masă din zi pe care o luau împreună, prezenta felurile cu măiestrie şi se îmbujora de fericire când el îi lăuda strădaniile. Treburile de zi cu zi parcă se făceau singure, ca şi cum în timpul nopții nişte spirite generoase ar fi făcut curat în cabinet, ar fi pus arhivele la punct, ar fi intrat pe furiş în camera lui Tao Chi'en ca să-i spele rufele, să-i coasă nasturii, să-i perie costumele şi să schimbe apa la trandafirii de pe masă.

— Nu mă copleşi cu atenții, Eliza.

— Spuneai că un chinez aşteaptă să fie servit de femei.

— Aşa se întâmplă în China, dar eu nu am avut niciodată norocul ăsta... Mă înveți prost.

— Asta e ideea. Miss Rose spunea că pentru a domina un bărbat trebuie să-l obişnuieşti să trăiască bine şi când se poartă urât pedeapsa constă în a-i suprima răsfățurile.

— Miss Rose a rămas nemăritată, nu-i aşa?

— Pentru că aşa a vrut ea, nu pentru că i-ar fi lipsit ocaziile.

— Nu am de gând să mă port urât, dar cum o să trăiesc singur, mai târziu?

— Niciodată n-ai să trăieşti singur. Nu eşti chiar urât şi mereu se va găsi o

femeie cu picioare mari şi caracter rău dispusă să se căsătorească cu tine, i-a răspuns şi el a început să râdă încântat.

Tao cumpărase mobilier fin pentru camera Elizei, singura din casă aranjată cu oarecare lux. Când se plimbau împreună prin Chinatown, ea admira stilul mobilelor tradiționale chinezeşti. „Sunt foarte frumoase, dar greoaie. Greşeala este să aduni prea multe la un loc." I-a dăruit un pat şi un dulap din lemn sculptat de culoare închisă, apoi ea şi-a ales o masă, scaune şi un paravan de bambus. Nu a vrut cuvertură de mătase, cum se poartă în China, ci una cu aspect european, de in alb brodat şi perne din acelaşi material.

— Eşti sigur că vrei să faci cheltuiala asta, Tao?

— Te gândeşti la sing song girls...

— Da.

— Chiar tu spuneai că tot aurul din California nu ajunge pentru a le răscumpăra pe toate. Nu-ți face griji, avem destul.

Eliza îl răsplătea prin mii de modalități subtile: discreție în a-i respecta tăcerile şi ceasurile de studiu, atenție în a-l ajuta la consultații, curaj în salvarea fetelor. Totuşi, pentru Tao Chi'en darul cel mai de preț era optimismul invincibil al prietenei, care îl obliga să-şi revină când umbrele amenințau să-l copleşească. „Dacă te întristezi îți pierzi puterile şi nu mai poți ajuta pe nimeni. Hai să ne plimbăm, simt nevoia să miros pădurea. Chinatown miroase a sos de soia", şi-l ducea cu trăsura în afara oraşului. Petreceau ziua în aer liber zburdând ca nişte copii, noaptea el dormea buştean şi a doua zi se trezea plin de vigoare şi vesel.

Căpitanul John Sommers a acostat în portul Valparaíso pe 15 martie 1853, epuizat de drum şi de exigențele patroanei, al cărei ultim capriciu consta în a remorca din sudul statului Chile o bucată de ghețar mare cât o balenieră. Îi venise ideea de a fabrica şi a vinde şerbeturi şi înghețată, pentru că prețurile verdețurilor şi fructelor scăzuseră mult de când agricultura din California începuse să prospere. Aurul atrăsese un sfert de milion de imigranți în patru ani, dar belşugul minelor începea să treacă. Cu toate acestea, Paulina Rodríguez de Santa Cruz nici nu se gândea să plece din San Francisco. Inima ei bărbată adoptase acest oraş de venetici plin de eroism, unde încă nu existau clase sociale. Supraveghea personal ridicarea viitorului ei cămin, un conac în vârful unui deal de unde se vedea cel mai bine golful, dar aştepta al patrulea copil şi voia să-l nască la Valparaíso, unde maică-sa şi surorile ei ar fi răsfățat-o peste poate. Taică-său suferise o oportună apoplexie, care-i lăsase corpul pe jumătate paralizat şi mintea încetinită. Invaliditatea nu a modificat caracterul lui Agustân del Valle, în schimb i-a băgat în sân frica de moarte şi, desigur, de infern. Să plece pe lumea cealaltă cu un şir de păcate grele după el nu era o idee bună, îi repetase neobosit ruda sa, episcopul. Din afemeiatul şi petrecărețul care fusese nu mai rămăsese nimic, dar nu din căință ci pentru că nu mai era în stare. Asculta în fiecare zi slujba în capela de acasă şi înghițea cu stoicism lecturile din Evanghelie şi interminabilele rugăciuni pe care le spunea nevastă-sa. Ceea ce nu l-a făcut deloc mai blând cu cei din casă şi cu angajații. Continua să se poarte cu familia şi cu restul lumii ca un despot, dar schimbarea a fost o subită şi inexplicabilă dragoste pentru Paulina, fiica absentă. A uitat că o repudiase pentru că fugise din mânăstire ca să se mărite cu puiul ăla de evrei, de al cărui nume nu-şi amintea, nefăcând parte din clasa lui. I-a scris numind-o preferata lui, singura care îi moştenise firea şi viziunea pentru afaceri, implorând-o să se întoarcă acasă pentru că tatăl ei dorea să o îmbrățişeze înainte de a muri. E adevărat că bătrânul e rău? a întrebat Paulina plină de speranță într-o scrisoare către surorile ei. Dar nu era, şi precis va mai trăi mulți ani sâcâindu-i pe ceilalți din scaunul lui de schilod. Oricum, în călătoria aceasta căpitanul Sommers a avut parte să o transporte pe patroană împreună cu plozii ei prost crescuți, cu servitoarele lovite de un rău de mare iremediabil, încărcătura de cufere, două vaci

pentru laptele copiilor şi trei cățeluşi de ținut în poală cu funde la urechi precum cei ai curtezanelor franceze, care înlocuiau potaia căzută în valuri la primul voiaj. Drumul i s-a părut interminabil căpitanului, îngrozit la ideea că în curând trebuia să o ducă pe Paulina împreună cu tot circul ei înapoi la San Francisco. A fost pentru prima dată în viața lui de navigator când s-a gândit să se retragă şi să trăiască pe uscat cât îi mai era dat pe lumea asta. Fratele Jeremy îl aştepta pe chei şi l-a condus acasă, scuzând-o pe Rose, care avea migrenă.

— Ştii, mereu se îmbolnăveşte când vine ziua de naştere a Elizei. Nu şi-a revenit după moartea fetei.

— Exact despre asta vreau să vă vorbesc, a răspuns căpitanul.

Miss Rose nu şi-a dat seama cât o iubea pe Eliza decât când i-a lipsit, atunci de-abia a simțit că dragostea maternă venea prea târziu. Se învinuia pentru anii în care o iubise pe jumătate, cu o dragoste arbitrară şi haotică, pentru că uita de existența ei, prea ocupată cu lucruri frivole, iar când îşi aducea aminte constata că fata stătuse în curte cu găinile o săptămână întreagă. Eliza fusese ca o fiică pe care nu avea să o aibă niciodată, timp de aproape şaptesprezece ani fusese prietena ei, tovarăşa ei de joacă, singura ființă de pe pământ care o atingea. Pe Miss Rose o durea trupul de singurătate. Îi era dor de băile pe care le făceau împreună, bălăcindu-se fericite în apa aromatizată cu frunze de mentă şi rozmarin. Se gândea la mâinile mici şi dibace ale Elizei care o spălau pe cap, îi masau ceafa, îi lustruiau unghiile cu o piele de căprioară, o ajutau să se pieptene. Seara o aştepta, pândind paşii fetei care îi aducea păhărelul cu lichior de anason. Îi era dor să simtă pe frunte sărutarea ei de noapte bună. Miss Rose nu mai scria şi pusese capăt seratelor muzicale care erau axul vieții ei sociale, îi trecuse şi cochetăria şi se resemnase să îmbătrânească fără grație, „la vârsta mea o femeie nu trebuie decât să aibă demnitate şi să miroasă bine", spunea, în toți aceşti ani nu-şi mai făcuse nicio rochie nouă, le purta pe cele vechi şi habar n-avea că ieşiseră din modă. Camera de croitorie rămăsese părăsită, chiar şi colecția de bonete şi pălării zăcea în cutii, pentru că trecuse la mantila neagră a chilienelor pentru a ieşi pe stradă, îşi trecea timpul recitindu-i pe clasici şi cântând la pian bucăți melancolice. Se plictisea cu încăpățânare şi metodă, ca o pedeapsă. Absența Elizei a devenit un bun pretext de a purta doliu pentru necazurile şi pierderile celor patruzeci de ani ai ei, mai ales pentru lipsa dragostei. Mai ales asta era ca un spin sub unghie, ca o durere surdă permanentă. Se căia că o crescuse în minciună; nu pricepea de ce inventase istoria cu coşulețul cu cearşafuri de batist, minciuna de nedovedit cu păturica de vizon şi monezile de aur, când adevărul ar fi fost mult mai reconfortant. Eliza avea dreptul să ştie că adoratul ei unchi John era de fapt tatăl ei, că ea şi Jeremy erau unchiul şi mătuşa ei, că făcea parte din familia Sommers şi nu era o orfană adunată de milă. Îşi amintea cu groază cum o dusese la orfelinat ca s-o sperie, câți ani o fi avut atunci? Opt sau zece, o copiliță. Dacă ar putea s-o ia de la început ar fi o altfel de mamă... Pentru început, ar sprijini-o când s-ar îndrăgosti prima oară, în loc să îi declare război; dacă ar fi procedat aşa, Eliza ar fi în viață, suspina, era doar vina ei că fugind îşi găsise moartea. Ar fi trebuit să-şi aducă aminte de propriul ei caz şi să înțeleagă că la femeile din familia ei prima dragoste e răvăşitoare. Lucrul cel mai trist era că nu avea cu cine să vorbească despre ea, pentru că şi Mama Fresia dispăruse iar Jeremy strângea din buze şi ieşea din cameră când o pomenea. Zbuciumul ei molipsise totul în jur, în ultimii patru ani casa căpătase un aer greu de mausoleu, se gătea atât de prost că ea se hrănea cu ceai cu biscuiți englezeşti. Nu găsise o bucătăreasă decentă, nici nu căutase cu râvnă. Curățenia şi ordinea o lăsau indiferentă; nu mai erau flori în vaze şi grădina era părăginită din lipsă de îngrijire. De patru ierni încoace perdelele înflorate ale verii rămăseseră atârnate în salon şi nimeni nu îşi dăduse osteneala să le schimbe.

Jeremy nu îi făcea niciun reproş soră-sii, mânca orice terci i se punea în

farfurie şi nu spunea nimic când cămăşile îi erau prost călcate şi costumele neperiate. Citise el că femeile necăsătorite treceau prin tulburări periculoase, în Anglia se pusese la punct o cură miraculoasă pentru isterie, care consta în cauterizarea cu fierul roşu a anumitor locuri, dar aceste noutăţi nu ajunseseră în Chile, unde continua să se folosească apa sfinţită pentru toate relele. Oricum, era un subiect delicat, greu de discutat cu Rose. Nu ştia cum să o consoleze, obişnuinţa tăcerii şi a discreţiei era prea veche între ei. Încerca să o înveselească cu cadouri de contrabandă pe care le cumpăra de pe vapoare, dar cum nu se pricepea la femei venea cu nişte obiecte oribile care dispăreau curând în fundul unui dulap. Nu bănuia de câte ori se apropia sora lui de el când fuma în fotoliu, gata să se prăbuşească la picioarele lui, să-şi aşeze capul pe genunchii lui şi să plângă până nu mai putea, dar în ultima clipă renunţa speriată, pentru că între ei orice cuvânt afectuos suna ca o ironie sau ca un sentimentalism de neiertat. Ţeapănă şi tristă, Rose păstra aparenţele prin disciplină, cu senzaţia că doar corsetul o mai ţinea în picioare şi dacă l-ar fi scos s-ar fi prăbuşit în bucăţi. Nu mai rămăsese nimic din veselia şi hazul ei, nici din părerile ei îndrăzneţe, din gesturile de revoltă sau din curiozitatea ei impertinentă. Ajunsese să fie ce se temea mai mult: o fată bătrână victoriană. „Este schimbarea, la vârsta asta femeile se dezechilibrează", a fost de părere farmacistul neamţ şi i-a prescris valeriană pentru nervi şi untură de peşte pentru paloare. Căpitanul John Sommers şi-a convocat fraţii în bibliotecă să le dea vestea.

— Vă aduceţi aminte de Jacob Todd?

— Tipul care ne-a tras pe sfoară cu povestea cu misiunea în Ţara de Foc? a întrebat Jeremy Sommers.

— Chiar el.

— Era îndrăgostit de Rose, dacă îmi amintesc bine, a zâmbit Jeremy gândindu-se că măcar scăpaseră de mincinosul acela care le-ar fi putut fi cumnat.

— Şi-a schimbat numele. Acum îl cheamă Jacob Freemont şi a ajuns ziarist la San Francisco.

— Ca să vezi! Deci e adevărat că în Statele Unite orice escroc poate începe o viaţă nouă.

— Jacob Todd şi-a plătit greşeala cu vârf şi îndesat. Mi se pare minunat că există o ţară care să ofere a doua şansă.

— Şi onoarea nu contează?

— Onoarea nu e totul, Jeremy.

— Ce mai este atunci?

— Ce avem noi cu Jacob Todd? Presupun că nu ne-ai chemat ca să vorbim de el, John, a bolborosit Rose de după batista cu parfum de vanilie.

— Am vorbit cu Jacob Todd, mai bine zis Freemont, înainte de a mă îmbarca. M-a asigurat că a văzut-o pe Eliza la San Francisco.

Miss Rose a crezut că pentru prima dată în viaţă va leşina. Inima îi bătea tare, tâmplele îi plesneau şi un val de sânge i-a cuprins obrajii. N-a putut rosti niciun cuvânt, era sufocată.

— Nu te poţi încrede în omul ăsta! Ne-ai spus că o femeie s-a jurat că a cunoscut-o pe Eliza pe un vapor în 1849 şi că era sigură că murise, a argumentat Jeremy Sommers măsurând cu paşi mari biblioteca.

— Aşa e, dar era o prostituată şi purta broşa cu turcoaze pe care i-o dăruisem Elizei. Poate a furat-o şi m-a minţit ca să scape. Şi ce motiv ar avea Jacob Freemont să mă înşele?

— Nici unul, doar că e farsor din natură.

— Gata, vă rog, imploră Miss Rose făcând un efort colosal să vorbească. Singurul lucru care contează este că cineva a văzut-o pe Eliza, că nu a murit, că o putem găsi.

— Draga mea, nu-ți face iluzii. Nu vezi că totul e ca o poveste fantastică? Pentru tine va fi o lovitură teribilă să constați că ştirea e falsă, o preveni Jeremy.

John Sommers le-a povestit în amănunt întâlnirea lui Jacob Freemont cu Eliza, neuitând să spună că fata era îmbrăcată bărbăteşte şi foarte în largul ei în această ținută, că ziaristul nici nu se îndoise că n-ar fi vorba de un băiat. A adăugat că au pornit amândoi în căutarea ei prin cartierul chilian, dar nu ştiau sub ce nume se ascundea şi nimeni nu ştiuse sau nu voise să le spună unde era de găsit. Le-a explicat că Eliza se dusese neîndoielnic în California după iubitul ei, dar ceva nu mersese bine şi nu îl găsise, pentru că scopul vizitei la Jacob Freemont fusese să afle date despre un pistolar cu un nume asemănător.

— El trebuie să fie. Joaquín Andieta e un hoț. A plecat din Chile fugind de justiție, a mormăit Jeremy Sommers.

Până la urmă aflase de identitatea amorezului Elizei. Miss Rose îi mărturisise şi că o vizita pe mama lui Joaquín Andieta ca să afle veşti şi că nefericita femeie, tot mai săracă şi mai bolnavă, era sigură că fiul ei murise. Spunea că nu era altă explicație pentru tăcerea lui îndelungată. Primise o scrisoare din California, datată februarie 1849, la o săptămână după ce ajunsese, în care îi spunea de planul lui de a pleca la minele de aur şi îi promitea să-i scrie la fiecare cincisprezece zile. După care nimic: dispăruse fără urmă.

— Nu vi se pare ciudat că Jacob Todd a recunoscut-o pe Eliza pe nepusă masă şi îmbrăcată bărbăteşte? a întrebat Jeremy. Când a cunoscut-o era încă o fetită. Câți ani să fi trecut de atunci? Cel puțin şase sau şapte. Cum putea să-şi imagineze că Eliza se află în California? E absurd.

— Acum trei ani i-am povestit ce s-a întâmplat şi mi-a promis că o va căuta. I-am descris-o amănunțit, Jeremy. De altminteri, Eliza nu s-a schimbat prea mult la chip, când a plecat încă părea o fetiță. Jacob Freemont a căutat-o un timp, până când i-am spus că probabil a murit. Acum mi-a promis că o ia de la început, ba chiar vrea să angajeze un detectiv. Sper să vă aduc veşti mai concrete după următoarea călătorie.

— De ce nu uităm de toată povestea asta o dată pentru totdeauna, suspină Jeremy.

— Pentru că e fiica mea, omule, pentru Dumnezeu!

— Mă duc în California s-o caut pe Eliza, i-a întrerupt Miss Rose ridicându-se.

— Nu te duci nicăieri! a tunat fratele mai mare.

Dar ea ieşise deja. Vestea a fost ca o injecție cu sânge proaspăt pentru Miss Rose. Era absolut sigură că îşi va găsi fiica adoptivă şi pentru prima dată după patru ani avea un motiv să trăiască mai departe. A descoperit uimită că forțele îi rămăseseră intacte, pitite într-un colțişor ascuns din inimă, gata să o slujească cum o slujiseră înainte. Durerea de cap dispăruse ca prin minune, transpira şi obrajii îi erau îmbujorați de euforie când şi-a chemat servitoarele să o însoțească în odaia cu dulapuri să scoată valizele.

În luna mai a anului 1853 Eliza a citit în ziar că Joaquín Murieta şi acolitul său Jack Trei-Degete au atacat o tabără de şase chinezi paşnici, i-au legat de cozi şi i-au căsăpit; apoi au lăsat capetele atârnate de un copac, ca un ciorchine de pepeni. Drumurile erau la cheremul bandiților, nu se putea umbla în siguranță prin regiune, deplasările se făceau în grupuri numeroase şi bine înarmate. Asasinau mineri americani, aventurieri francezi, negustori de mărunțişuri evrei şi călători de orice neam, dar în general nu atacau indieni şi nici mexicani, asta era treabă pentru gringos. Lumea terorizată fereca uşile şi geamurile, bărbații făceau de strajă cu puştile încărcate şi femeile se ascundeau, căci niciuna nu dorea să cadă în mâinile lui Jack Trei-Degete. În schimb, despre Murieta se spunea că nu maltrata niciodată femei, ba chiar de mai multe ori, salvase nişte fete de la a fi

pângărite de sceleraţii din bandă. Hanurile nu mai primeau călători, temându-se ca unul dintre ei să nu fie cumva Murieta. Nimeni nu îl văzuse în carne şi oase şi descrierile se contraziceau, deşi articolele lui Jacob Freemont îi creaseră banditului o imagine romantică, pe care majoritatea cititorilor o luau de bună. Primul grup de voluntari dispuşi să vâneze banda s-a format la Jackson, la scurt timp erau cete de răzbunători în fiecare sat şi s-a dezlănţuit o vânătoare de oameni fără precedent. Niciun vorbitor de spaniolă nu era în afara bănuielii, în câteva săptămâni s-au produs mai multe linşaje precipitate decât în cei patru ani precedenţi. Era de-ajuns să vorbeşti spaniola ca să devii inamic public şi să atragi asupra ta furia şerifilor şi oamenilor legii. Culmea batjocurii s-a produs în timp ce banda lui Murieta, fugind de o ceată de soldaţi americani, a făcut un scurt ocol pentru a ataca o tabără de chinezi. Soldaţii au ajuns la câteva minute după aceea şi au găsit mai mulţi morţi şi câţiva în agonie. Se spunea că Joaquín Murieta era atât de înverşunat împotriva asiaticilor pentru că aceştia rareori se apărau, chiar dacă erau înarmaţi. Atât de mult se temeau fiii Imperiului Celest de el că ajungeau să-i audă numele şi intrau în panică. Dar zvonul cel mai persistent era că banditul era pe cale să înarmeze o armată şi că, în complicitate cu fermierii mexicani bogaţi din regiune, plănuia o revoltă, răsculareа populaţiei spaniole, masacrarea americanilor şi restituirea Californiei către Mexic sau transformarea ei în republică independentă.

La presiunea populaţiei, guvernatorul a semnat un decret prin care căpitanul Harry Love împreună cu un grup de douăzeci de voluntari era autorizat să îl vâneze pe Joaquín Murieta în termen de trei luni. Fiecare om a primit un salariu de cincizeci de dolari pe lună, ceea ce nu era mult, căci din asta trebuiau să cumpere cai, arme şi provizii, cu toate acestea grupul a fost gata s-o pornească la drum în mai puţin de o săptămână. Pe capul lui Murieta se pusese o recompensă de o mie de dolari. Cum remarca Jacob Freemont în ziar, un om era condamnat la moarte fără a i se cunoaşte identitatea, fără a i se fi dovedit crimele şi fără judecată: misiunea căpitanului Love echivala cu un linşaj. Eliza a simţit un amestec de teroare şi uşurare, greu de explicat. Nu dorea ca oamenii aceia să-l omoare pe Joaquín, deşi erau poate singurii în stare să-l găsească; nu voia decât să scape de nesiguranţă, obosise să se lupte cu umbrele. Oricum, era puţin probabil ca acel căpitan Love să aibă succes unde atâţia alţii avuseseră ghinion, Joaquín Murieta părea invincibil. Se spunea că nu putea fi ucis decât de un glonţ de argint: i se descărcaseră de aproape două pistoale în piept şi el continua să galopeze prin regiunea Calaveras.

— Dacă bestia asta e iubitul tău, mai bine să nu-l întâlneşti niciodată, a fost de părere Tao Chi'en când Eliza i-a arătat tăieturile din ziare pe care le strângea de mai bine de un an.

— Poate că nu este el...

— Cum poţi să ştii?

În vis îşi vedea fostul iubit în acelaşi costum uzat şi în cămăşile destrămate, dar curate şi bine călcate, ca în vremurile în care se iubeau la Valparaíso. Îi apărea cu aerul său tragic, cu ochii cu privire intensă şi cu mirosul lui de săpun şi sudoare proaspătă, o lua de mână ca atunci şi îi vorbea înflăcărat despre democraţie. Uneori zăceau amândoi pe mormanul de perdele din odaia cu dulapuri, fără a se atinge, complet îmbrăcaţi, în timp ce în jurul lor scârţâiau scândurile biciuite de vântul de pe mare. Dar mereu, în fiecare vis, Joaquín avea o stea de lumină în frunte.

— Şi asta ce vrea să spună?

— Niciun om rău nu are o stea în frunte.

— E doar un vis, Eliza.

— Nu e doar unul, Tao, sunt mai multe.

— Atunci nu cauţi pe cine trebuie.

— Posibil, dar nu am pierdut timpul, a răspuns fără alte explicații.

Pentru prima dată de patru ani încoace avea iarăşi cunoştință de trupul ei, lăsat pe planul al doilea din momentul în care Joaquín Andieta plecase din Chile, în ziua funestă de 22 decembrie 1848. În obsesia de a-l găsi pe acest bărbat renunțase la tot, chiar şi la feminitate. Se temea că îşi pierduse pe drum condiția de femeie pentru a se transforma într-o ciudată ființă asexuată. Uneori, pe când călărea prin păduri şi peste dealuri, expusă la vitregiile timpului, îşi amintea de sfaturile lui Miss Rose, care se spăla cu lapte şi nu lăsa ca razele soarelui să-i atingă pielea de porțelan, dar nu avea timp de asemenea gânduri. Îndura efortul şi neplăcerile pentru că nu avea alternativă, îşi considera trupul, ca şi gândurile, memoria sau simțul olfactiv, o parte inseparabilă a ființei sale. Înainte nu înțelegea la ce se referă Miss Rose când îi vorbea de suflet, pentru că nu reuşea să îl separe de unitatea pe care o constituia, dar acum începea să-i ghicească natura. Sufletul era partea aceea de nedespărțit din ea însăşi, în schimb, trupul era fiara aceea de temut care după nişte ani de hibernare se trezea neîmblânzită şi plină de exigențe. Venea să-i amintească de dorința arzătoare pe care apucase să o guste scurt timp în odaia cu dulapuri. De atunci nu mai simțise urgența dragostei sau a plăcerii fizice, de parcă partea aceasta din ființa ei adormise adânc. Şi-o explica prin durerea de a fi fost părăsită de iubitul ei, prin panica de a se trezi însărcinată, prin rătăcirea prin labirintul morții pe vapor, prin trauma avortului. Fusese atât de zdrobită încât spaima de a se vedea iar în împrejurările acelea a fost mai puternică decât avântul tinereții. Se gândea că dragostea se plăteşte cu un preț prea mare şi mai bine să o eviți de-a dreptul, dar ceva în ea se întorsese în ultimii ani petrecuți alături de Tao Chi'en şi deodată şi dragostea şi dorința i se păreau ceva de neevitat. Obligația de a se îmbrăca bărbăteşte începea să o apese ca o povară, îşi aducea aminte de camera de croitorie, unde precis că acum Miss Rose îşi compunea altă rochie minunată, şi o copleşea un val de nostalgie după delicatele după-amieze ale copilăriei, cu ceaiul de la ora cinci băut în ceştile moştenite de Miss Rose de la mama ei, cu drumurile după tot felul de frivolități de contrabandă cumpărate de pe corăbii. Şi ce s-o fi întâmplat cu Mama Fresia? O revedea bombănind prin bucătărie, grasă şi caldă, mirosind a busuioc, mereu cu un polonic în mână şi o oală fierbând pe foc, ca o vrăjitoare blajină. Simțea un dor arzător de complicitatea feminină de odinioară, o dorință urgentă de a se simți iarăşi femeie, în camera ei nu exista o oglindă destul de mare pentru a contempla făptura aceea feminină care lupta să iasă la iveală. Voia să se vadă goală. Uneori se trezea dimineața înfierbântată de visuri îndrăznețe în care peste imaginea lui Joaquín Andieta cu steaua lui în frunte se suprapuneau alte viziuni ieşite din cărțile erotice pe care le citea cu voce tare porumbițelor lui Joe Rupe-Oase. Pe atunci îi erau indiferente aceste descrieri care nu-i evocau nimic, dar acum veneau să-i bântuie visele ca nişte fantome lubrice. Singură în frumoasa ei cameră cu mobilă chinezească, profita de lumina dimineții care se strecura prin geamuri ca să purceadă la cercetarea fermecată a propriei sale ființe, îşi scotea pijamaua, privea plină de curiozitate părțile pe care reuşea să le vadă şi pe celelalte le străbătea pe pipăite, exact aşa cum făcuse cu ani în urmă când descoperise dragostea. Constata că se schimbase foarte puțin. Era mai slabă, dar părea mai puternică. Mâinile îi erau arse de soare şi muncă, dar restul rămăsese la fel de alb şi neted ca înainte. I se părea uimitor ca după atâta timp în care îi strânsese sub o fâşie de pânză sânii să-i fie tot atât de mici şi fermi, cu sfârcurile ca nişte boabe de mazăre, îşi desfăcea părul, pe care nu îl mai tăiase de patru luni şi îl pieptăna într-o coadă strânsă la ceafă, închidea ochii şi îşi scutura capul ca să simtă plăcerea pe care i-o dădeau greutatea şi textura de animal viu a pletelor. O mira femeia aceasta aproape necunoscută, cu linii curbe la pulpe şi coapse, talie subțire şi păr creț şi aspru la pubis, atât de diferit de părul drept şi elastic din cap. Ridica un braț ca să-i

măsoare lungimea, să-i aprecieze forma şi să-şi vadă de departe unghiile; cu mâna cealaltă îşi pipăia coastele, cavitatea axilei, conturul braţului. Se oprea la punctele cele mai sensibile de la încheieturi, întrebându-se dacă şi Tao simţea aceleaşi gâdilături în aceleaşi locuri, îşi atingea gâtul, îşi desena urechile, arcul sprâncenelor, linia buzelor; îşi explora cu un deget interiorul gurii, apoi îl ducea la sfârcurile care se întăreau în contact cu saliva caldă, îşi trecea palmele peste şolduri, învăţându-le forma, întâi cu putere, apoi uşor, ca să simtă netezimea pielii. Se aşeza în pat şi îşi pipăia picioarele de jos până sus, mirată de puful auriu aproape invizibil crescut pe ele. Deschidea coapsele şi atingea crăpătura misterioasă a sexului, moale şi umedă; căuta mugurul clitorisului, centrul dorinţelor şi confuziilor sale şi, atingându-l, îi apărea imediat imaginea neaşteptată a lui Tao Chi'en. Nu Joaquín Andieta, de chipul căruia abia îşi mai aducea aminte, ci credinciosul ei prieten era, cel care venea să-i hrănească fanteziile febrile cu un amestec irezistibil de îmbrăţişări arzătoare, tandreţe suavă şi râsete împărtăşite. După aceea îşi mirosea mâinile, uimită de aroma puternică de sare şi fructe coapte pe care i-o emana trupul.

La trei zile după ce guvernatorul pusese preţ pe capul lui Joaquín Murieta, în portul San Francisco a ancorat vaporul Northener cu două sute şaptezeci şi cinci de saci de corespondenţă şi cu Lola Montez. Era curtezana cea mai faimoasă din Europa, dar nici Tao Chi'en nici Eliza nu auziseră vreodată de ea. Se găseau pe chei din întâmplare, veniseră să ia o cutie cu medicamente chinezeşti adusă de un marinar din Shanghai. Au crezut că motivul îmbulzelii era venirea poştei, niciodată nu venise o cantitate atât de mare, dar petardele ca de carnaval i-au lămurit, în oraşul obişnuit cu toate minunile se strânsese o mulţime de bărbaţi curioşi să o vadă pe incomparabila Lola Montez, care călătorise prin Istmul Panama precedată de clopotele propriei celebrităţi. A coborât purtată de doi marinari fericiţi, care au depus-o pe uscat cu nişte plecăciuni demne de o regină. Exact asta era atitudinea celebrei amazoane în timp ce primea aclamaţiile admiratorilor. Zarva i-a luat prin surprindere pe Tao şi pe Eliza, care nu ştiau nimic despre originea frumoasei, dar au fost lămuriţi rapid de câţiva spectatori. Era vorba de o irlandeză, plebee şi bastardă, care se dădea drept balerină şi actriţă spaniolă de origine nobiliară. Dansa ca o gâscă şi ca actriţă nu avea decât o uriaşă înfumurare, dar numele ei sugera imediat imagini licenţioase ale marilor seducătoare, de la Dalila la Cleopatra, de aceea veneau să o aclame mulţimi în delir. Nu veneau pentru talentul ei, ci pentru a vedea cu ochii lor răutatea ei tulburătoare, frumuseţea ei legendară şi temperamentul ei crud. Fără alte talente decât neobrăzarea şi îndrăzneala, umplea teatrele, cheltuia cât o armată întreagă, colecţiona bijuterii şi amanţi, o apucau pandalii de poveste, declarase război iezuiţilor şi fusese expulzată din câteva oraşe, dar isprava ei cea mai mare era că îi furase inima unui rege, Ludovic I al Bavariei. Acesta fusese un om de treabă, avar şi prudent timp de şaizeci de ani, până ca ea să-i iasă în cale, să se învârtească de două ori în jurul lui şi să facă din el o paiaţă. Monarhul şi-a pierdut judecata, sănătatea şi onoarea în timp ce ea secătuia vistieria micului său regat, îndrăgostitul Ludovic i-a dat tot ce voia, inclusiv un titlu de contesă, dar nu a reuşit să o facă acceptată de supuşi. Purtările oribile şi capriciile nesăbuite ale femeii au iscat ura cetăţenilor din München care au sfârşit prin a ieşi în masă în stradă cerând expulzarea iubitei regelui lor. În loc s-o şteargă pe tăcute, Lola a înfruntat mulţimea înarmată cu o cravaşa pentru cai şi ar fi ajuns chiftele dacă nişte slujbaşi credincioşi nu ar fi băgat-o cu forţa într-o trăsură care a dus-o la graniţă. Disperat, Ludovic I a abdicat şi era gata să o urmeze în exil, dar fără coroană, putere şi cont în bancă cavalerul nu făcea doi bani aşa că frumoasa i-a întors pur şi simplu spatele.

— Prin urmare, singurul ei merit este faima proastă, a fost de părere Tao Chi'en.

Câțiva irlandezi au dezlegat caii de la trăsura Lolei, s-au înhămat în locul lor şi au dus-o până la hotel pe străzile presărate cu flori. Eliza şi Tao au urmărit glorioasa procesiune. E tot ce mai lipsea în țara asta de nebuni, a suspinat chinezul nemaiprivind-o a doua oară pe frumoasă.

Eliza a mers pe urmele carnavalului preț de câteva cvartale, amuzată şi mirată, în timp ce în jur explodau petarde şi se trăgeau focuri de armă în aer. Lola Montez îşi ținea pălăria în mână, avea păr negru cu cărare la mijloc şi cârlionți la urechi şi ochi nebuni de un albastru ca noaptea, purta o fustă de catifea episcopală, o bluză cu dantelă la gât şi la mâneci şi o haină scurtă de toreador brodată cu mărgele. Avea o atitudine batjocoritoare şi sfidătoare, pe deplin conştientă că încarna dorințele cele mai primitive şi mai ascunse ale bărbaților şi simboliza lucrurile cele mai de temut pentru apărătorii moralei; era un idol pervers şi rolul o încânta. În entuziasmul momentului cineva i-a aruncat un pumn de praf de aur, care i s-a lipit de plete şi haine ca o aureolă. Imaginea acestei femei tinere, triumfătoare şi lipsit de frică a zguduit-o pe Eliza. S-a gândit la Miss Rose, lucru tot mai frecvent în ultimul timp, cu un val de duioşie şi milă. Şi-a amintit-o țeapănă în corset, cu spatele drept, mijlocul strangulat, transpirând sub cinci jupoane, „aşază-te cu picioarele lipite, mergi dreaptă, nu te grăbi, vorbeşte încet, zâmbeşte, nu te strâmba că ai să faci riduri, taci şi prefă-te interesată, bărbaților le place ca femeile să îi asculte". Miss Rose cu parfumul ei de vanilie, mereu amabilă... Dar şi-a amintit-o şi în baie, abia acoperită de o cămaşă udă, cu ochii strălucitori de râs, părul în dezordine, obrajii roşii, liberă şi mulțumită, şoptindu-i „o femeie poate să facă ce vrea, Eliza, cu condiția să o facă cu discreție". Dar Lola Montez o făcea fără pic de discreție, trăise mai multe vieți decât cel mai neînfricat aventurier şi o făcuse de la condiția ei mândră de muiere frumoasă. În seara aceea Eliza a intrat în camera ei gânditoare şi a deschis pe furiş valiza cu rochii, de parcă ar fi fost un lucru rău. O lăsase la Sacramente când plecase prima dată în căutarea iubitului, dar Tao Chi'en o păstrase în ideea că într-o bună zi avea să-i folosească. Când a deschis-o, ceva a căzut pe jos şi a constatat mirată că era colierul ei de perle, prețul pe care i-l plătise ca să o ascundă pe vas. A rămas îndelung cu perlele în mână, tulburată. A scuturat rochiile şi le-a aşezat pe pat, erau şifonate şi miroseau a pivniță. A doua zi le-a dus la cea mai bună spălătorie din Chinatown.

— Vreau să-i scriu lui Miss Rose, Tao, l-a anunțat.

— De ce?

— Este ca mama mea. Dacă eu o iubesc atâta, precis că şi ea mă iubeşte la fel. Au trecut patru ani fără nicio veste, probabil crede că am murit.

— Ți-ar plăcea să o vezi?

— Sigur, dar e imposibil. Am să-i scriu doar ca să o liniştesc, dar ar fi bine să-mi poată răspunde, te superi dacă îi dau adresa asta?

— Vrei deci ca familia ta să te găsească... a spus el şi glasul i s-a frânt.

Ea l-a privit şi şi-a dat seama că niciodată nu fusese mai aproape de cineva ca acum cu Tao Chi'en. L-a simțit pe acest bărbat în propriul ei sânge, cu o certitudine atât de veche şi de lacomă, încât s-a minunat cum de trăise alături de el fără a i-o spune, îi era dor de el deşi îl vedea în fiecare zi. Îi era dor de timpurile fără griji în care fuseseră doar prieteni, atunci totul părea mai uşor, dar nici nu-şi dorea să se întoarcă înapoi. Acum era ceva între ei, ceva mult mai complex şi mai fascinant decât vechea prietenie.

Rochiile şi jupoanele se întorseseră de la spălătorie şi erau întinse pe pat, învelite în hârtie. A deschis valiza şi a scos ciorapii albi şi botinele, nu şi corsetul. A zâmbit la gândul că niciodată nu se îmbrăcase în haine de domnişoară fără ajutor, apoi şi-a pus jupoanele şi a încercat pe rând rochiile pentru a o alege pe cea mai potrivită. Se simțea străină în straiele astea, s-a încurcat în panglici, dantele şi nasturi, i-au trebuit destule minute ca să-şi încheie botinele şi să-şi regăsească

echilibrul sub atâtea jupoane, dar pe măsură ce se îmbrăca îndoielile se duceau şi dorința de a redeveni femeie creştea. Mama Fresia o prevenise în legătură cu riscurile feminității, „o să ți se schimbe corpul, o să ți se tulbure ideile şi orice bărbat va putea face cu tine ce va avea chef", dar acum nu o mai speriau riscurile.

Tao Chi'en terminase cu ultimul pacient din ziua aceea. Era în cămaşă, îşi scosese haina şi cravata, pe care le purta mereu din respect pentru pacienți, aşa cum îl sfătuise maestrul de acupunctura. Era transpirat, soarele încă nu apusese şi fusese una din puținele zile calde de iulie. Se gândea că nu avea să se obişnuiască niciodată cu capriciile crimei din San Francisco, unde vara avea aspect de iarnă. Dimineața începea însorită, dar după câteva ceasuri ajungea ceața deasă dinspre Golden Gate sau începea să bată vântul de pe mare. Îşi punea acele în spirt şi făcea ordine printre flacoane când a intrat Eliza. Asistentul plecase, de câteva zile nu aveau de îngrijit nicio sing song girl, erau singuri în casă.

— Am ceva pentru tine, Tao.

Atunci el a ridicat privirile şi de mirare i-a căzut un flacon din mână. Eliza purta o rochie elegantă de culoare închisă cu guler de dantelă albă. O văzuse doar de două ori în haine femeieşti la Valparaíso şi nu uitase.

— Îți place?

— Îmi placi întotdeauna, a zâmbit scoțându-şi ochelarii ca să o admire de departe.

— Asta e rochia mea de duminică. Mi-am pus-o pentru că vreau să-mi comand un portret. Uite, asta e pentru tine şi i-a întins o pungă. Sunt economiile mele... ca să mai răscumperi o fată, Tao. Aveam de gând să plec în căutarea lui Joaquín în vara asta, dar n-am s-o fac. Acum ştiu că n-am să-l găsesc niciodată.

— Pesemne că toți am venit să căutăm ceva şi am găsit altceva.

— Tu ce căutai?

— Cunoaştere, înțelepciune, nu mai ştiu. În schimb le-am găsit pe sing song girls şi uite în ce m-am băgat.

— Cât de puțin romantic eşti, omul lui Dumnezeu! Din galanterie trebuia să spui că m-ai găsit şi pe mine.

— Te-aş fi găsit oricum, era predestinat.

— Nu-mi veni acum cu poveşti despre reîncarnare...

— Exact. Cu fiecare reîncarnare ne reîntâlnim până ne ducem la bun sfârşit karma.

— Sună fioros, în orice caz, nu mă mai întorc în Chile, dar nici nu vreau să mă mai ascund, Tao. De-acum vreau să fiu eu.

— Tot timpul ai fost tu.

— Viața mea e aici. Vreau să spun, dacă vrei să te ajut...

— Şi Joaquín Andieta?

— Poate că steaua din frunte înseamnă că a murit. Imaginează-ți! Am făcut toată călătoria asta îngrozitoare degeaba.

— Nimic nu este degeaba, în viață nu se ajunge nicăieri, Eliza, se merge, atât.

— Cât am mers noi doi nu e rău deloc. Hai cu mine, vreau să-mi fac un portret ca să i-l trimit lui Miss Rose.

— Poți să mai faci unul şi pentru mine?

S-au dus pe jos, ținându-se de mână, în piața Unirii, unde se instalaseră câteva ateliere fotografice, şi s-au oprit la cel mai arătos, în vitrină era expusă o colecție de imagini ale aventurierilor din '49: un tânăr cu barbă blondă şi expresie hotărâtă, ținând un târnăcop şi o lopată; un grup de mineri în cămaşă, privind fix în aparat şi foarte serioşi; chinezi pe malul unui râu; indieni spălând aurul în coşuri cu o împletitură fină; familii de pionieri pozând alături de căruțele lor. Dagherotipurile ajunseseră la modă, erau legătura cu nişte ființe de departe, dovada că trăiseră aventura aurului. Se spunea că în orașele de pe coasta de Est

mulți oameni care nu fuseseră în viața lor în California se fotografiau cu unelte de miner. Eliza era convinsă că extraordinara invenție a fotografiei detronase definitiv arta pictorilor, care redau foarte rar asemănarea.

— Miss Rose are un tablou în care apare cu trei mâini, Tao. L-a făcut un pictor faimos, nu-mi aduc aminte cum îl chema.

— Cu trei mâini?

— Bun, pictorul i-a făcut două, dar ea a mai vrut una. Fratele ei Jeremy era să moară când l-a văzut.

Voia ca dagherotipul să fie pus într-o ramă fină de metal aurit şi catifea roşie, pentru masa de scris a lui Miss Rose. Adusese cu ea scrisorile de la Joaquín Andieta pentru a le eterniza în fotografie înainte de a le distruge. Pe dinăuntru atelierul semăna cu culisele unui mic teatru, se găseau acolo panouri cu chioşcuri pline de flori şi lacuri cu bâtlani, coloane greceşti din carton, ghirlande de trandafiri, chiar şi un urs împăiat. Fotograful era un omuleț grăbit care vorbea poticnit şi țopăia ca un broscoi prin harababura din atelier. După ce au pus la punct detaliile, a instalat-o pe Eliza la o masă cu scrisorile de amor în mână şi în spate i-a pus o bară metalică în chip de suport pentru gât, destul de asemănătoare celei pe care i-o punea Miss Rose în timpul lecțiilor de pian. Ca să nu vă mişcați. Priviți în aparat şi nu respirați. Omulețul a dispărut în spatele unei cârpe negre, o clipă mai târziu o lumină albă a orbit-o şi un miros de pârlit a făcut-o să strănute. Pentru cea de a doua fotografie a lăsat deoparte scrisorile şi l-a rugat pe Tao Chi'en să o ajute să-şi pună colierul de perle.

A doua zi, Tao Chi'en a ieşit foarte devreme să cumpere ziarul, aşa cum făcea mereu înainte de a deschide cabinetul, şi a văzut titlurile pe şase coloane: Joaquín Murieta fusese omorât. S-a întors acasă cu ziarul strâns la piept, întrebându-se cum să-i spună Elizei şi cum va reacționa ea.

În zorii zilei de 24 iunie, după trei luni în care orbecăiseră călare prin California, căpitanul Harry Love şi cei douăzeci de mercenari ai săi au ajuns în valea Tulare. Erau deja sătui să tot alerge după fantome şi să urmeze piste false, căldura şi țânțarii îi făcuseră deosebit de nervoşi şi începeau să se urască între ei. Trei luni de vară călărind la întâmplare printre colinele uscate cu un soare arzător deasupra capului era un sacrificiu prea mare pentru cât erau plătiți. Văzuseră prin sate afişele cu recompensa de o mie de dolari pentru prinderea banditului. Pe unele era scris dedesubt: „eu ofer cinci mii", semnat: Joaquín Murieta. Deveniseră caraghioşi şi nu mai erau decât trei zile până la expirarea termenului; dacă se întorceau cu mâna goală nu ar fi primit nici o centimă din mia de dolari a guvernatorului. Dar s-a întâmplat să fie ziua lor norocoasă, pentru că exact când îşi pierdeau orice speranță au nimerit peste un grup de şapte mexicani neprevăzători care făceau popas la umbra unor copaci.

Mai târziu căpitanul va spune că aveau haine şi harnaşamente de mare lux pentru armăsarii lor de mare clasă, motiv în plus ca să intre la bănuieli şi să le ceară să se prezinte, în loc să asculte, suspecții au fugit spre cai, dar înainte de a reuşi să se urce în şa s-au trezit înconjurați de gărzile lui Love. Singurul care a ignorat olimpian atacanții şi care s-a îndreptat spre cal de parcă nu ar fi auzit ordinul a fost cel ce părea să fie şeful. Nu purta decât un cuțit de vânătoare la brâu, restul armelor atârnau la oblînc, dar nu a ajuns la ele pentru că deja avea la frunte pistolul căpitanului. Câțiva paşi mai încolo ceilalți mexicani priveau atenți, gata să sară în ajutorul şefului la prima clipă de neatenție a gărzilor, va spune Love în raportul său. Deodată au făcut o încercare disperată de a fugi, poate cu intenția de a distrage gărzile, în timp ce şeful lor sărea pe roibul cel focos şi o rupea la goană. Nu a ajuns însă departe pentru că un foc de armă a rănit calul, care s-a prăbuşit vomitând sânge. Atunci călărețul, care nu era altul decât Joaquín Murieta, a spus căpitanul Love, a început să alerge ca o căprioară, aşa că şi-au golit

pistoalele în pieptul banditului.

— Nu mai trageți, v-ați terminat treaba, ar fi zis înainte de a cădea mort.

Aceasta era versiunea dramatizată a presei şi nu rămăsese niciun mexican în viață ca să povestească versiunea sa despre cum au decurs lucrurile. Viteazul căpitan Love a tăiat cu sabia capul presupusului Murieta. Cineva a remarcat că altă victimă avea o mână schiloadă şi au presupus imediat că era vorba de Jack Trei-Degete, drept care l-au decapitat şi pe el şi dacă tot erau acolo, şi mâna. Cele douăzeci de gărzi au pornit în galop spre satul cel mai apropiat, care se găsea la câteva mile, dar era o căldură infernală şi capul lui Jack Trei-Degete era atât de găurit de gloanțe încât începuse să se strice şi l-au aruncat pe drum. Chinuit de muşte şi duhoare, căpitanul Harry Love şi-a dat seama că trebuia să conserve rămăşițele dacă voia să ajungă cu ele la San Francisco şi să încaseze meritata recompensă, astfel că le-a pus în câte un recipient cu gin. A fost primit ca un erou: scăpase California de cel mai rău bandit din istoria ei. Dar afacerea nu era pe de-a-ntregul limpede, a remarcat Jacob Freemont în reportajul lui, povestea mirosea a fabulație. Din pornire, nimeni nu putea confirma că lucrurile se petrecuseră aşa cum spunea Harry Love, apoi era cam ciudat ca după trei luni de căutări infructuoase să pice şapte mexicani exact atunci când căpitanul avea mai multă nevoie de aşa ceva. În plus, nu se găsea nimeni care ar fi putut să-l identifice pe Joaquín Murieta; el fusese să vadă capul şi nu era sigur că era al banditului pe care îl cunoscuse, deşi era o oarecare asemănare.

Rămăşițele presupusului Joaquín Murieta şi mâna odiosului său acolit Jack Trei-Degete au fost expuse câteva săptămâni la San Francisco, înainte de a fi purtate într-o călătorie triumfătoare prin toată California. Cozile curioşilor se întindeau pe străzi şi nu a rămas nimeni care să nu fi văzut de aproape sinistrele trofee. Eliza s-a dus printre primii şi Tao Chi'en a însoțit-o, nedorind ca ea să treacă singură printr-o astfel de încercare, cu toate că primise vestea uimitor de calmă. După o aşteptare nesfârşită în plin soare, le-a venit şi lor rândul şi au intrat în clădire. Eliza l-a apucat strâns de mână pe Tao şi a înaintat hotărâtă, neluând în seamă râul de sudoare care îi uda rochia şi tremurul care îi zguduia oasele. S-au trezit într-o sală întunecoasă, slab luminată de mari lumânări galbene care degajau un abur sepulcral. Pereții erau acoperiți de pânze negre iar într-un colț instalaseră un pianist curajos care zdrăngănea nişte marşuri funebre mai curând cu resemnare decât cu sentiment. Pe o masă, de asemenea acoperită cu pânză de catafalc, stăteau cele două recipiente de sticlă. Eliza a închis ochii şi s-a lăsat condusă de Tao Chi'en, convinsă că bătăile ei de inimă erau mai puternice decât acordurile pianului. S-au oprit, a simțit presiunea mâinii prietenului pe a ei, a tras o gură de aer şi a deschis ochii. A privit capul câteva secunde şi imediat s-a lăsat trasă afară.

— El era? a întreba Tao Chi'en.

— Acum sunt liberă..., a răspuns ea continuând să-l țină de mână.

* * *